תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי חתם סופר

חידושי חתם סופר על עבודה זרה

רבי משה סופר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי חתם סופר על עבודה זרה

רבי משה סופר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-חתם-סופר-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף כט: 4
דף ל: 7
דף לא: 7
דף לא: 9
דף לב: 10
דף לב: 11
דף לג: 14
דף לג: 15
דף לד: 15
דף לד: 18
דף לה: 20
דף נה: 22
דף נה: 23
דף נו: 28
דף נז: 32
דף נז: 35
דף נח: 36
דף נט: 38
דף נט: 38
דף ס: 40
דף ס: 41
דף סא: 42
דף סב: 44
דף סב: 47
דף סג: 51
דף סג: 53
דף סד: 58
דף סד: 62
דף סה: 64
דף סו: 66
דף סו: 73
דף סז: 78
דף סז: 85
דף סח: 87
דף סח: 91
דף סט: 95
דף סט: 98
דף ע: 98
דף ע: 101
דף עא: 103
דף עא: 112
דף עב: 112
דף עב: 114
דף עג: 114
דף עג: 119

דף כט:

יושב הכרובים לפנים מפרוכת המסך. הוא יזכני לדדם בית אלקים ולעבור בסך. ואם אין בביתי כי אם שמן אסך. הוא בחסדו ימשיחני שמן ששון בהלכות יין נסך:

אלו דברים של נכרים וכו' והחומץ שהיה תחלתו יין לכאורה הי' נראה דלא מבעי' חומץ מתחלתו כגון שנה שכל הענבים הי' בוסר פשיטא שאסור בהנאה כמ"ש ר"ת פשיטא וכי באותו שנה לא יהי' נסך ומ"ש הריטב"א ומה בכך והלואי ויטהרנו לק"מ כי כוונת ר"ת וכי באותו שנה לא ינסכו לע"ז ראשית תירושם כדרכם ועיי' ב"י דמשמע דהרשב"א אעפ"י שפקפק על חומרת ר"ת בחומץ מ"מ בבוסר מודה לי' והיינו מטעם הנ"ל וא"כ לא מבעי' חומץ שתחלת גדולו חומץ שאסור בהנאה אלא אפי' הי' תחלתו יין ונעשה חומץ מ"מ אסור בהנאה אלא לקמן ביין מבושל שהי' תחלתו יין לא שייך לפרש כן:

וכ' תי"ט מלשון רש"י משמע דחומץ שלא הי' תחלתו יין אלא נכרי זבין חומץ מישראל אינו אסור בהנאה אבל בשתי' מיהת אסור ע"ש ודקדוק כזה יל"ד ג"כ מלשון רש"י סוף העמוד גבי יין מבושל ע"ש וצ"ל הא דשמואל ואבלט היינו במגע גוי בחומץ ויין מבושל שלנו מותר אפי' בשתי' אבל אותו שביד גוי אסור בשתי', ונ"ל הכרח גדול לזה לפי מה שהסביר רמב"ן דלא חשו לסתם יינם שמא נסכו הגוי לע"ז דאלו כן לא הוה מזבני' לישראל דוקא ביינו של ישראל מוסר נפשו לכבד ע"ז בשל ישראל אבל יינו של עצמו אי נסכי' לא מזבני' לי' אך כיון שכבר אסרום בשתי' משום בנותיהם אי לא יאסרום גם בהנאה יאמרו יין שנתנסך ממש נמי מותר בהנאה ע"ש והשתא קשה מנ"ל לרב אשי דחומץ ויין מבושל מותר להפקיד משום דלא מנסכי דלמא בשל ישראל מוסר נפשו ומנסך אפי' חומץ ויין מבושל ומ"מ חומץ ויין מבושל של עצמו מותר דאלו הוה מנסך לא הוה מזבני לי' וכיון דחיתון ואיסור שתיי' לא שייך בי' למה יאסרנו בהנאה אע"כ מוכח דפשיטא לי' לרב אשי דאסור בשתי' משום גזירת חיתון ואי ס"ד שייך בי' ניסוך ה"ל לאסור בהנאה ככל סתם אע"כ ניסוך לא שייך בי' כלל ומותר להפקידו בחותם א' ומוכרח כנ"ל:

ועורות לבובין צ"ע וטעם מ"ש דבקרבני גבוה לא נאסר נויי הקרבן היינו העור וגם לא הפרש אע"ג דודאי ניחא לי' בנפחי' דקרבנו, ולמה בתקרובו' ע"ז נאסר העור והפרש ונ"ל אע"ג דהעור והפרש נויי ונפחי' התקרובו' הוא מ"מ לגבו' לא נאסר אלא בשר התקרובו' עצמו ולא מכשיריו כמ"ש תוס' בנדה נ"ה ע"א דלעולם אין עור בכלל בשר אא"כ ריבה הכתוב בפירוש כמו בשור הנסקל דריבה את בשרו הטפל לבשרו ע"ש. והנה מ"מ לא נאסר פרש שור הנסקל שאפי' טפל לבשרו לא הוה דשור הנסקל לא ניחא לי'

בנפחי', אמנם בע"ז דכתי' לא ידבק בידך מאומה ומשמעו' האי מאומה מרבה הטפל לע"ז ותקרובותי' כמו דמרבה את בשרו גבי שור הנסקל אלא בשור הנסקל נהי העור הוה טפל פרש אפי' טפל לא הוה אבל בע"ז דניחא לי' בנפחי' הוה פרש טפל כמו עור ונהי בקדשי שמים לא נאסר הטפל מ"מ בתקרובות דאיכא ריבוי היינו משמעו' מאומה אסרי' גם הטפל והיינו העור שהוא נויי והפרש שהוא נפחי' כל זה יש להבין מלקמן ל"ד ע"ב ומה שיש לעיין בתוס' נדה נ"ה ע"א הנ"ל יבואר לפנינו אי"ה:

יין מנ"ל הקשו תוס' למה לי קרא תיפוק לי' דה"ל תקרובו' ולפע"ד נהי דקשי' אהמקשן שהקשה מנ"ל הלא לא גרע מתקרובות אבל קרא לא מייתר דהוה סד"א דוקא בפני ע"ז מיתסר אבל המשכשך שלא בפני ע"ז לא מיתסר וכדאיתא לי' לריב"ב נ"ט ע"ב קמ"ל דישתו יין נסיכם אפי' שלא בפני ע"ז אסור עיי' תוס' שבת י"ז ע"ב ד"ה על וכו' ולריב"ב דס"ל באמת אין מנסכי' אלא בפני ע"ז בלא"ה לק"מ דס"ל טומאת ע"ז דאורייתא ואיצטריך לשיעורא בכזית ולא ברביעית כמ"ש תוס' לקמן למ"ד ע"ב ד"ה ומטמא וכו'. והדרנא בי ממ"ש תוס' חולין מ' ע"א ד"ה לפני ע"ז וכו' ע"ש דודאי כל תקרובו' נאסר אפי' שלא בפני ע"ז רק לא הי' רגילין אלא בשכשוך יין מטעם שכ' תוס' בשבת י"ז ע"ב הנ"ל. וא"כ לא הוה צריך קרא לרבנן אבל לריב"ב א"ש דאיצטריך לשיעורא דכזית:

זבח גופי' מנ"ל דכתי' ויצמדו וכו' נראה לאו דמדברי קבלה ילפי' אלא כמ"ש רמב"ן בהשגותיו לס' המצות לאוין סוף סי' קצ"ד דלוקין על אכילת תקרובו' מקרא פן תכרות ברית וקרא לך ואכלת מזבחו ופן לאו הוא ולוקי' עליו ומדברי קבלה ילפי' דהאי ואכלת הנאה הוא דאתקש למת ע"ש וצ"ל ואכלת אינו בכלל כל מקום שנאמר לא תאכל איסור הנאה וכמ"ש תוס' פסחי' כ"א ע"ב ד"ה כל מקום וכו' ע"ש:

שם שם מעגלה ערופה אינו מופנה דבסוף פ"ק דב"ב ילפי' מותמת שם שבנשיקה מתה ובשלהי מ"ק ילפי' מותקבר שם שאין משהין מטות הנשים אלא סמוך למיתה קבורה ונ"ל משו"ה לא מחייב רמב"ם מלקות אנהנה מהמת ונתקשה בו משנה למלך בהלכות אבל ע"ש דהנה רש"י פי' במס' סנהדרין ע"ג ע"א דוקא אגז"ש מופנה לוקין אבל שאינה מופנה לא:

מעגלה ערופה מ"ש תוס' משמשי' ממשמשי גמר פי' אחר שידעי' דמת גופי' אסור בהנאה שוב נוכל לילף דגם משמשי מת אסורי' כמו משמשי ע"ז אבל אי לא הוה ידעי' דמת גופי' אסור בהנאה לא נוכל לילף משמשי מת מקרא דמשמשי ע"ז וק"ל:

כפרה כתי' בי' בקדשים דעת תוס' נדה נ"ה ע"א דעור המת מותר בהנאה כעור קדשי' אחר כפרה ע"ש וצ"ל אע"ג דכ' תוס' סנהדרי' מ"ח ע"א דלא גרע עור מתכריכי' י"ל אלא

מעתה מי שמת במלבושיו וכי יאסרו ועכצ"ל כיון שאינו מכוון לקוברו באותן מלבושים אינם נתפסי' בתכריכי' וה"נ אם דעתו להפשיט העור לעשות שטיחין ולקוברו בלי עורו בתכריכי' אחרים יצא העור לחולין מיהו קשה מספ"ק דעירוכי' ס"ל לרב ולרבא דאפי' שער המת אסור בהנאה ונהי רנב"י מתיר משום דאין השער בכלל מיתה ואפי' נדחק ונאמר גם עור אינה בכלל מיתה מ"מ תיקשי לרב ולרבא וכן הקשה בתשו' רשב"א, ונ"ל דבלא"ה צריך להבין מ"ש תוס' דעור עגלה ערופה שרי דכפרה כתי' בה כקדשים הא דרשי' ג"כ שם תהי' קבורתה לאוסרה אחר מיתה וצ"ל דקרא דשם תהי' קבורתה לא בא אלא לומר לאפוקי דלא נימא משנעשה מצותה אין מועלין בו קמ"ל עדיין איסורא קמא עליו ומתחלה לא נאסרה עורה דכקדשים שוי' רחמנא גם עתה לא תאסר עורה ואף ע"ג דדרשי' בפ"ק דחולין הערופה כשהיא שלימה נ"ל גם כשמפשיטין עורה מקיים כשהיא שלימה כצ"ל וא"כ תינח למאי דקיי"ל כר' ינאי דנאסרה מחיים דכפרה כתי' בה א"כ גם אחר מיתה לא נאסרה טפי מאשר הי' איסורה בחיים אבל רבא הא פליג התם וס"ל לא נאסרה מחיים ולא דריש כפרה כתי' בה כקדשי' ורק שם תהי' קבורתה קדריש ואין לחלק בין בשרה לעורה ואפי' שערה נאסר וא"ש רב ורבא דספ"ק דעירוכי' אבל עולא אמר ר"י דגזר שמא יעשה שטיחי' לחפור ס"ל כר' ינאי וכהלכתא וא"ש ובזה א"ש דפסק רמב"ם היתר בשער המת דלא כרבא משום דפסק כר' ינאי כנ"ל ואע"ג דברמב"ם משמע עור המת אסור בהנאה מן התורה אפשר ס"ל בעגלה ערופה עורה אסור מקרא ערופה כשהיא שלימה ועיי' תוס' זבחים ע"ט ע"ב ס"ל כתוס' נדה לאפוקי תוס' ב"ק יו"ד ע"א מ"ש:

פשיטא משום דאחמיץ פקע לי' וכו' הרב"י נתעורר בזה על הטור שכ' חומץ לא פקע מיני' איסור יין והוא פשיטא והנה לכאורה י"ל בודאי אי גזרו פתן שמנן ויינן על החפץ כיון שנאסר תו לא פקע אבל הוה ס"ד שלא אסרו החפץ אלא אקרקפתא דגברא שאסרו חז"ל לישראל לאכול פתן ולשתות יין משום חתנות אבל החפץ לא נאסר ולפ"ז אי החמיץ ואין בו משום חתונות הי' מותר הכי הוה ס"ד וקמ"ל דהחפץ נאסר ואי נפל לתבשיל צריך ס' לבטל ואי החמיץ לא פקע איסורא מיני' וא"כ טובא קמ"ל ומאי פריך פשיטא וי"ל דהא יין אסור בהנאה משום לתא דיין שנתנסך ושפיר קשה פשיטא דלא פקע איסורא מיני'. ואמנם הטור כ' דבזה"ז שאין הגוים רגילי' לנסך נוהגים היתר הנאה בכל סתם יינם אע"ג שכ' מוטב שיהי' שוגגי' ואל יהי' מזידי' מ"מ לפי שגגה שלהם הוה ס"ד כנ"ל דכשהחמיץ פקע לי' איסורא קמ"ל הטור שוב ראיתי כי קרוב לזה כ' הב"ח ונכון הוא:

דף ל.

ת"ר יין מבושל וכו' צ"ע פשיטא כיון דנתבשל פקע לי' איסורא והכא לא שייך למימר דאתא לדיוקא הא יין מבושל שלנו שביד דהא לא מפרש שתחלתו יין למידק מיני' הא שלא הי' תחלתו יין מותר ועמ"ש הרא"ש למידק הכי אאלונתת:

אנומלין יין דבש ופלפלין ומבואר בפוסקים עפ"י הירושלמי דמותר והנה יין ווארמי"ט כ' חו"י דאסור במגע גוי דבעי' נשתנה טעמו לטעם אחר שלא יורגש שהוא יין וכמו שכר שעורי' שלנו שיש בו שעורים כדי אכילת פרס ומחייב עליו כרת בפסח ואין שום אדם מרגיש בו טעם שעורים כי נהפך לטעם אחר לגמרי וביין כהאי גוני אין בו משום מגע גוי אבל כל שטעם יין נרגש אלא נשתנה ונעשה מר או מתוק לא מקרי נשתנה ונכון הוא אך מ"ש הגאון צמח צדק דבעי' נשתנה שמו ולא יקרא עוד עליו שם ווארמי"ט וויי"ן וליתא דאע"ג דנדפס אנומלין הגירסא בכל מקום יינומלין ופי' בערוך ערך יינמלי שהוא יין מלי פי' תערובו' דבש ע"ש הרי נקרא שמו יין אפ"ה כיון שנשתנה טעמו מותר:

משום גילוי כל סכנתא הוא איסור דאורייתא מקרא ונשמרתם מאוד לנפשותיכם כמ"ש רמב"ם בהלכות רוצח ושמירת נפש ומוטל על החכמים להשגיח על זה מקרא והיו עליך דמים עיי' מס' מ"ק ה' ע"א, ובפ"ק דחולין חמירא סכנתא מאיסורא היינו שלא להקל מספק אי ס"ס דבאיסורא הקב"ה ויתר שאפי' אירע שנזדמן לו דבר איסור מ"מ רחמנא שרי' בס"ס ושוב אין אחריותו עלינו משא"כ בסכנתא א"א להשיב נפש, ונראה ה"ה ביטול ברוב ביבש אפי' א' באלף לא בטיל מטעם הנ"ל אבל בלח כיון שנתבטל בס' הרי כלה והלך לו ולא נשאר כלום וזה כדעת נקה"כ רס"י קי"ו ע"ש ומ"מ היינו בדבר המתערב יפה כגון מרק דגים עם מרק בשר אבל טפה של ארס לא יועיל ס' כי אינו מתערב יפה ובפ"ק דמכות אמרי' חבי' מים שנפל לים הגדול חיישי' שנפלו ג' לוגי' במקום א' והקשה בתשו' חו"י א"כ טפה איסור שנפל לתוך הקדרה איך משערי' בס' ולא ראה דברי הריטב"א שם במכות דוקא בים המלח שאין מים מתוקים מתערבי' שם ע"ש ועט"ז א"ח סס"י תצ"ח ע"ש:

דף לא.

סתם יינם וכו' בירושלמי שאינו מטמא כלל הרי מבואר כפירש"י שלא גזרו עליו טומאה כלל רק שמקבל טומאה ממקום אחר ולאפוקי ממ"ד פ' העור והרוטב אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו מטמא טומאת אוכלי' וה"נ הרי אסור בהנאה מ"מ מטמא

טומאת אוכלי' דמן התורה מותר בהנאה ורבנן הא דאסרו להחמיר אבל לא להקל שלא יטמא טומאת אוכלי' ומה שהקשו תוס' מפ"ק דפסחים ע"ש פירש"י ולק"מ:

המפקיד יינו וכו' כ' תוס' ואע"ג דחיישי' לזיוף וכו' פי' דרב אשי אמר לעיל משום חלופי לא טרח ומזייף פי' כיון שאינו מרויח אלא ההבדל בין יין טוב ליין שאינו משובח כל כך לא חשיד לזיופא אבל הכא חיישי' שיגנוב וישתה ממנו ולא יחליפנו ביין אחר וירויח כל היין ויאסר בשתי' ממגעו דנהי דריב"ב מתירו בהנאה לא התירו בשתי' ע"כ אסור בשתי' מיהת ועדיין הוקשה לתוס' כיון דגזרי' איסור שתיי' הו"ל לאסור בהנאה ג"כ משום איחלופי ולא דמי לדרב אשי לעיל דהתם אפי' בשתי' מותר ומשום איחלופי לא גזרי' כיון דאיכא חותם א' אבל הכא שנאסר בשתי' הי' ראוי' לחוש לאחלופי ג"כ לכן כ' תוס' כיון דאיסורא דרבנן הוא לא גזרו כל כך כנלע"ד פי' התוס':

הרי הן כפירותיו לשביעית ולמעשרות לפום פירש"י בבכורות י"א ע"ב מיירי בפירות מתוקני' של ישראל וס"ל להאי תנא אין קנין לנכרי להפקיע ממעשרות ואמר הכא הרי הן כפירותיו של נכרי שהם טבלים והוה בעי בירושלמי למימר שמפריש מהם על מקום אחר כי ודאי החליפם אלא דמשמע דלא קאי במסקנא בירושלמי אבל עכ"פ צריך להפריש וליתן לכהן וללוי והרא"ש בפי' המשנה דדמאי הקשה לימא ללוי אייתי לי ראי' כמו בדמאי וצריך לומר בדמאי רוב מעשרי' הם משא"כ בגוי ודאי מחליף הוה ספק עצום ואמרי' בכה"ג צדק משלך ותן לו ושפיר פריך ש"ס אם אפי' ממון מוציאי' מכ"ש דה"ל לן למיחש ליי"נ אפי' הוא דרבנן:

אך הרמב"ם בפי' המשנה וכן בחיבורו ומביאו תי"ט מפרש דהתנא ס"ל יש קנין לנכרי להפקיע ועל כן הרי הן כפירותיו של גוי דכיון דנותני' לו מתוקני' אפי' לו יהא שהחליפם מ"מ הא של גוי נמי כמתוקן ע"ש וצ"ע מדשמעתין ע"כ נלע"ד דאין זה משנה דהתם דשם לא נאמר אלא הרי הן כפירותיו ותל"מ ובריש תנן למעשר והדר לשביעי' וע"ש תי"ט מ"ט הקדים מעשר לשביעי' ובשמעתין הגירסא כפירותיו לשביעית ולמעשר ע"כ ס"ל לרמב"ם הכא ברייתא אחריתי היא ונהי דתנא דמתני' ס"ל יש קנין לנכרי להפקיע והרי הן כפירותיו להקל ולפוטרם מ"מ הברייתא ס"ל אין קנין וקמ"ל לא מבעי' לשביעי' שהוא רק איסורא אלא אפי' למעשר שצריך ליתן לכהן וללוי ולא נאמר המוציא מחבירו עליו הראי' וא"כ ה"ה הכא ה"ל לחוש ליי"נ:

דאמר רב הלכה כר"א עתוס' וצ"ע שיטת ר"ת דמוקי דרב אשי לישראל חשוד הא כ' ש"ך רס"י קי"ט בישראל חשוד לא שייך חבת נסוך א"כ למה צריך חב"ח שוב הראני כי כבר הרגיש מהרמ"ל וצ"ע:

שם יהא פירותיו נ"ל פי' הקרא אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפיל העץ בדרום או בצפון מקום אשר יפול העץ שם יהא פי' שפע אלקי וחכמתו היינו גשם העבים על הארץ יריקו אפי' על בלעם ומרגולא בפומי' דאינשי תלמידיו של אאע"ה ותלמידיו של בלעם הרשע כי מהתלמידי' ניכר תוכו של הרב כי אאע"ה הי' כמלאך ה' צבאות ע"כ ציוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה' ותלמידיו של בלעם הרשע כחשו בה' והפקירו בנותיהן להכשיל והיינו אם ימלאו העבי' גשם ויריקו חכמתם על אנשי הארץ אכתי ספק אם יפול העץ היינו החכם אם בדרום למיימיני' או בצפון למשמאילי' ובמה יודע איפה מקום אשר יפול העץ שם יהי' פירותיו תלמידיו מהם יודע מה הי' מעשה העץ הזה:

דף לא:

שכר של נכרי עמ"ש תוס' דאין בו משום בישולי נכרי משום דכי היכי דבטיל לגבי המים לענין ברכה הה"נ לענין בשול נכרי והב"ח כ' שזה התי' אינו עיקור שהרי יש בו כזית בכדי א"פ משעורי' וחייב עליו כרת בפסח ואיננו בטל לגבי מים אלא משום שנשתנו השעורי' מברך שנ"ב ע"ש ואפשר שצדקו דבריו בשכר שעורי' דהשעורי' עצמם נימוחי' ויוצא כל כחם בבישול אבל מ"מ הקאפע שהתיר הפר"ח סי' קי"ד סק"ו בודאי מותר מטעם זה שגרעיני הקאפע אינם נימוחים במים רק קליטת טעם בעלמא ולית בי' משום בשולי נכרים משפחת גויה בבית ישראל המבשלי' קאפע א"נ המתאכסן בבית גוי ושותה עמו קאפע בסתם כלים שאינם בני יומן ואינו במסבה ובמושב לצים לית בי' משום בשולי נכרים ושאקילאט"ע פשוט דנאכל כמות שהוא ומותר ודלא כתשו' מהר"מ א"ש ח"ב סי' צ"ב ע"ש:

איידי דאכלי שקצים ורמשים חביל גופי' מימי תמהתי אחר שבעו"ה אין לנו מדרש חכמות הרפואות וכל רופאי ישראל לומדי' בבית מדרש לאומים וחכמיהם וכל חכמתם בנוי על טבעי גופי' דאכלי שקצים ורמשים ולא דאיגי במצות ואיך ישפוט מזה על גופי ישראל דלא אכלי שקצים ודאיגי במצות הרי קמן אלו מסתכנים בגילוי ואלו שתו וחיו ושכבת זרע של אלו מסריח משא"כ אלו והוא איבעי' דלא איפשטא פר"ע ובודאי לענין רפואות הגוף מה נעשו נסמך על רופא חנם ית"ש ויתן בפי הרופא ומחשבתו לרפאות נפש עד דכא ושומר פתאים ה' ולענין פ"נ שבת ויה"כ לא יהא אלא ספק נמי מותר אבל לענין איסור נדה צ"ע ואם חז"ל סמכו על הרופאים שהעלה מטבעין ליבנה וכדומה

בזמניהם הי' חכמי רופאי ישראל אשר שקלו זה בדעתם אבל רופאי זמנינו אינם עוסקים אלא בטבעי או"ה צל"ע מאוד:

דף לב.

רוצה בקיומו ע"י ד"א הא דפשיטא לרבותינו דמחשבת רוצה בקיומו אסור לא ידעתי מנ"ל הא וצ"ע בלשון תוס' לקמן ס"ד ע"א ד"ה ר"ע וכו' ע"ש בסוף הדבור ולכאורה היה נראה דלא אמרו אלא באיסור הנאה שמצוה לבער מן העולם כמו ע"ז או חמץ בפסח אבל היכי שאין מצוה לבערו ואפי' כלאים לרבנן דהמקיים אינו לוקה אין שום איסור בשרוצה בקיומו וכן מוכח להדי' ממ"ש תוס' לקמן ס"ג ע"ב ד"ה אין עודרי' אין לפרש האי כלאים כלאי הכרם וכו' ע"ש היטב ותבין וא"כ צ"ע מ"ש תוס' מבשר בחלב:

והנה הך רוצה בקיומו לאו דוקא כבשמעתין שרצו בקיומו של יי"נ שאם יתמצה היין מדופני החרסים יבלו ויפולו החרסים ולא יסמכו כרעי מטתו זה בודאי מקרי רוצה בקיומו אלא גדולה מזה לקמן ס"ה ע"ב דלא ניצטרו זיקי שאינו רוצה בקיומו של יין כלל אלא בקיומו של כלי שהיין כנוס בהם ומזה למד הרב"י בטא"ח סי' ת"ן לפרש כן דברי הטור בהמשכיר יורה לבשל בו שכר דניחא לי' שלא יבקע היורה ומשו"ה הוקשה לי' להרב"י מ"ש מתנור ומג"א השיאו לדבר אחר ולא נזכר הא דלא ניצטרו זיקי דלקמן:

ובמס' חולין ח' ע"א השוחט בסכין של ע"ז דלר"נ לכתחלה שרי לשחוט בו הקשה פני יהושע הא רוצה בקיומו של משמשי ע"ז ותי' פני יהושע שהמגבי' ע"ז על מנת לבטל כשימצא גוי שיבטל לא הוה רוצה בקיומו אלא רוצה בביטולה והנה לא הביא שום ראי' ולפע"ד ראי' ברורה מלקמן נ"ג ע"ב ואי משום הך דמעיקרא בביטול בעלמא סגי להו דלמא מיו"ד ניסן שעברו הירדן עד כ"א ניסן שכבשו יריחו לא הי' אצלם גוי לבטל ואותם אשרה ישרפו אע"כ משהה ע"מ לבטל לא הוה רוצה בקיומו:

ומ"מ אין זה ענין לדברי פ"י שהמשהה בשב ואל תעשה ע"מ לבטלו ע"י גוי אינו רוצה בקיומו אבל אם בינו לבינו עושה בו מעשה לשחוט בסכין של משמשי ע"ז מאן לימא לן דזה מותר וצ"ע והנה התם בחולין כ' ת"ח דר"נ ורבא פליגי דלר"נ אפי' לכתחלה מותר לשחוט ולרבא בדיעבד מותר ולכתחלה מיהת אסור והרמב"ם פסק כרבא ע"ש ואפשר בהא פליגי דרבא ס"ל רוצה בקיומו בכה"ג אסור וכנ"ל ושם כ' המרדכי דמדלא הזכיר שם הש"ס דהטביל הסכין ש"מ סכין של שחיטה שקנאו מגוי לא בעי טבילה ומקשים דלמא מיירי ששאלו מהגוי ולהנ"ל א"ש דא"כ רוצה בקיומו להחזירו לנכרי ואינו משהה ע"מ לבטלו וק"ל:

בן גודא לחוד וכו' א' מתלמידי הגאון מהר"מ פישלס זצ"ל אמר לי בשמו דהוקשה לו לפמ"ש רש"י במתני' קנוקנו' של נכרי ויין ישראל כנוס בהם הכניס בהם יין לקיום משמע לפי שעה לא נאסר היין וכ' הר"ן לשון כנוס דוחקתו וכ"כ הרא"ש בפסקיו סי' כ' ע"ש וא"כ מאי קושיין הא בברייתא ראשונה קתני כנוס בהם ולא הודו לו ובברייתא שני' קתני יין הבא ולא כנוס לקיום והודו לו ואמרתי לו אטו בן גודא אבן גודא קשי' דרבנן אדרבנן לא קשיא בברייתא קמא לא אסר ת"ק דבן גודא אלא בכנוס ובברייתא שני' אסור אפי' יין הבא משו"ה משני ובן גודע לחוד וג' מחלוקות בדבר בן גודא באל"ף מתיר בשתי' אפי' הכנוס ות"ק דברייתא שני' אוסר אפי' הבא ות"ק דברייתא קמיתא היינו בן גודע בעי"ן דאוסר הכנוס ומתיר הבא והודו לו והיינו משנתינו דכנוס דוקא לקיום:

דף לב:

הלכה מכלל דפליגי נראה אי פליגי לא פליגי במציאות אלא לכ"ע איכא דקודרי בארובה ומדקדקים שיהי' נקוב עגול בהעור נגד הלב ממש ואז גם העור עצמה תקרובות כדמשמע לשון תי"ט ע"ש ויש שאינם מדקדקים רק להוציא הלב יהיה הקרע ארוך או עגול ואין העור תקרובות רק נויי ע"ז ולת"ק לעולם העור אסור ולרשב"ג כשהקרע ארוך ואינו אלא נויי ע"ז מותר כעור של מת להתוס' נדה ע"א שהבאתי לעיל אבל האמת לא פליגי לדינא אלא רשב"ג מפרש דברי ת"ק ולכ"ע עור תקרוב' אסור אלא שלא עשו כן לע"ז שלהם אלא בנקב עגול ולא במשוך כלל ומפני זה דקדק אבייי גמרא גמור זמורתא תהא:

מאן תנא וכו' דלא כר"א הקשני הגאון מו"ה שלמה קלוגר רב"ד דק"ק בראדי יע"א דלמא ברוב טבחי ישראל דבשר שנמצא ביד נכרי מותר אפי' באכילה והכא שמכניסו לתרפות להקריבו תנן לחלק בין הנכנס להיוצא ומנ"ל דלא כר"א וחתני הרבני המופלג מו"ה דוד הרש נ"י השיב ע"כ מתני' דלא כר"א מדלא חשיב בדברי' של גוים האסורים בהנאה בשר שחיטת נכרי אפי' אינו נכנס ויוצא לבית ע"ז ולפע"ד אין זה כלום מנ"ל דלא כר"א דלמא בפלוגתא לא רצה התנא להכניס עצמו ע"כ נקט בשר הנכנס והיוצא לע"ז ובמקולי' ישראל ואליבא דכ"ע ולכאורה י"ל בפשיטות דכל מותר' במשנתינו בהנאה ולא באכילה ואי בטבחי ישראל אפי' באכילה שרי בשר הנכנס ואינו דומה למותרים דמשנתנו:

ואמנם הנה מציון תוס' ורש"י משמע דהוי גרסי ההולכי' לתרפות קודם בבא דבשר הנכנס והנה כ' תוס' דהולכי' לתרפות אין לו ענין למשנתינו אלא משום דדמי לבשר הנכנס פירוש כוונתם דהכי קתני ההולכים לתרפות אסור בהליכתם ומותר בחזירתם ובשר הוא בהיפוך מותר בכניסתו ואסור בחזירתו ורש"י פי' במתני' דהולכי' לתרפות

למרחקים וכן פי' כאן ד"ה לתרפות לבקש טעותן במקום אחר עכ"ל ואהנך קאי בשר הנכנס והיוצא וכיון שהולכי' ממקום למקום אפי' יהי' במקום מן המקומות רוב טבחי ישראל מ"מ כיון שאינו כאן נמצא וכאן היה אזלי' בתר רובא דעלמא גוים וכדאיתא להדיא בעירובי' ס"ד ע"ב ולק"מ דדוחק לומר דמיירי שראינוהו יוצא ממקולי' ישראל ועומד ורואהו דעכ"פ בכניסתו לבית ע"ז נעלם מעינינו ובחזרתו אסור בהנאה בלא"ה מטעם שחיטת נכרי לר"א אע"כ דלא כר"א:

מני ריב"ב הוא וכו' למסקנת תוס' דלרבנן דריב"ב לא איתקש למת אלא לאכילה והנאה דמפורש בקרא ולא לטומאה ובלקוטי הגאון מה"ו דוד דייטש זצ"ל דע"כ גם לר"ת צ"ל כן דרבנן בכעין פנים לאכילה איתקש ולא לטומאה דהא לקמן נ"ב ע"ב אמרי' איסורא דאורייתא לא בטיל טומאה דרבנן בטיל וע"כ לרבנן קאי דטומאה דרבנן הוא דלריב"ב טומאה נמי דאורייתא ודאורייתא לרבנן אינו אלא בכעין פנים ואפ"ה טומאה דרבנן ודבריו נכונים:

ולכאורה הא אין היקש למחצה והסביר הרמב"ן בחי' דודאי דוד המלך לא חידש דבר אלא לפרש אכילה דכתי' באורייתא שיהי' הנאה כמו מת אבל טומאה דלא כתיב באורייתא לא מיירי דהע"ה מיני' והנה סתם ולא פירש היכי כתי' איסור אכילת תקרובו' דאורייתא וסמך אמ"ש שכ' הוא בהשגותיו לס' המצות ל"ת קנ"ד דכתי' פן תכרות ברית וקרא לך ואכלת מזבחו הרי כתי' פן וכל פן ל"ת הוא הרי כתי' ל"ת אאכילה בהדיא ובא דוד ופירש דהאי אכילה הנאה היא מדקרי לי' זבחי מתים אבל טומאה דלא רמיזא באורייתא לא קאי עלה דוד הע"ה ולפ"ז מוכח דאיסור הנאה דאורייתא ממש ודלא כדמספקא להתוס' ב"ק דף ע"ב ע"ב ע"ש:

והנה ריב"ב דס"ל גם לטומאה איתקש נ"ל עפ"י מ"ש רמב"ם פי"א מאבות הטומאה דארבע אבות הטומאה דע"ז דהיינו ע"ז ומשמשי' ותקרובות ויין נסך יש להם רמז בתורה דכתי' ביעקב הסירו אלהי נכר והטהרו והחליפו שמלותיכם ע"ש וס"ל לריב"ב דאתי דוד ופי' שהוא כמת דמטמא באוהל:

ואמנם רמב"ן בפ' וישלח כ' ע"כ כבר נתבטלו הע"ז אלא יעקב מחמיר לחומרא בעלמא מפני שרצה לעלות בית אל לאו אורח ארעא להיות ביד בניו אפי' ע"ז מבוטלת דאל"ה איך טמנה תחת האלה בשכם והלא ביעור ע"ז היא בשריפה ופרור וזורה לרוח ולא בגניזה וע"כ אין כאן ע"ז שכבר נתבטלה ע"י גוים והטהרו דקאמר לאו מטומאה אלא כלומר שיתקדשו ויטהרו ויכינו עצמם לקבלת פני שכינה כמו במתן תורה ע"ש שזה תוכן כוונתו וא"כ אין כאן זכר לטומאת ע"ז ורמב"ם יפה כ' אסמכתא לדברי סופרים

כדרכן של חז"ל אבל שיהיה מזה ראי' לטומאת ע"ז דאורייתא ושבא דהע"ה ופירשה שיהי' כטומאת מת באוהל זה אינו לפי הנ"ל. וצ"ל ריב"ב ס"ל ע"ז ממש הוה בלא ביטול וטהרה ממש הוה ואי משום קו' רמב"ן וכי ביעור ע"ז בגניזה אה"נ לחד מ"ד לקמן נ"ב ע"א ע"ז של ישראל בגניזה דכתיב ושם בסתר וס"ל אפי' לא עבדה ישראל אלא שקנאה וא"ש ולפ"ז בהא פליגי לרבנן ע"ז לא מתבער בגניזה ואין רמז בתורה לטומאת ע"ז משא"כ לריב"ב והא"ש דפסק רמב"ם כרבנן דריב"ב אע"ג דסתם מתני' כוותי' ומ"ש כ"מ כיון דסתם מתני' איכא תרי לישני פסק בדרבנן להקל דבריו תמוהי' הא על זה אנחנו דנין אי הוא דאורייתא או דרבנן אבל להנ"ל ניחא משום דקיי"ל דושם בסתר דנשי' עד שיעשה לה דברים שבסתר ולא שטעון גניזה וכמ"ש רמב"ם פ"ז הל"ד מה' ע"ז ע"ש וא"ש:

וראיתי למ"ז הגאון במהרשש"ך שכ' מדקאמר ש"ס א"א דליכא תערובו' ע"ז משמע דלא פסיקא לן אלא א"א שלא הי' בכל אלו הנכנסי' חד תקרובו' ואסרי' מספק וא"כ ש"מ איסור דאורייתא מדמחמרינן בספיקא וא"כ ע"כ כריב"ב דבדאורייתא אין היקש למחצה ומקשינן גם לענין טומאה אבל לרבנן דריב"ב דרבנן בעלמא ובאסמכתא דרבנן מקשינן לקולא כן מבואר להדיא רפר"ע אלו דבריו ז"ל וצריכים ביאור דא"כ לרבנן אפי' איסור אכילה הוא דרבנן ולא מצינו מי שסובר כן דהתוס' בב"ק ע"ב ע"ב מספקא להו באי' הנאה אבל באכילה פשיטא להו וצ"ל כהרמב"ן הנ"ל דאיסור אכילה מפורש בקרא פן תכרות ברית וקרא לך ואכלת מזבחו ובהקיש' דדברי קבלה פליגי לרבנן הוא אסמכתא ומקשי' לאיסור הנאה ולא לטומאה ולריב"ב הוה דאורייתא ואין היקש למחצה:

וכשאני לעצמי הי' נלפע"ד יען ראיתי פירש"י מייתי ממרחק לחמו מסנהדרין והוא לעיל בשמעתין שם שם מעגלה ערופה והנה הראשונים נדחקו מהא דימכור בשר שהקריב לע"ז והא אמרי' אי איתא דאקצייי' לא הוה מזבן לי' ע"כ נראה לרש"י נהי דקיי"ל אין הזמנה אוסרת בע"ז דאין הקדש לע"ז ומשו"ה בשר הנכנס מותר אעפ"י שהזמינו לע"ז מ"מ הזמנה גדולה כל כך שכבר הכניס למקום התורפה ומסרה לכומרים אפי' לא הקריבו דמשו"ה מזבן לי' מ"מ ילפי' מעגלה ערופה דירידתה לנחל איתן אוסרתה דהכי קיימא לן א"כ ה"נ כניסתו לבית התורפה אוסרתו והיינו לריב"ב דס"ל אין היקש למחצה אפי' לטומאת אהל ה"ה להשותו לירידה לנחל איתן משא"כ לרבנן דאפי' למת עצמו לא מקשי' לטומאה כ"ש דלא מקשי' לעגלה ערופה לאסור ירידתה לבית התורף:

וראיתי בפלתי ריש הל' בב"ח שהקשה מ"ט לא תאסר תקרובות ע"ז מלא תאכל כל תועבה הרי נעשה בגוף הדבר תועבה גדולה ולק"מ דלא נשתנה דבר ע"י התועבה עמ"ש תוס' חולין קט"ו ע"א סוף ד"ה חורש וכו' ע"ש ואפי' לשלוח הקן לא דמי דהתם נעשה

הקנין באיסור פי' שקונה האם עם הבנים בהגבה' וזה באיסור אבל הכא אין התועבה פועל כלום הגע עצמך אי לאו דכ' רחמנא בשבת היא קודש ואין מעשי' קודש והוה מעשה שבת אסור משום לא תאכל כל תועבה והי' המבשל בשבת אסור באכילה ואפשר הקונה ע"י חלול שבת כגון זרוק לחצירי ותיקני לי חצרי הי' אסור מפני שנקנה לו ע"י חלול שבת היעלה על הדעת מי שהעביר ככר לחם ד' אמות ברה"ר יאסר אותו הככר מעני שנעבדה בו עבירה זה לא יעלה על הדעת ואפי' במצוה הבאה בעבירה ס"ל להתוס' פרק לולב הגזול כל שאין העבירה גורמת המצוה יי"ח אעפ"י שנעשה בו עבירה מכ"ש שלא יהי' בכלל לא תאכל כל תועבה ולק"מ לפענ"ד:

דף לג.

פיסקא נודות הנכרי ויין ישראל כנוס בהם כ' רש"י במתני' הכניס בהן יין לקיום וכ' הרא"ש ור"ן לשון כנוס דוחקתו שלא נאסר מיד אלא כנוס זמן מרובה לכל הפחות מעל"ע והנה במרדכי כ' עפ"י הירושלמי יין השוה זמן רב בקנקן של נכרי הוכשר הקנקן ונאסר היין שהפליט הכלי ונתערב והרמב"ן מייתי הירושלמי ולפי גרסתו צריך עירוי ג' פעמים כמו מים מ"מ הרמב"ן פליג על זה והכי קיי"ל והנה לתי' ב' בתוס' לעיל ל"ב ע"א ד"ה והא הכא וכו' דמתני' מיירי נמי מאיסור הנאה דקנקנים א"כ כנוס לרבותא נקיט לא מיבעי' אם היין בתוכו זמן מועט דהיין והקנקן שניהם אסורים אפי' כנוס זמן מרובה ה"א היין אסור והקנקן מותר קמ"ל כהרמב"ן דלא כהירושלמי וק"ל:

ת"ר נודות הנכרים חדשים וכו' נלפע"ד ליישב רוב קו' תוס' על רש"י ואומר הנה לא עלה על דעת רש"י לומר דבזפופי' אין ניכר אם הי' בו יין או לא כדעת ר' אלי' ור"ת זה לא ס"ל לרש"י וכן בדין דהרי קמן בזמנינו דשפיר ניכר ונדחק הר"י שבתוס' לחלק בין זמנינו ובין זמניהם דעכשיו אין מזלפי' יין על הזפת זה לא נ"ל לרש"י אלא לעולם הי' ניכר וא"כ הא דזפופי' אסורים א"א לפרש אלא משום יין דבשעת הזפיפה וזה א"א לר' זביד דמפרש סיפא דברייתא נכרי ריבבן וכו' משום זורק מים לטיט וע"כ שבקי' לברייתא וא"א לפרש באופן אחר אלא חדשי' שהי' בו יין פ"א ואז גרודים מותרי' שאין עור בולע מהרה ומזופף חדש אסור מפני אותו פ"א שהיה בו יין והזפת מבליעו טפי ואמנם ברייתא דקנקנים ע"כ חדש ממש קאמר מגמרא ומסברא מגמרא כיון דבאותה ברייתא לא הוזכר בסיפא נכרי ריבבן וכו' ולא נזכר בה להדיא הך דינא דזורק מים לטיט א"כ על סמך התנא ליתני סתם חדשים ונתכוון שהי' בו יין פ"א אע"כ חדשים ממש קאמר ומסברא נמי דבחרס נאסר שפיר זפופי' ע"י היין שזורק בשעת הזפיפה דוקא העור זוהמתו מבטלת היין כמ"ש תוס'

ד"ה האי נכרי וכו'. ומשו"ה לא קתני בהך ברייתא נכרי ריבבן וכו' משום דלא שייך בקנקנים של חרס והא דעור לא נאסר בפ"א אפי' יין בעין בלא זפת וחרס נאסר בפ"א ע"י שפיתה אפי' אין צריך לומר משום דהא מכניסו לקיום והא אין מכניסו לקיום אלא כפשוטו כלי חרס בלע טפי ותרווייהו אין מכניסו לקיום אך כל זה לרב זביד דהלכתא כוותי' אך לאוקמתא דרב פפא דלית לי' הך דזורק מים לטיט ע"כ א"א לפרש אלא כרבנו אלי' ותרווייהו במכניסו לקיום ואין חילוק בין חרס לעור דבאין מכניסן לקיום בשכשוך סגי ודאמרי' לקמן ע"ד ע"ב טעם משום מכניסן לקיום ולא אמר משום כלי חרס בלע טפי דרצה לומר טעם אליבא דכ"ע גם לר"פ ועוד דרבא דשדר גולפא הי' רבו דרב פפא אבל רש"י פי' בשמעתין כהלכתא כרב זביד ואע"ג דהלכתא כר' זביד ביי"נ שבימיהם מ"מ בזה"ז דס"ל לרש"י בלא"ה להקל ביי"נ משום דלא ידעו בטיב ע"ז סמכי' אדברי המיקל היינו רב פפא ומכשירי' כלי כסף של נכרי בשכשוך והדחה בעלמא ומיושבים קושיות תוס' על רש"י לפענ"ד:

דף לג:

מאי כלי נתר וכו' מדלא שאיל אמתני' דמס' כלי' כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה דמייתי לי' פ"ק דשבת מדלא שאיל התם ש"מ אותו הי' ידוע לו וגם ידע שעל אותו כלי נתר אין סברא לומר שלא יהיה לו טהרה עולמית ע"כ שאל שאין לו טהרה מיין נסך ע"כ הוצרך לומר שהוא אותו דמצריף וצדקו דברי תוס' ומהרש"א נתחבט בדבר ע"ש:
הני מאני דקוני' וכו' הנה רש"י לטעמי' ס"ל דכלי חרס אפי' אין מכניסו לקיום מ"מ בלע טפי וצריך הכשר גדול ע"כ קמ"ל האבר מצילם ומוציא אותם מדין כלי חרס ולא בעו הכשר גדול רק ירוקי דאית בהו צריף אך ר"ת לטעמי' דס"ל כל כלי חרס שאין מכניסו לקיום סגי בשכשוך וא"כ מאי קמ"ל במאני דקוני' אטו משום דאית בהו אבר מיגרע גרע לכן פי' ר"ת היתוך כלי זכוכיות והנה בשמעתין קצרו דבריהם ולא פירשו יפה אבל נתפרש יפה במס' כתובו' ק"ז ע"ב דמתקנים בהיתוך כלי זכוכית שלא נתבשל כל צרכו ומשו"ה גרע מחרס דעלמא והוא רך ובלע טפי ע"ש ומהרש"א לא עיין שם:

דף לד.

ר"ע איקלע לגינזק עמ"ש תוס' בשם פירש"י עיי' תוס' שבועות כ' ע"א ד"ה איסר וכו' ע"ש:
מתעני' לשעות עיי' תוס' בשם הירושלמי משמע מדר' יונה דמשאכל חצי היום יכול להתענות חצי היום עד הערב וכ' הראשונים שזה אינו נגד ר' חסדא דגרסי' והוא דלא

טעים עד הערב פי' לאפוקי שלא יאכל חצי היום ושוב יקבל תענית ב' וג' שעות ויחזור ויאכל קודם ערב דזה אינו אלא יתענה חצי היום בתרא עד הערב אך מה דמייתי ירושלמי מדר' יוחנן עד דאחסיל פרקי שצם חצי היום ושוב חסל פרקי' ואכיל קודם הערב דגם זה הוה תענית שעות זה הוא מתנגד לתלמודא דידן דהרי לא התענה ערב:

ואנא עובדא ידענא כד הוינא טלי' שמעתי מפה קדוש מורי הגאון חסיד שבכהונה מה"ו נתן אדלער זצ"ל שהמקבלים תעניתי' עד שיאמרו מזמור פלוני או ילמדו פרק פלוני שאפי' יושבי' כך בתעני' כמה ימים אינו אלא תעני' שעות ולא נודע לי מאין לו זה ולפענ"ד כך היה פירושו בירושלמי דודאי ר' יוחנן צם כל היום ואפשר אפי' בלילה שלאחריו וכמה ימים אך תלה נדרו בהחסלת פרקו ובודאי אי לא הוי צם עד הערב שזה אפי' תענית שעה לא הוה דעד הערב בעי' אלא מירי שצם ואפ"ה לא הוה אלא תענית שעות דתענית צריך קבלה כדיליף הרי"ף במס' תענית מדכתי' קדשו צום וזה כיון דכל שעה בידו לסיים פרקן ולאכול א"כ לא ה"ל קבלה אלא לשעה ולפ"ז אין הירושלמי מתנגד לש"ס דילן ומיושב פסק הרמב"ם דפסק כהירושלמי ע"ש:

במה שימש משה וכו' יש להמשיך הני תרי שאלות ע"ד פשוט דלכאורה יש רמז מקרא לתענית שעה מדכתי' באסתר וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום ובמדרש וכי לא מתו אלא מתוך שהתחילו שעה א' קודם צאת הככבים והתענו שעה א' אחר צאת הככבים ויום שלם באמצע ה"ל ג' ימים נמצא מבואר תעני' שעה בקרא אך לפרש כן פשטי' דקרא שלשת ימים לילה ויום קשה מאוד אי לאו דמצינו כיוצא בו בתורה ופתח אוהל מועד תשבו לילה ויום והלא הי' מפורק ורק בשעת הקרבה העמידו ומשו"ה כ' תוס' דהוה רק במה ולא בעי בגדי כהונה וא"כ איך שייך פתח אהל מועד תשבו ז' ימים לילה ויום וע"כ קצת לילה וקצת יום וא"כ ה"נ באסתר נפרש כך ומוכח תעני' שעות אך הרמב"ן פ' פקודי צווח על פירש"י אי ס"ד שהי' מפורק איך שייך פתח אהל מועד תשבו אע"כ לא היה מפורק כלל ע"ש ולדבריו לא הי' לו דין במה וי"ל משה שימש בבגדי כהונה ולדבריו גם באסתר ג' ימים לילה ויום ממש ואין ראי' לתענית שעות הרי לפנינו כיון דמתענין לשעות מאסתר א"כ גם ז' ימים נמי נימא שהיה מפורק ואיננו אלא במה בעלמא יש לשאול במה שימש משה:

וע"ד אגדה יש להמשיך גם הא דקנקנים של נכרים דאדם היינו קנקן ומחשבותיו הוא היין שבתוכו ואם הוא יין של נכרים ר"ל מחשבו' זרות ורעות ורוצה לשוב אל ה' יש אמרו שצריך לסגוף להתענות ואמרו תעני' ג' ימים רצופי' שהוא ע"ב שעות כגמטרי' שם של ע"ב והיינו כמו עירוי ג' ימים מעל"ע. אבל האמת אינו כן אלא יש קונה עולמו

בשעה א' מיד שמרדות בלבו ומקבל על עצמו לעזוב דרך פשע והיודע מחשבו' ית"ש יודע זה ממנו הרי הוא בעל תשובה וצדיק גמור וזה כמו שיהוי יב"ח בקנקנים לכלות מעצמו טעם יין נכרים אלא התם בעי יב"ח והכא בשעה א' סגי ומ"מ אמרי' לקמן גבי גר תושב עד יב"ח שישתקע שם ע"ז ממנו והנה להסוברי' דבעי' דוקא סיגופי' ותעני' א"כ אסתר היה צריך עירוי ג' ימים ע"ב שעות לשוב ודלא כמדרש הנ"ל ואין מתענים לשעות ושימש משה בבגדי כהונה אך הואיל וסגי לקנקנים ביב"ח א"כ ה"ה באסתר כיון שקימו מה שקבלו כבר תו לא היה צריכים תענית ג' ימים ממש ומתענים לשעות ומשה שימש בחלוק לבן הקצרתי וק"ל:

חלוק לבן שאין לו אימרא פירש"י במס' תענית שלא נתפר בו בתי ידים ע"ש או בית הצואר וכדומה כי הי' אריג א' כמקשה א' בלי תפירה וי"ל כי הכהן בבגדי לבן הוא דומה למלאך ה' צבאות איש לבוש הבדים כ"כ הרמב"ן פ' אחרי ובפסוק ונשמע קולו בבואו אל הקדש בפ' תצוה, והנה המלאך לבוש הבדים שלו מתחלת בריתו כי כך נברא ונוצר לא נשתנה ולא ישתנה משא"כ הכהן מתקדש והולך מילדותו עד שיגיע למדריגת לבוש הבדים ע"כ חלוק לבן שלו עשוי תפירות תפירו' מחתיכות בגד כי לא נגמר בפ"א משא"כ מרע"ה בתחלת יציאתו מבטן ולידה והריון נתמלא כל הבית אורה וטרם יוצר בבטן כתי' עליו בשג"ם הוא בשר ע"כ חלוק לבן שלו אין לו אימרא כי הוא אריג א':

דורדיא דיי"נ עט"ז י"ד סי' קכ"ג סק"ה שהקשה אר"ת מפ' כל הבשר רמי בר תמרי ע"ש ושמעתי בשם הגאון מהו' זרח איידליץ זצ"ל משם מוכח כר"ת דאלת"ה מאי קשי' להו דלמא דיי"נ הוא הא ה"ל ס"ס דלמא מישראל ואת"ל מנכרי דלמא אחר יב"ח הוה ולמה לי' למימר דקדחו בי' חילפי אע"כ הוה ס"ס להחמיר דלמא לא עברו יב"ח ואת"ל עברו יב"ח דלמא לא נתמדו במים ודפח"ח וצ"ע אם זה ס"ס להחמיר דהכל א' את"ל של גוי דלמא כבר הוכשרו כראוי ובשם הגאון מה"ו דוד דייטש ז"ל שמעתי לתרץ ק' ט"ז דמשום ספק לא תמדן תמדן במים אין לאסור דספק סתם יינם דרבנן להקל אך ספק יב"ח ה"ל יש לו מתירי' וספיקו להחמיר וגם זה צ"ע דוקא הגעלה בחמין דצריך הוצאה להגעיל הוה אין לו מתירי' אבל לתמוד במים בלי הוצאה ה"ל יש לו מתירי' וספיקו וס"ס להחמיר וק' ט"ז במקומה אלא דלפע"ד מעיקרא לק"מ דהא ר"ת מודה לרבנו אפרים דיבשה בתנור פועל כמו יב"ח אלא דהצריך נמי תמדן במים ואלו נתמדו במים ונתיבשו בתנור הי' ר"ת מודה וכ"ש אם נתיבשו בתנור וגם שהו יב"ח דשרי' והכא דלאחר יב"ח שרפן באש וצלה עליהם כחל פשיטא דשריפתן באש ומקלי קלי איסורא הוה טפי מיבוש בתנור ולק"מ לכאורה:

אמנם ראיתי בתשו' חכם צבי כשהקשה לו הגאון מהרמא"ש מחרס הדרייני וכלי נתר דלא מהני להו יב"ח ותי' משום דיין הרבה כונס כיין שבתוך החביות שאותו אינו כלה והולך אחר יב"ח ע"ש וא"כ י"ל לר"ת הני דורדיא קודם שנתמדו במים היין כנוס בתוכם כבתוך החביו' ובעי' נתמדו תחלה ואח"כ יב"ח והכא שעבר יב"ח קודם ששרפם וצלה עליהם כחל לא מהני יב"ח כלל כמו דלא פועל ליין הכנוס בחבי', ולכן הקשה ט"ז מ"מ אינו מוכרח:

ועי"ש בתשו' חכם צבי סי' ע"ה הקשה אדר"ת ק' עצומה מש"ס פ"ק דמגלה דזיל לגבי עמון ומואב דיתבי' בדוכתייהו כחמרא דיתיב על דורדי' דכתי' שאון מואב מנעוריו ושוקט הוא על שמריו הרי מייתי ראי' מקרא דשוקט על שמריו דהוה כחמרא דיתיב על דורדי' ואיך יאמר ר"ת עד שלא נתמד נקרא שמרי' ומשנתמד נקרא דורדי' ולכאורה צע"ג ולפע"ד לק"מ דתוס' ביבמות ע"ו ע"ב בסוף הדבור אסקו דע"י נבוכדנצר נתבלבלו גם עמון ומואב אך סנחרוב לא בלבלום וירמי' אמר קודם בלבול נ"נ שהוא שוקד על שמריו אך אח"כ נתבלבלו מנ"נ ודקאמרי לאחשורוש כחמרא דיתיב על דורדי' ר"ל שלא נתבלבל ב' פעמים ע"ש א"כ הרי מבואר להדי' כר"ת דטרם שנתבלבלו כלל הי' דומי' ליין על שמריו ומשנתבלבלו ע"י נ"נ וחזרו למקומם ה"ל כדורדי' שנתמד במים ותוסס ונעשה ממנו יין ואותו חמרא יתיב על דורדי' משא"כ משארי אומות שנתבלבלו ב' פעמים אפי' על דורדי' לא יתבי והנה אמת והנה נכון אך ר"ת עצמו תי' תי' אחר בתוס' במגלה ע"ש ונ"ל:

דף לד:

לא צריך למירמי בהו חמרא עיי' שיטת טוי"ד במהר"ם לובלין ולשיטתו שייך שפיר לא צריך ועיי' לקמן ל"ח ע"ב התם חמרא לאעבורי זוהמא משמע כהטוי"ד אך לרש"י נ"ל דהגירסא לא ארי"ך באל"ף לא טוב למשדי בי' חמרא כי מקלקלו עיי' לשון זה בסוכה מ"ד ע"ב אריך או לא אריך וכו' ולפירש"י מירי מתני' במקום הזול דוקא וצ"ע קצת כיון דבחדא בבא קתני מורייס וגבינת בית אונייקי כי היכי דמפרש בגביני דוקא דבית אונייקא ה"נ לפרש דמורייס במקום דזל טפי מחמרא אע"כ משמע בכל מקום מירי וכפי' הטיו"ד:

ארשב"ל מפני מה אסרו גבינת בית אונייקא וכן כ' מוז"ה במהרשש"ך דהו"מ למימר מפני שמיעוט גוים של אותה העיר מעמידי בחומץ או בשרף ערלה ורבנן לא חייש למיעוטא עיי' לקמן ל"ה ע"ב דפריך תאסר בהנאה ע"ש וא"כ במשנתינו מצינו למימר

הכי אלא ריש לקיש קבלה היתה בידו דמשום לתא דע"ז אסר ר"מ בהנאה אבל ממתני' לא מוכח מידי ולפ"ז מיושב ק' תוס' לעיל ל"ב ע"ב ד"ה דלא כר"א וכו' דהרי מגבינת בית אונייקא לק"מ, ונכון הוא:

אי אמרת רוב איכא מיעוט עתוס' ומאי דמסקו בתירוצם דאיתרע לה חזקה יראה כוונתם עפ"י שכ' רמב"ן ורשב"א וריטב"א דכל שאנו עוסקים לסלק החזקה שוב לא אלים למסמך חזקה למיעוטי' כגון רוב מצויין אצל שחיטה מומחי' ובא א' מהרוב ושחט הרי איתרע חזקה שאינו זבוח ולא סמכי' חזקה למיעוטא וה"נ כיון דרוב עגלים נשחטי' לע"ז שוב כיון ששחט גוי שהוא מהרוב איתרע לי' חזקת התירא ולא סמכי' ארובא וביבמות ר"פ האשה בתרא הקשו תוס' לוקמא חלב אחזקתה ולא תי' כלום ומיושב ג"כ כיון שרה קיבות אסורו' תו איתרע חזקת החלב משהשליכו לתוכה הקיבה ואמנם בחולין פ"ו ע"ב הקשו תוס' אהס"ד דהכא דפריך הא ר"מ חייש למיעוטא מאי קושיין תיפוק לי' דסמכי' חזקה לרובא התירא וה"ל מיעוטא דמיעוט' ועל זה לא שייך תי' הנ"ל דע"י המיעוט ששוחטי' לע"ז לא איתרע החזק' דוקא ע"י הרוב ששוחטי' לע"ז אז מכיון ששחט איתרע חזקתו אבל אי רק מיעוט שוחטי' לא איתרע חזקה ותי' תוס' דעכ"פ ה"ל למימר פלגא שוחטי' לע"ז וע"י פלגא נמי איתרע חזקה. וראיתי בהג"ה מרדכי בחולין ס"פ הזרוע שתי' דעל הגבינה שאנו דנין לית לה חזקה שתחלתה נעשית בספק ע"ש וצ"ע תי' זה:

מיעוטא דמיעוטא עי' מרדכי דחולין הנ"ל דוקא כי האי הוה מיעוטא דמיעוטא דשום א' משארי בהמו' לא נשחטה לע"ז והעגלים נמי שהם המיעוט המיעוט שלהם הוא דנשחט ה"ל מיעוטא דמיעוטא משני ענינים אבל אפילו א' מאלף משאר מינים נשחט לע"ז ה"ל חד מיעוט וחייש ר"מ ע"ש וצ"ע א"כ בכל העולם דאיכא עכ"פ מיעוט בהמו' הנשחטים לע"ז כמ"ש תוס' ד"ה וכי וכו' הנהו טייעא ע"ש וא"כ ליתסרו לר"מ ונ"ל לפמ"ש לעיל דאוקי חזקת היתר לגבי רוב היתר דע"י מיעוט לא נגרע חזקה. א"כ י"ל דרוב אינם מעמידי' בקיבה והמעמידי' בקיבה רובם אינה של ע"ז ה"ל מיעוטא דמיעוטא משא"כ בבית אוניקא כולם מעמידי' בקיבה ומהם רוב עגלי' לע"ז ועמ"ש ר"ן לקמן ל"ח ע"ב אהא דאמר חזקי' בכבשין אי ידעי' דמעמידי' בחומץ אסור בהנאה שהקשה בשם הראב"ד א"כ מספק נמי לתסר כמו גבינת בית אוניקי ותי' הכא כולם מעמידי' בקיבה ע"ש: המקדש בפרש עמ"ש לעיל במשנתינו בעורות לבובין וכו' ע"ש:

דף לה.

וליהדר לי' משום דליתי' לאיסורא בעינא עיי' תוס' סוף ד"ה אמר רבא תרווייהו תנינהו מבואר דיש ספרי' דלא גרסי לי' וכ"מ מפירש"י דלא פי' כלום וכן משמע מפירש"י בחולין קי"ו ע"ב דאוסר מטעם מב"מ ולא מטעם דבר המעמיד שכיון שכבר נעשה בב"ח שוב אוסר מטעם מעמיד אע"כ לא ס"ל הא דמעמיד לא בטיל ומחלוקות ישנה היא בראב"ן סי' ח' ע"ש ובמג"א סי' תמ"ב. אלא שעכ"פ צ"ע נהי דלא גרס לי' מ"מ ק' קו' ש"ס ולמה לא מהדר לי' מידי דהוה אמורייס ואין לומר שאני מורייס דחשש סתם יינם דרבנן משא"כ פרש ע"ז דאורי' דא"כ כד אהדר לי' כי טובי' דודיך מיין ומפרשי' ערבי' עלי דברי דודי' יותר מיינה של תורה יש בזה תי' דחמירא דברי סופרים ואפ"ה לא גזרו אמורייס איסור הנאה כיון דליתי' בעינא הה"נ בפרש דאורייתא וכעין דאמרי' לעיל ל"ד ע"א כעין דאורייתא תיקון וא"כ מאי מקשה תו ש"ס מ"ש האי קרא דשיילי' הא בהאי קרא מרומז תי' על שאלתו אע"כ לא שייך הכא שפיר כל דתיקון רבנן וכו' א"כ הדר' ק' לדוכתא ונלע"ד דהא ודאי הו"מ לשנויי לי' סתם יינם דרבנן אלא הא איכא נמי מיעוט גוים דמנסכי' וכיון דחיישית למיעוט פרש ע"ז חוש נמי למיעוט מנסכים עמ"ש תוס' ד"ה מפני שמעמידין וכו' ושפיר קשי' וליהדר לי' מ"ש ממורייס דאיכא נמי מיעוטא וע"כ הוצרך הש"ס לומר דבר המעמיד לא בטיל וא"כ כל זה אי ליכא תי' אלא דלא חיישי' למיעוט מנסכי' אבל הרמב"ן תי' אפי' אי חיישי' למיעוט מ"מ הכא אי הוה מנסך לי' לא הוה מזבן לי' וא"כ לק"מ ק' ש"ס דמורייס ליכא אלא משום סתם יינם דרבנן לא אסרו בהנאה אבל פרשא דע"ז דמזבין לי' דאפי' בשר תקרובו' מזבין כמ"ש הר"ן לחלק בין יין לבשר ע"ש מכ"ש פרש א"כ לא אתאינן כלל לתי' דאקומי קמוקים וק"ל:

ערבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה בחי' תורה שלי כתבתי יען כי בהר סיני בקשו ישראל רצוננו לראות מלכנו והיתה אז כוונתם שלא רצו להאמין לדברי חכמים ונביאים אלא שישמעו מפי הקב"ה עצמו והקב"ה אמר הנני בא עליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ואחז"ל וגם לרבו' בנביאים הבאים אחריך והנה עכשיו מבקשת כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו פי' מי יתן ואזכה לשמוע מאלקינו פא"פ כן פירש"י והוה ס"ד משום שאיננו מאמין לדברי חכמים כמו שהיה אז בסיני ע"כ אמרה כי טובים דודיך מיין ערבי' עלי דברי חכמים יותר מיינה של תורה ורק מחמת דביקות ואהבה אני רוצה נשיקות פא"פ:

מפני שמעמידי' אותה בעור קיבת נבלה הקשו תוס' אפי' אינה נבלה הא ה"ל בב"ח ותי' רמב"ן דכיון דאמת דעור קיבת גוי נבלה הוא אין כאן איסור בב"ח דאין איסור חע"א ע"כ

נקט נבלה ודבריו מאוד תמוהים הא שמואל ס"ל פכ"ה גדי לרבות חלב ומתה דבב"ח חל על חלב ועל נבלה ודוחק לומר דוקא בב"ח דרך בישול דאורייתא אבל לא במליחה וכבוש ודוחק:

הקשו הראשונים הא במתני' דחולין אמרי' אם יש בה בנ"ט אסורה וא"כ מ"ט אסרו גבינת גוים לטעמי' קפילא ארמא ותי' הראב"ד כל מה שאסרו בשל גוים לא הלכו אחרי נ"ט שלא יפרוצו וא"כ לפ"ז אם אירע שהעמידו חלב של ישראל בקיבת נבלה אם יש ששים מותר אבל הריא"ן מיגאש תי' דבשל נבלה הוה דבר המעמיד ולא בטל אבל התם במתני' דתולין בעור קיבת כשרה כיון דיש ס' תו ליכא בב"ח מעיקרא ואין כאן מעמד של איסור ודבריו מאוד תמוהים לכאורה דנהי דהחלב דאית בה ס' לא נאסרה מ"מ עור הקיבה נאסר כמו זית בשר שנפל לתוך יורה של חלב שבשר אסור ושוב משנתקשה הבשר נבלה הרי מעמיד באיסור ובודאי א"א לומר שכבר נגמר העמדתו טרם שבלע חלב ומיהו י"ל הלא טעם החלב שבעיר אינה מעמיד רק העור ולכשמגיע ליותר מס' פוסק כח החלב שבתוכו וכח העור לבדו פועל ההעמדה ושמואל לטעמי' דס"ל אפשר לסוחטו מותר וצ"ל דס"ל בב"ח שע"י כבישה ומליחה שהוא דרבנן אמרי' מין במינו בטל נמצא אין החלב אוסר אלא העור ומשו"ה הוא בנ"ט וצ"ע:

ואמנם במרדכי דחולין שם משמע דהאי עור קיבה כשרה דהתם מיירי שיש בתוכו ג"כ קיבה קרושה ושניהם גורמי' ההעמדה העור עם הקיבה וס"ל זוז"ג ולא נאסר מטעם מעמיד אלא בנ"ט. ושמואל דשמעתין אומר שאסרו גבינות הגוים מפני שמעמידים בעור קיבת נבלה בלי צירוף קיבה קרושה ומשו"ה לא מהני טעימת קפילא וא"ש:

חדא קתני וכו' הקשו תוס' לוקמי תרווייהו קודם חזרה וכאן בקרוש וכאן בצלול והדבר מתמיה איך אפשר דשמואל קודם חזרה הא שמואל מפרש טעם אי' גבינת הגוים לאחר חזרה ע"כ נלע"ד להגיה בתוס' וצ"ל תרוויהו אחר חזרה ואע"ג דמתני' דחולין קשי' רישא לסיפא וע"כ רישא קודם חזרה מ"מ המקשה דהכא דלא רמי מתני' רישא לסיפא ופריך אדשמואל הו"מ לשנוי' כאן בקרוש כאן בצלול ולאחר חזרה כנלע"ד:

ולא עוד אלא דברים שמכוסי' ממנו מגלי' לו דהס"ד כיון שמכלה זמנו להבין לתלמידי' מפסיד בלימוד עצמו ואפי' דברים המגולי' מתכסי' ממנו קמ"ל אפי' המכוס' מתגלי' לו. ואמר מלאך המות אהבו רצה לומר שרוצה שיחי' לאורך ימים ולא יהי' לו שליטה עליו מפני שבמיתתו יתכפר עון הדור ועוד גדולי' צדיקים במיתתם יותר מבחייהם ע"כ אוהבו שיחיה לאורך ימים. ואמר שנוחל שני עולמות העה"ז והעה"ב הרבותא הוא עה"ז דעה"ב פשיטא והרבותא אפי' עוה"ז נוחל וזוכה לשתי שולחנות והטעם דאין רוב הצדיקים

זוכים לשולחן העוה"ז כי הן בקדושיו לא יאמין ושמא מרוב טובה ישמן ישורון ויבעט אבל האי דמזכה רבים דאין חטא בא על ידו שוב בטוחים בו שלא יבעט ע"כ זוכה לשני עולמות גם לשולחן עו"הז:

דף נה.

לוקחין גת בעוטה מן הנכרי עיי' תוס' סוף ד"ה והשאר וכו' בסוף הדבור הקשו מלקמן ע"ד ע"ב דלרבא בעי ניגוב ותירצו היינו למשנה אחרונה גם הריטב"א הקשה מברייתא דהתם הגת והמחץ וכו' דאפי' ניגוב לא מהני וכ' דדוחק לומר דלמשנה אחרונה קאי דה"ל לש"ס התם לפרש כן ע"כ כ' בפשיטות דהרי הגוי הזה דרך בה בשנים שעברו וכמה פעמים החזיר גרגותני לגת ונאסרה ולפע"ד דברי תוס' וריטב"א דא ודא א' היא דהריטב"א הקשה מברייתא דלשם ובודאי אי הברייתא אתי' למשנה אחרונה ה"ל לש"ס לפרש ע"כ תירוץ כפשוטו כיון שהגת ישנה של גוי שדרך בה לעצמו כמה שנים וכמה פעמים החזיר גרגותני לגת בלי שהי' ששים אפי' מצירוף חרצנים כאדם העושה בשלו ע"כ נאסרה ואמנם תוס' הקשה מרבא התם דקאי אמתני' דגת של אבן שזיפתה וכ' שם תוס' דהך מתני' מיירי גת של ישראל שזיפתה נכרי ועלה קאמר רבא אם דרך בה הנכרי צריכה ניגוב ולא שייך תי' ריטב"א הנ"ל דהרי בגת של ישראל מיירי וע"כ תי' תוס' דאע"ג דמתני' לא קאי אמשנה אחרונה מ"מ רבא מסתמא אמר מלתי' למשנה אחרונה ואהא לא קשה דה"ל לש"ס להזכיר כן דדוקא אברייתא אמר ריטב"א כן אבל ארבא פשיטא דמיירי למשנה אחרונה:

ולפ"ז משנתינו לוקחי' גת בעוטה וכ' תוס' אפי' בשתי' מותר היינו גת חדשה דאל"ה הרי נאסרה דאשתקד החזיר גרגותני לגת ודאמר ר"ה לא שנו אלא שלא החזיר וכו' הומ"ל לא שנו אלא חדשה אבל ישנה לא אלא כיון דישנה גופה לא נאסרה אלא משום החזרת גרגותני ע"כ אמר בקיצור משהחזיר פ"א גרגותני לגת נאסר היין והגת ובזה ניחא מאי דמשני דפחסתו בורו שהוא דחוק לומר ר"ה מיירי בשראינו שפחסתו בורו והרי לא הזכיר מזה כלום אבל י"ל דאגת ישנה קאי דכמה פעמים החזיר גרגותני לגת וכמה פעמים פחסתו אז בורו כי הגוי העושה בשלו אינו משגיח כמה פעמים פחסתו בור וכמה פעמים מחזיר גרגותני ומילתא דלא רמי' ע"כ אסורה הגת והיין:

אמנם אי נימא יין ביין בס' או לכל הפחות ע"י סלק א"כ אפי' תימא מתני' בגת ישנה ומ"מ לוקחי' דאין לך כלי שאין מה שבתוך הכלי ס' נגד קליפת הכלי וכמ"ש זה מהרש"א לקמן גבי ינוקא ע"ש ואפי' למ"ש תוס' בד"ה אבל אם החזיר וכו' ועי"ל דמיירי הכא

כגון שיש הרבה יין ביחד וכו' ע"ש זה לא שייך הכא לענין ביטול קליפת הכלי ולעולם החרצני' מבטלי' הקליפה ויש ליישב בזה ק' תוס' הנ"ל שהקשו להא סלק וכו' די"ל דכיון דבעי' ס' גם נגד הקליפה ועוד מחזיר עתה גרגותני לגת וצריך נמי ס' נגד היין בעין של גרגותני דהשתא וכולי האי לא הוה לבטל בס' הקליפה ויין הגרגותני:

וארוח לן מ"ש רש"י בור הי' עושי' לפני הגת והכלי נתון בתוכו ויש שטוחין הבור בסיד וכו' נראה שפת יתר וגם הי לו לפרש מיד אעד שירד לבור ולמה המתין מלפרש כן עד בבא מה שבבור אסור וי"ל דלא תימא מה שבבור איננו יין להתנסך עד שיקפא והכא אסור משום בליעת הבור משל אשתקד דבור ישן של גוי איירי ובבור ליכא חרצנים דנימא סלק ולהשמר מזה כ' רש"י דסתם בור הוא או בור סיד שאינו בולע טפה ואין קליפתו נאסר או הושם כלי בתוכו ואע"ג דהגת והבור ישנים משל אשתקד אבל הכלי מתחדש בכל יום תמיד וע"כ מה שבבור אסור משום יי"נ שנתנסך עכשיו ומשו"ה פריך ש"ס ממתני' דמעשר עד שיקפא:

והנה לקמן בתוס' ד"ה מהו לדרוך עם הנכרי בגת כ' תוס' למה לא יאסר בהנאה ע"י יין שבבור וכ' מהרש"א דא"א לומר יין שבבור אסור ע"י כחו דהא ציירי' לידי' הוה כחו שלא בכונה אלא סתם בור של נכרי אית בי' לחלוחי' יין נסך ע"ש ולא נלע"ד דסתם בור נקי אך הא כ' תוס' בשמעתין ד"ה דורכי' עם הנכרי דלשון דורכי' עם הנכרי משמע סוף דריכה פי' שכבר התחיל הנכרי לדרוך קודם שבא הישראל וא"כ ה"נ מיירי עובדא דינוקא מהו לדרוך עם הנכרי שכבר התחיל הנכרי טרם בוא הישראל ואז לא צייר לידי' ואזיל מכחו לבור בכונה ונאסר היין שבבור מכחו אבל היין העליון שבגת לא נאסר אע"ג דלא צייר לידי' משום דהי' ישראל משמרו שלא יגע בידו דבדיעבד מותר בהנאה כמ"ש הרמב"ם ובש"ע סס"י קכ"ג אבל מה שבבור נאסר מטעם כחו בכונה כיון דלא צייר לידי' ועל זה הוקשה להתוס' ותירצו מ"מ לא הוה משתכר באיסורי הנאה ע"ש וא"כ כל זה בבבא דורכי' עם הנכרי שכבר יצא יין מכחו אל הבור אבל משנתינו לוקחין גת בעוטה ולמשנה ראשונה לא שייך כל זה ואי הוה ס"ד דלא נעשה יי"נ עד שיקפא לה הי' שום יין איסור בבור אלא הבלוע ובור סיד אינו בולע וק"ל:

דף נה:

אעפ"י שהוא נוטל ונותן בידו וכו' כ' תוס' לא זו אף זו קתני לכאורה משמע לא מבעי' כשנוטל בידו מעורב החרצנים אלא אפי' התחיל למשוך נמי מותר עד שירד לבור אלא לפי מאי דמוקי לי' בגת פקוקה ומליאה וכמשנה אחרונה לא שייך זה וצריך לומר

לא מבעי' כשנוטל ונותן בידו דבעבידתי' טרוד דאינו עושה יי"נ אלא אפי' נוגע להדי' בפקוקה ומליאה נמי אינו מנסך עד שיפתח הפקק היינו עד שירד לבור ע"י פתיחת הפקק. ומשמע אז אם יתחיל לימשך ע"י פתיחת הפקק אז עושה יי"נ אפי' ע"י נטילת ונתינת לתפוח דטרוד בעבידתי' כיון שנוגע בגופו ויהי' אותו הס"ד דמוקי בפקוקה ומליאה כר' נתן דמודדו ביד אסור בהנאה אפי' טרוד בעבידתי' עיי' לקמן אי"ה:

עד שירד לבור כ' תוס' לקמן ד"ה לימא תלתא תנאי נינהי דלא הו"מ למימר עד שירד לבור ויקפא דא"כ ה"ל למיפלג בין קודם קיפוי לאחר קיפוי דמה דשמעי' השאר מותר אינו חידוש כיון שהגרגותני מפסיק ע"ש וצריך לבאר הא גם במתני' דמעשר בודאי נמי גרגותני מפסיק אלא במעשר מיירי לענין איסור והיתר לשתות עתה מהיין שבגת ולא נגזור כיון שסמוכים זה לזה יבוא לשתות גם מהבור אעפ"י שגרגותני מפסיק ולעולם אסור להניח מאכל איסור והיתר זה אצל זה משום תקלה וקמ"ל דלא חיישי' אבל הכא לא מיירי שיש יין איסור בבור כלל אלא אומר מה שבבור אסור אם יארע שיגע בו גוי אבל אם יגע בגת ולא בבור אינו נאסר ופשיטא דלא נגזר אם נתיר נגיעת גוי בגת נבוא להתיר לנגוע גם בבור כיון שהגרגותני מפסיק כולם יודעי' להפריש שזה יין וזה איננו יין:

אמנם להרשב"ם דמה שבבור אסור ממילא מטעם כחו לא שייך הנ"ל א"כ שפיר הוה סד"א כיון שיש לפנינו יין בבור האסור בשתי' והנאה נגזר גם אהא דגת אע"ג דגרגותני מפסיק כמו במעשר וא"כ הדר' ק' תוס' לימא במשנתינו עד שירד לבור ויקפא וי"ל לרשב"ם בלא"ה לק"מ ק' תוס' דאיך ס"ד דמה שבבור אסור משום כחו והרי לא נקרא יין עד אחר שקפא ואז כבר פסק כחו זמן רב ולא ק' קו' תוס' אלא לפירש"י מה שבבור אסור בנגיעה ועל זה יפה תי' תוס':

והנה רש"י האריך במשנתינו וסבר תנא דידן לא הוה יי"נ עד שירד לבור ולכאורה היינו לאפוקי מרבנו שמעי' ולומר אפי' בשתי' לא נאסר ואיננו בכלל פתן ושמנן ושיכרא דארמאי דאיננו יין כלל אפי' כל שהוא ושוב האריך וכ' דורכי' עם הנכרי ולא אמרי' משתכר באיסורי הנאה דאפי' בשתי' סבר האי תנא דשרי וכו' והכל ללא צורך אבל נלפע"ד דאתי לאפוקי מדרשב"ם דס"ל מה שבבור נאסר בהנאה מטעם כחו דהנה הרשב"א בתה"א כ' דמה שנתמלא בור ע"י דריכה לא הוה כחו ממש פי' שכחו אינו פועל אלא להוציא המשקה מהענבים ושוב המשקה נמשכה מאלי' ע"י הצינור אל הבור אלא מ"מ כיון שע"י כחו יוצא מתחלה דנינן לי' כמו כחו ע"ש וס"ל לרש"י תינח למשנה אחרונה דעכ"פ העליון שם יין עליו שהרי אם היה מוצא מקום מדרון בגת עצמו הי' נעשה יי"נ א"כ גם עכשיו שע"י דריכתו נמשך אל הבור ה"ל מה שבבור כחו אבל למשנה

ראשונה שהעליון מים ממש ואפי' גזרת פתן ושמנן אין בו ומותר אפי' בשתי' א"כ דרך להוציא מים ומשם נמשכו ונעשה יין בבור אין זה כחו נמצא לדינא במשנה אחרונה ס"ל לרש"י ג"כ כרשב"ם אך לא במשנה ראשונה:

ירד לבור מסקינן דמשום חומרא דיי"נ הוא נמצא מעיקור הדין איננו יין והנה קיי"ל בכל התורה ניצוק אינו חבור אך משום חומרא דיי"נ ס"ל לר"ה ניצוק חיבור וצ"ע תינח ביין גמור אבל הך דירד לבור בלא קיפוי שהוא גופי' אינו יין אלא משום חומרא עוד נוסיף עליו חומרת ניצוק ור"ת מביא ראי' משמעתין דר"ה חזר בו וס"ל ניצוק אינו חיבור ומנ"ל דלמא בשמעתן לא ס"ל ניצוק כיון שעדיין לא קפה בבור עוד יש לי עיון במ"ש תוס' ד"ה אבל החזיר וכו' ועי"ל שיש הרבה יין ביחד וכו' וקשה אי בתר שמא אזלי' הלא היין הזה איננו יין למשנה ראשונה. אע"כ נ"ל בפשיטות דודאי יין גמור הוה ושמו יין רק לדין תורה ושיעורא חז"ל שיערו שאינו גמר מלאכה עד שיקפה או ישלה אבל יין הוה והמנסכו לע"ז ממש אסור מן התורה בהנאה ולוקי' עליו והאי נמי דסתם יינם הוא מ"מ כיון דאסרוהו בהנאה משום לתא דניסוך ממש א"כ ראוי שיאסר משירד לבור בלי קיפוי ולמשנה אחרונה אפילו בגת ואין כאן חומרא יתירה ומשו"ה ראוי' לאסור גם הניצוק למאן דס"ל ניצוק חבור ואין כאן תרי חומרי בהדדי:

והנה עד שיקפא פירש"י שיקפא החרצנים פי' אע"ג דאיכא גרגותני מ"מ א"א דלא ירדו קצת חרצנים והם נקפאי' בבור כידוע וישלה בחבי' פירש"י בשמעתין שישלה מן הבור לתוך החביות ובביצה י"ד ע"ב פירש"י שישלה בהחביות החרצנים העולים ובב"מ צ"ב ע"ב פירש"י שהשערי' העולים ע"י רתיחה משלה ע"ש ונ"ל בשמעתין לפי הס"ד דיי"נ ומעשר חד דינא אית להו א"א שום סברא בעולם לומר דהיין בחביות ועדיין אין שם יין עליו לאסור בשתי' מכל הפחות כפתן ושמנן וע"כ לפי אותה הס"ד שישלה מן הבור לתוך החביות אמנם למסקנא דמעשר לחוד וייי"נ לחוד שפיר נאמר שישלה בהחביות עצמו והנה באתרא דהסותם החביות הוא משלה דבהא איירי בב"מ י"ל שאינו משלה עד אחר זמן שהשמרי' עולי' למעלה אבל בסתם אתרא מיד שמשלה חרצני החביות הוה גמר מלאכה וכפירש"י במס' ביצה:

דורכי' עם הנכרי בגת מצוה להסביר איך תלי' זה בזה במשנה ראשונה הקילו ביין נסך והחמירו בהגרמת טומאה ובמשנה אחרונה נהפך הענין י"ל עפ"י מ"ש תוס' ד"ה שמותר לגרום טומאה דחלת קמח לא מקרי טבל טבול לחלה ונדחקו תוס' מאוד איך יקרא הבצירה טבל הטבול לתרומה והנה קבלה הי' בידם והלכה רוחת שאין בוצרי' עם ישראל ע"ה אבל טעמא לא הוה ברירא להו וע"כ כל זמן דהוה ס"ל דיין שבגת אינו יין כלל אפי'

נמשך ואינו נאסר אפי' בשתי' א"כ הבצירה רחוק יותר מן היין מרחיקת קמח מן החלה וא"כ הא דאסרו הקדמונים לבצור עם ע"ה איננו משום טבל הטבול לתרומה אע"כ משום דאסור לגרום טומאה לחולין שבח"ל אך ב"ד שלאחריהם אמר יין שבגת יין גמור הוא וא"כ אין הבצירה רחוקה כמו קמח מן העיסה וי"ל מותר לגרום טומאה לחולין והכא משום טבל הטבול לתרומה הוא כנלע"ד להסביר:

אמר ר"ה יין כיון שהתחיל למשך וכו' שיטת רש"י ור"ת למשך ממש אלא לרש"י אפי' במדרונה של גת ולר"ת הורדה בצינור אבל רמב"ן ס"ל אפי' רק ראוי לנסך דס"ל שינוי' פקוקה ומלאה שינוי' דחיקא הוא ומדאמרו במשנה אחרונה סתם אין דורכי' משמע אפי' פקוקה ומלאה משום שראוי למשוך ובהא רמב"ן מחמיר ועושה יי"נ אפילו רק ראוי למשך אע"ג דלשון ר"ה משמע התחיל למשך מפרש לי' ראוי להמשך ועוד פליגי ורמב"ן וסיעתו מקיל דוקא אותו שנמשך או ראוי למשך הוא נעשה יי"נ אבל לא אינך שבגת עצמו והר"ן וסיעתו סוברי' להחמיר מכיון שנמשך קצת נעשה כלו יי"נ אפי' אותו שלא נמשך בין אם נוגע באותו שנמשך נאסרו גם כל החרצני' כאלו הי' מלא חבית יין שהנוגע בקצתו נעשה כלו יי"נ כי החרצנים שלא נמשכו כיין חשיבי וכחיבור א' עם הנמשך ובין שאם נוגע רק באותו שלא נמשך לבד אעפ"י שלא נגע בהנמשך מ"מ נמשך וגם זה במשמעות לשון ר"ה שהרי אינו אומר יין כיון שהתחיל להמשך נעשה יי"נ אלא עושה יי"נ משמע שעושה אחרים יי"נ שזה הנמשך עושה את שלא נמשך יי"נ ולהרמב"ן צריכי' לדחוק בזה:

והר"ן הקשה על הרמב"ן ב' קושיות א' אי ס"ד דמה שלא נמשך אינו נעשה יי"נ א"כ מאי צורך פקוקה ומלאה במלאה סגי אפילו אינה פקוקה ותו מאי פריך והשאר מותר הא לרמב"ן אעפ"י שנמשך לבור מ"מ השאר מותר שלא נמשך:

ולפע"ד ליישב בעזה"י דהרי הר"ן בעצמו הרגיש מנ"ל לר"ה לחדש זה דאפי' מה שלא נמשך נעשה יי"נ עי"ז שנמשך דהרי במשנה אחרונה אין דורכי' לא מוכח דין זה ונדחק מסברא דנפשי' אמר כן וזה דוחק גדול דודאי אם האמורא אומר דין מסברא דנפשי' נאמן עלינו הדיין שהם היו בקיאים אבל יען שדינו של ר"ה נסתר ממשנתינו ואיך לו להשען אלא על משמעות משנה אחרונה א"כ מנ"ל להחמיר יותר נגד משנתינו מה שאין לו סיוע ממשנה אחרונה ע"כ לולי דברי הר"ן הייתי אומר דכ"ע סוברי' דלשון אין דורכי' עם הנכרי סתמא בכל מיני גתות שנינו אשר מפני זה ס"ל לרמב"ן אפי' פקוקה ומליאה כיון שעכ"פ ראוי להמשך אך אינך פוסקים ס"ל סתם גת שדורכי' עלי' איננה פקוקה כידוע אך סתמא היא מלאה כי מלאה אינן רוצה לומר על כל גדותיו אלא מלאה כל רוחב הגת

מכוסה בענבים באופן שא"א שתעשה מדרון מלא יין ורוב הגתות הכי הוה מלאה ואינה פקוקה ומדתני סתם אין דורכי' אפי' במלאה שמע מינה ע"י ההמשכה שבצינור נעשה המלאה יי"נ והיינו דר"ה אבל הראוי למשך ולא נמשך אינו מוכח דהרי בפתוחה מיירי שנמשך אך הרמב"ן ס"ל סתמא פקוקה נמי משמע ומוכח ממשנה אפי' הראוי למשך ולא נמשך אבל אין להוכיח שעי"ז הראוי נעשה גם שאינו ראוי נסך זה אינו מוכרח נמצא תלי' זה בזה וק"ל. וממילא מיושב ק' הר"ן דודאי להס"ד דלא ידעי' דר"ה ממשנה אחרונה למד אלא הש"ס רצה להשוות דר"ה עם סתם משנתינו בודאי הי' נוטה לשון ר"ה דעושה יי"נ למה שלא נמשך עדיין והקשה ממשנתינו והוצרך לשנויי' פקוקה ומלאה אבל למסקנא מכח קושיא והשאר מותר הוצרך לומר דסמך אמשנה אחרונה ומשם אינו מוכח אלא לעשות יי"נ אותו שנמשך ומנ"ל להוסיף אפי' אותו שלא נמשך. וק' שני' של הר"ן מאי פריך מוהשאר מותר לכאורה דברי הר"ן תמוהי' וכי נעלמה ממנו דברי רבו הריטב"א שכתב והשאר היינו הצלול דומי' דהצלול שבבור שאסור דומי' דהכא השאר שצלול כמותו ואינו בבור מותר ותיובתא לר"ה וצ"ע על הר"ן. אלא דברי הר"ן נכונים ודברי ריטב"א תמוהים דהא לשיטת הרמב"ן כל הראוי להמשך כמשוך דמי וא"כ אי נימא דמשנתינו מותאמת עם דברי ר"ה כמו דס"ד א"כ צ"ל עד שירד לבור עד שיהי' ראוי לירד לבור ירד לבור היינו ראוי לירד לבור מה שבבור היינו מה שראוי לירד לבור אסור והשאר שאינו ראוי לירד מותר ומאי קושיין ושפיר הקשה דלפי דסבר רמב"ן ראוי' לירד הוה כירד א"כ א"א לומר דמה שאינו לירד אינו נאסר ע"י הראוי דא"כ לא מקשה ש"ס מידי ודברי הר"ן נכונים:

אלא לפמ"ש לעיל דרמב"ן נמי לא אמר אלא למסקנא דדברי ר"ה בנויי' על משנה אחרונה אבל להס"ד דר"ה סברא דנפשי' קאמר הוה ס"ד דלר"ה לפי משמעו' לשונו המשכה ממש קאמר ומה שלא נמשך נאסר ע"י אותו שנמשך א"כ לא ס"ד כלל למימר בור ראוי לבור אלא בור ממש ועוד אי ס"ד ראוי לבור א"כ קשי' רישא ולא יועיל תי' פקוקה ומלאה דעכ"פ ראוי להמשך וע"כ הוה ס"ד בור ממש וא"כ קשה והשאר מותר כפירוש הריטב"א והשאר הצלול כצלילתו של בור וק' והוצרך לומר ר"ה לא מדנפשי' קאמר אלא ממשנה אחרונה ואע"ג דר"ה למד ממשנה אחרונה וס"ל הראוי' למשך והו"מ לפרש גם משנתינו כן הראוי לבור ולא קשה מהשאר עכ"פ קשה מרישא דתי' פקוקה ומלאה אזדא לי' כיון דראוי למשך וממ"נ מוכח דמשנתינו משנה ראשונה ור"ה משנה אחרונה:

ודע לשתי השיטות ר"ה דאמר ל"ש אלא שלא החזיר וכו' נפקא מיני' גם למשנה אחרונה להפוסקים נפקא מיניה לפקוקה ומלאה ולרמב"ן נפקא מיני' למה שלא ראוי להמשך:

אמנם הרא"ש כ' עוד תי' דר"ה קאי למשנה אחרונה ואסביר דברי הרא"ש בעזה"י דכלפי דס"ל דבור לאו דוקא אלא כל צלול נקרא בור וגת הוא דוקא ס"ל להרא"ש בהא שינויי בהיפוך כי בור הוא בור ממש ואמנם גת לאו דוקא אלא כל שמעורבי' חרצנים הכל נקרא גת ארוכה עד שולי הגרגותני ולא משכח אינו פקוקה אלא אם יש צינור דק בהגת שלא יצאו חרצנים רק יין צלול זו היא אינה פקוקה אבל אם פתוחה להוציא מעורב היינו מוציא מגת לגת כי גם הגרגותני גת הוא ודוקא מה שבבור ממש מותר והשאר לא קאי אתערובת חרצנים כי זה לא נקרא שאר לגבי בור אלא הקלוח שבין גרגותני לבור וכפי' הריטב"א ושפיר קשה אדר"ה מוהשאר מותר ובס' אור הגנוז למהרמא"ש נתקשה בזה והפשוט כמ"ש:

אמנם כל זה לפי מה שהבין ש"ס דר"ה למשנה ראשונה נמי קאמר והשאר היינו מה שבין גרגותני לבור נאסר בניצוק או פחסתו בורו אך כ' הרא"ש האמת אינו כן אלא ר"ה למשנה אחרונה קאי וליכא שאר כלל כי מה שבין הגרגותני לבור הכל בור הוא והעליון אינו נאסר מטעם ניצוק כי ר"ה חזר בו ולית לי' ניצוק ולא נאסר אלא מטעם החזרת גרגותני שהוא בור ממש וק"ל:

אמנם ר"ת דס"ל אין דורכי' בגת אפי' פקוקה ומלאה גזירה אטו אינה פקוקה נהי לא ס"ל כרמב"ן דלדידי' גם נגיעה בפקוקה ולר"ת דוקא אין דורכי' אבל נגיעה אינו אוסר מ"מ ס"ל אין דורכי' אפי' בפקוקה א"כ מנ"ל לאסור את שאינו נמשך דלמא דוקא אותו שנמשך ויורד מהצינור הוא דאסור אבל שבפנים בגת יהיה מותר ולוקחים גת בעוטה אפי' למשנה אחרונה דמה שבפנים שלא נמשך יהיה מותר דמנ"ל לאסור את שלא נמשך עדיין וצ"ע:

דף נו:

אמר ר"ה לא שנו אלא שלא החזיר גרגותני לגת מזה הוכיחו תוס' לעיל במתני' דמיירי נמי מניצוק וקאמר מה שבבור אסור ע"י מגע או כח גוי ואפ"ה השאר מותר ולא נאסר ע"י איסורו של בור ועל זה שייך לא שנו שלא נאסר העליון ע"י התחתון אא"כ שלא החזיר גרגותני אבל החזיר נאסר העליון ע"י התחתון ומ"מ מיירי נמי והשאר מותר אפי' בנגיעת גוי בעליון דומי' דרישא דנשא ונתן ביד דאלת"ה לא הוה פריך לעיל ממתני' אדר"ה דאמר משהתחיל למשוך נעשה יי"נ דלמא היינו במגע ומתני' בניצוק אע"כ פשיטא להש"ס דמתני' במגע נמי מיירי והשאר מותר ולא נאסר לא ע"י מגע של עצמו ולא ע"י חבורו בניצוק לבור:

וז"ל הירושלמי סבר ר"ה נתנסך הבור נתנסך הקלוח פי' דניצוק חבור, נתנסך הקלוח לא נתנסך הבור פי' לאו דוקא נתנסך הקלוח אלא ר"ל נגע גוי בקלוח לא נתנסך לא הקלוח ולא הבור ולא נתנסך הבור לאו דוקא אלא ר"ל שאין כאן נסך כלל כי והשאר מותר אנגיעה קאי שאין הקלוח נאסר בנגיעה אבל נגע בבור נאסר הקלוח בניצוק. ר' בא לא אמר כן אלא נתנסך הבור לא נתנסך הקלוח פי' דניצוק אינו חבור ואהא קאי והשאר מותר ואינו נאסר ע"י בור, נתנסך הקלוח ע"י נגיעת נכרי נתנסך הבור כי סופו לירד שם ולהתערב נמצא מאי דפשיטא להתוס' עפ"י ש"ס דילן דוהשאר מותר אתרוייהו קאי בין אניצוק בין אנגיעה פליגי בי' אמוראי בירושלמי:

אבל החזיר גרגותני וכו' מסקנת תוס' למאי דס"ל דיין ביין בס' בטל בס' והקשה ש"ך סס"י קכ"ו דהתם בנגע בקלוח ונאסר העליון בניצוק דאם יש ס' נגד הקלוח אמרי' סלק ע"ש והקשה ש"ך למה לי סלק הא קיי"ל בזה"ז יין ביין בס' ותו הקשה הא נגע בקלוח הוה כאלו נגע ממש בהעליון ולא מטעם תערובו' נאסר אלא כאלו בו ממש וא"כ מה יועיל ס' ולפע"ד ליישב דהא כבר כתבתי לעיל כיון דניצוק אינו נאסר אלא משום חומרי דע"ז א"כ תרי חומרי בחדא דוכתי לא אמרי' ע"ש. והנה אע"ג דכתבתי לעיל דיין צלול הנאסר בגת קודם שיקפא בבור איננו חומרא אלא מעיקר הדין כמ"ש לעיל מ"מ היינו החמרא חדתי אבל מה שאוסרי' גם העינבי החרצני' והזגי' במגע גוי ע"י שהתחיל קצת למשוך זה הוא בודאי רק מחומרא דיי"נ נמצא א"א לומר ניצוק כמו נגע למעלה שהרי אפי' נגע ממש אינו אלא חומרא לא נימא עוד דהניצוק כאלו נגע אלא כמעורב למעלה ולענין זה יועיל ס' לבטל התערובו' אלא שיש בעליונו ג"כ יין חמרא חדתי דהי' נאסר ע"י ניצוק כמגע אך לענין זה אמרי' סלק והחרצנים מבטלי' וק"ל:

והתם מייתי ש"ך בשם הג"ה מיי' דאפי' למאן דס"ל יין ביין במשהו מ"מ ע"י ניצוק סגי בס' נ"ל דהיינו נמי מטעם הנ"ל כיון דכל אי' שבתורה מין במינו בס' רק משום חומרא דיי"נ הוה במשהו וניצוק משום חומרא א"כ סגי בס' דתרי חומרא בחדא דוכתא לא אמרי' אבל מודה ההג"ה לרב הונא מב"מ בכל שהוא בכל התורה ואין כאן חומרא א"כ גם ניצוק במשהו וכדכתבו תוס' בשמעתין:

גרגותני גופי' במאי מיתסר וכו' אמרתי לבאר שיטת התוס' וריב"ם ורבינו מנחם אעפ"י שהדברי' פשוטים הנה ר"ה בא לחדש דאע"ג דהיין שבגת למשנה ראשונה או פקוקה ומליאה למשנה אחרונה לא הוה אלא כמיא בעלמא לענין מגע נכרי מ"מ הוה מב"מ עם טפת הגרגותני ואוסר תערובתו בכל שהוא וס"ל לרש"י וסיעתו כי היכי דלענין תערובות יין ביין מיקרי יין ה"ה לאיסור ניצוק ולפ"ז י"ל הא דתנן מה שבבור אסור היינו בבור

ממש אבל הקלוח שבין הגרגותני לבור היינו והשאר מותר בנגיעת נכרי ומ"מ בניצוק נאסר ומשו"ה פריך בפשיטות במאי בניצוק דהרי בנגיעת נכרי אינו נאסר וע"כ בניצוק אעפ"י שאינו יין לענין נגיעת נכרי, ולפ"ז מוכח דניצוק בר ניצוק אינו חבור לכ"ע דאל"ה גם מה שבגת תאסר בניצוק מהיין שבבור:

וריב"ם ס"ל נהי דלענין תערובו' יין ביין ממש הוה מב"מ מ"מ לענין ניצוק לא נאסר מה שאינו ראוי לאסר במגע והקלוח שבין הגרגותני לבור היינו בכלל מה שבבור דתנן במתני' ומ"מ פריך שפיר במאי בניצוק ולא הומ"ל דמיירי שנאסר במגע נכרי כיון שלא הזכיר ר"ה מזה אלא משמע כיון שמה שבבור אסור נאסר הקלוח ממילא ואוסר בהחזרתו לגת ולפ"ז א"ש דהגת אינו נאסר בניצוק כיון שאינו נאסר במגע נכרי אבל אי הי' נאסר במגע נכרי הי' נאסר גם בניצוק בר ניצוק:

אלא אכתי לרשב"ם דס"ל דמה שבבור נאסר ממילא מטעם כחו א"כ כדפריך במאי בניצוק ע"כ ס"ל דהקלוח אין לו דין יין שבבור ואפ"ה נאסר בניצוק א"כ הדר מוכח מדלא נאסר מה שבגת בניצוק ש"מ ניצוק בר ניצוק אינו חבור:

ואהא אתי רבינו מנחם לומר דיין הנאסר רק מכחו של נכרי אינו עושה ניצוק והכא ע"כ מיירי שנגע גוי ביין שבבור ולא מכחו בעלמא והדר יש קיום לדינו של הריב"ם ולפ"ז אין ניצוק אלא בשני תנאי' שהיין שממנו יאסר הניצוק צריך שיהיה אסור ממגע נכרי ממש והשני שהקלוח שיאסר בניצוק צריך שיהי' ראוי' לאסור במגע נכרי ומאן ס"ל ב' קולות הללו יכול להחמיר בניצוק בר ניצוק והחולק על שני הקולות מקיל בניצוק בר ניצוק ועיין בסמוך אי"ה:

האי ינוקא דתני ע"ז בשית שני בימי חורפי אמרתי הא דדקדק ש"ס דתני ע"ז בשית שני משום דמאי דכ' תוס' סוף ד"ה תינוק בן יומו דגזרי' קטן אטו גדול הוא דוחק אך כיון דאיכא ינוקא חריף טובא דתני ע"ז בשית שני ה"נ איכא ינוקא דיודע בטיב ע"ז וינוקא בינוקא מיחלף ואיכא לאסור אפי' תינוק בן יומו ותינוק בן יומו עם מגע שלא בכונה כעין חדא גזירה היא ע"כ שאלו להאי ינוקא עיי' גטין פ"ט ע"ב קטן נראה כגדול ע"ש בהרא"ש בשם ר"ח:

והנה מאי דפשיטא להתוס' דאסור בשתי' עמהרש"א ולפמ"ש לעיל י"ל דמיירי בסוף דריכה וכבר דרך הגוי קצת לבדו וישראל שמרו דאסור בשתי' וכיון דבעי ס' גם נגד הקליפה וכולי האי ליכא בחרצנים להיו' ס' כנגד הקליפה ונגד מה שכבר דרך לבדו ומיתסר בשתי' אבל עובדא דשמואל דהוה גת של ישראל וגם לא דרך גוי לבדו כלל לכן אין איסור בשתי' כמ"ש תוס' ד"ה הוה עובדא וכו':

והנה מה שהקשו ליתסר מטעם יין שבבור למ"ד ניצוק בר ניצוק חבור וכתבתי לעיל דהיינו מה שהוציא ע"י דריכתו שדרך תחלה לבד ולכאורה יש לפקפק לפמ"ש לעיל בסמוך דמאן דס"ל דלא כרבנו מנחם ע"כ ניצוק בר ניצוק אינו חיבור א"כ איך הקשו תוס' למאן דס"ל ניצוק בר ניצוק חבור מכח מה שבכחו לזה י"ל כמו שכתבתי לעיל בדעת רש"י דלמשנה ראשונה אין כחו אוסר בבור ושפיר פריך לעיל לפי משנה ראשונה במאי בניצוק דהא כחו אינו אוסר אבל למשנה אחרונה י"ל אוסר כח בניצוק דלא כרבינו מנחם ואפ"ה איתא לדריב"ם:

והא קמנסך בידי' צ"ע דהל"ל והא תני' אין דורכי' והו"ל לתרץ לא קשי' הא בדלא ציירי' והא בדציירי' עכנ"ל דלא מצי להקשות ממשנה אחרונה דלמא התם באין ישראל משמרו והכא אפשר ישראל משמרו ע"כ הקשה בפשיטות דלכתחלה מיהת אסור דלמא יעלים עין וינסך בידי' ולפ"ז כדמשני בדציירי' לידי' ר"ל כיון דאיכא תרתי ישראל משמרו וגם ציירי' לא גזרי' תרי גזירות חדא אטו לא ציירי' וחדא שמא יעלים עין:

ועיין לעיל ל"ג ע"א ס"ל לר"פ אגב טירדי' מנסך ולאו אדעתי' ומשמע רב זביד פליג וס"ל אפי' טריד יכול להשגיח ועיי' ש"ך סי' קכ"ג ס"ק מ"ב משמע דכפות אטו אינו כפות דומה לגזירה דישראל משמרו והנה במשנה אחרונה דאין דורכי' אע"ג דהישראל הדורך עמו משמרו ולרב זביד לא אמרי' אגב טירדי' לא משגיח ואפ"ה גזרי' ה"ה דגזרי' כפות אטו אינו כפות אלא באיכא תרתי דורך עם ישראל וגם כפות אפשר דמותר כינוקא אבל לר"פ י"ל משנה אחרונה לא גזר כלל אלא דשמירת ישראל הטרוד בדריכה לאו שמירה היא:

ועש"ך שם סקמ"ג שם כ' דהרב"י מיירי באיכא דפים ולא ידעתי מה הועיל הלא אי ניסוך דרגל שמי' ניסוך אוסר כחו בבור והמחבר פוסק לקמן רס"י קכ"ה גם כח כחו אוסר ולא יועילו הפסק דפים והט"ז כ' כיון שכח ישראל מעורב בו עדיף טפי היינו כדלקמן סי' קכ"ה סעיף ג' ודבריו תמוהי' מה שייך הכא כח ישראל מעורב הלא כל אחד דורך על ענבים שתחת רגליו ומוציא יינם וה"ל תערובו' יין ביין חד בחד אבל י"ל בצירוף הש"ך וט"ז דמיירי בדפי' ושניהם דורכי' על הדף ובזה שייך כח ישראל מעורב וק"ל:

נחזור להנ"ל לכשתמצא לומר הינוקא ס"ל כר"פ דישראל דטריד בעבידתי' לא משגיח וא"כ היינו טעמא דמשנה אחרונה אין דורכי' עם הנכרי דהאי ישראל הדורך עמו לא מצי זהיר אבל אה"נ אי הוה ישראל אחר שומר הי' דורכי' ולא גזרי' שמא יעלים עין הה"נ בציירי' לידי' ולא גזרי' אטו לא ציירי' ורמב"ם פסק כרב זביד לעיל וא"כ גם הישראל

הדורך עמו מצי להשגיח שלא יגע הגוי ביד ואפ"ה אין דורכי' משום דגזרי' אטו שמא יעלים עין ה"נ אפי' צירי' לידי' גזרי' אטו לא ציירי':

והש"ך סס"י קכ"ג סקל"ג רוצה לומר דגם לרמב"ם ניסוך רגל שמי' ניסוך ורק משום דטרוד בדריכה משו"ה אי לאו דגזרי' אטו לא ציירי' הי' מותר לדרוך הי' מותר אבל אם נגע ברגל שלא בשעת דריכה שמי' ניסוך ואמנם תשו' רשב"א כ' מלשון רמב"ם פי"ב שכ' נגע ביד או באיברי' שדרכו לנסך משמע יש איברים שאין דרך לנסך והיינו רגל, והנה בלשון הש"ס יש עיון דפריך והא מנסך לי' בידים וקשה הא השתא ס"ד ניסוך כל איברים שמי' ניסוך למה האריך והא מנסך לי' בידי' הל"ל בקיצור והא מנסך לי' אע"כ פשיטא לי' דרגל דרך בזיון הוא אך כל זה אי לא צייר לידי' ויכול לנסך בידו אז אינו מנסך ברגלו ע"כ הקשה והא מנסך בידי' וכיון דמשני דצייר לידי' כיון שידיו כפותים ע"כ מנסך אפי' ברגלו משו"ה הדר פריך והקמנסך ברגלי' ולפ"ז למסקנא י"ל הכי ס"ל לרמב"ם כשידיו מותרים אינו מנסך ברגל כלל לכן כ' באיברים שדרכן לנסך וכשידיו כפותים ואינו עוסק בדריכה הרי הוא מנסך ברגליו ניסוך גמור לאסור בהנאה בדיעבד אבל אם טרוד בדריכה אזי לכתחלה לא ידרוך עם הנכרי גזירה אטו לא ציירי' דאז נוגע ביד דאפי' בלא כוונת ניסוך אוסר ואי עבר ודרך מותר. מיהו דברי ש"ך היינו לפמ"ש סי' קכ"ד סק"נ דרי"ף ורמב"ם ס"ל מדדו ביד מותר דדומה לסבר שמן הוא א"כ ה"נ טרדא דדריכה מותר אבל למאי דסבר ב"י מדדו ביד לרי"ף דומה לאגרדמי' א"כ ה"ה טרדא דדריכה וע"כ משום דרגל לאו בר ניסוך הוא:

דף נז.

הוה עובדא בבירם עיין ר"ן שכ' ר"ת קורא לו שם חדש אשר פי יעקב לא יקוב כי כחו הוא ולא מגע ומצוה להסביר מה רצה ר"ת בקריאת שם חדש המן הקוראי"ן או מן היקו"ב אבל הר"ן הקשה דלא הועיל תוס' כלום דאכתי ק' מה עלה על דעתם דתינוק בן יומו יאסר בהנאה הלא נכרי שנפל לבור אינו אוסר בהנאה והנה כבר תירצו תוס' דתינוק בגדול מיחלף אבל אונס דנפילה לבור ניכר וצ"ל דס"ל לרב כהנא ור"א כי היכי דגזר תינוק אטו גדול ה"ה יש לגזור נגיעה דיד שלא בכוונה אטו נגיעה בכוונה דנגיעה בנגיעה מיחלף וכר' נתן ולק"מ ק' ר"ן אלה דלפ"ז גם לרש"י נאמר כן לפי ההנחה דהוה ס"ל לאו דוקא מדדו ביד אלא אפי' בקנה אוסר ר"נ בהנאה ושוב גזרי' מגע לוליבא שלא בכונה אטו לוליבא בכונה כמו בתינוק בן יומו אטו גדול ומשו"ה אמר ר"ת דהאי לאו נגיעה אטו נגיעה הוא אלא כחו אטו נגיעה וכחו בנגיעה לא מיחלף:

ודע דצלע"ג מ"ש תוס' טפי איכא למיגזר תינוק אטו גדול ממאי דגזרי' אונס אטו רצון ולמסקנא קיי"ל איפכא תינוק בן יומו אינו עושה יי"נ ונפל לבור אסור בשתי' והנלע"ד בהא פליגי רב ס"ל גם מגע ביין שלנו איכא משום גזירת בנותיהן ומשו"ה שפיר מיחלף קטן בגדול ושמואל ס"ל משום בנותיהן ליכא כולי האי אלא משום דביין שלנו מוסר נפשו טפי לנסך כמ"ש הרמב"ן לעיל פ' אין מעמידין ע"ש ולענין לתא דע"ז קטן שאינו יודע ניכר טפי מהיכר אונס נפל לבור ועש"ך סס"י קכ"ג בענין שיווי' מגע ביין שלנו וסתם יינם ע"ש:

הלוקח עבדים מן הנכרים שמלו ולא טבלו דקדק למינקט הלוקח ולא אמר סתם עבדים שמלו ולא טבלו להורות נתן דאי מלו וטבלו דאין עושים יי"נ מיד שלוקחים מן הנכרי אבל אי הוה תני עבדים שמלו וטבלו ה"א אחר שכבר שהו בבית ישראל איירי אבל אי מלו מיד שלקחום מהנכרי לא עיי' תה"א ותבין:

רוקן ומדרסן בשוק טמא לעיל ל"ז ע"א מבואר דהיינו בן ט' שנים ויום א' ועלה קאי קטנים שאינם יודעי' בטיב ע"ז אין עושים יין נסך והש"ס פריך לרב מכח כ"ש דהשתא בן ט' שנים אין עושה יי"נ מכ"ש בן יום א' אבל למסקנא צריך קצת יישוב דהא עכ"פ בן ט' שנים אית לי' כוונת מגע ואיך ס"ד דלא יאסר בשתי' מיהת ולר"נ אמר שמואל אתי' לאפוקי מדרב ואמאי לא יאסר בשתי' עכ"פ:

קתני מיהת גדולי' אין קטנים לא נ"ל עיקור קושי' דהא רב גזר קטן אטו לכשיתגדל ומשו"ה בקטנותו אוסר בשתי' מיהת וה"נ ליגזר כיון שגדול אע"ג דמל ולא טבל עושה יי"נ לאסור בהנאה א"כ קטן ליתסר בשתי' משום גזירה לכשיתגדל ומ"מ שפיר הקשו תוס' דלמא מלו שאני אע"ג בגדול לא שאני לן משום דמל כיון דלא טבל מ"מ למיגזר קטן אטו גדול איכא למימר במל לא גזרי רבנן בקטן במידי דלא שכיח וכמ"ש רש"י ד"ה ואמרי לה טהור ועל זה יפה תי' תוס' דלענין טומאה הקילו ולא לענין ניסוך וא"ש אך הא קשיא מאי משני תרגמא אשפחו' כיון דעכ"פ גדולי' אוסרי' בהנאה א"כ לגזור קטנים אטו גדולים אע"כ מוכח מזה כדעת הרב"י דבני שפחות גדולים הואיל ונולדו בבית ישראל אינם עושים יי"נ לאסור בהנאה רק בשתי' וממילא בקטנים נחתינן דרגא דמותר אפי' בשתי' ומיירי בבני שפחות גדולים שאחרים כיוצא בהם יודעי' בטיב ע"ז ומשמשי' אבל אינהו לא ידעו שהרי נולדו בבית ישראל ואי ידעו ולמדו מאמותם א"כ פשיטא דגריעי טובא מעבדים דהם ידעו בטיב ע"ז דמעשי אבותיהם עדיין בידיהם ואחת לאחת תשתקע שם ע"ז מפיהם ואלו שנולדו בבית ישראל ולכשנתגדלו אחזו מעשי אבותיהם פשיטי דגריעי ומהנהו לא מיירי הרב"י אלא ע"כ נהי דבפשטיו' הברייתא דכולל עבדים ושפחות

וא"כ כשם שגדולים עבדים אוסר בהנאה ה"נ בני שפחות ומיירי כשהם בעצמם יודעים בטיב ע"ז וגריעי מעבדים מ"מ למסקנא דתרגמא אבני שפחות מיירי בבני שפחות שהם עצמם אינם יודעים אלא שהם גדולים כל כך שאחרים כיוצא בהם יודעים בטיב ע"ז ואינם אוסרים אלא בשתי' וקטניהם אינם עושים יי"נ כלל וכשיטת הב"י ולחנם השיג עליו הש"ך:

ולשיטת הב"י מיושב נמי מה שמקשי' אהסוברים דשמואל נמי דבעי שיקוע היינו להיתר גם בשתי' אבל הנאה לא מיתסר אף ע"ג דלא שהו יב"ח עיין הרא"ה בבד"ה וקשה א"כ מה מקשה לשמואל מלו וטבלו לא דלמא מלו וטבלו אינו אוסר בהנאה אבל בשתי' מיהת מיתסר וכן הקשה בלחם סתרים ולפע"ד על הש"ס לק"מ אה"נ הו"מ למימר הכי אלא ניחא לי' למינקט כשיטה ראשונה כמ"ש תוס' ד"ה תרגמה וכו' ועיקר הק' אמאי אמר רב לאפוקי משמואל האיכא למימר כנ"ל וכן לא הוה אמר שמואל לאפוקי מרב הא אפשר לקיים שניהם כנ"ל והא"ש כיון דאי אמרי' כרב דקטנים אינם עושים יי"נ ע"כ בבא דיינם קאי אבני שפחות שאין גדוליהם אוסרים אלא בשתי' ועל זה מדייק מלו וטבלו אין עושים אפי' בשתי' וה"ה מלו ולא טבלו דגבי עבדי' נמי הכי דייקי' דלגמרי שרי' והוה שפיר לאפוקי משמואל וק"ל:

הא קטנים אין עושים וכו' דעת רמב"ם בקטנים בני שפחות לחלק נמי בין מלו לערלים והרשב"א פליג דכן איתא בהך ברייתא בתוספתא בהדיא דבנולדו בבית ישראל אין חילוק בין מולים לערלים וכ"מ כ' דעת הרמב"ם דוחק לומר דדיוקא מלו אין לא קאי אלא אערישא גדולים ולא אסיפא אקטנים והנה דבריו צ"ע דהא ע"כ בתוספתא נסבול זה הדוחק ולח"מ הקשה נמי דהא לר"נ אמר שמואל דתינוק ב"י אינו עושה יי"נ כלל ולפע"ד להכריע דוודאי ללישנא דטהורים קאי וכן אבבא דיינם כלל וכל עצמו של מלו ולא טבלו הכל משום בבא דיינם הוא א"כ דוחק הוא לומר דקאי דיוקא אערישא אגדולי' ולא אסיפא קטנים וכהרמב"ם אך התוספתא גרס רוקן טמא א"כ וכן אשפחה הכל משום רוקן ומדרסן ולא קאי רישא מלו ולא טבלו אבבא דיינם א"כ מסברת חוץ אין כאן דוחק אם נאמר בני שפחות אפי' ערלים אין עושים יי"נ וכן י"ל ק' לח"מ דהרי ר"נ אמר שמואל לא צריך למימר תרגמא אשפחות אלא הו"מ למימר תרגמא ארוקן כמ"ש תוס' ד"ה תרגמה א"כ לא קאי מלו כלל אבבא דיינם וכנ"ל הקצרתי וק"ל:

אעפ"י שמלו וטבלו וכו' עד שתשקע וכו' עיי' בהחולץ מ"ח ע"א לשיטת תוס' למסקנא המילה לשם עבדו' תלי' בפלוגתא ולשמואל דס"ל המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך שחרור לית לי' דרשב"א דאדם מל עבד בע"כ והיינו דכ' תוס' בשמעתין ד"ה עד שתשקע

שאין אדם מל עבדו אלא מרצונו וכו' דהרי לשמואל קיימינן אמנם מבואר התם בתוס' דלריב"ל אדם מל עבד בע"כ ע"ש א"כ לפ"ז יש לקיים הכא דברי ריב"ל דקאמר עד שתשקע היינו במל אותו בע"כ ממש דכ"ע מודו דבעי' שיקוע ולא פליגי אלא במל אותו מרצונו דשמואל ס"ל אפ"ה בעי' שיקוע דגרע מגר דעלמא ומטעם שכ' תוס' ורב וריב"ל לא חיישו לזה במל ברצונו משא"כ אם בע"כ ובאונס ממש נימול גם המה מודים דבעי' שיקוע והא דקאמר לאפוקי מדשמואל הא לרב נמי תקשי דבע"כ ממש מודה דבעי שיקוע י"ל כמ"ש רשב"א במשמרת הבית דעבדי' גדולים דומי' דקטנים ודומי' דבני שפחות קתני ואין אונס לקטנים וע"כ מיירי בדלא אניסי ונהי נמי דאין רצון לקטנים ופתוי קטן אונס הוא מ"מ מיירי באמצעי שא"א להכיר אונסו ולא רצונו דרב וריב"ל לא חשו שמא אין לבבו שלם ושמואל חיישו ובעי שיקוע אבל מרצונו ממש מבואר בראב"ן דלכולי עלמא לא בעי שיקוע וצ"ל כנ"ל דברייתא מיירי דומי' דקטני' דאין להם לא אונס ולא רצון והשתא לפי מאי דלא קיי"ל כשמואל א"כ דינא הכי בע"כ ממש בעי' שיקוע וברצון לא מיבעי' ברצון ממש אלא אפי' בי מיצעי נמי לא בעי שיקוע והן הנה דברי פסקי תוס' שנתקשה בהם הש"ך והם מבוארים לכל מעיין בהם אלא שאח"כ הוסיפו שאנו מניחים אותם ליגע ביין שלנו דהוה סד"א דאך רק מס"ס מתירי' היין שמא הי' גרונו שלימות ואת"ל שלא הי' בשלימות שמא בנגיעה זו לא נתכוון לנסך וא"כ לכתחלה אין מניחי' אותו ליגע דאין עושי' ס"ס לכתחלה כמ"ש מג"א רס"י תס"ז קמ"ל דמניחי' אפי' לכתחלה ליגע ובסברא זו הבנתי דעת הרא"ה בבד"ה דס"ל כשמואל אך אינו אוסר אלא בשתי' קודם שיקוע. ונ"ל היינו טעמא דס"ל דספיקא הוה כנ"ל ולענין שתי' הוה חד ספיקא ולענין הנאה דבעי כוונה ע"ז הוה ס"ס ומותר בהנאה ואסור בשתי' וס' כזו כ' לח"מ לענין מפקיד יינו בחותם א' ע"ש ואמנם כל זה במל בסתמא אבל מל בע"כ ממש מודה לאסור בהנאה, וברצונו ממש מודה בהתיר שתי' ובזה מסולקי' תלונו' משמרת הבית מעליו:
נחזור להנ"ל דלשיטת הרי"ף ונ"י שם יבמות מ"ח לא פליגי כלל בעבד דמלין אותו בע"כ לכ"ע ולא פליגי אלא בשחרור בע"כ אבל לשם עבדו' לכ"ע מלין בע"כ והיינו דכ"ע הר"ן בשמעתין בפשיטות דמלין עבדי' בע"כ דלא כהתוס' והוא מבואר בעזה"י:

דף נז:

לאפוקי מדרב דאמר תינוק ב"י עושה יי"נ עיי' תוס' והנה רש"י נדחק בשם הגאונים להשוות נכרים בזה"ז לתינוק ב"י ולא מייתי בקיצור ממדדו ביד כמ"ש תוס' באמת י"ל היינו רש"י לטעמי' דס"ל אי משכשך אוסר בהנאה ממתניתא דאגרדמי משו"ה מדמה

לי' לתינוק דאפי' משכשך אינו עושה יי"נ וק' תוס' הא תינוק לית לי' אפי' כוונת מגע צ"ע הא מבואר מבריית' דרוקן ומדרסן דמיירי בתינוק בן ט' שנים לכל הפחות כמ"ש לעיל מש"ס לעיל ל"ז ע"א ואפ"ה קטנים אינם עושים יי"נ לאסור בהנאה עכ"פ דהרי הש"ס הוה בעי למימר דאפי' בשתי' מותר ופריך מיני לרב ומינה דלרב עכ"פ בהנאה מותר אע"ג דאית לי' כוונת מגע רק הואיל ולא הי' עדיין בר ניסוך מעולם וה"נ בזה"ז:

מ"ש תוס' לא מצינו ראי' פשוטה להתיר מגע גוי ואף לא סתם יי"נ בהנאה משמע לא מיבעי' מגע גוי דחמיר לא מצינו לו היתר אלא אפי' סתם דקיל לא מצינו לו היתר והיינו כמ"ש לעיל בפתיחה דעת רמב"ן דסתם יינם ליכא כ"כ חששא שמא נסכו דאי ס"ד דנסכי' לא הוה מזבי' לי' לישראל משא"כ מגע גוי ביין שלנו קרוב לודאי דשכשך בו לשם ע"ז דמכבד ע"ז שלו בשל ישראל ע"ש ועמ"ש שם עוד בכוונת תוס' שכ' דלא שייך הכא דבר שבמנין ע"ש ועיי' עוד בדבור הסמוך בעזה"י:

והא מר דאמר שיכשוך אין עושה יי"נ מדברי חי' רמב"ן הבנתי דה"פ לפי' התוס' דהשואל שאל לר"נ אם לא תיאסר כל התערובות כדין יין שנתנסך ממש דאפי' לרשב"ג אוסר כלו דהשואל הוה ס"ל מגע גוי ביין שלנו חמיר טפי מסתם יינם והשיב לו ר"נ וכי שכשוך עושה יי"נ ממש חששא בעלמא איכא ומסתיין למיסר ההוא חמרא ולמיזבן לבר מדמי דההוא חמרא ורבא שמע וטעה סבור שר"נ השיב שאיננו עושה יי"נ כלל ליאסר תערובות ואפי' כרשב"ג לא ואר"נ דלאו הכי הוה:

דף נח:

שמסכו נכרי מהו וכו' עתוס' ד"ה כדכתי' קאמינא וכו' ההוא מזיגה ביין עצמו וכו' לכאורה משמע כוונתם דיין בלי מים נקרא בלשון הקרא מזיגה ומעורב עם מים נקרא מסיכה וצע"ג בש"ס סנהדרי' י"ד ע"ב ובתוס' שם ובדוכתי טובא דאסור לסנהדרי' לצאת אם לא ישארו כ"ג שליש דכתי' אל יחסר המזג היינו תרי תלת' מים ושליש יין וא"כ צע"ג לכאורה:

ונלע"ד ליישב בא' משני דרכי' או דנאמר דמעשה ופעולה ההתערבות מים ביין נקרא מסיכה ולאחר שכבר נתערבו נקרא יין מזוג ואמנם בלשון חכמים נקרא גם המערב מוזג ולא מוסך. או נאמר וכן משמע מרמב"ם דמערב יין במים נקרא מוזג ומערב מים ביין נקרא מוסך ובלשון חכמים גם שניהם יקראו מזיגה ורמב"ם כ' דגזרי' מזיגת מים ביין אטו יין במים ע"ש ויש לכוון בכוונת התוס' ב' הפירושי' הללו:

ונראה לומר דר' אסי בכיון נקיט לשון הקרא דעיקור ספיקתו לא הי' אי נימא לך לך אמרי' נזירא דא"כ לא הי' צריך ר' יוחנן להשיב טעם משום לך לך שהרי מעיקרא בהא נסתפקו אלא ספיקו היה אי מעיקור דין יש זה בכלל גזירת בנותיהן משו"ה נקיט לשון הקרא טבחה טבחה מסכה יינה שנאמר בפיתוי החכמה שנמשלה לאשה בפסוק הזה המפתה הזכר וקורא לו לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי וכיון דנקיט קרא גם עיקור המסיכה מסכה יינה משמע שגם זה בכלל קרבת חיתון או דלמא התם מסכה יינה של עצמה אבל לא מוסך יינו של ישראל ור' יוחנן השיב שאיננו אסור מעיקור הגזירה אלא כגזירה לגזירה לך לך אמרינן נזירא וכבר כ' ת"ח לעיל י"ז ע"א דלך לך סחור סחור לא תקרב רוצה לומר ב' הרחקות גזירה לגזירה וה"נ משום חומר יי"נ וחומר בנותיהן עבדינן הרחקה להרחקה אמנם כל זה הוא משום דבלשון חכמים תרווייהו בלשון מזיגה בין יין לתוך מים ובין מים לתוך יין א"כ הכל בחדא מחתא מחתינהו שאסרו מזיגה של גוי וא"כ לפי' קמא שכתבתי בין הכוס המזוג ובין מעשה המזיגה הכל נקרא מזיגה א"כ לא מחזי כגזירה לגזירה אבל אי הי' זה נקרא מסיכה וזה מזיגה לא הי' יכולי' לגזור כולי האי:

א"ל אסור כ' תוס' בשם ר"ת אסור בשתי' והקשו דהכריז על יינם משום יי"נ משמע י"נ ממש ולפע"ד דברי תוס' צריכים תיקון כרוב תוס' דמס' ע"ז וצ"ל די"ל לעולם כר"ת דמותר בהנאה והא דהכריז על יינם היינו משום קנס שלא שמעו לדברי חכמים עיי' בהרא"ש ותראה כדברי ולפע"ד יש להוכיח דהכריז על יינם איסור הנאה מדינא קאמר דהרי כ' הפוסקים וכן רמז רש"י דמזיגה לא שייך אלא בכוס ששותין אותו מיד ואין דרך למזוג חביות יין בחנות למכור לרבי' וא"נ עביד כן לא גזרו בי' רבנן דמילתא דלא שכיחא היא וא"כ הא דבני גבלא שתו חמרא על שולחנם דמזגו נכרי' ומ"ט הכריז על יינם שהוא יי"נ הא כל יינם בחביותיהם ובחנותם מותר וצ"ל משום שנחשדו על איסור יי"נ דמזגו להו נכרים שוב אינם נאמנים על יין והא תינח אי מזיגת נכרי אסור בהנאה אבל אי אינו אסור אלא בשתי' ה"ל נחשד על איסור קל איננו נחשד על איסור חמור ומ"ט הכריז על יינם לאיסור ולא שייך קנס במידי אחרינא דלא עבדי בי' איסורא אע"כ מזיגת נכרי אסור בהנאה. מ"מ הרמב"ם מתיר אפי' בשתי' ואינו אסור אלא לכתחלה ואנשי גבלא דפרצי ועבדי לכתחלה קנס אותם לאסור כל יינם אפי' בהנאה:

תוס' ד"ה הריא"ז וכו' אין כאן מקומו ושייך לקמן נ"ח ע"ב גבי אמר רב אשי האי נכרי דנסכי' לחמרא דישראל בכונה ע"ש:

איקלע לבצרה וכו' חדא ישראל דאכלי פירי דלא מיעשרי חדא מיא דסגדי וכו' חדא תורמתא וכו' ואסר להו וכו' כן היא גי' תוס' לעיל ל"ח ע"א בסוף הדיבור איכא בינייהו ע"ש, ועיי' בסמוך אי"ה:

דף נט.

הא דיחיד נאסרי' עיי' תוס' ד"ה הא דיחיד וכו' וצל"ע הא בצר לאו היינו בצרה ואיך יחולו תקנת יהושע על קרקפתא דנכרי' בח"ל בשלמא בא"י י"ל אין קנין לנכרי שם להפקיע תנאי' של יהושע וישראל בח"ל נמי י"ל אקרקפתא דגברי מנחי בכל מקום שהם עיי' ש"ע ח"מ אבל נכרים בח"ל לית דין ולית דיין לפע"ד וצל"ע:
משום שאינן בני תורה עיי' מס' שבת קל"ט ע"ב וכן בפ"ק דביצה גבי מת בי"ט דר"ת שלח לבני מילאון בשכר אינן בני תורה ומילאון בני תורה וא"כ לכאורה ה"נ נימא גבלא אינן בני תורה ואנן בני תורה וא"כ איך יתיר ר"ת תורמתא לדידן ומיהו לפי גי' תו' לעיל ל"ח ע"א שהזכרתי לעיל י"ל קצת ויותר נראה דהתם שלחו בני בשכר ללוי ואסר להו א"כ לדידן נמי אסור אבל הכא אפשר אי שאלו בני גבלא הי' מתיר להם אך הם לא שאלו ופרצו גדר בלי הוראת חכם ע"כ אסר להם ע"ד בקעה מצא וגדר בה גדר ומשו"ה לדידן שרי:

דף נט:

אעפ"י שהיין מזלף עליהם פי' ע"ג הענבים שבררדוריא אמנם ר"ן כ' בשם אחרי' והוא הרמב"ן שפי' מזלף בגת וכבר התחיל לימשך ומשום יבוא ליגע בהיין המזלף ההוא וזה רמב"ן לשיטתו לעיל במשנת גת בעוטה דלמשנה אחרונה אפי' התחיל לימשך או ראוי לימשך מ"מ אינו נאסר אלא אותו שהתחיל למשך אבל לא החרצנים וזגי' א"כ הוצרך לומר יין שבגת מזלף עליהם אבל לרוב הפוסקים דמשהתחיל למשוך קצת נעשה הכל יין לאסור במגע א"כ מה רבותא במזלף עליהן ע"כ א"א לפרש מזלף אלא על הענבים והטעם שכ' תוס' דדומה למזגו נכרי. וחסר בתוס' שלפנינו עוד פי' הראב"ד דמחזי כמו רסק יין אל יין וה"ל כחו וכן רמזו בפסקי תוס' ע"ש גם נ"ל ליישב פי' רשב"ם דהרי הרשב"ם פי' במשנת גת בעוטה ירד לבור מה שבבור אסור לא מיירי מנגיעה אלא דממילא נאסר מטעם כחו כמ"ש תוס' שם וא"כ והשאר מותר היינו שלא נאסר ממילא ע"י כחו אבל ע"י נגיעה בקילוח אפשר שנאסר אע"ג דתנן ברישא נוטל בידו ונותן לתפוח מ"מ בקלוח אוסר נגיעה וכן ס"ל למ"ד א' בירושלמי ולאותו מ"ד י"ל לפי

משנה אחרונה דמשהתחיל למשוך בבור עצמו נעשה יי"נ י"ל מעלינן חד דרגא דע"י נגיעה ממש אסור אפי' קודם שהתחיל למשך אלא שתוס' במשנה הנ"ל הוכיחו דמוכח מסוגיא דשמעתין דוהשאר מותר אפי' בנגיעה וה"ה למשנה אחרונה קודם שהתחיל למשך מותר אפי' בנגיעה ע"ש והדין אמת מ"מ במשנה עצמה אינו מפורש כך להדי' כדאי' פלוגתא בירושלמי וא"כ ממילא א"ש פי' רשב"ם דהאיבעי' הי' אי לא נאסר מטעם יין המזלף ע"ג ענבים דאולי נאסרו בנגיעה אעפ"י שלא התחיל למשך ולא מצי למיפשט לי' ממשנתינו כנ"ל ולמסקנא הרי פשט לי' להיתר ורק לכתחלה משום לך לך אבל לא הו"מ למיפשט ממתני':

דנסכי' לחמרא דישראל בכונה אין רוצה לומר בכונה להכעיס ישראל וכדמשמע קצת מלשון רמב"ם ספי"ג דכה"ג חמרא שרי וכמ"ש תוס' שנדפס לעיל נ"ח ע"ב ד"ה כתב הריא"ז ע"ש וטעמא דלא משום בנותיהן איכא דליכא קרבת חיתון כיון שעושה מחמת שנאה ולא מחשבת ע"ז איכא דהא לצעורי קמכוון ואפי' משום לא פלוג אין לאסור כדי שלא יהא רגיל לעשות כן אבל בכוונה ר"ל בכוונת יין וכוונת מגע ומ"מ מ"ש רמב"ם לאונסו של ישראל א"ש לאפוקי לרצונו של ישראל כגון תא אשקיין או הני שפוכאי לקמן דף ע"ב דה"ל שבור כדי וקרע כסותי דאם לא בא לידו בתורת שמירה פטור כיון דברשות קעביד עיי' תוס' ס"פ החובל אבל מיירי הכא שעושה לאונסו ולא לרצונו אבל לא להכעיס ולשון רמב"ם שכיון שנתכוון זה הגוי להזיקו וכו' י"ל קצת. ולפע"ד אפי' הי' הגוי שוגג שלא ידע שנאסר בכך מ"מ מותר למשקיל דמי' דאע"ג דישראל כי האי גוני פטור מלשלם היזק שאינו ניכר כי כבר כתבתי בחי' למס' גטין שם דמסברא מה לי היזק ניכר או אינו ניכר כיון שהזיקו חייב לשלם אך מגזירת הכתוב מדאיצטריך קרא לחייב בנזקי גופו הכהו בשפוד על הציפורן ש"מ בניזקי ממונו בכה"ג פטור מן התורה ורק מדרבנן שלא יהא כל א' וא' הולך ומזיק חבירו בהיזק שאינו ניכר חייב במזיד ולא בשוגג אבל בבני נח דליכא גזירת הכתוב יש לחייב אפילו היזק שאינו ניכר אפי' בשוגג דאדם מועד לעולם ולמפטרי' כדי שיודיעו לא שייך בגוי ועוד בדיניהם דיינינן לי' ובערכאותיהם בודאי חייב לעולם וא"כ מותר ליקח הדמים ממי שאוסרו. ועיין בסמוך:

לאו כל כמינך וכו' פירשו הראשונים ז"ל דאי מגע גוי ביין שלנו לא נאסר בהנאה אלא מטעם חתנו' לא מיקרי גוי מזיק כיון שהוא לא אסרו אלא אנחנו גדרנו בעדנו שלא להתגאל ביין משתם אבל כיון דריב"ב וריב"ב ס"ל דמצי למימר וכו' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וזה לא שייך אלא בדבר דתלי' במחשבת האוסר כגון ע"ז וכלאי' דבעי' ניחא לי' וכל כיוצא בזה ואי ס"ד דהאיסור משום בנותיהם א"כ הוה ידו של גוי כמו חלב

בקדרה ולא שייך אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אע"כ ברירא להו להני תנאי דהאיסור משום מחשבת ע"ז ובדבר דתלי' במחשבה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ונהי דרבנן פליגי וס"ל דגוי אוסר שאינו שלו מ"מ בהא לא פליגי דטעם איסור הנאה משום דחושב לע"ז וה"ל מזיק צריך לשלם ושרי למשקל דמו ולפ"ז יש לדון איך נחייבנו לגוי לשלם מדינא לימא הגוי ברי לי שלא נתכוונתי לע"ז מיהו לזה י"ל כמ"ש רמב"ן דמגעו ביין שלנו מוסר נפשו לנסך וחזקה שניסך אך לפ"ז בשוגג שלא ידע שהוא של ישראל נהי דאסרי' לי' בהנאה מ"מ הוא לא מחייב לשלם ואסור למשקל דמי ודלא כמ"ש לעיל:

כל דלהדי ברזא חמרא אסור עתוס' ור"ת דס"ל דבת גישתא מירי שלא הגיע לשולי החביות הוא מוכרח לשיטתו בגטין רפ"ב שהקשה הא דקטפרס אינו חבור אהא דאר"י אם רגליו של ראשון נוגעת במים השני טהור וק' הא הוה קטפרס ותי' קטפרס שסופו ליפול הוה חבור ולפ"ז עדיף קטפרס מניצוק דאפי' סופו לירד לא הוה חבור והוה קשי' לי' מדאמר ר"פ גבי בת גישתא ש"מ ניצוק חבור מנ"ל הא גושתא קטפרס הוא ותי' כיון שאינו מגיע לשוליו אין סופו לירד ולא לעלות ולא עדיף מניצוק ע"ש שכן כוונתו ועיי' תשובתי (הוא ח"ס חלק יו"ד סי' ר"י) שם בארתי שגם דעת רמב"ם בקטפרס כר"ת ע"ש ומ"מ בבת גישתא לא משמע דס"ל כוותי' ועיי' בסמוך אי"ה:

דף ס.

אמר רב יימר כתנאי וכו' להתוס' צ"ל דללישנא בתרא ס"ל משום חומרא דיי"נ מודה ר"ה דעד הברזא מיהת אסור אבל כרבנן לא אתי' דאפי' בטבול יום מחמרי' לאסור כלו כ"ש בייי"נ ולרמב"ם הוה איפכא דיי"נ דשמעתין קיל טובא ולהכי ס"ל דמברזא ולמטה שרי אפי' בשתי' ובטבול יום פוסק כרבנן ומ"מ בייי"נ דקיל פוסק כל"ב דר"פ ולכאורה ק' דכלישנא קמא לקולא ה"ל להורות וכמ"ש מרדכי בשם רבנו שמשון דמייתי ב"י וי"ל דרב יימר דאמר כתנאי כ"כ כלישנא בתרא ס"ל ואתי' כרבנן ונימא ע"כ לא אחמירו רבנן לפסול עולו אלא בטבול יום אבל בייי"נ דקיל סגי להחמיר עד הברזא אבל כר"י לא אתי' דמקיל אפי' בט"י וא"כ שפיר הוה כתנאי אבל ללישנא קמא דכל להדי' ברזא א"כ לא הוה כתנאי דככ"ע אתי' דכר"י ס"ל להדי' ולרבנן נמי ע"כ לא אחמרו אלא בט"י אבל בייי"נ דקיל יודו דלא אסיר אלא להדי ברזא ומאי כתנאי דקאמר אע"כ כל"ב קיי"ל ערמב"ם פ"ז ממעשר:

מצידי' טהור מכאן ומכאן ובתוספתא דמייתי ר"ש מסיים דעולה בא' ומאה פי' דפשיטא דהוה חיבור אלא כיון דאינו אלא דבר מועט אותו שבפי החבי' עולה בא' ומאה וכן

מייתי ראב"ד בהשגות ממס' תרומות דהוה כלו חבור ובחי' למס' גטין רפ"ג דמייתי ש"ס הלוקח יין מבין הכותי' שם הבאתי דברי הר"ש דמייתי תי"ט משנה ב' פ"ז דדמאי ושם בארתי דלפע"ד אפי' אינו מתנועע אלא עומד ממקומו מ"מ הוה חבור ע"י האידים העולי' כגון ריחא מילתא דלא עדיף מפת חמה וחביות פתוחה ועיי' מס' ביצה ל"ז ע"ב שנים שלקחו חביות ובהמה בשותפות עי' וק"ל:

מעצרא דיירא ר"ת בס' הישר כ' דבתחלה דורכי' ברגל ובאחרונה כשכבר הוציאו יין מן הענבים אז מוציאים בגלגול והיינו מעצרא דיירא:

ר"פ שרי וכו' והרי"ף והר"ן גרסי רב אשי כמבואר בר"ן לקמן גבי אזיל מיני' ומיני' והרי"ף לא הביא הך דמעצרי דיירי דס"ל הני אמוראי לית להו כחו ואנן אית לן והקשה הריטב"א עכ"פ ה"ל להשמיענו איסורא דכח כחו ולפע"ד לפי מה שפי' רשב"ם במשנתינו ירד לבור מה שבבור אסור משום כחו זה גרע הרבה מכח כחו דהרי אפי' למשנה אחרונה דמשהתחיל למשך עושה יי"נ כ' רמב"ן דהכא כח גרוע הוא שהרי אינו דורך אלא ענבים מ"מ למשנה ראשונה דהכל מים בעלמא ורק בירידתו לבור נעשה יין וכבר בטל ועבר כחו של זה ומ"מ אסור א"כ כש"כ כח כחו ומ"מ לא מצי ש"ס למיפרך ממתני' אמאן דשרי כחו משום דאפשר לפרש ירד לבור אסור אם נוגע בו לא רק בכחו אבל מ"מ הרי"ף סמך עצמו במה דמייתי מתני' סתמא וק"ל:

דף ס:

בעי הדחה ובעי ניגוב כ' תוס' הדחה דקודם ניגוב הוא ללא צורך אמנם מסתימת רמב"ם וש"ע משמע דבעי הדחה תחלה שלא נגרום ע"י חריפות האפר להבליע עתה מה שהוא בעין אעפ"י שהאפר חוזר ומפליט מ"מ מה לנו ולצרה הזאת ע"כ ידיח תחלה:

נפל לבור ועלה מסקינן עלה מת וצ"ע למה תנן ועלה אדרבא ה"ל למיתני נפל לבור ולא עלה מזה נראה כמ"ש הריטב"א דעלה משוגע ומבולבל הוה כמו עלה מת, וצ"ל דטרדת נפילה לבור דומה לטרדת מדדו בקנה דאי הוה דומה לטרדת אתרוגא לא הוה צריך ר"פ למימר דמי ליום אידם עיי' לעיל נ"ט ע"ב תוס' ד"ה נקטוה וכו' ועמ"ש ט"ז בזה והנלע"ד כתבתי:

מדדו בקנה וכו' מדלא נקיט מדדו ביד שמע מיניה לתנא קמא אסור בהנאה דליכא למימר כמ"ש תוס' לעיל דף נ"ז ע"א ד"ה דאי משכחנא וכו' דה"ה מדדו ביד ימכר ונקט בקנה משום ר"ש דביד לא פליג ר"ש דז"א דהא ינוחו לו ברכו' על ראשו כשאוסר אוסר בהנאה וכו' א"כ ה"ל לת"ק לאשמעי' כח התירא ביד ור"ש פליג ואוסר בהנאה ביד ומתיר

בשתי' בקנה אע"כ לת"ק אסור בהנאה ביד ולזה נתכוון מהרש"א שם בדף הנ"ל ואמנם ניסוך דרגל העליתי לעיל לפע"ד נהי כי ציירי' לידי' ולא מצי לנסך ביד הוה שמי' ניסוך אם נגע בלא טרדת צריכה מ"מ בלא צייני' לידי' ויכול לנסך ביד אז ניסוך דרגל לא שמי' ניסוך ודרך בזיון הוא וגרע משבידו וכמ"ש תוס' לעיל נ"ז ע"א ד"ה אי אשכחנא תנא דשרי כר"ש וכו' ע"ש:

נטל את החבי' וזרקו בחמתו וכו' הרמב"ם פסק דימכר וכולל ד' דיני' אלו ביחד היינו מדדו בקנה והתיז צרעה וחבי' מרותח' וזרקו בחמתו וצ"ע מ"ט פליג להו מתני' ולהגירסא זה הי' מעשה בבית שאן אפשר דג' מעשי' הראשונים היו בבית שאן אבל למאי דלא גרסי' כן כמ"ש תי"ט ק' עכנ"ל דס"ל לרמב"ם דסיפא אדר"ש קאי כי היכי דג' עובדי דרישא הי' מעשה ועבדו רבנן כשמעתיהו ימכר דלא כר"ש ור"ש מתיר ומעשה הי' כיוצא באלו שזרק בחמתו לבור והכשירו ר"ש בשתי' ומכלל דלרבנן נמי ימכר ולא התירו בשתי':

והנה בש"ע סתר עצמו בסי' קכ"ד סעי' י"ט בזרק חבי' בחמתו אוסר בשתי' כהרמב"ם ובסי' קכ"ה סעי' ה' פסק בזרק אבן או חפץ בחמתו מותר בשתי' ותי' ב"ח דחביו' שהוא ארוך וגדול הוה כעין נגיעה טפי מחפץ ואבן קצרים דהוה זריקה בעלמא והנה בודאי משמע כן ברמב"ם מדנקיט חביו' דבמתני' מעשה שהי' הכי הי' אבל הרמב"ם ה"ל למינקט חפץ אע"כ יש לחלק אלא מנ"ל להוציא חלוק זה מן הש"ס י"ל רמב"ם לטעמי' דפסק בגוי שמבי' ענבי' בדרדורי' לגת לכתחלה לא יעשה כן ובדיעבד שרי לגמרי וק' הלא הוא אינו מחלק בין אזיל מיני' וכשיטת הרי"ף וא"כ מ"ט לא יאסר בשתי' לכל הפחות כמו בחמתו אע"כ בחפץ קצר כמו ענבים קיל מחביו' וטרדה דהולכה לגת הוה כמו חמתו והואיל אינו ארוך כחביו' לא הוה כעין נגיעה וכהב"ח:

ינוחו לו ברכו' על ראשו וכו' כ' הראשונים דהוה סד"א מגעו ביין שלנו לא יאסר אלא משום חתנו' ויהי' אסור בשתי' ולא בהנאה קמ"ל כשהוא בכונה אוסר אפי' בהנאה ואני אוסיף נופך דהוה סד"א ר"ש דס"ל ס"פ הערל במסכת גפנו ע"ג תבואתו של חבירו אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"כ לית בי' משום לתא דע"ז כלל וכריב"ב וריב"ב לעיל נ"ט ע"ב קמ"ל דבגוי אוסר דבר שאינו שלו:

דף סא.

המטהר יינו של נכרי ונותנו ברשותו וכו' עיין לשון רמב"ם פי"ג ממ"א הל' ה' אשר ז"ל הי' יין זה הטהור מונח ברה"ר או בבית הפתוח לרה"ר וישראל הולכים ושבים מותר שעדיין לא נכנס לרשות הגוי עכ"ל לשון זה שעדיין לא נכנס לרשות הגוי הוא יתר ואין

לו מובן אשר ע"כ נ"ל דהרמב"ם דקדק בלשון משנתינו תנן ונותנו ברשות הגוי משמע שטיהרו חוץ לרשותו של גוי והדר נותנו לרשותו ואלו בברייתא בגמ' תני' סתם המטהר יינו ברשותו של גוי משמע מעיקרא הי' ברשותו של גוי ע"כ ס"ל לרמב"ם לחלק במטהר יינו ברשותו של גוי נקרא עליו שם יין גוי לא מהני מפתח וחותם ולא פתח פתוח לרה"ר כיון שנקרא עליו שם יינו של גוי, אבל המטהר יינו של גוי חוץ לביתו ומונח ברה"ר אינו בכלל יין גוי ומהני מפתח וחותם ואפי' כשנותנו אח"כ בביתו של גוי כל זמן שפתח פתוח לרה"ר שישראלים מצויים או רוכלי' וחלון ודקל כל זמן שא' מהם מצוי עדיין לא נקרא יינו של גוי כיון שתחלת עשייתו לא הי' ברשותו של גוי וגם עתה עדיין עין ישראל קצת עליו ומהני מפתח וחותם ומזה מיירי משנתינו משו"ה תנן ונותנו ברשותו של גוי וק"ל:

בבית פתח פתוח לרה"ר עתוס' ר"ת הרבה להקשות אפירש"י והיינו לשיטת תוס' דס"ל לעיל ל"א ע"א ד"ה ותרוייהו וכו' דס"ל לר"א דהלכתא כוותי' סגי לי בחדא או מפתח או חותם וכן מפתח וחותם היינו או מפתח או חותם וכיון דס"ל לרש"י דמשנתינו בלא מפתח וחותם ר"ל אפי' חד מינייהו ליכא א"כ קשה קושיותיו של ר"ת אדרש"י אבל באמת ס"ל לר"א מפתח וחותם בעי' כדעת הרמב"ם וכמה פוסקים ונהי דמשנתינו מיירי בלא תרווייהו מפתח וחותם מדלא הוזכר כן במשנתינו כמ"ש הר"ן מכל מקום מפתח איכא וזה אין צריך להזכיר במשנתינו דאיכא מפתח דאטו בשופטני עסקי' שינוח יינו בלי מפתח וכן משמע מלשון רש"י לעיל ל"א ע"א ד"ה שייחד לו קרן זויות ע"ש וכן משמע להדי' מלשון רש"י ס' ע"ב ד"ה מותר אם יש לו מפתח או חותם וכו' ע"ש וכ"כ ריטב"א בשמעתין ע"ש רש"י ע"ש ומדאיירי משנתינו ביש מפתח א"כ צריך לזייף המפתח שוב לא קשה קושיות ר"ת, ולרש"י ג' דינים יש ביינו של ישראל או שכ' התקבלתי ומניח להוציא היין דהוה נמי יינו של ישראל ויש בזה ג' דינים אם מונח בביתו של ישראל אפי' גוי עומד בצד בורו מותר וכ' ריטב"א דהטעם כיון שצריך לשוח ולהשפיל עצמו שיגע ביין שבבור ומירתת בזה ולא נגע. ב' יינו של ישראל ברשות הגוי ואין פתח פתוח לרה"ר בעי' מפתח וגם חותם. ג' אם פתח פתוח לרה"ר סגי במפתח בלי חותם. ולר"ת יינו של גוי או שיש לו מלוה עליו אעפ"י דמפתח וחותם לא מהני מ"מ פתח פתוח לרה"ר מהני ועיי' בר"ן שיטת הראב"ד דביינו של גוי סגי כשהחדר שהיין בתוכו פתחו פתוח לרה"ר שא"א לגוי לזייף המפתח ולכנס אא"כ עומד ברה"ר ופותח הפתח ונכנס ובביינו של ישראל או שכ' התקבלתי ומניחו להוציאו סגי בפתח החדר פתוח למבוי אפי' שאינו רה"ר גמור ובהא מיירי בסיפא:

אין השומר צריך להיות יושב ומשמר והיינו ישראל דר בתוכו דקתני בברייתא דהרי זה הדר איננו יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס ולזה נתכוון הרמב"ם פי"ז הל' ד' דאותו הדר היינו השומר היוצא ונכנס וראב"ד הבין דצריך תרתי דר בתוכו וגם שומר ע"כ השיג וליתא ע"ש:

ברוך אתה אל רועי, אשר עזרתני בפרק רביעי, כבודי ומרים ראשי יהי' עמדי. בחידושי פרק חמישי:

דף סב.

השוכר את הפועל פירש"י נכרי השוכר וכו' רצה בזה לאפוקי ישראל השוכר הפועל לשבור ביי"נ ולהאבידו דשכרו מותר דלמעוטי תפלה שפיר דמי כדלקמן ס"ג ע"ב וכ' רש"י עוד להוריק מכלי אל כלי וכו' לאפוקי לחדש דבר בשבחו של יין דאז אומן קונה בשבח דשכרו אסור מדינא דהוה כמוכר יין נסך לנכרי ועיי' לעיל י"ט ע"ב אם בנה שכרו מותר וכו' ע"ש. ויש לדקדק טובא מ"ט נקיט השוכר דמיירי בגוי השוכר ולא המשכיר עצמו לעשות ביי"נ שכרו אסור דהיינו ישראל שהשכיר עצמו לנכרי. ותלמידי בני מה"ו שמעון נ"י אמר דקמ"ל דשכרו אסור לאחרי' כמ"ש תוס' ואלו תנן המשכיר ה"א שכרו אסור לו ולא שהממון אסור לכולי עלמא אבל השתא דתנן השוכר שכרו פי' השכר שהנכרי נותן אסור משמע שהשכר אסור לכולי עלמא ונכון הוא:

ולפע"ד נראה לומר דרישא קמ"ל אפי' המשכיר לא השכיר עצמו לייי"נ וסבר חבי' של שכר או שמן הם אך השוכר שכרו לייי"נ כי הטעהו ונמצא יי"נ אפ"ה שכרו אסור אמנם בסיפא השוכר את החמור ע"כ ליכא לפרושי בשוכר סתם דכי האי גוני מותר במשכיר בהמתו סתם אעפ"י שהגוי מניח עלי' יי"נ שכרו מותר ואפי' לכתחלה מותר להשכיר כך כדקתני בסיפא שכרו לרכוב עלי' וכו' ומבואר בש"ס לא מיבעי' סתמא דשרי אלא אפי' לרכוב דיודע בודאי שסתם רוכב מניח לגינו עלי' מ"מ כיון שלא התנה כך בפירוש מותר מטעם דמבואר בש"ס לקמן ס"ה ע"א משום דאי לא מותיב לא מנכי לי' א"כ מכ"ש כי משכיר לי' בהמתו סתם ומניח עלי' יי"נ דשרי ומבואר במג"א סי' ת"ן סקי"א דבבית וחמור מותר להשכיר סתם אמנם ברישא גבי פועל אדם אפי' שכרו סתם והטעהו נמי שכרו אסור והחילוק במג"א שם סק"ה ועיי' עוד בהגהות מהרלנ"ח בטור שם ואיידי דתני רישא בפועל אדם השוכר לרבותא הנ"ל תני נמי סיפא השוכר ולטעות ליכא למיחש דנטעה לומר דמשכיר בהמתו סתם נמי שכרו אסור ז"א דהא תנן בסיפא שכרו לרכוב עליו וכו' וכנ"ל:

וע"ש בטא"ח סי' ת"נ מייתי בשם ר' שמשון בר אברהם המשכיר תנורו ע"ש ומייתי ראי' ממשנתינו שכרו לעשות מלאכה אחרת וכו' והרב"י הבין שהר"ש פי' משנתינו כפשוטה ששכרו של פועל אדם מותר בכי האי גוני וא"כ יהי' נגד ש"ס ערוך דמוקי למתני' בלעתותי ערב או בפרוטה פרוטה עיי' לקמן ס"ה ע"א ומ"ש לחם סתרים בפירש"י דמשנתינו וכבר תמה חק יעקב על זה אבל פשוט דכוונתו אסיפא דמשנתינו וע"ד שכתבתי ויבואר עוד לקמן אי"ה בסמוך:

שכרו מותר מוקמי' לקמן בשאמר לו חבי' חבי' בפרוטה וכ' שם תוס' דלא בעי למימר ומכר כלו חוץ מפרוטה א' או ישליך פרוטה לים המלח וצ"ל דס"ל בדרבנן יש ברירה ועיי' תוס' סוטה לענין פרוטה בכיס הקדש ע"ש י"ח ע"א ועיי' תמורה ל' ע"א גבי מחיר כלב ותי' תוס' דשכרו משמע כל שכרו ועיי' מהרש"א שם ונ"ל דהכרח הש"ס הוא דומי' דסיפא דמניח לגינו עלי' והתם במשכיר חמור פשוט דכל שכרו מותר ה"נ שכרו דרישא כל שכרו וע"כ נדחק דמיירי בחבי' חבי' בפרוטה אבל אה"נ לדינא א"נ אמר מאה חבי' במאה פרוטות נמי משליך א' לים וזה שהשיג הראב"ד בפי"ג אמנם רמב"ם ס"ל כרמב"ן ורשב"א דבקבלנו לא יועיל פדיון דמי החביות ההוא דפתיך בכולהו וכ' רשב"א אבל חצי פרוטה לא פתיך וראיתו מלעיל י"ח ע"ב מכוש אחרון ע"ש וכ' ש"ך סי' קל"ג דמתוס' לעיל שם מוכח דלא כהרמב"ן והרשב"א הנ"ל והקשה ט"ז סק"ו א"כ ליחשבי' בפ' הזהב במתני' חמשה פרוטות הם ולתני ששה וש"ך בנה"כ נדחק מאוד יע"ש ולפע"ד לק"מ דלא אמרה רשב"א אלא למ"ד יש פדיון והכי קיי"ל כר"א וא"כ בחצי פרוטה ישליך לים המלח אבל למאן דלא ס"ל הכי א"כ גם בחצי פרוטה אסור הכל ומתני' בפלוגתא לא קמיירי או אתי' כרבנן דר"א:

שכרה לישב עלי' וכו' לקמן בגמ' דהאי סיפא איצטריכא דאע"ג סתם רוכב מניח לגינו עלי' מ"מ כיון דלא מצי מנכי לי' משכירתו לא הוה שכר יי"נ הוצרך לזה למאי דפשיטא לקמן דסתם יינם נמי שכרו אסור דאל"ה י"ל לעולם בעלמא כיוצא בזה אסור והכא שאני דהרי לגינו איני מיוחד ליין שנתנסך והא גופי' קמ"ל כיון דיכול להניח לגין דסתם יינם אע"ג שהניח לגין יין שנתנסך משו"ה שרי אבל אי לא הי' אפשר למיתלי בהתירא כמו תנור לאפות דסתמי' רק לחמץ ה"א דאסור קמ"ל השתא כיון דאי לא מניח לא מצי מנכי לי' שרי דהרי סתם יינם נמי שכרו אסור:

הואיל וי"נ אסור בהנאה שכרו נמי אסור ולא אמר י"נ אסור בהנאה כע"ז ולקמן בתופס דמיו אמר תופס דמיו כע"ז עיי' לח"מ ריש פי"א ממאכלו' אסורו' דבע"ז עצמה איכא תרי לאוין א' לא ידבק בידך מאומ' מן החרם והשני לא תביא תועבה אל ביתך משא"כ

בתקרוב' ע"ז ויין שנתנסך ליכא משום לא תביא תועבה ע"ש ולפ"ז גם חליפיו אינו תופס דמיו מן התורה דהרי תפיסת דמי' נפקא לן מלא תבי' תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמוהו וההוא לא קאי אתקרובו' אלא מ"מ חליפיו אסור מדרבנן כמו ע"ז עצמה והיינו תופס דמיו כע"ז ולפ"ז שכרו הוה תרי דרבנן שכרו אטו דמי עצמו ודמיו אטו ע"ז ועוד גזרו גם בסתם יינם:

ותנן מכרן וקידש בדמיהן מקודשת רישא דמתני' המקדש בערלה וכו' אינה מקודשת ובמקום אחר כתבתי בדקדוק לשון המשנה המקדש ולא אמר מי שקידש ובסיפא נקט מכרן ולא המוכר ומקדש בדמיהן ע"כ הי' נ"ל דריש' אפי' מודיע לה שהוא ערלה ושאין בו שוה פרוט' אלא באפר והיא סמכה דעתה ומקבל אפ"ה אינה מקודשת מטעם שכ' תוס' לקמן שאינו דומה לשדה עפרון ויבואר פי' לקמן אי"ה או כמ"ש הריטב"א דהאפר הפקר ולא מדידי' יהיב לה עכ"פ ברישא אפי' המקדש בערלה וידעו שניהם שהוא איסור הנאה מ"מ אינה מקודשת ובסיפא אפי' מכרן ולא הודיע להלוקח רק הטעה אותו והיינו מכרן דיעבד שאלו הי' יודע לא הי' קונה מ"מ מקודשת בדמיהן והטעם כיון שעכ"פ שוה פרוטה לאפרן ואין כאן גזל אלא אונאה או מום במקח וכשיבוא זה ויתבענו בב"ד צריך להחזיר לו מעותיו מ"מ כל זמן שאינו תובעו אין הדמים בתורת גזל אלא כמלוה להוצאה ויכול לקדש בו אשה ואם לא יתבענו בב"ד יהי' מחולה ומתנה ומשו"ה מקודשת כנלע"ד לדינא נכון:

והנה תוס' הקשו מדיוקא דסיפא משמע בערלה גופה אינה מקודשת והקשו ליתקדש באפר או שלא כדרך הנאתן ונתקשה משנה למלך מה צריך לדיוקא הא בהדיא תנן המקדש בערלה אינה מקודשת ולפע"ד דהרי דעת הריטב"א פ"ב דקידושי' דאיסור הנאה הפקרא נינהו והאפר הפקר וכן שלא כד"ה ומהפקירא זכה וזה דעת רמב"ן דלא שייך איסור למכירה כי אין בו דין מכירה כלל והחליפי' שמקבל הם גזל או פקדון ומזה אמר בירושלמי המקדש בגזל מקודשת אך אנן הא קיי"ל בגזל דאחרי' אינה מקודשת ע"כ מיאנו תוס' בזה וס"ל דהאפר היא שלו ואי' הנאה מיקרי לכם והיא דעת הרמב"ם וכמ"ש מג"א סי' תרמ"ט וכבר הארכתי בזה בחי' למס' חולין דף ק"מ ע"ש ומשו"ה לא הו"מ להקשות ארישא דהמקדש בערלה די"ל האפר אינה שלו ומשו"ה אינה מקודשת אבל בסיפא מכרן וקידש לדמיהן מקודשת שפיר קשה אי ס"ד אפר אינו שלו אין מכירה חל והוה גזל ואיך מקודשת בגזל וע"כ האפר שלו והוה מכירה א"כ קשה מ"ט לא הוה קידושי' ועל זה תי' שאינו דומה לכסף של שדה עפרן פי' כי הכסף של שדה עפרון הי' עובר לסוחר וה"ה שוה כסף ככסף אפי' נותן לה תרומה טמאה שאינו אלא לדמי עצים

ויש בדמי שוה פרוטה הרי מקדשה בפרוטה שיש בו והוא עובר לסוחר שתוכל להחליף הני פירי בדמי עצים שבהם לקנות חלוק וטלית והרי פרוטה ממש עובר לסוחר אבל הכא אסור לה למכור הערלה בעינה בדמי אפרה אלא היא תשרוף תחלה הערלה ואח"כ יש באפרה פרוטה אבל הערלה גופה לא תוכל לקנות ממנו חלוק וטלית ואין אשה מתקדשת אלא בכסף הדומה לכסף של עפרן, ועיי' תשובתי (היא ח"ס חלק יו"ד סי' ק"ל וח"ס אה"ע חלק ב' סי' קנ"ד) מצוה להעתיק לכאן עם מ"ש בחי' פ"ק דחולין דמחליפי' ושם ק"מ ע"א וסוכה סוגי' ל"ה ע"א ודנדרי' סוגי' חלופי אי' הנאה וגדולי' ע"ש:

וקידש בדמיהן מקודשת כ' תוס' ד"ה והתנן וכו' תימא מאי קפריך שאני התם דהיינו בדיעבד הקשה משנה למלך הא כבר כתבו דאסור לאחרינא א"כ אינו שוה לה כלום ולק"מ וכ"כ תוס' להדי' בחולין ד' ע"ב ולפע"ד המעיי' שם יראה עדיין הוה קשי' להו עכ"פ לענין קידושי' ה"ל למיחש כמו מקדש בחמץ דרבנן בשעו' דרבנן ותי' אה"נ חוששי' אבל לא מקודשת בודאי ואמנם הכא בשמעתין קשי' להתוספת טפי דלמא משום פ"ו התירו להאשה הממון לכתחלה כדי שתתקדש כיון שכבר קדשה והיינו דיעבד דהתוס' ותירצו א"כ לא שייך שכרו אסור כיון דאיכא צד דמותר אם קידש בהם אשה מותר לה לכתחלה:

נמצא זה פורע חובו וכו' לפמ"ש תוס' לקמן ע"ב סוף ד"ה העלום וכו' משכחת שפיר שיכול לפרוע חובו כשהפירות בקדושת שביעי' ביד המקבל אלא דלא מצי למימר הכי דא"כ מאי ארי' פועלים עושים בפירות שביעי' דוקא אפילו שאר מלאכות כמ"ש תוס' ד"ה דיהיב וכו':

דף סב:

ליקלינהי כ' תוס' מושלך עפרה אל קבר בני העם צע"ג אי איכא ראי' מהאי פסוק וצריך לחלק בין קבר בנין לקרקע עולם א"כ התם בסנהדרי' מ"ט לא פריך ש"ס מיני' ופריך מברייתא אע"כ צ"ל קבר בני העם היינו קרקע שנתלש והחזירו על הקבר דה"ל כתלוש ובאמת פליגי בזה הרא"ש ורבנו ישעי' ז"ל עיי' שעי"ד סי' שס"ד ובחולין סוגי' דרבוצה הארכתי בזה:

מזבלי משמע בתוס' נהי לר' יוסי שוחק וזורה לרוח והלכתא כוותי' בזוז"ג מ"מ לכתחלה לא מבטלי' ע"ז בשוחק וזורה לרוח ומשו"ה הוקשה ללח"מ אהרמב"ם דפוסק שוחק וזורה לרוח כר' יוסי ואפ"ה פסק הכא כר"ח וצ"ל דרמב"ם מתרץ ק' תוס' כמ"ש ר"ן בשם הרמב"ן ולא הבנתי דברי הרמב"ן ולא דברי הר"ן אלא מהריטב"א למדתי כוונתו דהכא

חיישי' דאותו הפועל דקיבל שכרו ועל כרחו קנסי' לי' לזרות האפר לרוח הוא יטריח ויקבץ ויזבל בי' או ימכר הזבל לאחרי' וצ"ע א"כ מאי פריך מעץ שנתלה בו התם ליכא בעלים שיחפשו בקרקע להוציא העץ מהקרקע. ואמנם לפירש"י לעיל מ"ח ע"ב דפירוש דמשום ביטול ע"ז נגעו בי' ותוס' שם ד"ה סתם ע"ש א"כ לק"מ דהכא מיירי מאיסור תקרובות ע"ז דלית לי' ביטול עיי' וק"ל:

מי לא תנן א' אבן וכו' לא הו"מ לשנויי' בחומרא דע"ז מחמרי' טפי ז"א כיון דע"ז גופי' לא אתי' אלא מזבחי מתים א"כ ליכא למימר דחמיר ממת ולפ"ז מה שהקשו תוס' ד"ה ולקברינהו וכו' עיקר קושי' מעגלה ערופה כיון דע"ז ממת ומת מעגלה ערופה אתי' לא יתכן להחמיר בתקרוב' ע"ז טפי ממת ועגלה ערופה:

דבי ר' ינאי יזפי וכו' יאות עבדין וכו' לשון רש"י כיון דההוא שעתא לא הוה הנך בעין ולא איחלפי הני בהני וכו' עיי' בפנים, הנה בדבי ר' ינאי לא ראו פירי שביעי' את פירי שמיני ולא פירי שמיני ראו פירי שביעי' ובדאכלי פירי שביעי' לא הו"מ למיחל קידושי' אפירי שמיני כי לא הי' בעולם וכי באו פירי שמיני לא מצי להמשיך עלייהו קדושה מפירי שביעית כבר נאכלו והוה סד"א דוקא כי האי גוני לאו חליפי' נינהי לכן כ' תוס' דלאו דוקא דהרי כן מוכח מסוגי' דאתנן דפריך והא קמחסרא משיכה משמע דאע"ג דהטלה כבר בעולם בשעת ביאה מ"מ כיון דעדיין לא נקנה לה עד שחלפה עברה הביאה מ"מ לא מיתפס בי' ולשון הברייתא משמע כן בא עלי' ואח"כ נתן לה משמע שהטלה כבר ברשותו אלא שנתן לה אחר שכבר בא עלי' וא"כ הה"נ הי' דבי ר' ינאי יכול לפרע אפי' בשביעי' עצמו אלא מעשה שהיה כך הי' דהעניים לקטו פירות שביעי' הרבה ולכשיגיע זמן ביעור יתבערו, ע"כ לגמילות חסד יזפי מהם דבי ר' ינאי אותן פירות לאוכלם בשעת היתר ואלו הי' רוצים לפרוע במעות הי' יכולי' לפרוע בשביעי' עצמה כנ"ל אלא שרצו לשלם פירות תחת פירות סאה בסאה ע"ד היתר כמ"ש תוס' ואם יתנו להם פירות בשביעי' לא ירויחו העניים דסוף סוף יתבערו בשעת הביעור ע"כ פרעו להם בשמיני' ומעשה שהיה הכי הי' ורש"י פי' לפי הענין שהי' אבל אין קפידא בכך רק שהאיסור לא יהיה בעולם בשעת חליפי ההיתר ואתא רבינו אלחנן והוסיף דלאו דוקא שהאיסור לא יהי' בעולם כלל רק שלא יהי' ברשות הקונה בשעת חליפי ההיתר ורק אם מכר כבר לאחר שוב מותר הישראל ליקח חליפי הייי"נ מיד הגוי ולכאורה זו מוכרח מדאיבעי' לי' הקדישה מהו מי אמרי' אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט דמי א"כ מוכרח דבמסירה להדיוט פשיטא לי' דלא הוה אתנן והא דאר"א בשקדמה והקריבתו ולא אמר בשקדמה ומכרה לאחר משום דהוא פשוט יותר מביעא בכותחא כיון דהמכירה קיימת

כיון שקנתה מעכשיו לכשתצטרך איך ס"ד דאח"כ אם יבוא עלי' יחול אתנן על מה שאינו שלה ושמכרה לאחר אבל אם היא עצמה הקריבתה ה"א דמאיס ולא לרצון יהיה לה אבל לעולם מכירה לאחר מועיל שלא תיאסר חליפיו ולפ"ז באתרוג דפ' לולב הגזול אם הי' כאן שני חברים הצריכים אתרוגי' יקנה זה מהע"ה וימכרנו מיד לחבירו החבר ושוב יקנה זה מבע"ה אתרוג אחר וימכרנו לחברו ואח"כ יפרעו דמי האתרוגים לבע"ה אלא דלא מיירי משני חברי' ע"כ צריך להבליע דמי אתרוג בלולב זו היא שיטת ר' אלחנן: והוסיף הר"י קולא אחרת דאפי' האיסור עדיין ברשות המקבל רק כיון שיצא מרשות המוכר טרם שימשיך ההיתר לא נעשה חליפי' ודע כי לא עלה על הדעת דכשמחליפי' זה בזה וזה מושך האיסור קודם שוב אין ההיתר נעשה חליפיו ישתקע הדבר דא"כ תיקשי אתרוג מ"ט לא יקנה החבר האתרוג וימשוך תחלה האתרוג וכמדומה לי שלכך נתכוון הרמב"ן וכ' שהרי רוב מקח וממכר כך הוא שתחלה לוקח הפירו' ואח"כ נותן המעו' וכן מבואר במס' שבועות מ"ח ע"א וע"ש תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' אלא בודאי כל שזה עומד וחליפיו בידו אסור אפי' ימשוך האיסור תחלה ולא מיירי אלא במקיפו ולאחר שעה יביא חליפיו דכיון שקודם שזה פורע כבר לקח זה הי"נ תו לא נעשה חליפיו והתם באתרוג אין הע"ה רוצה להקיף אפי' לשעה קלה ומשו"ה כי הקשה רמב"ן אשיטה זו מהשוכר הפועל מ"ט שכרו אסור גזירה אטו דמי י"נ הא בדמי י"נ גופי' אשכחן התירא להר"י והסביר הר"ן הקושי' דקיי"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והוה אשראי ושכירתו הוה כמקיף משו"ה הוקשה לרמב"ן ואפ"ה תי' הר"ן נהי דהאמת דשכר הוה כמקיף מ"מ לא משמע לאינשי בכך וקנסו משום מראית העין דהוה כמחליף בהדי' ובש"ע י"ד סי' קל"ב סעי' א' סתם והי' לו לפרש, והנה כ' שם דעכ"פ להמחליף אסורי' החליפי' והוא פשוט דכל הפעולו' הללו הם שלא יהי' תפיסת דמי' וא"כ בשלמא פירו' אין עבירה להחליפם רק שלא יהי' דמיו נתפסי' ושוב מותרים לעניים בשמיני' אבל בי"נ נהי דיועיל שלא יהיה המהוה ממנו כמוהו מ"מ לא יהי' אלא ערלה וכלאי הכרם שגם אינו תופס דמיו ומ"מ כיון דעביד איסורא אסור להמחליף וה"נ דכוותי' ופשוט:

והנה הר"ן הקשה לשיטת הר"י מדגרסי' בש"ס פשיטא הא ליתי' בשעת ביאה משמע טעמי' דליתי' אבל איתי' בעולם אפי' קדם ומשך או מכר לאחר לא הנה הראשונים ז"ל מפרשי הש"ס נתן לה כפשוטו שנתן לה לחלוטי' ע"כ קשי' לי' אך התוס' פירשו דכל הסוגי' לא מיירי נתן לה לחלוטי' אלא פי' בהדי' הרי לך לכשאבוא עליך ואלו לא אמר מעכשיו הרי זה אתנן גמור דקאי בחצרה טלה זה אלא מיירי שאמר קני מעכשיו וכשאבוא עליך אעפ"י שאינו מפורש בש"ס שאומר לכשאבוא עליך מ"מ סתמא בהכי

מיירי ולרש"י משמע דסתמא הכי הוא ודברי' שבלב כאלו הוה דברי' דכל כונתו שלא יהי' קנוי' לה אלא לכשיבוא עלי' ואי לא אמר נמי מעכשיו היינו אתנן גמור טלה זה בחצרה אך אמר מעכשיו ולכשאבוא עליך ומתחיל הקנין מעכשיו וגומר והולך לכשיבוא עליה ולכשיבוא עליה נקנה למפרע מעכשיו וקדוש למפרע והוה קרבן למפרע ובהכי ריהטא כולי' שמעתא לרש"י ותוס' וממילא לק"מ מה שהקשה רשב"א אהש"ס דקאמר אי דלא אמר מעכשיו הא אינו ברשותו והקשה רשב"א כיון שפסק הביאה בעד הטלה ואח"כ משכה הטלה אף עפ"י שלא נתנו חליפיו היינו הביאה מ"מ כיון שפסק דמי' ומשך קנאה הטלה לחלוטי' וכ' ריטב"א ק' עצומה היא וגמגם בתירוץ וכל זה לפי שהבינו דנתן לה סתם ולא אמר או שלא נתכוון שלא יחול הקנין עד שיבוא עלי' אבל לפי מה שפירשו רש"י ותוס' שפי' עד שאבוא עליך וא"כ אי לא אמר מעכשיו לא הוה שלה ולא ברשותה אלא פקדון בעלמא עד שעת ביאה מ"מ לתוס' ורש"י מיירי שהתנה בהדי' שלא תקנה עד שאבוא עליך אע"ג דאמר מעכשיו מ"מ אי הוה בשעת ביאה ולא קדמתה והקריבתה למאי דמשכה לרשותה לא הי' מועיל כיון דעדיין תלוי' בביאה אבל בעלמא במוכר בלי תנאי ע"ז או יי"נ כיון שמשך זה את האיסור מרשותו של מוכר בהקפה שוב אין הפרעון חליפיו:

והנה בטא"ח רס"י ת"נ כ' וז"ל כ' רש"י ישראל שלוה ככרות מחברו קודם פסח צריך לפרעו אחר הפסח ואין בו משום איסור חמץ שעבר עליו הפסח כיון שלא היה בעין בשעת איסור ויש בו משום גזל אם אינו פורעו עכ"ל וכ' הרב"י כן הוא בהגה' מיי' פ"א מחמץ ומצה ומרדכי פ' כל שעה ומייתי ראי' מדבי ר' ינאי ע"ש ובאמת כן הוא שם אבל לא כתבו שצריך לפרעו אלא שמותר לפרעו דפשיטא דצריך אם מותר לפורעו, מ"מ הדבר צ"ע מה צריך מדבי ר' ינאי הא חמץ אינו תופס דמיו כשביעי' וע"ז וגם לא עביד שום איסור בהלואתו קודם פסח בשעת התירא א"כ מה צריך ללמוד מדבי ר' ינאי ותו שכ' כיון שלא הי' בעין משמע אם הי' בעין הי' אסור, זה משמע דלא כשיטת הר"י בתוס' הנ"ל דלמאי דקיי"ל כר' ינאי מכיון שמשכו הלויים את הככרות אפי' יהי' בעין מ"מ לא נעשו חליפי' אפשר רש"י בתשו' לא ס"ל כהר"י מ"מ קו' ראשונה קשי' ואולי ע"ד הדוחק י"ל כיון דלמאן דלית לי' דר' ינאי ס"ל אפי' כבר ליתי' לפירות שביעי' בעולם בשמיני' מ"מ עתה בשמיני' כשמשלם פירות שמיני ה"ל כאלו ישנם לפירות שביעי' בעין ונתפסי' אלו בדמיהם ואסורי' במלוגמא וסחורה. ומשו"ה אתו וא"ל לר' יוחנן וא"כ אע"ג דלא עביד איסורא כלל בהלואות הככרות קודם פסח כלל מ"מ כל זמן שלא פרע חליפיהן כל מקום שהם אפי' כבר נאכלו הוה כאלו הם בעין וברשות המלוה הם עד

שיפרע חלופיהם ומעתה בתוך הפסח אפי' רצו לפרוע ככרות מצות נהי דחמץ אינו תופס דמיו מ"מ כיון שהדמיון החמץ בעין בפסח והוא ברשות המלוה עדיין א"כ אסור בפסח לקבל חליפי ולשיטת רש"י פ"ק דחולין ד' ע"ד אפי' אי עבר והחליף אסור להמחליף, א"כ לפ"ז משנכנס פסח פקע חובו ככל חמץ שאינו ברשותו ולאחר הפסח אינו יכול לתובעו עוד לכופו לפרוע משו"ה כ' רש"י דקיי"ל כר' ינאי דלכל הפחות כל שאינו בעין לא הוה הפורע כמחליף עכשיו נמצא גם בפסח הי' יכולים לפרוע ככרות מצה בחליפי חמץ דליתנהו בעולם ונהי בתוך ימי הפסח אין אנו יכולים לכופו לפרוע כי יאמר חמץ הלויתני וחמץ אפרע לך ולא מצה מ"מ אם שניהם רוצים במצה יכול לפורעו בפסח ולא פקע הלואתו א"כ כופי' אחר הפסח לפרוע כנלע"ד ומי שדעתו רחבה מדעתינו יסביר הענין בטוב יותר ועד שידי הכהה מגעת כתבתי:

דף סג.

אי דלא א"ל קני מעכשיו היכי מצי מקרבה כבר כתבתי לעיל דהקשה הרשב"א מעכשיו למה לי דהא משך ופסק דמיו קנה והכא פסק דמי הטלה היינו הביאה ומשמשכה קנאתו לגמרי בלי מעכשיו וכבר כתבתי דהרשב"א וסייעתו לא ס"ל כהתוס' דמיירי בשאמר להדי' לכשיבוא עליך נהי דהפיסוק דמי' הי' הביאה אבל לאלתר קנאתו וחייב לו בפרעון שהוא הביאה ומשו"ה הוקשה להרשב"א ומ"מ לא הבנתי דודאי הקונה חפץ ופסק דמי' מכיון שמשך החפץ קנאו והדמי' עליו חוב אבל אם לקח המוכר דמי המקח טרם שמשך הלוקח החפץ לא נקנה לו הכסף ואפי' לתי' ב' שבתוס' ב"מ מ"ג ע"א דהוה שואל אבל לא קנאום והכא הבעילה היא החפץ שרצה לקנות והטלה הוא דמים ונהי דבשמעתין משמע אי כסף קונה קנאתה טלה בדמי ביאה היינו לענין דיני קנין נעשו שניהם דמים זה לזה אבל לענין מ"ש רשב"א הדבר פשוט שהיא אינה מהדרת לקנות טלה כ"א הוא הלוקח חפץ הבעילה בעד דמי הטלה עיי' וק"ל אח"ז מצאתי לקמן בריטב"א שכ' להדיא שהטלה הוא החפץ והביאה הוה דמי המקח ובטלה דעתי נגד דעתו מ"מ הנלע"ד כתבתי: לכי תצטריך וכו' לפע"ד הרמב"ם גרס לכשתרצי לי קני פי' בשעה שתתרצה בדעתך להבעל לי אז יהי' קנוי נמצא הטלה עומד אצלה בספק אם תתפייס להבעל לו או לא ושוב כשמקריבתו יודע שנתרצית להבעל לו ע"י ההקרבה וקמ"ל אפ"ה לא הוה אתנן כיון שעדיין לא נבעלת בשעת הקרבה ע"ש ולא ראיתי מי שהרגיש בזה:
והא מחסרא משיכה עיי' תוס' ויפה פי' מהרמ"ל והן הנה ממש דברי תוס' ב"מ מ"ג ע"א בתי' ועי"ל ע"ש, ולשיטת הרז"ה שם בסוגיא דסיטון א"ש בלא"ה ואין כאן מקומו ובהאי

קנין דרבנן מועיל לדאורייתא דהלכו בו נמושו' והוא פלוגתת תוס' בגטין ס"ד ע"ב ובר"ן שם ובתשובתי (היא ח"ס חלק יו"ד סי' שי"ד) הכרעתי לפע"ד דכל תיקון רבנן שיקנה כגון מעמד שלשתן או קנין קטן בזמני ידועי' אשר כל העובר על דברי חכמי' הללו הרי הוא עבריין אותו קנין לא גרע מסיטומתא שנהנו הסוחרי' וקונה מדאוריית' אעפ"י שבתשובה אחרת כתבתי די"ל אפי' אי סיטומתא קונה מ"מ קנין דרבנן גרוע דסיטומתא הוא מרצון הסוחרים שנהגו כן וקונה מן התורה ככל דבר שבממון משא"כ קנין דרבנן שלא ברצון הסוחרים ועל כרחם יקנה י"ל אין כח ביד ב"ד להפקיר של זה ולהקנות לאחרי' ואינו קונה מן התורה זה כתבתי ליישב דעת החולקים אבל מסברא דקנין דרבנן כנ"ל קונה מן התורה אך יש קניני' שהעובר עליהם זכור לטוב כגון יאוש כדי לא קנה וחכמים תקנו שיקנה משום תקנת השב הזה אינו רוצה בתקנה זו ורוצה להחזיר זכור לטוב א"כ אפי' אינו מחזירו וקנאו מדרבנן אינו קנין דאורייתא לקדש בו אשה וכן קנין משיכה אם זה נתן כסף וקנה מן התורה אלא שאחז"ל דיכול לחזור בו שלא יאמר נשרפו חיטך בעלי' מ"מ אם אינו חוזר זכור לטוב א"כ אינו מועיל לענין דאורייתא ומשו"ה הסיטון מועל ומ"מ לענין אתנן לא הוה כיון שהיא לא קנאתו לא יהי' אלא הפקעת מלך המדינה כיון שאין לה במה יאסר ואין להאריך כאן יותר:

בזונה נכריות עיין תוס' ולפמ"ש במקום אחר דבירושלמי גרסי' ר' יוחנן ס"ל משיכה מפורשת מן התורה ור"ל ס"ל כסף קונה וכן הגי' במרדכי פ' הניזקי' וכן הי' גירס' רש"י ויבואר לקמן אי"ה דף ע"א ע"ב א"כ א"ש טפי דהסוגיא אזלא לר' יוחנן דאמר יאות עבדי ואיהו ס"ל משיכה מפורשת ע"כ תירץ בזונה נכרית ומ"מ ר"ח בעצמו דס"ל בעלמא כסף תי' עוד לדנפשי' בעומדת בחצרה ויבואר עוד לקמן אי"ה:

דלא קני' במשיכה כ' הריטב"א והר"ן דמכאן מוכח דהפועל אינו קונה החפץ בשכר פעולתו אלא דמי החפץ אבל החפץ צריך משיכה והריטב"א כ' עוד כיון שלא קנה החפץ גם דמיו לא קנה אלא שמין בב"ד כמה ראוי ליתן בשכר פעולה זו ומהרי"ט בתשובה כיון סברא זו מעצמו וכ' עליו משנה למלך פ"ד מאי' מזבח שמא גרוע הוא ואלו ראה דברי הריטב"א לא כ"כ ונפקא מיני' מי שאמר באתננה שישא אותה דאינו צריך לישא אותה וכמ"ש ג"כ בית שמואל רס"י קמ"ז בשם מהרי"ק וכל דברי בית מאיר שם לא נ"ל וסתרתי אותם בתשובתי ומדלא צריך לישא אותה גם דמי שווי נישיאי' לית לה אלא כפי שיעור הראוי לבעילת מתפתה לזנות ותיוסרנה כל הנשים ולא תעשנה כזמתכנה:

כגון דקאי בחצרה כ' תוס' דאין אומרים אלא המבורר בשעת ביאה צ"ע הלא אתנן ומחיר בחד קרא כתי' ואפ"ה אמרי' במס' תמורה למ"ד ע"א נברור חד מינייהו וכו' ע"ש וצ"ל

דלא כ' תוס' כן אלא היכי שגוף הקנין יהי' ע"י ברירה אבל התם כל הטלאי' שלו הם רק האיסור יבורר ע"י ברירה איזה מהם יהי' מחיר כלב בזה אמרי' וה"ה אם קנתה ממנו עשרה טלאים תשעה בממון וא' בביאה כיון שעכ"פ כל הטלאים שלה הם אמרי' ברירה ומבררי' חד לאתנן ואידך מותרים למ"ד יש ברירה ועיי' מג"א סי' קנ"ג סקמ"ו:

דקאי בחצרה כ' הריטב"א לאו דוקא חצרה אלא אקני לה מקום בחצרו ששם הטלאי' עומדים ע"ש והרוחנו בזה ק' תוס' דתמורה כ"ט ע"ב וק"ל ועמ"ש שם הרמ"ר דמשכח' לי' בחליפי' וצ"ל הא דלא משני הש"ס הכא בחליפי' משום דהוה צריך לומר דמקנה בחליפי' לכשיבוא עלי' או עשה אפותיקי לכשלא אפרעך ממקום אחר וקיי"ל ס"פ השותפי' בנדרי' כל חליפי' מעכשיו היא דאל"ה הדר' סודרא למרי' והכא לא מיירי במעכשיו אלא בא ואח"כ נתן לה:

דף סג:

חושש משום שביעי' משמע דמיירי בחששא בעלמא ולא ברירא מילתא דיאכלו שביעי' ומעשר ויי"נ ובהא מסקי' דלא אסר אלא במקדים דינר אבל צאו ואני פורע שרי אבל אם א"א אלא שיאכלו איסורא אפי' צאו ואני פורע אסור וכן הוא להדי' בתוס' כתובות ע' ע"ב ד"ה ופרנס וכו' וזה דעת מג"א סי' ת"נ סק"ח אלא לפ"ז החולקי' ס"ל אפי' אמר בהדי' קנו חמץ ואני פורע נמי שרי ודלא כתוס' כתובות וס"ל כמ"ש שם בשיטה מקובצת לחלק בין נהנה למהנה התם האיסור תלוי שהיא נהנה ממה שנאסר לה בהנאה לא יועיל אומרו ואני פורע דעכ"פ היא נהנה והכא האיסור תלוי במהנה שהוא מאכיל פועליו איסורא מהני כשאומר ואני פורע לא הוה כמאכיל בידים ואפי' אומר להדי' אכלו חמץ או יי"נ ואני פורע:

אמנם בהגה' פרישה בי"ד סי' קל"ב כ' דמשום חומרא דחמץ דלא בדילי מיני' החמיר הטור ומשמע אפי' אינו מייחד להם חמץ וקשה הדבר שהטור המציא חומרא מעצמו ונגד דעת א"ז שבמרדכי ר"פ כל שעה והנה מצאתי באגודה פ' השוכר את הפועל מייתי ברייתא זו כפשוטה דצאו ואני פורע חושש משום יי"נ ולא מייתי כלל אוקמתא דש"ס והי' נלפע"ד לשיטת רש"י לפי שהבינו תוס' דהקו' משביעי' דמוסר דמי ז' לע"ה אבל ממעשר ויי"נ לא הוה ק' לי' מידי ולפ"ז כל אוקמתא דש"ס דמוקי בהקדים דינר או נו"נ ביד הכל משום ז' אבל משום מעשר ויי"נ צאו ואני פורע נמי אסור והא דפריך ליפלוג ולתני בדידי היינו ליתני ז' בפ"ע וליפלוג בדידי' כך צ"ל לשיטת רש"י וא"כ למסקנא ביי"נ צאו ואני פורע נמי אסור ופסק האגודה כרש"י וא"ש ולפ"ז תלי' בפלוגתא לרש"י

אסור צאו ואני פורע ולתוס' מותר וי"ל הטור הכריע בסתם יינם בזה"ז לקולא כהתוס' ובחומרת חמץ החמיר כרש"י ודברי ב"ח בתשובתו סי' קמ"ג אין להם טעם במ"כ, ועיי' בסמוך אי"ה:

משום שביעי' דעת התוס' דלרש"י אין הקו' אלא מז' דמוסר דמי פירות ז' לע"ה דהוה ממש דומה לדר' ינאי והנה ממש לדר' ינאי לא דמי דהא בדר' ינאי בזמן דאיכא ז' ליכא שמיני' ובזמן דאיכא שמיני' ליכא שביעי' משו"ה לא נעשו חליפי' זל"ז משא"כ הדינר בעולם אלא הדמיון הוא מאתנן דנמי הטלה בעולם מ"מ בא עלי' ואח"כ נתן לה מותר לפ"ז לפירש"י עיקור הקו' מכח אתנן ומשו"ה הקשו תוס' אפירש"י אדמקשה ש"ס מרבא דערב לא משתעבד תיקשי מאתנן דהא אדר' ינאי בלא"ה לק"מ רק מברייתא דאתנן וא"כ איך תי' ר"ח בחנוני שאינו מקיפו אכתי תקשי מאפותקי דאתנן משא"כ לשיטת תוס' דהקושי' גם ממעשר ויי"נ ומפורע חובו מפירות שביעי' והק' על ר' ינאי עצמו ולא רק אברייתא דאתנן משו"ה לשיטת תוס' כ' דאה"נ הו"מ לאקשוי' מאפותיקי דאתנן אלא ניחא לי' לאקשוי' מרבא וק"ל:

אמנם לפע"ד אין כאן מחלוקו' דהרי גם להתוס' נהי דמפרש לשביעי' דומי' דמעשר ויי"נ ומשום פורע חובו משום פירות ז' נגע בי' ומ"מ מוכח מזה דלא כר' ינאי כמ"ש תוס' א"כ כיון דלא כר' ינאי א"כ ממילא נאמר שביעי' מיירי מכל מיני ז' אפי' ממוסר דמי פירות לע"ה דהרי אפי' אי מיירי רק מפורע חובו מ"מ מוכח דמשום מוסר דמי פירות ז' לע"ה נמי איכא וא"ש לשון המקשן כי קא פרע דמי איסור קא פרע. וכן נ"ל דעת רש"י ג"כ אלא רש"י מפרש דהקושי' ממוסר דמי ז' לע"ה דדמי טפי לדר' ינאי אבל לא הו"מ למידחי ולמימר דלא מיירי מדמי ז' לע"ה אלא מפורע חובו דז"א דמ"מ תיקשי לר' ינאי וכהתוס' ולא פליגי רש"י ותוס' כלל וזה מוכרח דלקמן בד"ה שנשא החנוני וכו' פירש"י ואשתכח שלקח דמי יי"נ ע"ש וה"ה פורע בדמי ז' והיינו משום בשינוי' דנשא ונתן ביד תו לא מצי למימר משום דמי ז' לע"ה דמה יועיל לזה נותן הפירות ביד לפועלי' וע"כ השתא מוקי רבא לברייתא רק משום פורע חובו דומי' דיי"נ ולא משום דמי ז' לע"ה אבל קודם דמוקי ביי"נ ביד לא הו"מ לאוקמי משום פורע חובו ולא משום דמי פירו' ז' דז"א דמ"מ תיקשי לר' ינאי וכמו להתוס' ולא פליג רש"י כלל:

תירגמא רב חסדא התוס' גרסו תירגמא ר"פ ועפ"י אותה גירסא כ' ריטב"א דגרסי' לקמן אלא הכי אר"פ בשהקדי' לו דינר פי' בתר דהקשה אדר"פ מערב מסיק רבא אלא הכי אר"פ דהיינו ר"פ לא אמר מעולם הך שינוי' דחנוני המקיפו דטעותא הוא אלא הכי אר"פ בשהקדים לו דינר ולפ"ז גרסי' הכי ביו"ד פי' כך אר"פ, ורש"י לא נ"ל דרבא יפרש דברי

ר"פ תלמידו ע"כ גרס תירגמא רב חסדא ובתר דנדחו דברי ר"ח קאמר והכא באל"ף פי' ברייתא דהכא דקשי' אמר ר"פ דמיירי בהקדי' לו דינר, עיי' לקמן רש"י ד"ה ה"ג והכא אמר וכו' ע"ש:

והנה מה שהקשו תוס' דה"ל להקשות מאתנן דמיירי באפותיקי ואין לך שיעבוד גדול מזה אין זה ק' כל כך דהרי אין תי' זה מוכרח בברייתא דאיכא שינוי' אחרינא בזונה נכרי' או כמ"ש תוס' ד"ה כגון וכו' ולא ק' אגוף הברייתא אלא אאקמתא דש"ס ע"כ יפה כ' תוס' דהו"מ להקשות מאתנן אלא דניחא לי' להקשות מדרבא דערב אך כל זה לגי' תוס' דר"פ מוקי לי' בחנוני המקיפו אבל לרש"י דגרס ר"ח א"כ בודאי ה"ל להקשות ר"ח אדר"ח דהא איהו גופי' מוקי לברייתא באפותיקי וגם כ' תוס' ד"ה בזונה נכרי' דלר"ח דס"ל כסף קונה לית לי' אוקמתא דזונה נכרי' ואליבא דנפשי' משני בקאי בחצרה ועשאה אפותיקי א"כ שפיר הקשו תוס' אפירש"י דה"ל להקשות מאתנן דר"ח אדר"ח והניחו בק' אפירש"י עמהרש"א וק"ל:

מיהו לפמ"ש לעיל דרש"י גרס לר' יוחנן משיכה קונה ותי' קמא בזונה נכרי' לר' יוחנן ותי' דקאי בחצרה ר"ח לדנפשי' אמרה לתרוצי ברייתא אליבי' דידי' וא"כ לק"מ דלה"מ להקשות מאתנן דממ"נ ר' יוחנן דמדמה אתנן לדר' ינאי הא לא מוקי ברייתא בקאי בחצרה ור"ח דמוקי בקאי בחצרה יאמר אין אתנן ענין לדר' ינאי אלא משום דאין חליפות אתנן נאסרי' כמ"ש תוס' וא"כ ניחא לי' להקשות מרבא דערב:

מדין ערב כ' תוס' דטעותו של התרצן הי' דערב אין נכסיו משתעבדי' פי' דהרי הלוה גופי' אין משתעבד אלא גופו במצות עשה דפריעת בע"ח מצוה ושוב אפי' למ"ד שיעבודא דאורייתא מיוציא לך העבוט חוצה אין הנכסים חלף ההלואה אלא ערבים הם בעד גופו כמבואר שלהי מס' ב"ב ובארתי יפה במס' גטין נ' ע"א ע"ש היטב ומזה הטעם נראה להסביר סברת ר"י דשמעתין דמכיון שמשך האיסור ויצא מרשות מוכר בהקפה שוב אין הדמי' נתפסי' באיסור דכיון שמשך אין עליו אלא פריעת בע"ח שהגוף משועבד והנכסי' ערבי' בעדו ואינם נכנסים תחת האיסור הנקנה מ"מ נחזור להנ"ל דהנכסי' ערבי' בעד גוף הלוה ושוב גלי רחמנא דגם ערב אע"ג דלא מטי' לי' הנאה משתעבד מבני אם ערבת לרעך או מיהודה מ"מ די שישתעבד גופו אבל לא שיכנסו גם נכסיו לערוב בעד ערב:

עוד כ' תוס' טעותו הי' דדוקא לוה ומלוה פי' אי איכא לוה דמטי' לי' הנאה והי' ראוי ומחוייב שיחול עליו השיעבוד אלא שהערב דלא מטי' לי' הנאה קבל עליו שיעבודו של זה אבל בנותן לפועליו ולבניו שמתחלה לא לדדהו הלוה ולא חל שיעבוד עליהם מעולם והערב הזה דלא מטי' לי' הנאה מהיכן ישתעבד זה הי' טעותו:

ואומר אני עוד למעט טעותו י"ל שפיר ידע במלוה ולוה יחול השיעבוד על נכרי הערב ולא טעה בזה וידע נמי אפי' היכי דליכא לוה כגון בדבי ר' ינאי משתעבד נמי הערב אך גופו ולא נכסיו דהוה תרתי לריעותא כולי האי לא אמרי' כיון דליכא לוה דמשתעבד ולדידי' לא מטי' הנאה מסתיין דנימא גופי' משתעבד אבל נכסיו לא ישתעבדו ודחי ש"ס מלשונו של רבא תן מנה לפלוני משמע שהפלוני לא נעשה לוה ולא נכנס לשיעבוד אלא הערב אומר תן מנה לפועלים או לבני ומ"מ משתעבדי' נכסי הערב:

דאקדים לי' דינר דעת הרשב"א וכגון שהדינר קיים בשעה שהפועלי' אוכלים ושותים וזהו לשון מחשב עליו אבל אם אין הדינר קיים מותר דהרי באתנן נתן לה ואח"כ בא עלי' אם אין הטלה קיים לא הוה אתנן והטור סי' קל"ב פליג וס"ל אפי' נאכל הדינר מ"מ ה"ל דמי יי"נ ודברי ש"ך מגומגמי' אין להם מובן דס"ל אינו ענין לאתנן דאפי' בזונה נכרית ונימא ישראל מנכרי קונה בכסף מ"מ כשישראל נותן לה הטלה אין הבעילה בעולם שיהיה קנוי לו ע"כ אם אין הטלה בעולם בשעת בעילה לא יחול עליו אתנן אבל הכא בחנוני גוי המוכר יי"נ וס"ל להטור כהסמ"ע רס"י קצ"ד דישראל מגוי קונה בכסף יפה כ' הטור דמיד שנתן לו הדינר נקנה לו יי"נ כנגדו ואפי' אכל הדינר מ"מ זה כבר קנה יי"נ נגד הדינר ואולי רשב"א ס"ל כהש"ך שם סי' קצ"ד דפליג אהסמ"ע וס"ל ישראל מגוי נמי אינו קונה אלא במשיכה אבל הטור ס"ל כהסמ"ע ונקנה לישראל יי"נ מחנות הגוי נגד הדינר ולא קשי' מלשון הש"ס דקאמר מחשב כנגדו משמע שהדינר קיים ומחשב כנגדו היינו משום דש"ס קאי נמי אשביעית ומעשר דהמוכר ישראל וישראל מישראל אינו קונה בכסף ע"כ צריך שהדינר קיים ומחשב כנגדו ועוד אפי' יי"נ דברייתא אפשר מיירי בחנוני ישראל עם הארץ וכשמוכר להפועל גוי אינו יודע להזהר במה שאמר רב לסוביתא לקמן ע"א ע"א ע"ש וממילא הוה יי"נ ומיהו אוקמתא דרבא דנו"נ ביד שהחבר נותן בידו לפועלי' לדידי' ע"כ מיירי יי"נ מוכר נכרי מ"מ שביעי' ומעשר מיירי בישראל והטור מיירי במוכר נכרי וא"ש:

תני טלו ואכלו וכו' הקשו תוס' ליפלוג וליתני בדידי' וכן הקשה ש"ס וצ"ל דדינר זה לא הוה שום רבותא דכיון שנתן להם דינר כבר נסתלקו ממנו ואין מזונתם עליו ובני הרבני מה"ו שמעון נ"י אמר דלפירש"י שהוא משום דמי שביעי' לעם הארץ והרי פחות משלש סעודות מותר למסור לו כמבואר פ' לולב הגזול שם וא"כ ברישא באומר להם דינר זה וכל א' מוסר לעם הארץ דמי סעודה א' אין בו איסור כלל אפי' מאה נכנסי' בפ"א אבל כשהבעה"ב פורע מה שאכלו כמה פועלים הרי מוסר דמי כמה סעודות בפ"א והוה רבותא טפי ודפח"ח:

טלו ואכלו הרמב"ם לא מייתי הך דנו"נ ביד ועיי' בכ"מ ובימי חורפי אמרתי דהרי כ' הב"י בסי' ת"נ בשם הריב"ש דאסור לישראל ליקח חמץ בפסח במעותיו של גוי דאין שליחות לגוי והוה ישראל קונה לעצמו חמץ בפסח וק' לכאורה ממ"ש תוס' דישראל שלוחו של גוי וצ"ל רב אשי לטעמי' דהוה ס"ל פ' איזהו נשך בלישנא קמא דוקא בשליחות תרומה אימעט גוי אבל לא בשאר שליחות וא"כ למאי דמסקי' רב אשי בדותא היא לא קיי"ל הך אוקמתא דנו"נ ביד ומשו"ה לא מייתי לי' רמב"ם. וטעותא הוא דאין ענין לדריב"ש שהישראל קונה חמץ במעות אבל הכא כבר קיבל הגוי מעותיו מהפועלים או יקבל מעותיו אח"כ כשיפרע לו הבעה"ב והיין קנוי להם כבר ואין הבע"ה הנו"נ בידו איננו שליח כמותו אלא מעשה קוף בעלמא נוטל מזה ונותן לזה ואין זה ענין לאין שליחות לגוי:

שכרו לשבור עמו בייי"נ מהו פירש"י מהו שיהי' שכרו מותר פי' כיון דלא שאלו מהו להשתכר לשבור בייי"נ משמע דפשיטא להו לאסור משום משתכר באי' הנאה אך מבעי' אם קנסו' בשכרו או לא והא נמי פשיטא להו דשכר רוצה בקיומו בעלמא אסור אך מבעי' להו במיעוטא תפלה נהי לכתחלה אסור להשתכר דלמא שכרו לא קנסו אמנם ר"נ פשיט להו אפי' לכתחלה מותר להשתכר דהרי אמר ישבור ותבוא עליו ברכה וכן מסייע מברייתא אבל עוקרי' אפי' לכתחלה:

אין עודרי' עם הנכרי בכלאים דעת תוס' דלא כר"ת דכלאים אינו נוהג בשל נכרי בח"ל ונ"ל שכן דעת תוס' ב"ב מ"ד ע"א דס"ל יאוש מועיל בקרקע ושכן מוכח בירושלמי ועיי' מ"ש ריי"ש בפי' משנה ד' פי"ח דאהלות דלא כפירש"י מ"ק ה' ע"ב והנה הך ירושלמי מייתי תוס' בסוכה למ"ד ע"ב ד"ה וקרקע וכו' ופירשו לפי שטתם שם דאין יאוש בקרקע אך לפי שיטת הסוברי' יאוש בקרקע נראה לי לפרש הירושלמי בריווח בעזה"י רק אציע הוצעה א' הנלע"ד נהי כל זמן שלא נתיאשו הבעלים ה"ל קרקע של ישראל ונוהג איסור כלאים בקרקע זו מ"מ מכיון שנשתקע שם והאנס עושה בקרקע כאדם העושה בתוך שלו שוב לא מקרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהרי עכ"פ הפירות שלו הם והוא עתיד לבוצרם ולקוצרם הגע עצמך כלאים של נכרי' שבארץ ישראל בזמן הזה נהי דאין קנין לנכרי להפקיע מ"מ לא מקרי אוסר דבר שאינו שלו כיון שעכ"פ לפי שעה כשלו הם והתם נמי דכוותי' והן הנה דברי הירושלמי ומיירי באנס נכרי שדהו של ישראל הלכך אם לא נתיאשו בעלי' אעפ"י שכבר נשתקע שם בעלי' מקרקע זו מ"מ כל זמן שלא נתיאשו ה"ל קרקע של ישראל ונוהג בקרקע זו דין כלאים והוי הגוי אנס אוסרו משום דנשתקע שם בעלי' וה"ל לענין זה כאוסר את שלו ומשו"ה איסורו דבר תורה אבל נתיאשו הבעלי' ולא נשתקע שם הואיל ומחזי כשל ישראל כיון שלא נשתקע שמם נהי שנתיאשו מ"מ

מדברי סופרים אסור ומינה בנשתקע ונתיאשו מותר משום דה"ל קרקע של גוי וכן בלא נתיאשו ולא נשתקע נמי מותר משום אין אדם אוסר שאינו שלו ולא משכחת איסורא אלא בנשתקע ולא נתיאשו ואיסורו דבר תורה ונתיאשו ולא נשתקע שאיסורו מדברי סופרים ואתי דברי ירושלמי על נכון בעזה"י:

דף סד.

סברוה הא מני ר"ע היא פי' מדקשי' דיוקא אהדדי דרישא משמע אין עודרי' הא מקיימי' ובסיפא משמע אבל עוקרים אבל מקיימי' לא ואע"כ ה"ק אין עודרי' אפי' לרבנן אבל עוקרי' אפי' לר"ע הא במקיימי' פליגי ומסיק דלא הכי אלא כולי' רבנן ואמר אין עודרי' אפי' בשכר אבל עוקרי' אפי' בחנם הא מקיימי' בשכר מותר ובחנם אסור משום לא תחנם. והנה לפירש"י דשמעתין לא מיירי ר"ע אלא מעביד מעשה גודר גדר דאל"ה אינו לוקה אבל לכאורה מודה רש"י אפי' אינו עושה מעשה עובר בלאו דשדך כלאים לא וא"כ דברי תוס' שהקשו לפירש"י מנ"ל להוכיח וכו' התם הוא עושה מעשה וכו' ולק"מ הא גם באינו עושה מעשה איכא לאו אלא שאינו לוקה והרגיש בזה שעה"מ בה' כלאים ותירץ דהכי הקשו כיון דעכ"פ לא מיירי ר"ע אלא ממעשה שהרי אמר לוקה וא"כ מנ"ל דאוסר כלל מן התורה במקיים בלא מעשה דלמא קרא מיירי דומי' דזריעה דהוה מעשה ה"נ כלאים בשדך לא ע"י מעשה דוקא ע"ש ולפי הנ"ל לק"מ דהרי ע"כ מוכח כן מדיוקי דרישא וסיפא דר"ע לא בעי דומי' דזריעה ואוסר מן התורה אפי' בלא מעשה וא"כ מאי מקשה תוס' וצ"ל אמסקנא ק' להו דדיוקא דברייתא אלא תחנם קאי א"כ שוב מנ"ל דלר"ע אסור בלא מעשה דלמא בעי דומי' דזריעה ואיך קאמר ש"ס מדר"י נשמע לר"ע מנ"ל כלל דר"ע אוסר מקיים בלי מעשה וממילא ליכא איסור ברוצה בקיומא ומתרץ תוס' אה"נ דאינו אסור מן התורה אלא במעשה ורוצה בקיומו דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הוה כמעשה:

ודע דעכ"פ צ"ל למסקנא דאתי' כרבנן איכא איסור דרבנן במקיים כלאים דאל"ה מאי למעוטי תיפלה איכא דהא מכיון שנזרע כלאי זרעי' שוב אין בו איסור ותיפלה כלל אע"כ תיפלה מדרבנן הוה והתירו לעבור קום ועשה דלא תחנם דאורייתא למעט תיפלה דרבנן והוה סייעתא רבא:

והנה הר"ן פ' השולח כ' דמשו"ה דחינן מ"ע דלעולם בהם תעבודו משום קיום מצוה דעיקור טעמא משום שלא לשחרר עבדו במתנת חנם אבל כיון שעי"ז נעשה מצוה ה"ל כמוכרו לו ומייתי לי' מג"א סי' צ' סק"ל והקשה בס' באר יעקב בהלכות עבדי'

מדמשמעתין דהא ישראל ממעט התיפלה וממילא ליכא לאו דלא תחנם דה"ל כנוטל שכר דקיום המצוה למעט התיפלה היינו שכרו והי' נ"ל דלא אמר הר"ן הנ"ל שיהיה עבד דומה לגוי ממש ז"א אלא דמיון בעלמא והרחק רב ביניהם דבגוי אפי' אין הישראל מפסיד מ"מ כל שהגוי מרויח עובר על לא תחנם וכן מבואר ממ"ש תוס' חולין קי"ד ע"ב ד"ה עד וכו' ומשו"ה אע"ג דישראל מרויח למעט תיפלה מ"מ הי' עובר על לא תחנם אי לאו דלמעוטי תיפלה ענין גדול הוא ודוחה לא תחנם משא"כ בעבד כנעני לא הקפידה תורה אלא היכי דמפסיד ישראל כל דמי עבדו להרויח להעבד זהו אסור אבל אם ישראל אינו מפסיד דהמצוה שוה לי' כל כך אעפ"י שהעבד מרויח לית לן בה וא"ש:

אך המג"א הקשה שם מדפריך ש"ס בברכות מצוה הבאה בעבירה היא ולהר"ן לא מצוה הבאה בעבירה דהוה כמוכרו לו ומאז אמרתי (עיין לעיל סי' פ"ו ד"ה בנ"ץ) דעכ"פ מה לו לקיים מ"ע של תפלה בצבור ולעבור על מ"ע שלעולם בהם תעבודו מאי אולמא לי' האי מהאי אי לאו דרוצה לעשות נחת רוח להעבד והדר ה"ל מצוה הבאה בעבירה ופריך שפיר ומשני מצוה דרבי' שאני ומרויח הישראל שמקיים מ"ע דרבים בתילוף עבירת מ"ע דיחיד וא"ש כך אמרתי מאז אך לפמ"ש לעיל דבעבד אין איסור להרויח רק שלא יפסיד הישראל א"כ אין כאן מצוה הבאה בעבירה והדר' ק' לדוכתין, ואולי י"ל מ"מ פריך שפיר דאין לו לעבור על לעולם בהם תעבודו בקום ועשה ואי לא הי' משחררו ולא הי' מתפלל בעשרה לא הי' אלא שב ואל תעשה ובכי האי גוני אפי' לעבד אסור לולי עשה דרבים וק"ל:

ונראה היינו דמסיק ותו לא מידי וק' פשיטא דתו ליכא לאקשויי דק"ו השתא לא תחנם דאורייתא בקום עשה שרי' למעוטי תיפלה דאיסור דרבנן לרבנן דר"ע רוצה בקיומו דע"ז להעביר גלולי' מן הארץ ותקרובתי' ומה הי' לן להשיבו אע"כ הי' לו להשיב כקו' באר יעקב הנ"ל קמ"ל דתו לא מידי דאין להשיב וכתירוצינו הנ"ל:

תלמוד לומר לא כלאים הנה במס' מכות פירש"י דה"ל למכתב שייך כלאים לא תזרע והיינו מדכתי' כן בסיפא בגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך ה"נ ה"ל למכתב שדך כלאי' לא תזרע אבל פירש"י דשמעתין צ"ע מה"ת דלא למסמך כלאים דבהמתך לשדך וי"ל דמהקישא דזריעה לכלאי' בהמה ילפי' נמי הרכבת אילן מה בהמה בהרבעה אף שדה בהרכבה ונוהג אפי' בח"ל ובשל גוי אמנם זרעי' ממועט בח"ל משדך ולא ח"ל א"כ לא ה"ל למסמך כלאי בהמה דילפי' מיני' הרכבה לא ה"ל למסמך לשדך דממעטי' מיני' ח"ל אע"כ למימר כלאים שדך לא:

מסתברא דמי ע"ז ביד נכרי מותרי' יש כאן ג' שיטות להתוס' כשהנכרי מחליף סתמא דמילתא מוכר על מנת ליקח ע"ז בדמיו ואז גזרו על הדמי' ואפי' אח"כ בא ליקח מהדמי' בהמה וכלים לא אמרי' איגלאי מילתא למפרע שמכר ע"ז שלא ע"מ ליקח אחרת בדמי' לא אמרי' כן אלא אמרי' השתא הוא דנמלך והדמי' אסורי' ומשו"ה לעיל ל"ג ע"א בהולכי' לתרפות אי לאו דתלינן גלימא זבין הי' דמיו אסורי', ושיטת הרז"ה דלכתחלה לשאת ולתת עמהם לעולם אסור ובשמעתין כמציל מידם לפרוע חובו או להקל על המתגייר התירו ושיטת הרי"ף דאביי לעיל י"ב ע"א דאמר משום דמי ע"ז פליג אדר"נ דשמעתין ואליבי' קאמרי' ל"ג ע"א גלימא זבין אבל להלכתא לר"נ דשמעתין לא צריכי' אפי' אי ההולך לתרפות ע"ז זבין מ"מ דמיו מותרים:

ולכאורה י"ל במאי פליגי דהרי ודאי קרא כל אשר אתה מהיה ממנו בישראל הוא דכתי' ומנ"ל לאסור בנכרי הנה בירושלמי ומייתי לי' ר"ן ר"פ ובפ"ק דחולין ובספ"ב דקידושי' דס"ל כל איסורי הנאה דחליפי' מותרי' מסברא דאין להם דמי' ובע"ז גז"ה הוא והוה סד"א למילף כל איסור הנאה מע"ז ע"כ הוצרכו בספ"ב דקידושי' ב' כתובי' או מיעוטא כי חרם הוא עיי' קידושי' נ"ח ע"א, נמצא לפ"ז הא דאיצטריך כל מה שאתה מהיה ממנו כמוהו היינו משום דלא נימא אין לו דמי' וא"כ בע"ז של נכרי שמוכר ג"כ לנכרי בין במוכר בין בלוקח יש לו דמי' ונעשה חליפי ע"ז ואסורי' לישראל ולא צריך קרא כל אשר אתה מהיה ממנו דמסברא חצונה תופס דמיו וזו היא סברת אביי לעיל י"ב ע"א, אמנם תוס' וכל הפוסקים לא ס"ל כהירושלמי אלא אי' הנאה יש להם דמי' דאל"ה א"א שתהי' האשה מקודשת בחליפי אי' הנאה דה"ל מקדש בגזל אע"כ הוה דמיו והא דחליפיו מותרים ואפ"ה אינו תופס דמיו דגז"ה הוא שאינו אסור בהנאה חליפיו רק בע"ז דכתי' כל מה שמהיה נמי וא"כ ה"ה ע"ז של גוי מותר חליפיו בשארי אי' הנאה והיינו סברת ר"נ דשמעתין:

וצ"ע אהרמב"ן דפסק כהירושלמי דאין דמי' לאי' הנאה כאשר מבואר לעיל בדברינו כמה פעמים א"כ מ"ט דמי ע"ז ביד נכרי מותרי'. וצ"ל כיון דקיי"ל ב' כתובי' הבאי' כא' אין מלמדי' א"כ כבר מוכח משני כתובים ע"ז ושביעי' דכל אי' הנאה דמיהם מותרים ולא נילף מע"ז ושוב אייתר מיעוטא כי חרם הוא למעוטי אפי' דמי ע"ז ביד נכרי:

כיון דדעתי' לאיגיורי' ודאי בטליה פירש"י קודם משמע דלא סגי במה שמכרו כמשמע מלשון תוס' אלא שבטלו בפועל וא"כ קשה ק' תוס' למכור אחר גירות ע"כ נלענ"ד עפ"י מאי דאמרי' לעיל מ"ד ע"ב והתנן רק בפני וכו' ומשני התם לפי שעה רתח עלי' והדר מפייס לה וכו' ע"ש א"כ י"ל הכא דדעתי' לאיגיורי' אי רק בפני וגם מכרה אח"כ והדר

מגייר עצמו נתבטלה ע"י רקיקה כצ"ל ונ"ל הא דאמר ר"נ לקמן דלא פלח לא מבטל ומשמע לאו דוקא גר תושב שקיבל בפני ג' אלא אפי' לא קבל כמ"ש הפוסקים דלא צריך קיבל אלא להחיותו אבל לשאר מילי לא בעי קיבל ועיי' רמב"ם וכ"מ פי"א ממ"א ומשמע דוקא אומה שלימה שאינם עע"ז כגון ישמעאלים הני לא בעי' קיבול לפני ג' אבל יחיד אפי' אינו עע"ז כל שלא קיבל בפני ב"ד עושה יי"נ ואפשר דה"ה לענין מבטל ע"ז נמי הדין כן וא"ש אבל נ"ל בלא"ה לק"מ דע"כ לא קאמר ר"נ אלא נכרי דלא פלח ע"ז מכבר זמן רב ובא עכשיו לבטל ע"ז אמרי' דלא פלח לא מבטל אבל הא דבא עתה להתגייר וביטול ע"ז של עכשיו הוא עצמו פרישתו מע"ז זה יכול לבטל ע"ז:

ומכר ע"ז והבי' לו יי"נ והבי' לו וכו' כ' תוס' דבייי"נ הוה פשיטא להו טפי מדמי ע"ז והיינו כמ"ש לעיל ריש פרקין דבייי"נ ותקרובות ע"ז ס"ל לרמב"ם דלית בי' לאו דלא תביא תועבה אל ביתך וממילא לית בי' נמי משום והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מהיה ממנו כמוהו וחליפיו מותר מן התורה רק מדרבנן אסור דומי' דע"ז וע"כ פשיטא להו להקל טפי מדמי ע"ז ממש:

כי רוצה בקיומו הקשה רמב"ן לשיטת רבנו אלחנן לעיל ס"ב ע"ב תוס' ד"ה יאות וכו' ק' לא יהא שמכר ע"ז לגוי וחזר ומוכרו לאחר מותרי' דמיו לישראל מכ"ש משום רוצה בקיומו והגוי כבר מכר לאחר וק' עצומה ונדחק הר"ן מאוד ולכאורה לק"מ דהא מודה רבנו אלחנן דלהמחליף אסור רק החליפי' אינם אסורי' דכיון שכבר מכר הע"ז לאחר תו לא נתפסו חליפיו והוה ע"ז כערלה וכלאי הכרם ובערלה וכלאי הכרם נמי אסור להמחליף וכן פסק בש"ע וא"כ לק"מ ק' רמב"ן דהכא מותר להרוצה בקיומו עצמו ושפיר פריך ש"ס אלא רמב"ן לטעמי' דס"ל כל דלא תפיס מותר אפי' לבע"ד עצמו מפני שאינו דמיו וכהירושלמי ומשו"ה הקשה אבל לדינא לק"מ:

ירושת הגר קאמרת שאני ירושת הגר דאקילו בי' רבנן שלא יחזור לקלקולו בפ"ק דקידושי' דבעי להוכיח דירושת הגר דרבנן דאי דאורייי' ה"ל חליפי ע"ז ואסור מן התורה ולא שייך אקילו בי' רבנן להתיר לו אי' דאורייתא שלא יחזור לקלקולו חלילה להתיר שום אי' לפושעים שלא ימיר ימיר וימיר ואנחנו תורת אלקינו נשמור ונגדור פרצת גדרי' אע"כ הירושה עצמה דרבנן והם אמרו שלא יקנה הגר עד אחר חלוקה כדי שלא יהי' חליפי ע"ז ולא יחזור לקלקולו, אבל הכא בשמעתין שקיל וטרי נהי חליפי ע"ז לא הוה מ"מ הא הגר רוצה בקיומו ועל זה מסיק כיון דאיסור רוצה בקיומו דרבנן הוא אקילו בי' רבנן שלא יחזור לקלקולו:

אקילו בי' רבנן משום דגר אין לו יחוס עם אביו כן פירש"י בקידושי' ורמב"ם בדמאי פי' שהדת הפריד ויגעתי הרבה ולא מצאתי מנ"ל לרבנן הא דכקטן שנולד ומותר באחותו ובתו ואמו והלא פ' גזל הגר אפשר דקאי אשתוקי ואסופי ישראל או עבד משוחרר דמעיקרא חמור והשתא אדם כדאי' בקידושי' ס"ב ע"ב ואפשר ה"ה למ"ד גוי אינו מטמא באהל א"כ מעיקרא אינו אדם ועכשיו פנים חדשות ודוחק ומכ"ש לרבנן דלית להו דרשא אתם קרוים אדם צע"ג:

דף סד:

תני' נמי הכי עתוס' ועיקור דבריהם אסוגי' דקידושין ואגב גררא דהתם מייתי נמי הכא תנ"ה, והנה כ' תוס' דה"א מטעם ברירה וצ"ל עפ"י מ"ש בתי' רשב"א התם בקידושי' דאע"ג דקיי"ל בשני מיני' לא שייך ברירה כמבואר בבכורו' פרק מעשר בהמה בחלקו גדיים נגד טלאים לא שייך ברירה מ"מ אעפ"י שהאמת כן מ"מ הוה ס"ד הכי דגם בשני מיני' שייך ברירה ע"כ מייתי תנ"ה, והנה הרשב"א מייתי ראי' דאיכא מ"ד דבשני מיני' שייך ברירה מתמורה למ"ד דאמרי' במחיר כלב ולברור חד מינייהו וכו' והתם ב' מיני נינהו ודבריו מאוד תמוהים אדרבא משם מוכח דלא אמרי' ברירה משני מיני' דא"כ אין כאן מחיר כלב כלל דהוברר דעשרה טלאים שלו מעיקרא ואין להם חלק בכלב אע"כ אין ברירה וע"כ מחירו של כלב מעורב בין העשרה טלאי' ושוב בוררי' חד מינייהו דהוה מין א' בעצמו וצ"ע, מ"מ יכול לומר כן מסברא דש"ס חייש דילמא איכא מ"ד ברירה אפי' בשני מיני' ע"כ מייתי תנ"ה אבל צע"ג איך אפשר לומר כן הא במשנה שלפני זאת המשנה איתא חבר ועם הארץ שירשו יכול לומר לו טול חטים במקום פלוני ואני חטים במקום פלוני אבל לא יאמר לו טול אתה חטים במקום פלוני ואני יין במקום פלוני וע"כ היינו משום בשני מיני' אין אומרים ברירה ונ"ל רק אקדים דהוברר לא שייך אלא שחלקו או בגורל או ברצונם אבל כל כמה שלא עמדו לחלוק חלוקה גמורה זה כנגד זה לא שייך ברירה ברצונו של א' מהם. והנה במשנה שלפני זאת המשנה איתא אריסי' ושותפי' ויורשי' יוכל לומר טול חטין במקום פלוני וכו' ע"ש וכ' רמב"ם בפי' המשנה הכא לא בחבר וע"ה מיירי אלא אפילו שניהם שוים ובדיני ממונו' מיירי שאם חטין אלו במקום פלוני קרובים למקומו של א' מהם ואחרי' רחוקי' ממנו ולהשני אין נפקותא יכול לומר לו על כרחו טול חטים שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני וכופי' על מדת סדום אבל אם הם שני מיני' אין יכול לכופו אלא יחלקו כדין חלוקת שותפים זו היא כוונת הרמב"ם ע"כ נלע"ד דגם משנה שאח"ז דמיירי מחבר ועם הארץ שירצו אע"ג

דלענין איסור והיתר מתני' מ"מ תלי' בהנ"ל ובין במין א' ובין בשני מיני שייך ברירה אך היינו אחר שנתרצו לחלוק וחלקו בגורל וכדומה אבל הכא מיירי זה אומר על כרחו טול במקום פלוני כיון שכופי' על מדת סדום א"כ היינו הגורל ומשמיא זכו לי' והוברר שזהו חטים שלו אבל חטים ויין כיון דלא שייך מדת סדום אסור עד שיחלוקו כדין ע"י גורל או שום השויה ואז באמת נאמר ברירה ולעולם הוה סד"א בשני מיני' נמי יש ברירה משו"ה קאמר תני נמי הכי:

ועיי' תוס' חגיגה כ"ה ע"ב ד"ה חבר וכו' שדבריהם תמוהים בתחלה כ' חטים ויין ב' מיני' לא אמרי' ברירה ושוב כ' ע"ז ומעות משום ברירה נגעו בי' ובס' טורי אבן דוחה דבריהם כדרכו ונלפענ"ד לקיים דברי רבותינו ולא שייך ב' מיני' אלא בשחלקו מין כנגד מין אבל אם חלקו בשיווי טול אתה מאה מנה ואני מאה מנה והניחו חפצם שוים מאה מנה בצד זה וכן בצד זה והטילו גורל אז לא הוה ב' מיני' ובהכי מיירי ע"ז ומעות ושייך ברירה וס"ל התוס' דשקלא וטרי' דש"ס אחטין ויי"נ קאי דהוה ב' מיני' ולא שייך ברירה ע"כ מסיק אקילו בי' רבנן וזה דוקא בייי"נ דקיל מע"ז ממש אבל בע"ז ממש לא אקילו רק משום ברירה אתאינן עלה דע"ז ומעות שחלקו בשיווי ואז הוה מין א' ושייך ברירה:

ועיי' תוס' קידושי' שהקשו ארבא דלמא משום ברירה ותירצו א"כ אפי' באו לרשותו נמי ותמה פנ"י ומורי במקנה נדחק ע"ש דבאו לרשותו בלא תורת חלוקה ע"ש, ולפע"ד ס"ל כהנ"ל והוקשו להו דלמא גם חטין ויי"נ היינו בשיווי ומשום ברירה ותי' תוס' א"כ אם נטל הגוי מאה מנה וישראל כנגדו ע"ז ויי"נ דלא שוה כלום הרי לא הגיעו מאה מנה ואין כאן חלוקה ודומי' דהכא לקמן ע"א ע"ב גבי גרוטאות מקח טעות ע"ש אע"כ לא מיירי בשיווי אלא זה מין זה כנגד מין זה ולא שייך ברירה עיי' וק"ל:

משבאתה לידו אינו אומר לנכרי ומבטלה ז"ל הר"ן פ' כל הצלמים ואעפ"י שאסורה בהנאה ואין בה דין ממון אפ"ה כיון שיכולה להתבטל ע"י גוי מצי זכי בה ומכאן לחמץ בפסח של גוי שאפשר ישראל לזכות בו והוה חמץ של ישראל ואסור לעולם עכ"ל פי' כיון אלו לא זכה בה הי' אפשר להתבטל יש בו דין ממון דיש בו זכי' ועי"ז נאסר ואין בו עוד דין ממון והוא דבר חידוש ויליף מזה לחמץ בפסח שכל זמן שהוא של גוי יש בו דין ממון שיש לו היתר אחר הפסח ומשהגבי' ישראל וזוכה בו נעשה חמצו של ישראל ואפי' לר"ש דחמץ אחר הפסח מותר מן התורה מ"מ ביד ישראל אין בו שום דין ממון כיון דמחוייב לבערו ושיהוי אסורה ומ"מ כיון טרם שיזכה בו היה של גוי והיה ראוי לאחר הפסח והיה בו דין ממון ע"כ יש בו זכי' ומיד נאסר לעולם אם אינו מבערו אי מדינא לר' יהודה אי מקנסא לר"ש (עיין ח"ס חלק או"ח סי' ק"פ):

דף סה:

דלא נצטרי זיקי בטור א"ח סי' ת"נ המשכיר יורה לגוי לבשל בו חמץ אסור משום דרוצה בקיומו פי' ב"י דלא יבקע היורה ומג"א לא ניחא לי' בזה וטעמו נראה דהא היורה לאו איסור הנאה הוא ע"כ פי' דרוצה בקיימו של שכר שאם ישפך יבקע היורה ע"ש סקי"א ע"ש ונעלם ממנו ש"ס דהכא דלא נצטרי זיקי רוצה בקיומו של כלי שהרי אם ישפך היין טוב לזיקי דלא נצטרי כדלעיל למ"ד סוף ע"א חריפי דמצרי זיקי אע"כ צ"ל דהכלי שהוא בסיס לאיסור הנאה כגון זיקי דהכא ויורה של חמץ הכלי גופי' נאסר בהנאה ואסור להיות רוצה בקיומו של כלי כל זמן שהאיסור בתוכו וכעין זכר לדבר עצמות ששמשו נותר בפסחים פ"ג ע"א ולפ"ז חרצנים של יי"נ הם עצמם אסורי' בהנאה ואפרן אסור וכמ"ש ש"ך סי' קכ"ג סקכ"ו ולחנם השיג עליו דגול מרבבה ז"ל:

ההוא כרי דחטי וכו' כ' תוס' דכי האי עובדא הוה בפסחים וכו' ע"ש ועמ"ש מג"א רס"י תס"ז אהכ"מ דכ' הטעם דמותר קבא קבא דלביתו צריך והקשה מג"א א"כ בשמעתין נמי ה"ל להתיר קבא קבא אע"כ דוקא בחמץ ומשום ס"ס שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל ימכרנו שמא יכלה קודם פסח אבל בייי"נ ושארי איסורי' לא מהני קבא קבא דהרי אפי' ביצה טרפה אחת אסור למכור לגוי שמא יחזור וימכרנו לישראל ע"ש והנה שם בסוף דבריו מייתי ק' מהרי"ט אפי' טובא נמי איכא ס"ס שמא לא ימכרם ואת"ל ימכרם שמא להרבה ישראלי' לכל א' קבא ויכלו קודם פסח ותי' אין לעשות ס"ס בידים ע"ש וקשה א"כ קבא קבא לגוי נמי ליתסר דאין עושי' ס"ס בידים אע"כ צ"ל משום דלביתו צריך לי' וככ"מ ליכא למימר דהא אפי' ביצה א' אסור ומשום ס"ס לחוד נמי לא דאין לעשות ס"ס בידים אבל בצירוף תרווייהו היינו קבא קבא דלביתו צריך לי' ואיכא נמי ס"ס שרי דס"ס כי האי שרי לעשות בידים:

דנפל עלי' חביתא דייי"נ כ' ש"ג בשמעתין דהכרזה לא מהני אלא בבשר במקום שמכריזי' משום דניכר אם הוא נשחט היום או לא וא"א לטעות בין נשחט היום לנשחט מאתמול אבל בשאר איסורי' לא ע"ש וסברא זו כ' הר"ן פג"ה בסוגיא דמכריזי' ועיי' שבת ע"ה ע"ב ובפירש"י ד"ה כי היכי דלחזי אינשי וכו':

בגד שאבד בו כלאים הקשו תוס' ליבטל ברובא וכן בתשו' רשב"א סי' רנ"ט וצ"ע לדעת הרשב"א ומייתי לי' טוש"ע י"ד סי' ק"ט דיבש ביבש חד בתרי לא נהפך האיסור להיתר ואסור לאדם א' לאכול שלשתן בבת א' אלא כל א' בפ"ע אמרי' דהתירא הוא וא"כ הכא בכלאי' דהחוט עומד בפ"ע בכל מקום שהוא והלובשו לובש בפ"א הצמר והפשתן ואין יועיל בטול וכעין זה הקשה מ"ל בפ"א ממשכב ומושב הל' י"ד ע"ש וצ"ע:

הנה שם בתשובת רשב"א כ' השואל דלמה לא יבוטל ברוב בשלמא בגד לבן אפשר בצביעה עיי' נדה ס"א ע"ב ואפשר להכיר האיסור אבל בבגד צבוע מא"ל ע"ש והנה לא מצינו חלוק בין לבן לצבוע דלעולם יש היכר ע"י צביעה ומ"מ הקשו תוס' ורא"ש דלבטיל ברובא דס"ל דהיתר צביעה לא מהני אלא בכלאים דרבנן אבל בדאורייתא לא אמרינן ודאי נתר וכן פסק רמ"א י"ד סי' ש"ב מיהו רש"י פי' במס' נדה ודאי נתר וכמ"ש ט"ז שם סי' ש"ב ואפ"ה סוף תמורה הקשה רש"י לבטיל ברובא ותי' כהתוס' דשמעתין ועכצ"ל בין בגד לבן לצבוע וסברא זו דאפשר להכיר לא בטיל כ' ה"ה פ"ט מאי' ביאה הל' ל"ו:

ועיין ערמב"ם פרק יו"ד מהל' כלאים הלכה כ"ז שכ' לא ימכרנו לנכרים ומה תקנתו יצבענו ואי לא מצא תלינן שנתק שספק דאורייתא לקולא מן התורה והקשה הראב"ד הא עכ"פ מדרבנן לחומרא ונ"ל דהרמב"ם אלעיל קאי שלא ימכרנו ומאי תקנתי' שימכרנו לנכרים יצבע ואי לא ימצא אז הוה ספק שמא נתר ובלא צביעה לא הוה ספיקא לקולא כיון דאיקבע איסורי' דחוט כלאים אך כיון דנצבע ולא אשכח הוה קרוב לומר שניתק והוה עכ"פ כדלא איקבע איסורא וספיקא להקל מן התורה רק מדרבנן לחומרא ואז ימכרנו לנכרי ולק"מ ק' ראב"ד ובזה א"ש דבריו בהל' עדות פרק יו"ד הל' ג' דהלובש בגד שאבד בו כלאים הוה פסול דרבנן היינו שצבעו ולא אשכח דמן התורה הוה ספק נתק ולקולא ורק מדרבנן לחומרא, ומתוך הדברי' למדנו דלרמב"ם אין הכרח לתי' תוס' דהיתר בהיתר לא בטיל אלא הטעם משום דאפשר להכיר ע"י צביעה ויהי' מותר מן התורה עכ"פ אבל בעלמא בטיל צמר בפשתים ועיי' השגת הראב"ד פ"י מכלאים הלכה ז' וכ"מ שם ולהנ"ל א"ש:

ותי' תוס' ורא"ש ורשב"א דהיתר והיתר שתערובתן גורם איסור אין לו ביטול חוץ מבב"ח דדרך בישול אסרה תורה ועתי"ט רפ"א דשקלים הקשה לילף מיני' ולדידי צע"ג הא המעביר עציץ נקוב בכרם כל זמן שלא הוסיף מאתים בטל וכ"כ להדי' רמב"ן ריש ב"ב גבי נתיאש ולא גדרה ע"ש הרי היתר והיתר ובטיל ע"כ נלע"ד אה"נ מסברא חיצונה כל שהתערובו' גורם איסור לא ליבטל אך גלי רחמנא בב"ח דלח בלח היינו התפשטות טעם וליחה של זו בזו בטל ילפי' מיני' ה"ה יניקת כלאים דדמי לי' ובטיל אבל יבש ביבש כגון חוט בחוטין דלא אשכחן דכוותי' בב"ח לא בטיל ובזה נתישבו דברי העט"ז דמייתי ש"ך י"ד סי' רצ"ט ולחנם השיג עליו ודברי ש"ך שם תמוהי' במ"ש בב"ח יבש ביבש והוא דבר הנמנע (עיין חת"ס חלק או"ח סי' ק"ז):

שרא רבא למיטחינהו כ' הרמב"ן בשם ר"ח דלפ"ז אסור פת גוי מדינא דילמא נפיל עליו יי"נ ע"ש ותמהו עליו ולענ"ד ליישב דהמעיי' בתוס' חולין צ"ה ע"א ד"ה ובנמצא וכו'

יבין דבר לאישורו דאף ע"ג במקום שרוב טבחי ישראל וגם הלא רוב בהמות כשרות הי' מותר ליקח בשר מגוי אפי' נפל טרפה במקולי' דתלינן ברוב מ"מ לעומת זה אסור לישראל למכור טרפתו לנכרי כיון שמותר לישראל אחר ליקח ממנו ומזה נולדו מקום שמכריזי', ובמקום שאין מכריזי' אסור ליקח מגוי כדי שיוכלו ישראל למכור טרפותיהם לנכרי ואני עשיתי לזה סמוכים מן התורה לא תחלל בתך להזנותה ומלאה הארץ זמה ופי' רמב"ם פט"ו מאי' ביאה כיון דספק מן התורה לקולא ויכול כל א' ליקח אשה כאשר ימצא ואין צריך לחוש שמא אחותו היא ע"כ אל תחלל בתך להזנותה דנמצא אח נושא אחותו והוא ממש כנ"ל. והנה אי מותר למיזבן פת מגוי היה ראוי לאסור למכור פת מהני חטי מגוי ואם נתיר למכור לנכרי ע"כ נאסר כל פת נכרי לעולם מדינא או לאסור למכור הפת לנכרי וכיון דבלא"ה פת גוי אסור משום חתנות ניחא לן בהאי תקנתא שימכור ישראל פת של הני חטי לנכרי אמנם עי"ז ממילא נאסר פת גוי מדינא:

כמבוקעו' דמיין כ' רמב"ם ושואבות לתוכן ולא מיתבטלי בנ"ט פי' אפי' איכא ס' מ"מ כיון ששואבות וכל חטה בפ"ע היא חיישי' אולי חטה א' שאבה הרבה ונעשית נבילה ולא מהני טחינה ובטול או טעימה אח"כ דכמה חטי' נעשית נבילה. ומזה יש ללמוד כשקולין קאפע וניתזה צינורא של בשר לתוך הכלי שיש לחוש שנפל על גרגיר א' וכל מקום שהוא אין ס' נגדו וצריך שתטחנו כולם או לבשלם כולם בקדירה א' ויתבטל הצינורא ההוא דנעשית נבלה לא שייך כאן ושוב מותר בחלב: (הפלפול בדברי שו"ת מהרי"ל בדיני חוזר וניעור הנכתב כאן השמטנו פה, להיות כבר כתוב כל הענין ההוא מבלי גרעון בחתם סופר חלק או"ח סי' ק"ז):

דף סו.

חמרא חדתא בעינבי הא דלא פליגי בחמרא עתיקא בחדתא כדפליגי בחמירי דחיטא ודשערי משמע כמ"ש רמב"ן ומביאו הר"ן דשאור של חטין בעיסת חטין מבואר במשנת ערלה דהוה מב"מ אע"ג דאין שמא שוה דהאי שאור והאי עיסה מ"מ כיון דעיסה נעשה שאור מאליו כשיניחנו ה"ל עם שאור מב"מ ע"ש וה"נ בחמרא חדתא בעתיקא דהרי החדתא נעשית עתיקא ממילא:

בתר טעם אזלי' הא דאביי סברא נוטה דדם הפר והשעיר שוים בטעמם ומהיכי תיתי לתלות ההשויה בשמא אבל לרבא קשי' ומיהו בתמורה ה' ע"ב לא מפיק לי' רבא מדם הפר אלא מדכתי' בבכור ומעשר הם ע"ש ומשמע בדם כל מיני קדשי' שנתערבו זב"ז והתם איכא דם עוף כבש ואיל דודאי טעמם חלוק זה מזה ע"כ אזל בתר שמא אלא לפי"ז

הא דשמא וטעמא תלי' בהך פלוגתא דלמ"ד מערבי' לקרנות ויליף מפר השעיר אזיל בתר טעמא וזה דוחק ע"כ נלע"ד דס"ל לרבא בדם פר ושעיר דלזריקה עומד אזלי' בתר חזותא ולא בתר טעמא ומאי דעביר טעמא באיסור והיתר עביד הכא חזותא ודם הפר ודם השעיר אין מראיהן שוה דהרי פירש"י בפ' וישב וישחטו שעיר עזים ויטבלו כתנת בדם מפני שדם שעיר דומה לדם אדם משמע דם פר אינו דומה לדם אדם וא"כ כיון שמראיהן חלוק זה מזה ההשויה הוא מה ששויה בשמא:

ועיי' מס' סוטה י"ו ע"ב תוס' ד"ה מבי' וכו' שדבריהם צ"ע שהקשו ממין שאינו מינו למב"מ דדם ציפור מצורע במים הוה אינו מינו וחזותא דדם ציפור ניכר ולא בטיל משא"כ דם הפר בדם השעיר שאינו ניכר והי' ראוי שיתבטל חד בתרי ומדקרי לי' דם שעיר ש"מ לא בטיל ומאי מקשו תוס' ודוחק לומר דמקשו בפשיטות למ"ד דאמרי' רואי' את הדם כאלו הוא מים איך יכלו להקשות בכח כל כך ולהנ"ל דדם שעיר ניכר בדם פר דאין חזותא שוה א"ש:

והנה שם תי' תוס' דלא מיקרי חזותא ניכר אלא כשממשות דם ניכר ולא חזותא בעלמא וכ"כ תוס' חולין פ"ז ע"א ד"ה רואי' וכו', ולכאורה עדיין קשה תינח לר' ישמעאל דם ציפור ברביעי' איכא ממשא אבל לרבנן רביעי' בשני לוגי' דליכא אלא מראה דיהה וקרי לי דם צפור קשי' ודוחק לומר לרבנן אה"נ לא ילפי' מדם הפר אלא מבכור ומעשר דכתי' בהו הם בתמורה ה' ע"ב זה דוחק וי"ל דלק"מ דלרבנן הכי קאמר קרא תקח דם הצפור ותערבנו עם מים החיים וקר' לי' דם צפור קודם שנתערב ומעיקרא לא קשי' להתוס' אלא לר' ישמעאל דמפרש דקרא אמר תערובות קאי שיהיה דם צפור ניכר ולר' ישמעאל שפיר תי' תוס' דהוה ממשות הדם ולא רק חזותא בעלמא:

מתוך הדברי' למדנו דמדקרי לי' קרא מים החיים אעפ"י שממשות הדם נתהפכו לאדום מ"מ כיון דרובא נינהי נהי דרבייתן אינו מבטל שם דם הצפור כיון שממשתו ניכר מ"מ גם שם מים חיים לא בטיל ותרווייהו שמם עלי':

ומב"מ במשהו פירש"י לא קיי"ל הכי אלא בטבל וי"נ ולא ניחא לי' לרש"י דגם אביי ורבא מיירי בי"נ משום דפליגי נמי בחמירי דחיטי וחמירי דשערי ואי בטבל הרי הש"ס דילן לקמן ע"ב ע"ב נותן טעם דטבל משום כהתירו בחטה א' כך איסורו ולא מפורש טעם הירושלמי דהוה דשיל"מ עיין לקמן בתוס' שם ולאותו הטעם תינח חטי' בחטי' ושעורים בשעורי' אבל חטי' בשעורי' שאין מפרישי' מזה על זה ואין התירו בחטה א' ממנה א"כ גם איסורו אינו במשהו אא"כ בעלי' בעיר ומשום דשיל"מ וזה לא נזכר בש"ס

דילן וא"כ אביי ורבא לא משום חומרא דטבל נגעו בי' אלא דס"ל בכל התורה מב"מ לא בטיל ולית הלכתא כוותי':

אמנם בחולין ק"ט ע"א כ' דהלכתא כר' יהודה ורבי דמב"מ לא בטיל דגם רב ושמואל לקמן ע"ב ע"ב ס"ל ותני' כוותי' ואע"ג דר"י ור"ל פליגי ותני' נמי כוותי' מ"מ אביי ורבא נמי ס"ל לא בטיל גבי חלא לגו חמרא ע"ש וצ"ע דמייתי מחלא לגו חמרא ולא מחמרא בעינבי דרישא עכנ"ל רש"י ס"ל להכריע וליישב סתירת ב' ברייתות תני' כוותי' דרב ושמואל ודתני' כוותי' דר"י ור"ל וס"ל לרש"י נהי דאביי ורבא ס"ל מב"מ לא בטיל בחד שיווי או בטעמא ולא שמא למר או בשמא ולא טעמא למר אנן לא קיי"ל כוותי' בהא והיינו ברייתי' דתני' כוותי' דר"י ור"ל אבל בשוה בתרווייהו בטעמא ובשמא כי האי מב"מ דמיירי בי' ר' יהודה ורבי בסוגי' דטפת חלב בזה מיירי ברייתא דתני' כוותי' דרב ושמואל והלכתא כותייהו בהא ומייתי מחלא לגו חמרא דכ' ריטב"א בשמעתין דאי ריחי' חלא וטעמי' חמרא הוה חמרא הוה שמו חמרא כיון שמברכי' ומקדשי' עליו ע"ש נמצא הך פלוגתא הוה שוה בשמא ובטעמא ובהא הילכתא כוותי' זהו נלע"ד ביישוב סתירת רש"י:

והנה בש"ע י"ד סי' צ"ח דכיון דקיי"ל מב"מ בטל חד בתרי מן התורה ומדרבנן הוא דבעי' ס' אם נשפך הוה ספיקא דרבנן ולקולא וכ' הרמ"א דבתר שמא אזלי' ותמה הש"ך סק"ו הא כיון דלא שוו בטעמא א"כ טעמא לא בטיל וטכ"ע דאורייתא עוד שם דרשב"א ס"ל סלק שאינו מינו כמו שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו ומקילי' בנשפך גם על זה תמה ש"ך הא באינו מינו נשאר טעמא וטעמא לא בטיל ע"ש סק"ח וק' זו י"ל בפשיטות דכיון באינו מינו לא ניכר טעם האיסור דהרי גם היתר יש כאן ע"ד משל בקדרת בשר וירק נפל לתוכו כזית נבלה שאין מרגישי' בהירק טעם נבלה דוקא בברור שהרי גם טעם בשר כשר יש בו וטע"כ כזה לא אסור מן התורה וסברא כזו נמצא בט"ז סס"י ק"ט ע"ש ולק"מ אהרשב"א וממילא י"ל גם הרמ"א עפ"י מ"ש רשב"א בשם רמב"ן בחולין פג"ה וקרוב לודאי שזהו דעת רש"י דששי' דאורייתא היכי ליכא למיקם אטעמא כגון מב"מ בטעמו ואינו מינו בשמא דכיון דהוה אינו מינו לא בטיל חד בתרי ומדהוה מב"מ בטעמא ליכא למיקם אטעמא ובהא הוה ס' דאורייתא ועפי"ז י"ל כיון דבשר כחוש ושומן הוה ב' מיני' בטעמא ומב"מ בשמא דחלב ושומן מיקרי בשר כמו שהוכיח הראב"ד מדחייב עליו משום בשר מן החי נמצא אם נפל לקדרה בשר כזית שומן כשר וכזית שומן נבלה דאז אין בבשר שבקדרה משום טעכ"ע דאורייי' דהא אין טעם שומן נבלה ניכר בו כיון דאיכא נמי שומן כשר ומ"מ אי לענין מב"מ אזלי' בתר טעמא כיון (שעכ"ע) [שטכ"ע] שומן ובשר אין טעמן שוה אעפ"י שאין טעמו ניכר בו מ"מ בעי' ס' מן התורה כיון דהוה מין בשאינו מינו

אבל כיון דאזלי' בתר שמא ה"ל מב"מ וחד בתרי בטל ומדרבנן בעי' ס' ע"כ יש להקל בנשפך וצדקו דברי רמ"א:

ועתי"ט פ"ט דכלאים דתנן התם צמר רחלי' וגמלי' בטל ברוב וכן קנבוס ופשתן וכ' תי"ט דמאחרי רבים ילפי' בטול רוב למב"מ ואזיל בתר שמא ע"ש וצ"ל דס"ל דרוב דהאי מתני' רוצה לומר כל א' ברוב שלו היינו צמר גמלי' ורחלי' דמב"מ בשמא מיהת בהא סגי ברובא חד בתרי מאחרי רבים להטות ופשתן וקנבוס דהוה אינו מינו בשמא צריך רוב דילי' היינו ס' כצ"ל ומ"מ צ"ע מאי טעם יש להצריך ס' בכאן וצ"ל כמ"ש הש"ך בשם או"ה דס"ל דטעם יבש ביבש אינו מינו בעי ס' משום כיון דאיננו מינו הוה קצת כאפשר להכיר האיסור ועד דאיכא ס' דאז הוה מיעוטא כל כך אבל פחות מזה הוה כמכיר האיסור ואמנם רוב הפוסקים חולקים וס"ל הטעם משום דלכשיבשלם יתן טעם עש"ך הנ"ל סק"ו וס"ל להתי"ט מ"מ היכי דלא שייך לכשיבשלם יתן טעם כגון פשתן בקנבוס מ"מ בעי ס' מטעם הנ"ל דהוה קצת כמכיר האיסור ומב"מ בשמא לא גזרו והניחו על דין תורה אחרי רבים להטות אך צל"ע מה ענין בתר שמא וטעמא גבי חד בתרי בטל בשלמא לענין באלף לא בטיל דנפקא מדם פר ושעיר י"ל דבעי' שיווי טעם או שמא אבל לענין אחרי רבים להטות הוא כולל כל רוב שבעולם ואפי' אינו מינו כלל בטל ברוב מהאי קרא אלא דגילה קרא דהטעם נמי הוה כמו עיקור א"כ כל זמן שהטעם נרגש הרי הוא כעיקור עד שיהי' ס' ואז עד נ"ט נרגש הטעם והחלק האחרון השישיים הנוסף בהיתר הוא מרבה עליו ומבטלו מאחדי רבים להטות ומה ענין שמא וטעמא לביטול חד ברובא וצ"ע:

זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט וכו' הנה דעת יש מפרשי' שבתוס' דכל שאי' במשהו גם נטל"פ אסור מ"מ מודי' דנבלה שאינה ראוי' לגר אינה קרוי' נבלה ושוב כשנתערב עם מינו אינו אוסר שכבר הותרה אלא קאי אטעם הבלוע בדופני קדרה או כגון חומץ שנפל לתוך גריסי' אם יארע כן במב"מ דבעין אינו פוגם וס"ל כרשב"א והר"ן לקמן דכל פגמי' כאלו ראוי' לגר רק כיון שאינו אלא נתינת טעם כל שהוא אינו אוסר ועפי"ז יוצדק סברתם כיון דאפי' טעם אחד באלף אוסר ה"ה טעם גמור אלא שפוגם ואמנם תוס' דפליגי אהך סברא משום דמב"מ מתחזק הטעם דבריהם יוצדק לאביי דהשקלא וטרי' אזלא אליבי' אבל להלכתא אליבא דרבא ס"ל אפי' אינו שוה בטעם וכבר נתבטל ועבר ובטל מן העולם ומ"מ כיון דשוה בשמא לא בטיל בזה לא יוצדק לומר הטעם מתחזק אם לא יאמרו עכ"פ השם מתחזק והולך ותורה הקפיד' על שמא משא"כ פגם בטל שמו שהרי נבלה שאינו ראוי לגר אינו קרוי נבלה ובטל שמו וא"כ תינח אי אמרי' דגם בדופני הקדרה הוה אינו ראוי לגר אבל לשיטת רשב"א הנ"ל ליתא לזה וא"כ תלי' פלוגתתם בהנ"ל:

ומ"ש תוס' מחמץ בפסח שלא יהי' טפל היינו אינו מינו חמור מעיקור היינו למאן דגרס במשהו כרב וס"ל מב"מ לא בטיל ובחמץ גזרי' אינו מינו אטו מינו אבל למאי דקיי"ל מב"מ בטיל ומשום חומרא דחמץ מחמרי' בין במינו בין שלא במינו ואין כאן עיקור ולא טפל א"כ שפיר י"ל דגם פגם אסור וכן כ' רשב"א בהדי' בתשו' וכן כ' ב"י בשמו סי' תמ"ז בא"ח ע"ש:

ובתשו' שב יעקב סי' ל"ב הקשה השואל דהרא"ה ס"ל דקדר' שבשל בה בשר ואינו ב"י מותר לכתחלה לבשל בה חלב כיון דהתירא בלע ורשב"א במשמרת הבית חלק עליו מקדרות בפסח ישברו והקשה השואל הנ"ל הא רשב"א ס"ל בחמץ נטל"פ אסור ואפי' נפגם קודם פסח חוזר וניעור כמו משהו לרשב"א וא"כ מאי מייתי מקדירות בפסח ותו קשי' אהרשב"א הא איהו ס"ל חמץ כיון ששמו עליו ה"ל איסורא בלע. ולפענ"ד ליישב דהא צ"ל מה טעמי' דהרא"ה דלא נגזר אטו קדירה ב"י וצ"ל כיון דכבר סרוח מעיקרא שהרי נפגם קודם דאתי לכלל אסור וס"ל פגם בדופני הקדרה אינו ראוי לגר ואין לחכמי' לאסור מה שהתירה תורה להדי' דלכל הפחות מיירי קרא מסרוח מעיקרא אבל להרשב"א דס"ל דפגם בדופני הקדרה ראוי לגר ואיננו סרוח מעיקרא אין מקום להנ"ל דעכ"פ נגזר אטו קדרה ב"י והשתא מוכיח רשב"א מקדרות בפסח אי ס"ד דבדופני קדרה הוה סרוח מעיקרא לא אתי מעולם לכלל חמץ דהרי חמץ בעין שנפסל מאכילת כלב קודם פסח מותר בפסח אלא בחמץ בעין בעינא שיפסל מאכילת כלב משום אם נפסל רק מאכילת אדם ראוי לחמע בו עיסה וה"ל שאור אבל הנפגם בדופני קדירה אי ס"ד דהוה סרוח א"כ לא יחול עליו שם חמץ ומדאמר ישברו ש"מ איננו כסרוח וממילא ליתא לדהרא"ה וק"ל:

חלא דחמרא וחלא דשיכרא וכו' אע"ג דאית לכל א' שם לווי בפ"ע מ"מ חד שמא מיקרי שהרי דם הפר ודם השעיר נמי יש לכל א' שם לווי בפ"ע ורק בעיקור השם הם שוים ולקמן בתבלין דפריך אביי האי שמא לחוד והאי שמא לחוד היינו השגת הראב"ד על הרמב"ם פי"ו ממ"א הל' י"ד בכרפס דנהרות וכו' וכן לרש"י בפלפלי' לבן ושחור וצ"ל אינהי הוו בקיאי טפי שאין עצמיותן של אלו דומי' לדם פר ושעיר כמו דדמי לי' חלא דחמרא וחמירי דחטי:

חמירי דחיטי וכו' ע"ש ברמב"ם הנ"ל מ"ש כיצד שאור של חטין וכו' נראה דהוה קשי' לי' מ"ש לעיל דכיון דקיי"ל מב"מ בטיל חוץ מטבל וי"נ והאי דחטי ושערי כיון דאין להפריש מזה על זה איננו במשהו א"כ לא איירי הכא בביטול זה בתוך זה אלא שניהם של איסור ונפלו לתוך עיסת חטין וחמצוהו ואלו הי' כלו חטין ה"ל מב"מ עם העיסה

ונאסר ואלו הי' כלו שעורי' הוה מין בשא"מ עם העיסה יש לו ביטול כי כן ס"ל לרמב"ם ועתה שנתערבו שני השאורי' של איסור וחמצו העיסה כיון דשאור שם א' הוא מצטרף השעורי' עם החטי' ונעשו א' ואוסרי' העיסה אם יש בו טעם חטי' עכ"פ ומדאיירי הכא מצירוף מב"מ פריך אביי מצירוף דתבלין וכאשר יבואר אי"ה בדבור הסמוך:

תבלין ב' וג' שמות ראיתי לבאר הסוגי' בעזה"י כי ראיתי גדולי האחרונים במח"כ לא יי"ח ביאור ולא ירוו צמאון התלמידים כמוני ע"כ יגעתי ומצאתי בעזה"י. הנה בין לרש"י בין לפירשב"ם אין פלוגתא אלא בפי' אסורי' ומצטרפי' רש"י פי' מצטרפי' לאסור ור"ל בין הקדרה בנ"ט בין יבש ביבש במאתיים או במאה כערלה ותרומה מב"מ ביבש ולא רצה רש"י לפרש אסורי' הקדרה ומצרפי' ביבש במאה או מאתיים משום תרתי למה לי אע"כ חדא קאמר מצטרפי' לאסור ורשב"ם ס"ל תרתי קאמר אסורי' הקדרה ומצרפי' ור"ש דסיפא לא פליג אאיסור נ"ט בקדרה אלא אצירוף ביבש אבל בעיקור הדין לא פליגי ובין למר ובין למר לא הוקשה לחזקי' אנ"ט בקדירה דטעמא לא בטיל אך הוקשה צירופם ביבש לאסור למעלה מנ"ט במאה ומאתיים ואמר הואיל וראוי למתק הקדרה אע"ג דאיננו עתה בקדרה דביבש אירי מ"מ הואיל וראוי ה"ל מב"מ, ושיטת ר"ח בתוס' מס' שבת הוא שיטת תוס' דשמעתין דשמות ר"ל איסורי' ומיירי ב' שמות ערלה וכלאים ותרומה וע"ז ואיסורי' היינו לאסור הקדרה ומצטרפי' ר"ל חצי זית מזה וחצי זית מזה מצטרפי' ללקות דאע"ג דחלוקי' במיניהם הם לא מצטרפי דלית להו לא תאכל כל תועבה בדשוו בשום שיווי' מ"מ מצטרפי' ללקות הכא ומשו"ה הוצרך חזקי' לומר דהשיווי הוא המיתוק. אלא דקשי' להו להתוס' אי מיירי בצירוף ללקות איך פליג ר"ש בסיפא הא לר"ש כ"ש למלקות והוצרכו לומר כרבינו יקיר לקמן ס"ח דבתערובות לא אמר ר"ש כ"ש וא"כ הך צירוף נמי מיירי בקדרה שיש בו שומין ובצלי' לצרף בכדי א"פ והשתא כיון דהכל מיירי בקדרה מ"ט אמר חזקי' הואיל וראוי למתק הרי ממתיקי' ע"כ כ' תוס' בשבת צ' ריש ע"א דר"ל ממתיקין והיינו לר"ח אבל לרש"י ורשב"ם לא צריך לזה, יהי' איך שיהי' בין למר ובין למר לא קאי חזקי' אלא אצירוף אבל לאסור הקדרה לא צריך לדחזקי' ולא הקשה אביי כלום דטעמא לא בטיל ורבא אמר הא מני ר"מ היא היינו חילוקא דצירוף יבש או צירוף ללקות אבל לאסור הקדרה לא פליגי אביי ורבא וע"כ התחכם רמב"ם פי"ו ממ"א וכ' מצטרפי' לתבל והיינו לתבל הקדרה שהם בו דטעמא לא בטיל אבל לצירוף יבש להצריך מאה ומאתיים לא קאמר ולק"מ ק' כ"מ שם:

למתק הקדרה אין הכוונה אלא לומר שפועלי' פעולה א' ה"ה אם הם מיני' שוים לחזק הקדרה נמי אלא שא"כ הי' פוגם הקדרה ואפי' למ"ד נטל"פ אסור מ"מ אין דרך לפגום

הקדרה ע"כ מוקי לי' במיני מתיקה שדרך לצרפם למיתוק ולזה נתכוונו תוס' בשבת צ' ריש ע"א:

חלא לגו חמרא וכו' כ' ריטב"א לעיל גבי חמרא חדתא וכו' דמהכא משמע דסתם יינם במשהו דחלא שנתנסך לע"ז ממש לא שכיחא נלע"ד כוונתו דלפמ"ש רמב"ן לעיל פ"ב דיין שנתנסך ממש בשל גוי לא שכיח דאחר שנסכו לע"ז לא יתננו לישראל ולא משכחת יין שנתנסך אלא גוי שנסך יינו של ישראל דמוסר נפשו על זה לנסך יינו של ישראל ע"ש וס"ל לריטב"א דלא שכיח שיעכב ישראל אותו היין ששכשך גוי לע"ז ונאסר משום תקרובו' לא יעכבנו אצלו עד שיעשה חלא ולא משכחת אלא בסתם שקנה מהגוי חלא שהי' תחלתו יין ונאסר משום סתם יינם ומדהכא סתם יינם ה"ה כל הסוגי' מיירי בהכי ומ"מ צריך להבין מ"ט הוכיח כן מולא הוכיח כן מחלא דחמרא וחלא דשיכרא דקדים וצ"ל התם י"ל דלאו בביטול בנ"ט מיירי או במשהו אלא מיירי בצירוף כמו שפי' רמב"ם הך דחמירי דחטי ודשערי ונצטרפו וכמו תבלין ב' וג' שמות מצטרפי ה"נ אבל מביטול לא מיירי כלל לכן מייתי מדמיירי מביטול איסורי' ומוכיח דמיירי מסתם יינם. מיהו נלע"ד דלר"ת לק"מ דלעיל כ"ט ע"ב בתוס' ד"ה אי משום אינסוכי וכו' העלה ר"ת דכל זמן שאיננו חומץ חזק עודנו מנסיכי' לע"ז ופשוט דמ"מ לענין שייך בי' פלוגתא דאביי ורבא וא"כ מיירי שפיר גוי ששכשך חלא דישראל שאינו חזק כלל ונפל לגו חמרא או בהיפוך וק"ל:

לגו חמרא הקשה הרשב"א בתה"א הא הוה נטל"פ ותי' בשני מיני ולא שייך פגם דאיכא דניחא לי' בחלא וטוב לו שיתהפך היין לחומץ ע"ש ונ"ל לפ"ז אם הוא בטל בס' ואע"ג דאח"כ עדיין מריחי' ריח החומץ מתוך היין מ"מ מותר אפי' למ"ד ריחא מילתא משום דהשתא הוה לפגם כיון דיש ס' פעמים יין והרי הוא יין ולא יתהפך לחומץ שוב לא שייך לומר איכא דניחא לי' בחלא וה"ל הריח הזה לפגם בהיין ומותר ובזה ניחא דנקיט סתם חלא לגו חמרא דמשמע חלא דאיסורא מועט לגו חמרא דהתירא מרובה ולא נקיט רבותא טפי חלא דהתירא המרובה לגו חמרא דאיסורא המועט מ"מ אין החומץ המרובה יכול להפך ריח היין כיון שהוא למטה במקומו בכלי וכמ"ש הר"ן ע"ש והוה רבותא טפי ולהנ"ל ניחא דקמ"ל כיון דליכא נ"ט שרי אע"ג דעדיין מריחין ריח החומץ מתוך היין משום דהוה נטל"פ וק"ל:

חמרא לגו חלא וכו' מסקו תוס' דרבא בתרא הוא ס"ל כדרומאי ודהכי הלכתא ואמנם פ"ק דנדה ובפ' עשרה יוחסי' דרמי ש"ס חביות אמקוה ע"ש מוכח דלא כדרומאי דאל"ה לא פריך מידי דבשלמא מקוה לא הוה למקוה ולטהרות שנעשו ע"ג לא הוה חזקת

טהרה אפי' שעה א' דדילמא עם סילוק ידיו חסר ואתאי מוקמי' גברא אחזקת טומאה משא"כ חביות כיון דג' ימים הראשונים ודאי יין ויש לחביו' חזקה ג' ימים שבדין הופרש ממנו תרומה א"כ אע"ג חזקת טבל עדיף מיני' מ"מ ודאי לא הוה אלא ספק ומאי רומי' דמקוה אחביות אע"כ סתמא דש"ס אליבא דלישנא קמא לריב"ל דמיד הוה ספק וג' ימים אחרונים ודאי חומץ אפ"ה לא הוה ודאי טבל ורמי שפיר מקוה וחביות אהדדי וצ"ל אעפ"י כן הלכה כדרומאי כיון דקאי רבא כוותי' ומ"מ מיושב פסק הרמב"ם דפסק כחביות וכברייתא דמקוה אע"ג דלכאורה סתרי אהדדי ולהנ"ל ניחא וק"ל:

אביי אמר במשהו הסביר הריטב"א כיון דלמ"ד חמרא מקדשי' עליו ומברכי' עליו בפה"ג ממילא הוה נמי שמא חמרא ובזה מיושב ק' תוס' דב"ב צ"ה ע"א ד"ה נותן לו יין הנמכר בחנותו ע"ש שהניחו בקושי' וי"ל נהי דרמאי' המוכרים בחנות קרי לי' חמרא ברמיותי' מ"מ אנן לפום דינא דאורייתא אזלי' אי מקדשי' עליו ומברכים בפה"ג זהו שמו לעולם וזכרו לדור דור:

דף סו:

ריחי' חלא וטעמא חמרא חלא וכו' לפענ"ד בפשיטות דזה גופי' פלוגתייהו בריחא מילתא דכיון דס"ל לאביי ריחא מילתא ואלו הי' אפשר לקלוט הריח הזה בפיו או בחוטמו הי' אסור ע"כ הוא עצמו נקרא חלא לענין קידוש ובהמ"ז משא"כ לרבא ולפ"ז מוכח מזה דלאביי ריחא מילתא אפי' מעורב בדבר אחר ואינו בעין כבבת תיהא ולרבא ריחא לאו מילתא אפי' אינו מזיקו ואהא סובב השקלא וטרי' דמייתי רבא מכמון והוצרך אביי לומר מיקלא קלי ומ"מ לא הוה מצי לאתויי התם בפסחים הך פלוגתא דחמרא לגו חלא משום דאיכא למימר כק' תוס' דב"ב הנ"ל כיון דמוכרי יין בחנות קרו לי' חמרא פליגי אי אזלי' בתר שמא ולא תלי' כלל בריחא מילתא והא דבת תיהא לא מצי לאתויי' התם מטעם שכ' תוס' לקמן אבל מ"מ האמת כנ"ל:

בת תיהא וכו' להתוס' מיירי ששואב בחוטמו וכ"כ להדי' לעיל י"ב ע"ב ואפ"ה הוה כשותה והר"ן כ' דמיירי ששואב בפיו ולדינא אין נפקותא בזה ולבאר דברי תוס' והר"ן אומר דהתוס' כ' דע"כ לא מטעם הנאה אסרי' לי' דאע"ג דדבר שאין עיקרו להריח הוה שלא כדרך הנאתן מ"מ הכא בייי"ן נימא אפי' שלא כד"ה אסור דז"א דכיון דמזיקו והוה קלקולו יתר על תיקונו לא מיתסר משום הנאה והתוס' הכריחו זה דאל"כ לא מייתי מכמון דאע"ג דמיירי הכהן היסק התנור בכמון שלו ואפה בו פתו מ"מ אח"כ כשאוכל ישראל הפת האכילה לא הוה הנאה של כילוי ויש קצת לפקפק על זה ולומר כיון שהכהן

הסיק בכמון כדי שילקוט הפת הריח ההוא א"כ אם הישראל אוכל הפת הרי מכלה הכמון של כהן שנתן לתוך הפת וכן משמע קצת בר"ן דלא מייתי ראי' מכמון אלא מפת חמה וחביות פתוח לקמן מיהו ממ"ש לקמן גבי שבח עצים בפת משמע דגם כמון לא הוה הנאה שם כילוי ומתוס' ב"ק קט"ו ע"א משמע גם שניהם הוה הנאה של כילוי ע"ש, נחזור להנ"ל דמזה הוכיחו תוס' דלא משום הנאה אתאינן עלה והר"ן הוכיח עוד הכא במס' ע"ז והתם בפג"ה דמדאמרי' בכלאים ובלבד שלא יתכוון בחמה מפני החמה ולא חיישי' לרשיעי שיכוון א"כ אי ס"ד טעמי' דאביי משום דנהנה לא ה"ל לאסור בהחלט אלא ה"ל למימר מותר לשאוב לבדוק ובלבד שלא יתכוון להנות מן הריח ואדברי רבא שמתיר להדי' נמי קשה נהי ריחא לאו מילתא היא מ"מ נהנה מיי"נ הוא ואם אתה מתיר לו בסתם ואין אתה מזהירו שלא יתכוון להנות הרי יתכוון ליהנות ופשיטא דאסור ליהנות לכתחלה ואיך סתם רבא והתיר לכתחלה אע"כ מוכח דאין כאן הנאה שהרי מזיקו ותוס' דלא הביאו ראי' זו אפשר ס"ל דה"ל פסיק רישא וס"ל גם בהנאה שייך פסיק רישא דלא כהר"ן ועיי' ר"ן ס"פ שמנה שרצים הארכתי בזה במקום אחר ואין כאן מקומו ויש לעיין קצת במתני' מס' אבות לא הפילה אשה מריח בשר הקודש משמע דנהנית מהריח עד שהשתוקקת לאכול ממנו ונעשה נס ולא הפילה והוה לא אפשר וקמכוון או פסיק רישא וע"ש תי"ט בשם רש"י ובגליון תוספות חדשי' במשניות שם ואין כאן מקום לקבל אריך:

הדרן לקמייתא דמשום הנאה ליכא רק דהוה כשותה ממש אע"ג דמזיקו וקיימא לן השותה שתיה גסה פטור והכא כיון דמזיקו ה"ל שתייה גסה מ"מ כיון דהיין עצמו דהריח אתי מיני' אינו מזיקו ואלו הי' שותה אותו לא הי' מזיקו ע"כ אסור גם הריח ולכאורה הו"מ למימר בהך סברא פליגי אביי ורבא ולכ"ע ריחא הנכנס בגופו מילתא היא אלא רבא ס"ל כיון שמזיקו לא אזלי' בתר היין דאינו מזיקו אלא בתר הריח אלא כיון דרבא עצמו אמר מנא אמינא לה מכמון ש"מ מודה לאביי בסברא זו כיון דהיין אינו מזיקו גם הריח הי' אסור אלא דלאו מילתא היא והיינו שכ' תוס' לקמן דלרש"י שכ' דראוי הי' לפסוק כרב משום דתני' כוותי' רק משום דהלכה כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם על זה כ' תוס' דהאי פלוגתא דבת תיהא אינה מתנגדת להתני' כוותי' דרב דאפי' אי פסקי' כרב בבשר שחוטה עם בשר נבלה כדמוכח מתני' אין צולי' ב' פסחים מ"מ אין זה מתנגד לפסקא דבת תיהא דנהי דטעמי' דרבא משום דריחא לאו מילתא כדמוכח מדאמר מנא אמינא לה מכמון מ"מ אנן לא ס"ל כוותי' מטעמי' אלא משום דהריח מזיקו וה"ל שתי' גסה ומשו"ה לא הומ"ל הלכתא כוותי' דרבא בר מיע"ל קג"ם ובת תיהא דהרי גם בבת

תיהא הל' כוותי' ולא מטעמי' ולא תיקשי נמי לימא לבר מכמון ז"א דכמון איננו מחלוקו' אביי ורבא דאפשר אביי מודה בכמון וכיוצא בו ולא פליג אלא בבת תיהא שנכנס לגופו משא"כ בכמון שמתערב בדבר אחר והא דאמרי' ואביי שאני התם דמיקלי קלי לא אביי עצמו אמר כן אלא סתמא דתלמודא אמר אי נימא דאביי ס"ל ריחא מילתא אפי' בדבר המעורב יכול הוא לדחויי ראיה דכמון ולמימר מקלי קלי אבל אינו מוכרח א"כ אין כאן פלוגתת אביי ורבא ולא הומ"ל לבר מיע"ל קג"ם וכמון. והיינו דאמרי' דאביי מי לימא תנאי היא פי' מי לימא אביי לא אמרו אלא בשואב בעין ולא בתערובות ובאמת לא צריך לשנויי מקלי קלי או דלמא אביי אמרו במעורב וצריך הוא לשנויי דמקלי קלי והוה כתנאי וכן מבואר בלשון רש"י עיי' עליו ומסיק ש"ס דלא צריכי' לזה דלעולם אין אביי כתנאי דמי לא אמר ריש לקיש וכו', הנה בארתי דברי תוס' בעזה"י ואולי לזה נתכוונו מהרש"א ומהרמ"ל ודי שזכיתי להבין דבריהם:

והנה בתוס' ב"ק קט"ו ע"א הנ"ל סוף דבריהם משמע שמחלקי' בין שואב ומריח בעין לנכנס בתוך המאכל ואוכלו:

ולהסביר הענין דהרי אפי' למשקי' היוצאי' מן האיסורי' לולי קרא לרבות השותה לא היה נאסר עיי' חולין ק"כ ע"א ונהי הנאה מיקרי כמ"ש שם תוס' אחמץ ע"ש מ"מ אוכל לא מיקרי מכ"ש השתא נמי דמרבי' שותה ומכ"ש ביין דתירוש ויצהר משקה כמותן אבל עכ"פ ריח מהיכי תיתי לאסור אך תוס' בבכורות וי"ו ע"ב מבואר דעכ"פ כשחוזר לתוך המאכל ואוכלו או הקפה הציר ה"ל כמאכל ולא כשותה וא"כ ה"נ מזלף דמריח ולא נכנס למאכל קיל מכמון ופת חמה אחבי' פתוחה וק"ל:

והנה בהל' גדולות סוף הל' דם כ' דריחא לאו מילתא קרא מסייעא מדאוסר משרת משמע הא מריח לא איכפת לן וצ"ל דלא בא להכריע בין פלוגתא דתנאי ואמוראי אלא ס"ל דעכ"פ מוכרח דליכא אי' דאורייתא ולא פליגי אלא בדרבנן ואזלי' להקל א"נ י"ל למאן דיליף מג"נ אה"נ איכא למימר גילה רחמנא טעמא ה"ה ריח והיינו טעמא דר"מ דהא ס"ל נטל"פ אסור וג"נ לאו חידוש הוא וילפי' מיני' טע"כ ומשרת להיתר מצטרף לאיסור וה"ה ריחא אבל למאן דס"ל ג"נ חידוש הוא ולא ילפי' אלא ממשרת מוכח דריחא לאו מילתא היא כלל ורב ואביי אפי' אי לא ס"ל נטל"פ אסור מ"מ אפשר דילפי' טע"כ מג"נ בסוגי' דפסחים א"נ מבב"ח כאביי בסוגי' דטפת חלב אבל אנן לא קיי"ל הכי אלא ילפי' ממשרת ומוכח ריחא לאו מילתא ועיי':

תנור שהסיקוהו בכמון של תרומה למ"ש תוס' בב"ק דמשמע מאיסור הנאה מיירי א"כ תיקשי ק' תוס' הא איכא שבח עצים וצ"ל דהסיק בשרביטי' ועצי הכמון והפרי בעצמו

ג"כ בתוך השרביטי' וה"ל לענין שבח עצים זוז"ג ומ"מ לענין הנאת הריח נהנה מריח הפרי הוא הכמון שבשרביטי':

והנה תוס' הוכיחו ממבשל בשבת וכ' ר"ן דבבישול לא מצינו שבח עצים ודבריו תמוהי' ממשנה שלימה מס' ערלה פ"ג משנה ד' המבשל וכו' ע"ש ולפע"ד אין כוונת הר"ן דבבישול ליכא שבח עצים דמי הגיד לו זה אך הא מסקי' פ"ב דפסחים דלמ"ד זוז"ג מותר ליכא שבח עצים אלא באבוקה כנגדו ע"ש וצ"ל אע"ג דעדיין חרסי התנור מסייעי' מ"מ כיון דאבוקה כאן האש מנצח כח התנור וה"ל חד גורם כ"כ תוס' בשם ירושלמי בפסחים ע"ה ע"א ע"ש וס"ל דבבישול שהאבוקה מבחוץ והתבשיל מתבשל מרתיחת חרסי הקדרה בזה ה"ל זוז"ג אעפ"י שהאבוקה כנגדו וא"כ מתני' דערלה אתי' כמ"ד זוז"ג אסור ודמבשל בשבת אתי' כהילכתא כמ"ד זוז"ג מותר וא"ש:

ואביי שאני התם דמיקלי קלי איסורא פי' שאין אבוקה כנגדו אלא גרפו לתנור וה"ל ריח הנקלט בכלי ואינו אוסר והא דאמר שאין טעם כמון אלא ריח כמון פי' אלו הי' כמון דבר הנבלע בחרסים כמו שומן האלי' וכדומה הי' אסור משום טעם הנבלע בחרסי' כמו תנור שטשו באלי' ואם הסיקו תנור בבשר נבלה וגרפו ואפו בו הפת אסורה משום טעם הנבלע בחרסי' אבל הכא אין טעם כמון אלא ריח כמון וריח כלי אינו אוסר, ובתשו' חו"י סי' ה' הוכיח זה ממס' זבחים צ"ה ע"ב צלאו באויר תנור מהו דהוה בישול בלא בלוע וק' תיפוק לי' משום ריחא אע"כ ריח כלי אינו אוסר ע"ש וצ"ל בעלמא אינו אוסר אבל בקדשים אוסר ואיננו גז"ה בישול בלא בלוע אלא משום הריח נעשה נותר בדופני חרסי התנור ומיושב ק' תוס' שם צ"ו ע"א ד"ה אלא קדרות וכו' ע"ש דלהנ"ל לא הוה גז"ה אלא משום ריח הכלי וע"ש צ"ו ע"ב תוס' ד"ה בישל וכו' וק"ל ומיושב נמי ק' טה"ק שם ממתני' שם צ"ז ע"א בישל בו קדשי' וחולין בנ"ט וקשה מה מהני ס' הא עכ"פ איכא בישול בלא בלוע ולהנ"ל דטעמא משום ריח הכלי ואפי' תימא לענין ריח לא מהני ס' מ"מ הא כ' רשב"א אין ריח המתבשל אוסר עמג"א רס"י ת"מ:

וכ' תוס' בתנור גדול ליכא ריח ומותר בב"ח או של נבלה וצ"ל תנור דכמון לא שייך לומר דמייני בגדול דהא קאמר אלא ריח כמון משמע דריחא איכא אלא שאינו אוסר וממ"ש תוס' בב"ח וה"ה נבילה וק' פשיטא מה לי בב"ח או נבלה נראה דרמזו למ"ש בתשוב' מיי' ומרדכי דתנור גדול הריח שמתפשט בו אינו אלא כמו נ"ט בר נ"ט ע"ש וה"א נ"ט בר נ"ט אינו מותר אלא בב"ח דהתירא בלע אבל לא באיסורי' קמ"ל אפי' נבלה נמי דהוה טעם קלוש מאוד דאפי' באיסו' כי האי גוני שרי עמג"א רס"י תנ"א ומ"מ נ"ל דלרב דס"ל בעלמא נ"ט בר נ"ט אפי' בב"ח אסור מכ"ש באיסורא משו"ה התם בפסחים כדמחסר

ברייתא לרב ומוקי לי' בשתי קדרות לא מצי לשנויי ולחסר ולאוקמי בתנור גדול משום דלרב דנ"ט בר נ"ט אסור גם תנור גדול אסור:

ומיושב נמי דמייתי דפת בפת אינו אוסר מלחמי תודה שאפו מצה וחמץ בתנור א' אע"ג די"ל תנור של מקדש החזיק י"ב עשרונים וליכא משום ריח ולהנ"ל ניחא דמ"מ תיקשי למ"ד נ"ט בר נ"ט אסור וריחא מילתא מה יענה רב ללחמי תודה אע"כ פת בפת אינו אוסר:

והש"ך רס"י ק"ח הקשה אפוסקים דס"ל אפי' פת בפת אוסר א"כ אמאי אמר רב אפי' איסור כחוש לימא אפי' שניהם כחושי' ומהתימה דגם להתוס' תיקשי דהא מודה תוס' בחמץ בפסח עכ"פ אוסר פת בפת ואפי' בתנור גדול משום דמשהו איכא ולרב כל מב"מ במשהו א"כ לימא אפי' שניהם כחושי' וק' זו הקשה הגאון מה"ו ליב קאסוויץ זצ"ל הובא בצל"ח ולפע"ד ליישב דבירושלמי דתרומו' פריך ממשנה ב' פ"ג דמכשירי' מבואר אפי' חביות מגופה מלא פירות צונני' שואבי' מן המי' ותי' אה"נ אפי' פת צונן וחבי' מגופה אלא רבותא קמ"ל ה"א פת חמה הבל שלו כובש ומעכב ריח הבל היין שלא יכנס בו קמ"ל ע"ש ותי"ט במס' מכשירי' משנה ג' שם כ' ש"ס דילן ס"ל לחלק בין פירות לפת ע"ש מ"מ מבואר מירושלמי דיותר יש לחוש לריחא בשניהם צוננים ממה שהפת חמה וא"ש בזה מאי דאמר לוי אפי' נבלה שמינה וכשרה כחושה מה הי' לו להזכיר כשרה כלל אלא לא מיבעי' כשגם הכשרה שמינה שאז פשיטא שהבל הכשרה מעכב מלכנס לתוכה הבל הנבלה אלא אפי' נבלה שמינה וכשרה כחושה נמי מותר ובזה י"ל דבש"ס דילן משמע שצלאו ולא לכתחלה ובירושלמי אי' דלוי היתר לכתחלה היינו שניהם שוים ובש"ס מיירי מנבלה שמינה וכשרה כחושה דאז לכתחלה מיהת אסור ומשו"ה הקשה מאין צולין ב' פסחים דמסתמא שניהם שוים ונחתינן דרגא ואפי' לכתחלה ה"ל להתיר ללוי, אמנם רב אומר רבותא טפי לא מיבעי' שניהם שמינים או אפי' שניהם כחושים למ"ד בכחושי' יש פטום משהו זהו פשיטא אסור אלא אפי' נבלה כחושה וכשרה שמינה נמי אסור דלית לי' סברת הירושלמי וא"ש נמי דמחסר לרב הברייתא בשני קדרות ולא מחסר לה לאוקמא בשניהם כחושי' דלרב מיגרע גרע כנ"ל:

הרודה פת חמה הקשה פר"ח סי' ק"ח הא מוכח במס' מכשירים דשואב לחלוחית ממש ולא משום ריח בעלמא ובשעה"מ תי' דבמס' תרומות מיירי כשראו תיכף ולא נתלחלח ומ"מ אסור משום ריח ועיי' בכ"מ ומייתי לי' תי"ט במכשירים שם, והנה הרי"ף הביא דר' יוסי נמי לא פליג אלא משום דשואב וא"כ להרי"ף ע"כ מיירי שלא ראו תיכף ולאחר זמן אמר ר' יוסי חזקה שהשעורי' שאבו והיינו לחלוחית ממש כמו במכשירי' ולר"מ גם

החטין כן ולר' יהודה לא נתלחלחו כלל ומ"מ בריח לא פליגי נמצא לא הועיל בתירוצו כלום. אבל לפענ"ד מעיקרא בודאי מיירי שנתלחלחו ממש והוכשר כל הככר אפי' עוביו כמה טפחים ומ"מ לענין איסור והיתר אינו אוסר אלא כדי נטילה ואך משום ריח פת בפת כשנוגעים זה בזה ומכ"ש כשמחוברי' ואדוקי' זה בזה אוסר הריח כריח פטום כמ"ש דבנוגעי' זה בזה גם פת בפת הוה פטום ומ"מ ר' יוסי אומר אין הריח אוסר אפי' של פטום אא"כ בשעורי' דשואב לחלוחי' יותר מדאי ונכנס לפני ולפנים וא"ש הכל בעזה"י:

דף סז.

והא דידי נמי כפת חמה וכו' פלוגתת הגאונים והרי"ף דהגאוני' גרסי הא לדידי נמי פי' כולי עלמא כר"ל ס"ל רק רב ואביי אמרי דדהו דומה לפת חמה וחבי' פתוחה ולוי סבר שאין שני מיני בשר שבתנור דומה לפת חמה ומשו"ה ס"ל להגאוני' מסתברא כרב דודאי החוש מעיד דשני מיני בשר בתנור קטן דומה לפת חמה אך ריי"ף גרס הא דידי נמי אינו גורס לדידי דודאי גם ללוי דומה לפת חמה כי מי יחלוק על זה רק לוי ורבא פליגי אדר"ל דאמר בפת חמה לא פליגי וס"ל אדרבא בהא פליגי והלכה כר' יהודה ור' יוסי נגד ר"מ: תו כ' הרי"ף הא מילתא דרב שאידך באידך דמב"מ במשהו וקשי' עליו מדמייתי עלי' דלוי גדי ודבר אחר ודגדי וטלה ופת חמה וחבי' פתוחה ודברי רשב"א בתה"א נפלאו שהקשה מכדי רב כר' יהוד' דמב"מ לא בטיל והא ר' יהודה גופי' ס"ל להתיר בהרודה פת חמה ע"ש ותמוהי דבריו אטו מדס"ל כר' יהודה במב"מ ס"ל נמי כוותי' בריחא מילתא. ואמנם ראיתי בגליון הרי"ף בשם מהר"ם ליישב כל הק' הנ"ל לומר דכל ריק מקרי מב"מ ע"ש ואם קבלה הוא ונקבל ונאמר גם רשב"א סובר כן א"כ א"ש והכי קאמר רשב"א כיון דרב נתלה במה דיליף ר"י מדם הפר ודם השעיר מב"מ לא בטיל איך נאמר דזה כולל כל מיני ריח שלא יתבטלו זה בזה והלא ר' יהודה לא ס"ל דנכלל ריח בקרא דדם הפר ושעיר, אבל א"א להלום סברת מהר"ם מטיקטין באופן זה כ"א כאשר אבאר אי"ה ודברי רשב"א צ"ע:

והנלע"ד לקיים דברי מהר"ם מטיקטין הנ"ל לומר דכל ריח בשר א' הוא ואפי' גדי ודבר אחר מכ"ש גדי וטלה דאין הפרש והיכר בריח הצלי אם הוא מבשר זה או מזה ובשמא פשיטא דשוה וא"ש שקלא וטרי' דפסחי' ורק הקושי' מתנאי מהרודה פת חמה י"ל דכשם דאמרי' ריח משהו הוה ה"נ כעין פגם הוה וכן משמע בהריב"ש דארמוז עליו לקמן אי"ה ומשו"ה לר"מ דס"ל נטל"פ אסור אוסר ריחא אפי' באינו מינו היינו פת חמה וחבי' פתוחה ולר' יהודה דס"ל נטל"פ מותר מתיר ריחא באינו מינו מיהת וש"ס הומ"ל

רב אינו כתנאי דלכ"ע ריחא משהו הוה וכנ"ל אלא אשגירת לישנא דשמעתין דע"ז נקיט ועדיפא מיני' דלר"ל ריח עיקר הוה ולא רק משהו ודלא כנ"ל ועל זה כ' רי"ף הא דר"ל אידחי' מלוי ורבא וא"כ ה"ל רב כתנאי ואין הלכה כר"מ נגד ר"י ור' יוסי ועוד אפי' יהי' הלכה כנ"מ מ"מ אי ליתא לדר"ל נימא דריחא משהו הוה ולכ"ע משהו הוה ופליגי ר"מ ור"י בהנ"ל ולא הוה רב כתנאי ורב ולוי במב"מ במשהו פליגי וכנ"ל:

ואני עני אומר עוד מדקדוקו של הרי"ף דמייתי הא דרב דכיון שנתן טעם בחתיכה וכו' ולא מייתי הא דרב ושמואל אמרי תרויי' מב"מ לא בטיל משום שראה בירושלמי דתרומו' שמואל בשם לוי מתיר אפילו לכתחלה והרי שמואל ס"ל מב"מ לא בטיל ואפ"ה מתיר אפי' לכתחלה ע"כ ס"ל הא דמפטם שחוטה לנבלה היינו מטעם אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נ"נ פי' הריח דשחוטה שנכנס לנבלה נעשה שם נבלה וחוזר ויוצא ומתדבק בעצמו בשחוטה ואוסרו במשהו ונעשה מב"מ דש"ך כ' בשם מהרא"י בריחא אפי' מה שהאוסר אינו יכול לאסור אוסר ע"ש ואפשר לסוחטו אסור ולוי דשמעתין קאי אפי' למאי דקיי"ל אסור מ"מ מב"מ בטיל ומיהו לכתחלה אסור ושמואל דירושלמי אזיל לטעמי' דס"ל אפשר לסוחטו מותר ואין חתיכה נעשה נבלה וא"כ ממ"נ מותר אי שניהם שמינים כבר כתבתי לעיל גם לש"ס דילן מותר אפי' לכתחלה דפטום של זה כובש לפטום של איסור שלא יכנס לתוכו ואי בנבלה כחושה וכשרה שמינה הא אפשר לסוחטו מותר לשמואל כנלע"ד נכון בעזה"י:

ומה שהקשה עוד הר"ן אהרי"ף דס"ל לכתחלה אסור הא רבא מתיר בת תיהא אפי' לכתחלה וכבר משמע דלאו מטעם מזיקו מתיר רבא דרבא מודה בהא לאביי מדמייתי מכמון וש"מ לרבא לכתחלה מותר ריחא י"ל עפ"י מה שלמדתי מתשו' הריב"ש סי' רפ"ח ששאלוהו אם מותר לגמוע ולפלוט איסורי' והשיב נהי בתעני' יחיד מותר לגמוע ולפלוט דוקא פחות מכשיעור כמ"ש בש"ע או"ח תקס"ח מ"מ באיסורי' אסור דאפי' ריח דהוה כגמע ופולט ע"ש ובגליון ש"ע הסברתי דתרי מיני חצי שיעור יש א' בכמות כגון פחות מכזית ובולעהו וא' באיכות כגון כזית שלם ואינו בולעו אלא פולטו והחיך נהנה ולא גרונו ושניהם אסורי' או מן התורה או מדרבנן ומשו"ה פחות מכשיעור וגם פולטו ה"ל תרי פחות מכשיעור מותר בתענית יחיד ובאיסורי' אסור גזירה אטו שיעור שלם או אטו בליעה ומשו"ה בריח דבת תיהא דלא שייך בולע אלא לעולם פולט וגם לא שייך שיעור שלם דכל עצמו של ריח אינו אלא משהו משו"ה מותר לכתחלה אבל כשנכנס לתוך מאכל ובולע אותו אסור לכתחלה ולפ"ז במב"מ אסור לכתחלה לעשותו דה"ל כמבטל אי' לכתחלה ע"כ שצלאו קאמר אבל אי עבר וצלאו אז אפי' גדי וד"א דהוה אינו מינו

מ"מ הריח אינו נרגש בשר בבשר כמ"ש לעיל בשם מהר"ם מטיקטין מותר לאכלו אפי' לכתחלה אך פת שאפאה עם הצלי שהריח נרגש בו שהוא מבשר אסור לאכלו לכתחלה עם חלב ולפע"ד ריח כלי שאינו אוסר ולפי"ז מותר להשים יי"ש של פסח בחבי' יי"ש של חמץ אחר שנגעל והוכשר כדינו כיון שאין ניכר בריחו אח"כ בין יי"ש של י"ט או של חמץ אבל לשום בו יין נ"ל דאסור כיון דמרגישי' בו ריח היי"ש וסתמו חמץ הוא:

ועמ"ש בש"ג מענין המור שנקרא פיזו"ם דלא נ"ל דבריו נהי דהמור בעין אסור לאוכלו משום דם והמריח ה"ל כשותה ואינו מזיקו מ"מ שלא כדרך אכילת דם הוא וגם מגמע ופולט חצי שיעור והאי אפי' מדרבנן מותר כנלע"ד בעזה"י:

זה הכלל כל שבהנאתו בנ"ט וכו' הקשו תוס' למה לי דתנן חומץ שנפל לתוך גריסי' הנה לכאורה קמ"ל אע"ג דמסתמא מוסיף במדה ע"י החומץ אפ"ה כיון דפגמו בטעמו שרי וצ"ל תוס' ס"ל כהר"ן דלא כהרשב"א דאי מוסיף במדתו ה"ל כמו שבח ואסור וא"כ ע"כ מיירי בשאין החומץ מוסיף במדת הגריסין ומשו"ה הוצרכו לתרץ דקמ"ל דלא גזרי' רותחי' אטו צוננין ולכאורה להגירסא דגרסי ברישא נפל ע"ג תאנים ומחלק בין תאנים לחי' ליבשים דהיינו גרוגרת א"כ כבר שמעי' דלא גזרי' יבשים אטו לחים וא"כ חומץ לתוך גריסין למה לי וע"כ כהרשב"א ואשמעי' דאע"ג דמוסיף במדה, והנה נ"ל פי' הגמ' נעשה כמו שהשביח ולבסוף פגום ובלא"ה לק"מ ק' תוס' וקמ"ל טובא והוא ע"פ שעיינתי במ"ש מהרמ"ל בפי' תוס' ד"ה נעשה וכו' ולפמ"ש הריטב"א וביותר בלשון הר"ן נ"ל פי' כך וניחּ דפשיטא מסברת חוץ דכל שהשביח בתחלתו ולאו דוקא השביח אלא כל שלא פגמו כמ"ש הג"א ונעשה איסור שוב לא יהי' לו היתר אא"כ נפגם שאינו ראוי לגר כמו האיסור עצמו והנה דרך גריסי' אחר שנתבשלו שהם ראוי לאכילה שוב אח"כ לכשיצטננו נותני' בו חומץ ומשביחו וכן עושים בע"ש בציפורי אך הכא נפל חומץ לגריסי' חיין צוננ' והם בלעו מהחומץ ואינו פוגם בצנינתו אך הרי א"א לאוכלם כך חיין וע"כ לבשלם ויתפגמו ע"י החומץ וה"א דזה לא הוה משביח לבסוף פגם שהרי אינם לאכילה כך קמ"ל מ"מ כיון שקבלו טעם טרם שפגמו אעפ"י שאז לא הי' ראוי לאכילה ה"ל כהשביח ולבסוף פגום ואסור וזה מרומז בלשון מתני' דמיירי בגריסי' חיין דשייך שנפל על גבי היינו גריסי' חיין שבכרי אבל גריסי' מבושלי' שבקדרה או קערה שייך שנפל לתוך גריסי' וק"ל. וזה הי' טעותו של רב חגא לקמן ס"ח ע"א וק"ל:

ואינה נאכלת מפני זה פירש"י לאו דוקא אלא כל שפגימא פורתא מקרי אינה נאכלת הרשב"א בתה"א בית ד' שער א' דף ע' ע"ש ובד"ה להרא"ה ומשמרת הבית האריכו ואבאר דבריהם בעזה"י הרשב"א כ' דכל אלו הפגומי' דשמעתין ודפרק אין מעמידין

דזליפתן של כלים אוסרתן אין א' מהם שפוגם עד שאינו ראוי לגר אלא שהסברא נוטה כיון דמן התורה חד בתרי בטל והרי כיון דאיכא רוב נגדו כבר נתבטל גוף גוש האיסור ורק משום טעמא אתה אוסרו ואלו הי' אומר קפילא שאין כאן טעם הי' מותר והרי זה הטעם שפוגמו אפי' מקצתו ואינו נוח לי בו הרי איננו טעם וכמאן דליתי' והרי בטל ברוב ומשמע מרשב"א אפי' הוסיף במדתו מ"מ אינו אוסר כיון שאין כאן טעם והקשה הר"ן נהי דסברא אמתית מ"מ איך נילף זה מנבלה שאינה ראוי' לגר דבי' מיירי קרא ע"כ הוסיף לומר דכי היכי דנבלה בעינא אם אין הנאה באכילתה מותרת ה"ה הטעם שאין לי הנאה ממנו ולפ"ז אם הוסיף במדתו הרי יש לי שום שבח שוב אינו דומה לנבלה שאינו ראוי לגר ואסור:

ואולי י"ל דינו של רשב"א לפמ"ש רמב"ם דנטל"פ הוא בכלל שלא כדרך אכילתן והנאתן וא"כ לא צריך לזה קרא דלגר אשר בשעריך אלא מלשון לא תאכל עצמו ילפי' כל שאינו כדרך אכילתו מותר וא"כ הא דמייתי ש"ס מלגר אשר בשעריך היינו לר"ש דס"ל כ"ש למלקות וכ' מהרש"ל פ"ב דשבועות דלפ"ז גם שלא כד"א אסור כי היכי דלא מקפיד שיהי' שיעור אכילה היינו כזית ה"נ אינו מקפיד שיהיה כדרך אכילה וא"כ לר"ש דשמעתין איצטריך למילף מלגר אשר בשעריך אבל לדידן דשלא כד"א מותר נהי בשר בעין כל זמן שראוי לגר הוה דרך אכילתן מ"מ הטעם הנבלע בדבר אחר כיון שפוגם כ"ש שוב לא הוה דרך אכילתו אפי' יתרבה במדתו ואפילו כלאים ובב"ח דאסורי' אפי' שלא כד"א היינו אם הם בעינא אבל טעם כלאים או טעם חתיכת בב"ח שנבלע בד"א צריך כד"א ופגם דדהו מותר אמנם הרמב"ם עצמו מייתי ג"כ קרא דלגר אשר בשעריך ע"ש:

ובזה יובן דברי ש"ס בכור' כ"ג ע"ב ועתוס' שם שנדחקו ולהנ"ל א"ש דלמאי דנפקא לן היתר נט"ל משלא כד"א אייתר לגר אשר בשעריך ואם אינו ענין לאיסור והיתר תנהו ענין לטומאה וסרוח מעיקרא צריך קרא כמ"ש שם דה"א מידי דהוה אזוב וקרי ושרץ ע"ש:

והא דהשביח ולבסוף פגם אסור היינו משום דכיון דהשביח נעשה נבלה ומה שפוגם לבסוף היינו החומץ אינו נותן טעם טוב בגריסי' אבל הגריסי' שנ"ן אינן פגומי' ונאכלי' עתה כדרך אכילתן וק"ל:

והרא"ה בבד"ה הקשה אי ס"ד דבלועה שבקדרה איננו פגום שאינו ראוי רק כיון שנתבטל כבר חד בתרי איך אמרי' לא אסרה תורה אלא קדרה ב"י אבל שאינו ב"י מותר לכתחלה הא ה"ל מבטל אי' לכתחלה חד בתרי דקרוב לודאי דמדאוריי' אסור, פי' כוונתו לבטל בס' עד שלא נרגש טעמו זהו קרוב לודאי מותר לבטל לכתחלה מן התורה וחד בתרי יבש ביבש אסור בודאי מן התורה לבטל שהרי סופו יפגע באיסור עצם בעינא אך

חד בתרי לח בלח כעין בישול בקדרה לא ברירא לי' להרא"ה מ"מ קרוב לודאי שזה אסור מן התורה וא"כ איך נבשל לכתחלה באינו ב"י מפני שהאיסור יתבטל חד בתרי ולמה אין הטעם שפגום קצת אוסר הא אין מבטלי' אי' לכתחלה ע"ש ולחנם השיגו במשמרת הבית בזה:

ואשר ע"כ ס"ל להרא"ה דודאי בקיאי חז"ל דהבליעה נפגמה בדופני הקדרה עד שאינו ראוי לגר ואע"ג דכשנכנסה למאכל אין הפגם נרגש כל כך מפני רוב המאכל אבל עכ"פ כשהיה בפ"ע כבר נפסל מאכילת גר והותר ושוב לא יחזור לאיסורו וגריסי' וגרוגרת דשמעתין היינו משום דהוה טעמו ולא ממשו וכמ"ד טע"כ לאו דאורייתא הקילו רבנן בפגם כ"ש והרשב"א במ"מ השיג על זה וכ' דיין שבגרוגרת וחומץ שנבלעו בגריסי' הוה ממשו דבב"ח נמי החלב הנבלע בבשר הוה ממשו רק טעם הבשר שמתערב בחלב זהו נקרא לא ממשו אבל החלב שבבשר הוה ממשו וה"ה הכא החומץ שנבלעו בגריסי' הוה ממשו ואיסור דאוריי' ואפ"ה סגי בפגם כ"ש ואמנם הרא"ה ס"ל כרש"י ורוב הפוסקים דחלב או חלב שנמחה מקרי טעמו ולא ממשו כדפירש"י בשמעתין ולק"מ אהרא"ה:

אך הרשב"א הקשה עוד דש"ס קאמר בן יומא נמי א"א דלא פגמא פורתא וההוא בודאי ראוי לגר דש"ס קרי לי' פגמא פורתא. והנה מדשמעתין נ"ל דלק"מ אהרא"ה דהנה ר"מ לית לי' שום קרא להתיר פגם דהרי איצטריך קרא לסרוח מעיקרא ואם באנו להתיר פגם צ"ל דלשון אכילה דקרא משמע אכילה טובה וא"כ אפי' פגם כ"ש מותר ומדאסר קדירה בת יומא ש"מ דהכל מקרי אכילה א"כ אפי' אינו ראוי לגר נמי אך ר"ש דסרוח מעיקרא ל"צ קרא ורק אפגם קאי ולהורות דעד שנפגם לגר אסור ומכאן ואילך מותר א"כ י"ל קדרה בת יומא מדינא אסור אע"ג דפגמא פורתא עד שתעשה אינה ב"י ואז אינה ראוי לגר וכהרא"ה ולק"מ ק' מ"ה אך מסוגי' דפסחים בודאי ק' טובא דקאמרי רבנן לא מצינן למילף טע"כ דאורייתא מג"נ משום דחדוש הוא דא"א דלא פגמא פורתא וק' מאי חדותי' כיון דראוי לגר אע"כ אפילו ראוי לגר כיון שעכ"פ אינו נותן טעם בתבשיל הבא אחריו מקרי פגם ודלא כהרא"ה וקו' זו בודאי צ"ע:

והנה בפסחים פירש"י פגמא פורתא בדופני הקדרה נפגמה הבליעה משמע גם טרם נכנסה לתבשיל היא עצמה פגומה ובשמעתין פירש"י פגמא פורתא בתבשיל הבא אחריו נלע"ד דרש"י הוה קשי' לי' ק' תוס' דשמעתין דבשמעתי' יליף ר"מ נטל"פ אסור מפגימת פורתא ובפסחים אמרי' כיון דפגמא פורתא הוה חידוש וס"ל לרש"י בוראי אי כבר נפגם בדופני הקדרה טרם בואו לתבשיל הבא אחריו אבל בפ"ע הוא שבח ורחמנא אסרה איננו חידוש אם אינו פוגם אלא בתבשיל הבא אחריו אבל בפ"ע הוא שבח ורחמנא אסרה איננו חידוש

כל כך ונילף מיני' וס"ל לרש"י דרוב הקדרות מפגימי' בדופני החרס טרם בואם לתבשיל והשתא אפי' נימא דצריך הגעלה משום אותן המיעוט דאינם נפגמי' אלא בתבשיל הבא אחריו מ"מ היא גופי' חדוש הוא דניחוש למיעוטא דה"ל למימר על כל קדירה מרובא פריש וכבר נפגם בדופניו וא"כ לא ילפי' מיני' אך בשמעתי' דקאי לר"מ דחייש למיעוטא איננו חדוש דחייש רחמנא אמיעוט כלים שאינם פוגמי' בדפנותיהם ושפיר ילפי' מיני' לאסור נטל"פ:

כל שטעמו וממשו אסור ולוקי' עליו עיקור דבר זה תלוי במשנת חלה דמייתי ש"ס זבחים ע"ח העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייב בחלה ויי"ח בפסח הרי משום טע"כ יי"ח בפסח להקל מכ"ש להחמיר לאסור מיהו בירושלמי דחלה קאמר דהטעם משום גרירה ע"ש ומייתי לי' הרא"ש הל' חלה וא"כ אין ענינו לכאן ועב"י א"ח סי' תנ"ג אך פשטיו' סוגי' דהתם משום טעמא קאמר ויש כאן שיטות רש"י מפרש לי' בשיש בו כזית בכדא"פ ואוכל כל הפרס וזה נקרא טעמו וממשו כיון שגוף הקמח מעורב אבל חלב וחלב שנימוח מיקרי לא ממשו ואיננו דאורייתא וממשו נמי דוקא שאוכל כל הפרס ויש לי מקום ספק ביש כמה זיתי' איסור מעורב בכמה פרס היתר לפי שיעור הזיתי' של איסור ואוכל פרס א' מהם אי לוקה דקיי"ל יבש ביבש אין בילה ואפי' בלח בלח כרכר בתשו' חו"י איך מבטלי' בס' דלמא לא נתערב יפה ע"ש סי' ק"ז ועט"ז א"ח סי' תצ"ח בנתערב דם חי' ודם בהמה לענין כיסוי דם בי"ט מיהא לח בלח קיי"ל פ"ק דר"ה יש בילה אבל יבש ביבש דאין בילה צ"ע אי לקי. מ"מ שיטת רש"י דכל שממשו מעורב הוא דאורייתא שאם אוכל כל הפרס לקי וכשאין ממשו אלא כעין חלב נימוח זה הוה טע"כ ולאו דאורייתא:

ושיטת רבנו אלי' שבתוס' והוא שיטת ר"ח דמייתי רא"ש נמי דהעושה עיסה מן החטים מיירי בכזית בכדא"פ אבל לא מיירי שאוכל כל העיסה אלא כזית ממנו ויי"ח בפסח מפני שמהפך כל העיסה לחטין ע"י כזית בכדא"פ וזהו טעם וממשו דשמעתין דלוקה על כל כזית ממנו אבל אם אין בו כזית בכדי א"פ זהו לא ממשו אפי' שאסור מדאורייתא אבל אין לוקי' דאינו מהפך כל העיסה לחטין רק שהאיסור אינו בטל וממילא אוכלו בפחות משיעור ואסור מן התורה ואינו לוקה ומיירי שמועתא דר' יוחנן במין בשאינו מינו:

אמנם ר"ת מפרש משנה דחלה כפשוטה דלית בי' אלא טעם דגן דהיינו פחות מס' ואפ"ה יי"ח בכל כזית שבה שהטעם מהפך כל העיסה להיות דגן ויי"ח בפסח ומכ"ש דלהחמיר דלוקה על כל כזית טע"כ ולא הו"מ לאוקמי דר' יוחנן דשמעתין אלא במב"מ וממשו היינו ניכר האיסור ודוחק:

והר"י דאורליניש אומר דלעולם לא לקי אטע"כ כיון דנפקי מעשה דהגעלה ורשב"א בתה"א בית ד' שער א' דף ס"ה ע"א הוסיף דאפי' מאן דיליף ממשרת מ"מ לא לקי דאין עונשים מן הדין דהרי ילפי' ק"ו מנזיר מכאן אתה דן לכל אי' שבתורה ואין עונשים מן הדין ולפ"ז איכא טובא בין מאן דיליף מג"נ ומשרת להיתר מצטרף לאיסור בנזיר א"כ גם בנזיר אין לוקה דהא טע"כ דנזיר נמי מג"נ יליף וליכא אלא עשה ולמ"ד ממשרת נהי בכל התורה אין לוקי' בנזיר מיהו לוקי' ואין להקשות לפ"ז מנ"ל דמשרת להיתר מצטרף לאיסור דלמא לטע"כ אנזיר דללקות עליו י"ל חדא היכי דאיכא למדרש דרשי' לעולם למלתא חדתא ולא ללאו כיון דעכ"פ טעמא אסור לו מדאורייתא לא מוקמי' קרא ללאו ותו דא"כ ג"כ למה לי נהי דאיצטריך לאשמעי' דין הכשר כלי' דאפשר דלא הוה ידעי' ממריקה ושטיפה דכלי קודש מ"מ לא ה"ל למימר בלשון איסור אך את הזהב וגם אשר יבוא באש ופירש"י אך את הזהב מונעי' אתם מלהשתמש בכלים אפי' אחר טהרת מי חטאת עד שתגעלו וזה המניעה פשיטא דהא טע"כ ידעי' ממשרת ולא ה"ל לחדש אלא קולא דיש תיקון בהגעלה אע"כ מדאיצטריך איסורא דג"נ ש"מ משרת להיתר מצטרף לאיסור:

אבל הא קשי' מאי פריך בפסחים לר"ע נמי נילף היתר מצטרף לאיסור כל התורה מנזיר ומאי קושי' הא א"נ נילף הא אין עונשי' מן הדין וכיון דלא ילקה מה שייך היתר מצטרף לאיסור דהא לר' יוחנן קיימי' דח"ש אסור מן התורה בלא"ה וא"כ צירוף למאי וע"כ צ"ל דלאו ק"ו הוא אלא גילוי מילתא בעלמא ועונשי' על דין כזה וכ"כ להדי' הר"ש במס' טבול יום דהאי ק"ו גילוי מילתא בעלמא הוא ותיקשי לתה"א הנ"ל וי"ל דודאי לענין היתר מצטרף גילוי מילתא דמה"ת להקל בכל אי' טפי מנזיר אבל לענין טעם כעיקר איננו גילוי מילתא בעלמא דהרי בנזיר אפי' מה שאינו ראוי לאכילה אסר רחמנא כגון חרצנים וזגי' דדומה לעפר בשארי איסורי' כמבואר בשבועות כ"ב ע"ב ה"נ אסרה תורה משרת ענבי' ואיננו גילוי מילתא אלא ק"ו גמור ואין עונשין מן הדין:

ואכתי צריך לפמ"ש ה"ה פ"ב ממאכלות אסורות דכל היכי דאיכא לאו הבא מכלל עשה בלא"ה ונוסף עוד ק"ו אז עונשי' מן הדין א"כ מנ"ל לר"ע היתר מצטרף לאיסור דלמא אי לאו משרת לא הוה עונשי' אג"נ דה"ל לאו הבא מכלל עשה ואי לאו ג"נ לא הוה עונשי' אמשרת דאין עונשי' מן הדין והשתא דאיכא תרווייהו עונשי' מן הדין י"ל כבר כתבתי לעיל דהיכי דאיכא לאוקמי קרא אמילתא חדתי כגון היתר מצטרף לאיסור לא מוקמי' לאפושי במלקות אטכ"ע:

ואמנם בשמעתין דהקשו תוס' לר"ש תרתי למה לי ג"נ ומשרת דלהיתר מצטרף לאיסור לא איצטריך דכל שהוא למלקות הומ"ל דאיצטריך תרווייהו לטע"כ וללקות דאין עונשי' מן הדין אא"כ איכא לאו הבא מכלל עשה בהדי' והא דלא משני הכי משום דלר"ש קאי דאית לי' עונשי' מן הדין בסנהדרי' ע"ד ע"א ע"ש:

ובזה י"ל מ"ש תוס' בשם ר' יקיר וכן בתוס' מעילה י"ח ע"א ובנזיר דלא אמרי' כ"ש למלקות אלא בעין אבל במעורב לא והרב החסיד מה"ו בער בלאך זצ"ל הקשה ע"ז מש"ס שבועות כ"ב ע"ב דפשיט דלית לי' לר"ע כ"ש למלקות דא"כ ל"ל משרת לצרף ולרבינו יקיר ק' הא איצטריך במעורב והובא ק' זו בשמו בס' נב"י קמא ולהנ"ל ניחא דרבנו יקיר נמי לא אמרה אלא לר"ש דס"ל עונשי' מן הדין ואייתרי קראי ושביק ודחיק ומוקי נפשי' לחלק בין בעין לתערובות אבל ר"ע דאין עונשי' מן הדין נח לדידי' יותר להצריך תרי קראי כדי ללקות מלחלק בין בעין לתערובו' ואע"כ ר"ע לית לי' כ"ש למלקות ואז נח יותר לאוקמי קרא להיתר מצטרף לאיסור למלתא חדתא מלאוקמי אטע"כ ולמלקות:

דף סז:

טעמא ולא ממשא אסור ואין לוקי' פירש"י כגון חלב בקדרה נראה אין רצונו בקדרה של בשר כמו שהבינו תוס' והקשו אלא חלב האסור כגון של טמאה או טרפה שנפל לקדרה של מאכל ולא בא רש"י אלא לפרש דזה מקרי לא ממשו לאפוקי מהסוברים דזה נקרא ממשו כמו חטים ואורז וכמ"ש הרא"ש ורשב"א בתה"א ס"ל דלא מקרי לא ממשו אלא טעם בשר שבחלב לאפוקי מזה אותם פירש"י אבל לא בב"ח מיירי כלל:

אסור ואין לוקין פירש"י טע"כ לאו דאוריתא וג"נ חידוש ומשרת להיתר מצטרף לאיסור וק' דבפסחים פריך ור"ע טע"כ מנ"ל משמע אי לאו דאית לי' טע"כ בעלמא לא מצי למימר משרת אהיתר מצטרף לאיסור ועיי' פסחים מ"ה ע"א מ"ש רש"י מרבנן דכותח הבבלי ומ"ש מהרש"א שם:

ונלע"ד דהא כ' רשב"א בתשו' סי' ת"מ דטע"כ והיתר מצטרף לאיסור שניהם שוים בסברא ע"ש וא"כ הא דפשוט לש"ס לאוקמא קרא דמשרת לשרה ענבים במים שהוא טע"כ טפי מלאוקמי אשרה פתו ביין שהוא היתר מצטרף לאיסור היינו משום דקרא כתי' לא ישתה משמע שתי' והיינו ענבי' במים לאפוקי פת ביין היינו אכילה וכל זה התם דקאי לר"ע דס"ל כל שיעור נזיר בכזית וא"כ לא ה"ל להזכיר שתי' אשרה פתו אי לאו דכבר נפקא לי' טע"כ ממקום אחר מג"נ אבל למאי קיי"ל כל שיעורי נזיר ברבעי'

א"כ שפיר יש לאוקמא קרא בשרה פתו ביין ונקוט לא ישתה משם דשיעורו ברביעי' שיעור שתי' ע"ש בנזיר פ' ג' מינין ל"ד ע"ב ותבין:

גמר מג"נ התם בפסחים ס"ל לרבנן ג"נ חדוש הוא ונט"ל אסור אפי' אי בעלמא מותר ולכאורה גיעולי כלי מדין קאמר אבל ג"נ דעלמא לא ילפי מיני' ובבד"ה דף ס"ה הנ"ל משמע בכל ג"נ דעלמא אסור נט"ל דהקשה בשם רמב"ן הא כליהם עצמם לא נאסרו אלא מפני בליעת האיסורי' והאיסורי' עצמן פגם שלהם מותר ואיך יאסרו גיעולי כליהם ונדחק מאוד ולא עלתה בידו ומשמע דקאי אג"נ דעלמא וצ"ע בזה:

לאו נט"פ הוא הא דקאמר הכי בפשיטות נ"ל משום דכתיב אך את הזהב פירש"י אע"ג שכבר הטהרתם מטומאת מת עדיין מנועי' אתם מלשמש בהם ער אחר הכשר מג"נ א"כ הרי כבר עבר עליהם ז' יום וכבר נפגם בלי ספק וצ"ל הא דאמרי' לר"ש לא אסרה אלא בת יומא והיינו ר"ש לטעמי' דגוי' אינם מטמאים באהל אלא במגע נמצא אין הכרח שיתטמא שום כלי תשמיש טומאת ז' כי במת לא נגעו ובאהל לא נטמא רק נטמאו ממגע ישראלי' שהרגו את המדין ואין הכלי טמא אלא טומאת ערב ולא אסרה תורה אלא ב"י ואמנם עיי' במשנה ב' פ"א דאהלות דגם כלי' באדם טמאים טומאת ז' וליתי' למ"ש ומ"מ דחי א"א דלא פגמא פורתא היינו כיון דבעי הערב שמש ואיכא מ"ד תחלת הלילה פוגם ממש ואפי' לא קיי"ל כוותייהו אלא בעי' לינת כל הלילה או מעל"ע מ"מ א"א דבכניסת לילה לא פגמ' פורתא עכ"פ דהא איכא חד מ"ד דפוגם ממש עיי' זה בתוס' סוף מסכתא:

ועוד נ"ל לאו דוקא בת יומא בודאי אותם טמאי' ששמשו עם הכלים בתוך ימי טומאתם אותם הגעילום ביומם ומ"מ אומר קרא שאחר ימי הזיה נמי אותן שלא נגעלו עדיין יגעלום משום שישמשו בהם דברי' חריפי' דמחלי' לשבח ונהי דשבח גמור לא הוה מ"מ החריף עושה אותו שאינו ב"י כמו ב"י והיינו דמסיק א"א דלא פגמא פורתא הן ביומו והן ע"י חורפא כשאר פגם פורתא עיי' לשון ש"ס לעיל ל"ט ע"א אגב חורפא דחלתת מחלת לי' לשמנוניתא והוה לי' כנ"ט לשבח ע"ש משמע לא נותן טעם לשבח ממש אלא כנותן טעם ומסתיין דמשוי לי' כמו ב"י ומ"מ פגם פורתא:

א"א דלא פגמא פורתא. סתירת רש"י עם פירש"י דפסחים כבר כתבתי לעיל:

דלא פגמא פורתא הקשו תוס' לר"ש תרי קרא ל"ל ותי' רבנו יקיר דר"ש לא אמרו אלא בעינא ולא בתערובות וכבר כתבתי לעיל ק' הרב מה"ו בער בלאך ז"ל משבועות כ"א ע"ב וכתבתי שם ישוב על זה ובשם הגאון מו"ה משולם טיסמניץ שמעתי תי' וכבר קדמו בס' טה"ק פ' התערובו' והוא דהריטב"א במס' מכות כ' דר"ש דס"ל כ"ש למכות לא מקרא או מהל"מ אומר כן אלא מסברא דשיעורים לא נאמרו אלא לקרבן דמייתי אשוגג ולא

אחשבי' משא"כ מלקות במזיד דאיהו אחשבי' חייב אפי' בכ"ש. ולפ"ז י"ל זו היא בעצמו ס' רבנו יקיר דבמזיד נמי אי אכלו' בעיני' דאחשבי' אבל אם נתערב ואוכל התערובות אפי' במזיד לא אחשבי' להאיסור ובעי כזית ואמנם ר"ע אמר שרה פתו ביין משמע בכוונה שורה פתו והרי אחשבי' וחייב אפי' בתערובות בכ"ש:

ועוד אני מוסף בשנדקדק באריכות לשון רבנו יקיר שבתוס' שז"ל וא"כ שפיר איצטריך משרת להיתר מצטרף לאיסור כגון חצי יין שנבלע בחצי זית פת וכו'. ודבריו צ"ע מאי כגון הרי בהכי איירי' בהיתר מצטרף לאיסור וע"ז תי' במעורב בד"א לא אמרי' כ"ש למלקות וא"כ מה צריך להאריך כגון וכו' אבל האמת יורה דרכו דהרי כ' רשב"א בתשובה סי' ת"מ דלהכי שקולי' הם טע"כ עם היתר מצטרף דהיתר מצטרף לאיסור החצי זית בעין אך אינו אלא חצי זית ולעומת זה טע"כ כל הזית היתר מובלע מהאיסור אך אינו בעין ולפ"ז משרת ששרה פתו ביין מיירי שהיין מונח בעין על הפת ואיננו מובלע בתוכו וחידש רבנו יקיר דלר"ש דלא צריך קרא להכי מוקמי' קרא דאפי' מובלע בפת ואינו ניכר אם הוה תרתי לריעותא שאינו אלא חצי זית איסור וגם מובלע ואינו ניכר אפ"ה לוקה ועי' וק"ל. (ומה ששייך עוד לדברי רבנו יקיר יבואר לקמן אי"ה ס"ח ע"ב):

ודברי רבנו יקיר דמייתי ראי' דאל"כ לא משכח ביטול אי' לר"ש מאוד תמוהי' מה ענין כל שהוא למלקות לבטול איסורי' דאותן איסורי' שהם במשהו ר"ל אפי' מאה זיתים שנתערבו ביתד מששים שהם ששה אלפים זיתים זהו בכלל איסורו במשהו וכ"ש למלקות היינו כ"ש בעין וכן צ"ע קצת תוס' חולין צ"ו ע"א ד"ה מ"ט ברי':

דף סח.

למעוטא סרוחא מעיקרא פירש"י מוכה שחין וכו' וצ"ל נהי לאו דנבלה לא חל אבל עשה דשאינו זבוח דחל כבר במעי אמו דבהמה לא פקע ע"י מוכה שחין:

לא צריך קרא עפרא בעלמא הוא עיי' בכורות כ"ג ע"ב וכבר כתבתי לעיל יישוב לזה ופה אעתיק מ"ש על גליון ש"ס שלי שם בבכור' כבר מכמה שנים ת"ל ונ"ל דעיקור כוונת ש"ס על קרא דסוף פ' שמיני וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה דשם מיירי מדין טומאת נבלה וכתי' נבלה סתם וסמיך ילמוד סתום מן המפורש גבי איסור אכילת נבלה ושם נאמר לגר אשר בשעריך תתננו ואכלה דבעי' ראוי לגר ה"נ בעי' ראוי לגר ובר פדא ס"ל דאהנוגע בנבלתם דבשעת נגיעה יהי' ראוי לגר כנבילה דאכילה והתם סרוח מעיקרא לא צריך קרא ור' יוחנן ס"ל אכי ימות קאי דבשעת מיתה תהי' כנבלה דאכילה דלענין טומאה גם סרוח מעיקרא צריכא קרא דסד"א דהוי כשרץ וזיבה וטפת קרי אבל

לא הומ"ל מוהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו דהאי קרא איצטריך לשיעור אכילה שהנושא כזית טמא וע"כ כמ"ש וק"ל עכ"ל על הגליון:

והנה תי' שם תוס' דלטומאה צריך קרא פי' דמסברא חצונה מה ענין טומאה לראוי' לאכילה וכי שכבת זרע או שקצים ראוי' לאכילה ואפ"ה מטמאי' וע"כ הוצרך קרא דסרוח מעיקרא יוחל עליו שם נבלה ומדלית לן קרא מתי יפקע ממנו שם נבלה הרי הוא לעולם בטומאתו עד שיופסל אפי' מאכילת כלב ואין זה לא חומרא ולא קולא דנימא טומאה חמורה מאי' אכילה או קיל מיני' כי טומאה ענין בפ"ע הוא ואין לו המשך לאיסורי':

ובתוס' בכורות ז' ע"א כ' תוס' בחד תי' דטומאה ואיסורי' ב' ענינים הם והכוונה דודאי הא דמעוכל אינו מטמא אין הטעם משום שאינו ראוי' לאכילה דדבר ידוע הוא דראוי' אפי' למאכל אדם מכ"ש לאכילת כלב ואפי' להקריב למזבח הי' ראוי לולי הקריבהו נא לפחתך כמבואר להדי' במנחות ס"ט ע"א ובתוס' שם אלא שום הלכה למשה מסיני היא דעיכול מבטל טומאה כמו טבילה בכלים וזריעה בתרומה והשקה במים אע"ג דלענין איסור לא מהני מ"מ לענין טומאה מהני וה"נ עיכול והגעלה וליבון מהני לאיסור ולא מהני לטומאה והם ענינים נפרדי' אין למדין זה מזה ה"נ עיכול מפקיע הטומאה אעפ"י שראוי לאכילה משא"כ באיסור או"ה דג טהור שבלע דג טמא אסור ואינו לטמא ובשר נבלה בעין שנפסד מאכילת אדם מותר כיון שאינו ראוי לגר וטומאה לא פקעה מיני' עד שיפסל מאכילת כלב ואפשר היה ראוי שיגזרו חז"ל שלא לטהר בעיכול דאי מטהרת לי' מטומאה אתי להתירו באכילה ג"כ ואולי משום זה כ' רבנו האי דמייתי תוס' במנחות אפושי טומאה לא מפשי' פי' משו"ה לא גזרו יהיה איך שיהיה פי' התוס' הנ"ל הוא כאשר כתבתי ודלא כנב"י קמא חיו"ד סי' כ"ו:

עפרא בעלמא הוא הלשון משמע דוקא סרוח מעיקרא הוה עפרא בעלמא אבל סרוח אח"כ לא הוה עפרא וזה ליתא דכל שאינו ראוי לאכילת אדם הוה כעפר ובפ"ב דשבועות הוה בעי למימר אפי' נבלה משובחת הראוי לגר מ"מ גבי ישראל הוה כעפר כיון שאינו ראוי לו אלא דמסיק דליתא דאיסורא בעלמא רביעא עלה ע"ש כ"ב ע"ב אבל אמת נכון כל שאינו אוכל אדם הרי הוא עפרא בעלמא אלא הכי קאמרי' כיון דעפרא בעלמא הוא לא נחית עליו שם לא תאכלו כל נבלה ולא צריך קרא למעוטי מלגר אשר בשעריך תתננה ואכלה אע"כ מיירי במשובחת מעיקרא ונחית עלי' שם איסור אכילת נבלה והוה סד"א תו לא נחית מיני' אפי' הוה כעפרא קמ"ל דפקע מיני' איסורא לכשיהיה כעפרא:

ולכאורה י"ל ר"מ לשיטתו דודאי יש לעיין למ"ש תוס' בבכור' דלענין טומאה צריך דה"א מידי דהוה אש"ז ושרצים וק' באיסורא נמי נימא הוה סד"א אפי' אינו ראוי דומי' דשרצים

דאמרי' לקמן דמאיסי ובדילי מיני'. וע"כ צ"ל בזה שום חילוק בין איסור לטומאה בענין זה וכשאני לעצמי אומר כי בטומאה נכתבו כל מיניהם בפרשה א' בפרשת צו כתי' ונפש אשר יגע בכל טמא בטומאת אדם או בהמה טמאה או בכל שקץ טמא. ובפ' אמור כתיב והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו ש"ז או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו בכל טומאתו. ושפיר הוה סד"א דכולי' בחד מחתא מחתינהו וכשם ששרץ וש"ז מוסרחי' מעיקרא ומטמאי' ה"ה נבלה משו"ה איצטריך קרא לסרוח מעיקרא משא"כ לענין איסורי מאכלי' כל א' בפרשה בפ"ע נהי דשרץ אסור אפי' סרוח מעיקרא מ"מ נבלה סרוח מעיקרא לא צריך קרא וא"ש. אך לר"מ דס"ל כל האיסורי' מצטרפי' שכולם נכללי' בלאו א' לא תאכל כל תועבה כדלעיל ס"ו ע"א א"כ פשיטא די"ל כשם דאכילה דשרצים סרוח מעיקרא וחייב הה"נ נבלה משו"ה איצטריך קרא לסרוח מעיקרא ולפ"ז כי היכי דלא קיי"ל כר"מ בהא דכל האיסורי' מצטרפים ה"נ לא קיי"ל כוותי' בסרוח מעיקרא וממילא נטל"פ מותר:

וי"ל עוד ר"ש לשיטתו לפמ"ש תוס' דר"ש ס"ל פגם פורתא לא מיחשב פגם ורבנן דפסחים ס"ל מיחשב פגם והיינו דהרי סתם תנא דפג"ה ס"ל יש בגידין בנ"ט ואנן קיי"ל כר"ש דעץ הוא והתורה חייבה עליו עיי' פסחים כ"ב ע"א וחולין צ"ט ע"ב והסכימו כל המפרשים דלא במציאות פליגו אלא לכ"ע אית בי' טעם כל דהו ומר מחשיב לי' עץ ומר מחשיב לי' טעם והשתא כשם דלר"ש טעם כ"ש דגיד לא מיחשיב לי' טעם ה"נ פגם פורתא לא מיחשיב לי' פגם וההיפוך לרבנן ואנן קיי"ל אין בגידין בנ"ט וה"ה פגם פורתא לא מיחשיב פגם ולא אסרה תורה אלא קדרה ב"י אבל פגם גמור מותר:

מחלוקו' שהשביח ולבסוף פגום וכו' הט אזנך ושמע ענין הסוגי' וביאורה הנה הברייתא דתני' לא תאכלו כל נבלה וגם לא הוזכר בה לא ר"מ ולא ר"ש ולא יחלק מעולם על דרש זה נבלה שאינה ראוי' לגר אינה קרוי נבלה והכרח גדול הוא דלמה לי דכ' רחמנא ואכלה לא ה"ל למימר אלא לגר אשר בשערך תתננה או מכור לנכרי וכי ליועץ הוא צריך מה יעשה עם הנבלה אם יאכלנה או לא אע"כ לא בא אלא להורות כל זמן שראוי לאכילת אדם צריך למוכרה לגר משא"כ כשאינה ראוי. וסתמא דתלמוד' אומר לעיל דר"מ מוקי לי' לסרוח מעיקרא ועולא פליג אהא ונראה טעמו משום דלא ניחא לי' לאוקמי' סתם מתני' דגריסי' דלא כר"מ ע"כ ס"ל דלכ"ע קאי קרא אנבלה משובחת והסריחה דמותר דה"ה פגום מעיקרא והיינו מתני' דגריסי' דמיירי ברותחי' ואתי' ככ"ע ולא פליגי אלא בהשביח ולבסוף פגום וידוע דהאי פגם אינו פוגם לשלא יהי' ראוי לגר דהאי אפי' נבלה עצמה מותרת אפי' לר"מ אליבא דעולא אלא כיון דמיירי באיסור הבא מכח טעם וכל

שפוגם ואינו מוטעם בתבשיל מותר וסבר ר"מ כיון דכבר השביח ונאסר אע"ג דאח"כ פוגמו קצת ואינו נהנה שוב מהטעם ההוא ה"ל כמו חנ"נ דאפי' אפשר לסחוט ולהסיר האיסור מתוכו מ"מ חתיכה עצמה נשארה באיסורה ה"נ ל"ש ואהך סברא פליג ר"ש ולא מדמי' לי' לאפשר לסוחטו וס"ל כיון דפוגם בתבשיל חוזר להתירא:

ואמנם ר' יוחנן דס"ל בפגם מעיקרא פליגו א"א שיסבור אדם מעיקרא תיאסר אי נבלה שאינה ראוי לגר אינה קרוי נבלה וכמו שהסבירו הרשב"א והר"ן כיון דאפי' נבלה בעינא שהיתה משובחת ונאסרה חוזרת להתירא כשאינה ראוי להנות ממנה א"כ הטעם שהוא רק כעיקר אם אין נהנים מטעמו ולא נהנים אעפ"י שאין המאכל נפסל על ידו שלא יהיה ראוי לגר מ"מ כיון שאין בנתינת טעמו הנאה מהיכי תיתי לאסור הטעם ההוא ואי אפשר בשום אופן להסביר טעמו של ר"מ אלא משום דס"ל סרוח מעיקרא צריך קרא ואין לנו שום קרא להתיר נבלה משובחת שנסרחה א"כ ממילא ילפי' מג"נ דטעם שנפגם אסור ואפילו תימא לא אסרה אלא קדרה ב"י מנ"ל לחלק בין פורתא לטובא כיון דלית קרא להתיר ור"ש ס"ל סרוחא מעיקרא לא צריך קרא וממילא אוקי קרא לנבלה משובחת שנסרחה שמותרת וממילא השכל מחייב דפגום מעיקרא בתבשיל אפי' ראוי לגר רק שפוגם טעמו מותר וע"כ צ"ל ג"כ משום פגם פורתא דבת יומא נאסר ומבעי' לש"ס דאולי ר"ש מתיר נמי השביח ולבסוף וס"ל נמי אפשר לסוחטו כזה מותר ומ"מ ר' יוחנן ס"ל בדרשא דקרא ובפגום מעיקרא כר"ש ואמנם בהשביח ולבסוף באפשר לסוחטו ס"ל לאסור דאין ב' הסברות תלויין זב"ז כלל הארכתי בזה דלא כנב"י קמא חי"ד סי' כ"ו הנ"ל:

והנה בנבלה שנסרחה ונפסלה מאכילה הסכי' הגאון מעיל צדקה בס' כנפי יונה סי' ק"ג לדעת בעל מנחת כהן דלמד מלשון רמב"ם דכ' פי"ד ממ"א דהאוכלו פטור משמע אבל אסור מדרבנן מיהת ודלא כפר"ח וכ' הגאון הנ"ל הטעם דכיון דאיהו אכלי' אע"ג דבטלי דעתי' ומשו"ה פטור מן התורה מ"מ כיון דלדידי' חשוב יש לרבנן לגזור אטו לא אסרוח טפי ממה שיש לגזור אינו בת יומא אטו בת יומא ונכון הוא:

ובפגום ולבסוף השביח דאוסר הרמב"ם וס"ל כי היכא דהשביח ולבסוף פגום אסור ה"ה פגום ולבסוף השביח ולא סתמה מתני' להתיר אלא גריסי' דפגם מתחלה ועד סוף משנפל עליהם חומץ ברתיחתן שוב אפי' לכשיצטננו נשארו בפגמן ובירושלמי שאיל אי חזרו לשבחן בציניתן ופשיט אי ס"ד חוזרי' לשבחן א"כ אפי' בשעת רתיחתן יהי' אסורי' כיון שסופן להשביח ממילא לא חשיב פגם אפי' בשעת פגימתן וכ' פר"ח וכנפי יונה דלא דמי לחסירה מלח דהתם לא תשביח ממילא אלא ע"י מעשה להשלים חסרון המלח משו"ה

מותר בשעת פגימתו משא"כ צינון הגריסי' דאתי ממילא אי הוה חוזר ממילא לשבח הי' אסור אפי' בשעת פגמתו, ודלא כש"ך ע"ש:
וקצת י"ל בזה דברי רש"י התמוהים שכ' ראוי לחמע בה כמה עיסות אחרות של תרומה וצ"ע מה רצה בזה הלא גם בכלאי הכרם אייריגן, ואנו דנין כך אלו הוה שרינן משום פגם דאכילה היה יכול לחמע בו עיסות אחרות של היתר נמצא איננו פגם ואסור ממילא לחמע בה, וא"כ מה צריך רש"י לומר של תרומה ואולי י"ל קצת בשלמא כלאי כרם אי הי' מותר ע"י הפגם הי' מחמע בו עיסות אחרו' ואוכלם מיד בלי שום תיקון אחר וה"ל לשבח ומשו"ה אסור אבל של תרומה אפילו אם נתיר לחמע מ"מ עדיין אסור עד שירום ממנו שיעור תרומה שבו כמבואר במס' תרומה פ"ה ובמס' שבת פ' נוטל ועיי' ברא"ש פג"ה סי' ל"ז וא"כ אין השבח בא מאליו קמ"ל רש"י דהא יכול לחמע בו עיסת תרומה והוה לשבח בלי שום מעשה:
נפל של תרומה תחלה דברי הכל אסור מכאן מוכיח הש"ס דפליגי בפגום מעיקרא משום דמחשב לי' תרומה תחלה להשביח ולבסוף פגום וצ"ע וכי התרומה פגמה בסוף והלא החולין הוא דפוגם וצ"ל דזה דומה למאי דאמר ר' יוחנן לעיל ואם ריבה פגם מותר ומפרשי' דאיכא מילי אחרינא בהדה וה"נ התרומה שקדמה וחולין דבתרה מצטרפי לפגום ומיחשיב השביח ולבסוף פגום ואוסר ר"ש ומוכח דפליגי בפגום מעיקרא וא"כ מאן דפליג אהא דר' יוחנן דריבה פגם לא מוכח מידי. משום די"ל הך דתרומה תחלה ה"ל משביח מתחלה ועד סוף ומה שפגם אח"כ ע"י החולין לא מיחשב פגם של תרומה ומיושב דלא קאמר תיובתא דעולא תיובתא והא"ש וק"ל:

דף סח:

הערלה וכלאי הכרם מצטרפי' ר"ש אומר אין מצטרפי' עיין תוס' דמייתי מס' מעילה פריך הא לר"ש לא בעי צרופי ע"ש ולא תיקשי לרבנו יקיר מאי פריך דלמא נפקא מיני' היכי שכבר מעורב חצי זית ערלה עם היתר ואח"כ חצי זית כלאים דבעי צירוף די"ל דכל הני מתניתא דהך פירקין דמעילה דמיירי מצירופי פגול נותר וטמא בגד ושק וכדומה לא מיירי בתערוב' מילי אחריני ובנזיר ל"ח ע"א פריך לר"ש מכל אשר יעשה למה לי ושם מייתי תוס' לדרבנו יקיר לא תיקשי א"כ מאי פריך ש"ס דלמא מכל אשר יעשה מגפן היין מיירי שאוכל זג מעורב עם לחם וחרצן מעורב עם לחם שצריכים שיעור ומצטרפי' דז"א דלא יעלה על דעת דהפסוק מיירי מצירוף ועירוב היתר פלא קרא דמשרת דמיירי

מהיתר או ענבים במים או פת ביין אבל אסוק מכל אשר יעשה מגפן היין מאן דכר שמי' דהיתר בהך קרא מצירוף כל אשר יעשה מגפן היין מיירי ולא מדבר אחר:
ושמעתי בשם הגאון מהר"מ ברבי זצ"ל דרבנו יקיר לא לקושטא דמילתא אמר אלא הכי קאמר אי לאו ג"נ ה"א טעם אינו כעיקור וממילא ה"א אפי' תערובת חד בחד מיגרע גרע ובעי שיעורא וה"א אהא קאי משרת אבל השתא דכתי' ג"נ וילפי' מיני' טע"כ בכל התורה מכ"ש חד בחד ותו לא אמרי' דבעי צירוף אלא מוקמי' משרת ללקות אטע"כ בנזיר דאג"נ אין לוקין כך שמעתי סתם וצריך לומר כפירש"י בדרבנן דכותח הבבלי דמוקמי' להיתר מצטרף לאיסור אפי' לא ידעי' טע"כ ודלא כסוגי' דפסחים וא"כ לפמ"ש אני עני לעיל דר"ע לשיטתו ע"כ ליכא לאוקמי אהיתר מצטרף לאיסור טרם ידעי' טע"כ א"כ לר"ע ליכא למימר כס"ד דרבינו יקיר ומיושב בזה סוגי' דשבועו' דלא תיקשי אדרבנו יקיר וק"ל:
האי עכברא דנפל לשיכרא כ' הרא"ש דצונן אינו אוסר מדברי אותו רשע נפל זבוב לכוסו של א' מהן זורקו ושותהו ע"ש ומיהו להרא"ה בבד"ה דדברי' המאוסי' מותרי' בעינא לכתחלה ולא פליגי אלא בעכברא דמפורש בהדי' בקרא ע"ש א"כ אין ראי' מזבוב ובפשיטות ה"ל לאתויי' ראי' מדאמרי' גבי בב"ח חדוש הוא אי תרו לי' כולי' יומי' בחלבא שרו משמע שארי איסורי' נמי אינם נאסרי' בצונן אלא בנכבש זמן מה כדלקמן אי"ה מיהו מדברי רא"ש נלמד דבעלי חיים נמי פולטין ואוסרי' אי נפלו לקדירה והוציאו חי מ"מ נאסר הקדרה. מיהו לענין בליעתן יש לעיין כגון דג שנפל למשקה של ערלה וכלאי הכרם או דם או יין שרף חמץ בפסח והוציאו חי דאפשר לומר אע"ג דבלע מ"מ חום הטבעי מהפכו לבשרו ומותר כאלו אכל איסור אם לא נתפטם כל ימיו באיסור עיי' ש"ע י"ד סי' ס' ובש"ך שם סק"ה ע"ש, או דילמא בבני מעיו נעשה עיכול ולא הנבלע בשארי איבריו:
דנפל לשיכרא כ' תוס' דנכבש בתוכו יום או יומים וכבוש כמבושל קושטא דמילתא הכי קיי"ל דכבוש כמבושל אבל אה"נ למאן דס"ל כבוש אינו כמבושל מ"מ כרותח הוה וצריך ס' נגד הקליפה ומיירי שלא הי' השכר ס' נגד הקליפה ועוד אסרי' רב לאו דוקא דאסרי' באמת אלא חשבי' לאיסורא ושוב שיער בו ולאפוקי דלא התירו להדי' משום פגם:
ודכ' תוס' יום או יומים רוב הפוסקים ס"ל שיעור כבישה יום שלם מדאמרי' אי תרו לי' כולי' יומא בחלבא וכו' ואמנם תוס' שם בחולין ק"ח ע"א כ' תרו לי' משום דחלב לח והבשר רך ע"כ כשמונח בתוכו זמן רב כמו יום שלם נמשך מהחלב לתוך הבשר הרך ולא מטעם כבוש דלפ"ז אם נכבשו שני דברי' יבשים וקשים במים א' איסור ואחד היתר

לא נאסרו זה מזה ועיין כן במג"א סי' תמ"ז סק"ט ע"ש ונראה זה דעת תוס' כאן שכ' יום או יומים ולא ברירא להו דנעשה כבוש ביום א', וזה דעת המרדכי דבעי' ג' ימים ויליף מעירוי דכלי יין ועיי' לעיל רא"ש פ' אין מעמידין אמנם רש"י פי' בכל מקום כבוש בחומץ דוקא וקשי' משמעתין במה נאסר עכברא בשיכרא. והנה לעיל ל"ה ע"ב במתני' כבשין שדרכן לתת לתוך חומץ ויין פירש"י כבשין לכבוש דגים וכו' בחומץ והקשה תי"ט אי נכבשו בחומץ מאי האי דתנן שדרכן לתת לתוכן חומץ ויפה כ' הגאון בכנפי יונה סי' ק"ד דאין כוונת רש"י בשום מקום שאין כבוש אלא בחומץ אחר ששופך לתוכו אלא הכבישה עצמה היא החמוץ כי כשכובשין ירק במים או מלפפוניות שקורין ארקיס נעשין המים חומץ והם מתרככי' בתוך החומץ ההוא כידוע והיינו דפירש"י כבשין שכובשי' הדגי' בחומץ היינו במים או משקה שמתחמץ ע"י הכבישה ואם דרכן לתת לתוכן חומץ ממש ג"כ נאסר משום יי"נ ולפע"ד זה ברור ואמת וא"ש מתני' דורד ישן שכבשו בשמן חדש או בהיפוך שהשמן מתחמץ ע"י הכבישה ואש"נ בשמעתן דהעכבר הי' בתוכו שיעור הכבישה שנתחמץ השכר על ידו ואין רחוק דאי תרו לי' כולי' יומא בחלבא נמי מהאי טעמא דידוע בשר השוהה בתוך חלב יום שלם תתחמץ החלב ותתגבן ומי החלב יהי' חמוצים:

ולפ"ז י"ל מאי דקיי"ל כרוב הפוסקים דכבוש יום שלם הוה כבוש נמי מהאי טעמא דקים להו רבנן דבכ"ד שעות יגרום לו כח חמוץ אפי' אינו נרגש עדיין מ"מ יש לו כח להבליע ולהפליט מכח חימוצו אשר בתוכו ולפ"ז א"ש מה שנתקשו ש"ך וט"ז ומג"א איך שייך איסור כבישה בכלי הא כבר נפגם בדופני הכלי אחר מעל"ע וי"ל דחמוצו מחלי' לשבח ואם יש בו כח להבליע ולהפליט מכ"ש שיהיה בכחו להשביחו, ועיי' י"ד רס"י ק"ה:

דהא מימאס מאיס וכו' רוצה לומר דהא כל הולך על גחון וכל מרבה רגלים מימאסי וסרוח מעיקרא דכי האי גוני בכל אי' שבתורה לכולי עלמא לאו אוכל הוא והכא כתי' לא תאכלום א"כ אפילו פגם בתבשיל אחריני נמי אסר רחמנא ולפ"ז אפי' עכברא דדברא דלא מאיס מ"מ כיון דבחד לאו כיילי' רחמנא נטל"פ שלו נמי אסור. ודעת רא"ה בבד"ה דלא אסרה תורה אלא המשובחים בהם ולא פרעוש ויתוש ואותן אפי' בעיניהו שרו ויפה הקשה רשב"א מלעיל כ"ו ע"ב אכל פרעוש א' או יתוש א' ה"ז מומר להכעיס ע"ש ש"מ מיירו בפגומי' אפ"ה אסורים מן התורה ולא נמצא יישוב על זה:

ובדילי אינשי מיני' לשון זה משמע כפירש"י דלהתוס' לא ה"ל למימר אלא מימאס מאיסי ומ"ט אסרן הכתוב הא הוה סרוח מעיקרא והאי בדילי אינשי שפת יתר הוא אבל לרש"י עיקור ק' הוא בדילי אינשי ומאי צורך לאוסרו הא בלא"ה בדילי אמנם יפה הקשו תוס'

דעכ"פ בעי למיסרי בלאו ללקות האוכלו והנה במשנה שלהי מכות אר"ח בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות ופירש"י דשקצים דבלא"ה בדילי מיני' ולא היה צריך לאוסרן אלא לזכותם שהמקיימם מקבל שכר, והנה לפי' תוס' דשמעתין י"ל נהי חד לאו איצטריך למכתב ללקות העובר מ"מ קשי' לי' לר"ח בן עקשי' הרבה לאוי' למה לי בדבר שאין בני אדם להוטי' אחריהם ובדילי מיני' כגון אכל פוטיתא לוקה שש למה לי לרבו' בלאוין אלא לזכות ישראל, ומ"מ קאמר הכא חידוש הוא מ"ט לאוסרן כלל הא הוה נבלה סרוח מעיקרא אלא חידוש הוא אבל לרש"י קשי' כיון דכל ק' הש"ס אינו אלא למה צריך לאוסרן הרי בלאה"נ בדילי מיני' ק' מלבד ק' תוס' דהא בעי למיסרי' בלאו עור ק' הא על מדוכה זו ישב ר"ח בן עקשי' ותי' למען יגדיל תורה ויאדיר לזכות ישראל ואמנם דקאמר ש"ס ולטעמיך שכבת זרע ליטמא לח ויבש הא לרש"י ניחא דקאמר ולטעמיך בעית להוכיח דלא בדילי אינשי מיני' מדלא מטמא יבש ולטעמיך הא ש"ז בודאי בדילי ואפ"ה אינו מטמא יבש אבל להתוס' ק' מאי קאמר ולטעמיך וכו' אה"נ כל זה נכנס בקושי' שרצים וש"ז שסרוחי' מעיקרא ומטמאי' וחדוש הוא זה דהרי נבלה סרוח מעיקרא אינו מטמא א"כ בין שרץ בין ש"ז ליטמא לח ויבש ומאי ולטעמיך דקאמר: ע"כ נלע"ד דרש"י ותוס' עולי' בקנה א' משום דקשי' לי מאי חידוש הא מצינו כיוצא בזה בחרצני' וזגים דנזיר שנדר היום ויש חרצנים וזגים דהוה לגבי' דידי' סרוח מעיקרא ומבואר בפ"ב דשבועות דכעפרא בעלמא הוה וכנבלה סרוחא ואסרי' רחמנא א"כ מאי חידוש דשרצים וי"ל בשלמא התם דלא בדילי אינשי מיין ושכר ע"כ עשתה תורה סייג לאסור אפי' הסרוח מעיקרא אבל שרצים דבדילי אינשי מיני' ולא צריך סייג א"כ מה"ת לאסור סרוח מעיקרא נמצא תרווייהו צריכא אי אמר מאיסי וחדוש הוא לאסור הסרוח מעיקרא ה"א חרצנים וזגים נמי נאסרו סרוח מעיקרא ואי אמר בדילי מיני' ולא צריך לאוסרם י"ל כק' תוס' עכ"פ רצה לאוסרם בלאו אבל מכח שניהם פריך כיון דלא בדילי ולא בעי סייג מה"ת לאסור סרוח מעיקרא אלא חדוש הוא ועל זה בא להוכיח דלא בדילי כולי האי ושפיר בעי סייג כמו חרצן דאלת"ה לענין טומאה נמי הא נבלה סרוח לא מטמא והכא מטמא וחידוש וליטמא לח ויבש אע"כ לאו חידוש הוא דמטעם סייג אחמור בי' רחמנא דלא בדילי מיני' וע"ז הדר קאמר ולטעמיך ש"ז ודאי בדילי כולי עלמא ולא בעי סייג והרי הוא סרוח מעיקרא ומטמא וה"ל חידוש וליטמא לח ויבש אע"כ בראוי להזריע אמר רחמנא ה"נ במותם א"ר וא"ש, ולק"מ נמי מר"ח בן עקשיא דאיהו קאי אהרבה לאוין שהרבה עליהם הקב"ה וכנ"ל:

אי משום דקסבר נטל"פ מותר וכו' הנך תיבות נטל"פ מותר צריך למחוק והגירסא אי משום דקסבר עכברא בשיכרא אשבוחי משבח משמע כהרא"ה דרב ס"ל ולא רבא דלא מספקא לי' כלל באשבוחי משבח אך להרשב"א ורוב הפוסקים לא גרסי' דקסבר אלא אי משום אשבוחי משבח וגם אנן ס"ל כוותי' ודע לפמ"ש רש"י בסוגי' דזרוע בשלה דלרבא טע"כ רק בקדשי' אסור מן התורה ולא בחולין מ"מ א"ש הכא דברי רבא אפי' אדאורייתא דלרש"י אפי' היכי דליכא טעמא כלל מ"מ ס' דאורייתא כאשר מבואר שם וכבר כתבנו מזה לעיל:

והתוס' הקשו מרב אמר קולף ובפסחים גבי קדרו' בפסח תי' תוס' לחלק בין משביח בעין לפוגם בעין ע"ש ובתוס' חולין ח' ע"ב מייתי תוס' הך סברא ואפ"ה הקשה אדרב וכבר נתקשה בזה בס' באר יעקב ונלע"ד דס"ל לתוס' דחולין ודשמעתין דרב ע"כ לא ס"ל לחלק בכך דא"כ לא היה נדחק לומר שמן דניאל גזר עיי' לעיל ל"ו ומ"ט לא אמר זליפתן של כלי אוסרתן אע"כ קשי' לי' דבש ולית לי' לחלק בין פוגם בעין למשביח בעין ושמואל הוא דס"ל לחלק בכך ולא רב וא"ש עיי' תוס' חולין הנ"ל ותבין כי הקצרתי:

דף סט.

נפל לגו חלא מאי לא בעי רש"י לפרש דאי פגום הוא יהי' חלא מחלי' לשבח כפי' תוס' דלא משמע שיהי' מחלי' לשבח דבר שהוא סרוח ופגום בעין רק מצינו כן בחילתת שמחלי' להבלוע בסכינא אבל לא דבר בעין ע"כ פירש"י דס"ל עכברא משבח בשיכרא וחלא אך חוזק חריפות החומץ מעכבו ולפ"ז לא הו"מ לפרש אימרטוטי אימרטוט שמחוזק החומץ נמרטו שעריו דא"כ אדרבא פשיטא שמעכבו מלהכניס טעמו ע"כ פי' אימרטוטי לחתיכות קטנות מאוד ופי' ש"ך דמיירי במרק עבה שא"א להעבירו ואולי י"ל דידוע במסננת דהחומץ החזק כלו מתולע אלא כל זמן שלא פירשו מותרי' ואם יעבירו אפי' במסננת בגד עבה כמו לבד מ"מ יתמצו התולעי' כי דקי' הם מאוד כידוע בנסיון ונמצא ע"י מסננת יהיה התולעים פירש ואסור ע"כ א"א להעביר חומץ במסננת אא"כ בשלו קודם שימותו התולעים:

והנה שיטת רש"י אפי' שרצים טהורים נמי בכעדשה אע"ג דבמעילה אמר רבא אליבא דר' יוחנן דוקא בשרצים המובדלי' אמרי' כן וכן הקשו תוס' יבמות קי"ד ע"ב מ"מ ס"ל לרש"י דסתמא דתלמודא דזבחי' ק"ו ע"ב פליג אדר' יוחנן והלכתא כסתמא דתלמודא וממילא ל' ק' נמי מריסק ט' נמלי' דהתם נמי רבא אליבא דר' יוחנן קאי ע"ש כנלע"ד. והנה פשוט דה"ה כל האיסורי' דאימרטוטי אפי' בפחות מכעדשה נמי אין לו תקנה אם

א"א לסנן דחצי שיעור אסור מן התורה אך הכא בשרצים ס"ל לרש"י כיון דחדוש הוא דפגומי' הם אין לך בו אלא חדושו כשיעורו ולא בחצי שיעור כ"כ בכנפי יונה סי' ק"ר ולפע"ד ראי' ברורה מס"פ גיד הנשה חלקו מבחוץ מהו משום דאבמה"ח חידוש הוא לא מצטרף ללקות ונהי התם אסור מן התורה עכ"פ משהו בשר שעליו דהוה חצי שיעור מבשר מה"ח אבל הכא אפי' איסורא ליכא, וי"ל אפילו דדברא דעולה על שולחן מלכי' מ"מ כיון דבחד לאו כייל המאוסי' והמשובחי' א"כ כדינו של זה כך דינו של זה. ועוד נ"ל כי היכי דילפי' איסור מטומאה להחמיר בשיעורו בכעדשה ה"נ דון מינה ומינה להקל בחצי שיעור דהרי הנוגע בשני חצאי זיתים אפי' מחוברי' בקיסם אינו מטמא דחיבורי אדם אינו חיבור כמבואר פ' העור והרוטב א"כ אין כאן איסור בח"ש משו"ה דקדק דשיעורו בכעדשה. ועש"ך סי' ק"ד והנלע"ד כתבתי:

שיער בחלא בחמשין לשיטת הסוברים דס' דאורייתא אפי' לא יהיב טעמא צ"ל דשיעור טעם המשובח שבעכברא סגי בחמשין נגד כולו יהי' ס' נגד טעם המשובח שבו וסברא כזו הוזכרה בסי' פ"ד בדברי' הפגומי' ע"ש:

וכן כל אי' שבתורה בס' מייתי תוס' ירושלמי ששיער באלף ולית הילכתא פי' ממ"נ אי קאי הירושלמי לבטל הברי' באלף א"כ הוא נגד ש"ס פג"ה דברי' לא בטלה כלל וכ"כ הרא"ש שם ואי קאי ירושלמי לבטל פליטתו א"כ הוא נגד סוגי' דשמעתין ולעולם לית הילכתא כוותי:

נכרי שהיה מעביר כדי יין ממקום למקום כ' רמב"ן דסתמא מיירי שיש פקק כדרך שמעבירי' כדים ממקום למקום אבל פתוח ממש לא כיון שהוא בידו של פועל אבל אינך דמתני' קרון וספינה ומניח נכרי בחנותו מיירי אפי' בפתוח דומי' דשולחן ודולבקי דסיפא ולח"מ הקשה א"כ איך עביד צריכותא בש"ס מרישא לקרון וספינה הלא לא דמי' להדדי ולק"מ דהש"ס לא עביד צריכותא מבבא דשולחן ודולבקי וכיון דתנן נכרי שהיה מעביר דסתמי' בפקק וגם תנן שולחן ודולבקי בפתוח ממילא נדע האמצעי' קרון וחנו' אי לאו צריכותא דש"ס:

אם הי' בחזקת המשתמר פירש"י בגמ' מפרש אעפ"י שהפליג מיל וכ"כ רמב"ם מיל וכ' ב"י שכך הי' גרסתו דאלו יותר ממיל אין לו גבול אפי' כמה פרסאו' ע"ש והקשו עליו דהרי בהל' משכב ומושב גבי טהרו' כ' יותר ממיל עכנלע"ד דהרי דחוק מאוד פי' התוס' דק' הש"ס הוא למה צריך לומר חזקת המשתמר הלא מדיוקא דסיפא נדע כל שלא הודיעו שהפליג א"כ חזקת משתמר למה לי ועל זה מסיק דומי' דברייתא דבא בדרך עקלתון כך היא כוונת תוס' וצע"ג אטו בברייתא מפורש דרך עקלתון רק מדיוקא דסיפא שלא אמר

להם ואני אבוא אחריכם אמרי' רישא מיירי בבא דרך עקלתון א"כ במתני' נמי הו"מ לדיוקי כן ומיהו ברמב"ן משמע ההיפוך מאני אבוא אחריכם הוא ביאה דרך עקלתון מ"מ הכל דוחק ע"כ הי' נראה לרמב"ם דהא דתני' אפי' יותר ממיל רוצה לומר לא מבעי' מיל שכל זמן ההוא הוה בחזקת משתמר כיון שלא הודיעו שמפליג אלא אפי' יותר שאז מתיאש הפועל ואומר מדלא אתא עד השתא ש"מ הפליג מאוד מ"מ טהרותיו טהורות. ואמנם במתני' גבי יי"נ בעי' חזקת המשתמר ובעי היכי דמי חזקת המשתמר ומייתי ברייתא דמשם משמע עד מיל הוה חזקת המשתמר וביותר ממיל לא הוה תו בחזקת משתמר ומשו"ה כ' רש"י ורמב"ם ביי"נ שיעור מיל דוקא, אמנם בטהרות תני' בהדי' אפי' יותר ממיל והנה על זה פריך ש"ס מ"ש רישא ומ"ש סיפא הא גם ברישא ביותר ממיל לא הוה בחזקת המשתמר כמבואר במשנתינו ואוקמא במטהר פועליו ובבא דרך עקלתון ורמב"ם בהל' משכב ומושב לא הזכיר מזה כלום, ונראה לכאורה ק' ש"ס לא ק' כל כך דנהי בחזקת משתמר לא הוה מ"מ בחזקת טומאה נמי לא הוה מיהו ביי"נ דגוי מוסר נפשו לנסך וכל שמוצא שום טצדקי ליגע נגע א"כ ביותר ממיל מתיאש מהבעלי' ונוגע משא"כ בעם הארץ וכי מוסר נפשו ליגע אלא שאינו מקפיד אבל כל זמן שאימת בעלי' עליו אפילו ביותר ממיל אינו מוסר נפשו ליגע ומה לו לצרה הזאת ולק"מ ק' מ"ש רישא מ"ש סיפא וגם ק' ש"ס חגיגה כ' ע"ב דשפיר הוה משומר ע"י הפועל עצמו שאימת רבו עליו והוא בעצמו משמרו כמו במסקנא בדרך עקלתון ה"ל שמירת עצמו שמירה ה"נ בהס"ד דלכמה פוסקים דלמסקנא לא צריכי' תו לשינויי' דמטהר פועליו אלא שמירת עצמו מהני הואיל ואימת הבעלי' עליהם ה"נ בהס"ד לענין יותר ממיל והא דשקיל וטרי ש"ס הכא והתם בחגיגה היינו משום דאביי לקמן ע' ע"ב דס"ל אלימי טהרות מיי"נ וה"נ ס"ל לרב שם אבל לא קיי"ל הכי וא"כ י"ל כנ"ל ולא צריכי' לאוקמתא דדרך עקלתון ולא למטהר פועליו לכך כנלע"ד:

מ"ש רישא מ"ש סיפא ערש"י ותוס' ובחגיגה פירש"י כתוס' דשמעתי' דמיירי בחביות פתוחות ויפה כ' שיח יצחק שם דהתם המקשה דפריך אדר' יוחנן מברייתא להוכיח דאדם משמר מה שביד חברו ע"כ הוה ס"ל דלא מיירי שהטהרות להדי' ביד ע"ה שאינו טהור דאל"כ מה שייך שימור ביד חברו ע"כ ידע המקשן בחביות פתוחות מיירי והכא לשון הק' מ"ש רישא משמע דפשיטא לי' ברישא בידו ממש ואה"נ הו"מ לשנויי דמיירי בחביות פתוחות וכק' תוס' אלא משום דאכתי הוה ק' לי' הא אין אדם מה שביד חברו ע"כ תי' מיד במטהר פועליו לכך ע"ש ונכון הוא:

דף סט:

פשיטא מהו דתימא כולהי ר"ג היא יל"ד דטפי ה"ל למימר סד"א כולי רבנן היא ורישא בשל סיד ובבא דשולחן בשל טיט דמודו רבנן וצ"ל דגמירי להו דכולהי בבא בשל סיד אייריי וכמ"ש תוס' ד"ה רשב"ג וכו' ע"ש:

אמר רבא זונה נכרי' וכו' הרי"ף לא מייתי זה נ"ל דס"ל דוקא בימיהם שהיה עע"ז ומנסכי' לע"ז ע"כ חמרא שרא דלא תקיף להו יצרא דיי"נ אבל בזה"ז דליכא בייי"נ אלא משום בנותיהן וכיון דתקיף לי' יצרא דבנותיהן כ"ש יינן משום בנותיהן א"כ יינן אסור וממילא לא הי' צריך לאתויי' אידך דזונה ישראלי' דפשוט דאסור דרבא נמי לא אמרו אלא משום דהתיר יין של זונה נכרי' הוצרך לאסור דשל זונה ישראלי' אבל הרי"ף לא צריך להשמיענו:

דף ע.

קל שיפורי דבי שמשי מכאן הוכיח הרא"ש בתשובה דאפי' בלילה אומר הגוי השתא מידכר חמרא ואתא עב"י וק' על מ"ט השמיטו הרי"ף:

המוצא כיס בשבת בפ' מי שהחשיך מבואר דיותר נקל להתיר ע"י גוי וחמור וחשו"ק מלהוליך פחות פחות מד' אמות ושם מבואר דבמציאה דלא אתי לידי' לא שרי' ע"י גוי א"כ מכ"ש ע"י פחות מד' אמות ורמב"ם פ"ו מהל' שבת וגם בפ"כ ס"ל מציאה ע"י גוי אסור ופחות מד"א שרי וזה קשה לכאורה וכ"מ פ"ו כ' בשם רמב"ן להסביר ע"ש אלא שלא מצא ראי' מש"ס וכ' קרבן נתנאל ר"פ מי שהחשיך שהרמב"ם גרס המוצא ולא המוציא ור"נ המוצא מציאה ע"ש ולכאורה זה מוכרח דאלת"ה דלמא ע"י גוי וחשו"ק אע"כ במציאה מיירי דלא התירו ע"י גוי ורק פחות מד' אמות ודבר זה לא נודע לגוים שאפי' בבהמ"ד אמרו בסתר כמבואר שם ר"פ מי שהחשיך ע"ש:

הנכנס לבקעה מלשון זה משמע דוקא נכנס לבקעה אבל עומד בדרך וספק נכנס לבקעה גם לרבנן טהור ואין לומר טעמיהו דרבנן משום דספק ביאה וגדל כזה גם רבנן מודו דא"כ בע"ז ע' ע"א מנ"ל למימר דשמואל כר"א דלמא ספק ביאה דהתם כספק כניסה לבקעה דמי אלא ע"כ הטעם משום דכשעומד על אם הדרך וספק אם נכנס לבקעה הוה נולד ספק בר"ה אבל כשעומד בבקעה הוה עומד ברה"י והן הנה דברי רמב"ם סוף הלכות שאר אבות הטומאה גבי חנויי וכתב ראב"ד פי' זה חשך ולא אור ועמש"כ כ"מ עיין ותראה דברים נכונים למבין וישרים למוצאי דעת:

שהי' ר"א אומר ספק ביאה טהור וכו' תוס' מס' בכורות כ"ז ע"ב נתעוררו שחז"ל האריכו וקצרו במשנה כי כך סדר המשנה כל שאתה יכול לרבות ספיקא וס"ס וכו' ר"א אומר ס' ביאה טהור ס' מגע טמא ושוב תנן הנכנס לבקעה בימות הגשמים ר"א מטהר וחכמים מטמאין ותל"מ ובשמעתין האריכו והוסיפו סיפא דמתניתן דלעיל ס' ביאה טהור וכו' ובע"ז ע' ע"א קיצרו ולא הביאו אלא הך דס' ביאה ולא פלוגתא דר"א ורבנן דבקעה כלל, והיינו דשמעתין א"ש דהוה צריך לאתויי משום בקעה משום דקאי אהפסק מצר בין שדה לשדה והי' צריך להוסיף טעמא דר"א משום ס' ביאה דאל"ה אינו ענין לכאן כלל וק"ל. אך בפסחים וע"ז קשה מ"ט מייתי מתניתן דבקעה ולא מתניתן קמייתא דרבנן מחמרי בס"ס ור"א מטהר ס' ביאה ותו קשיא אמתניתן גופי' כיון דמוכח משמעתין דטעמא דפלוגתא בבקעה היינו מטעמא דס' ביאה דמשנה קמייתא א"כ תרתי למה לי והי' נלע"ד ליישב בזה כל דברי רש"י בע"ז ובפסחים ואומר לפי המבואר במס' טהרות פ"ד משנה י"א דאב הטומאה דרבנן ס' א' טמא ס"ס טהור לכ"ע והיינו טומאת בית הפרס דרבנן שדה שנאבדה או נחרש בה קבר והשתא י"ל משנה קמייתא כל שאתה יכול לרבות ס' וס"ס היינו בטומאה דאורייתא מטמאים רבנן ור"א מטהר רק בס' מגע מטמא שהוא הס' האחרון ועוד מקיל בס' א' אם הוא ס' ביאה טהור מטעם שיבואר לקמן אי"ה. ושוב תנן טומאה דרבנן השייך לבקעה כגון שנאבד או שנחרש בה קבר ומיירי סתם בין שדה מליא טומאה ובין לא מליא דר"א מטהר אפילו מליא טומאה דהרי אפי' בדאורייתא מטהר בס' ביאה ורבנן מטמאים אפילו לא מליא טומאה והטעם אע"ג דבדרבנן מטהר ס"ס מ"מ הכא לא מחשיב ס"ס דכל ההפסק שבין שדה לשדה אפי' נחל ושלולית וכדומה לא מיחשבי הפסק לרבות בהן ספיקות אלא דוקא מחיצה וס' נכנס לפנים ממחיצה או לא זה הוי ס' ואם יצרף עוד ספק ה"ל ס"ס אבל הפסק כי האי מחשב הכל חד ספיקא ולר"א אפי' שינוי שם דקרא לה גרגותא דפלניא או מצר וחצב הוי הפסק למחשב בהן ס' ביאה, והשתא במס' ע"ז דלא צריך אלא לאתוי' דשמואל כר"א מייתי רק הא דבקעה ומייתי מהא דמיירי אפי' במליא טומאה מטהר ר"א בס' ביאה וה"נ ביי"נ ודחי ש"ס שם ביי"נ ס"ס הוא ואפי' רבנן מודו בס"ס בטומאה דרבנן ולא מטמאו בבקעה בס"ס אלא משום דלא מיחשבי הפסק שבין שדה לשדה לס"ס אבל בכניסה למרתף ביי"נ מודו רבנן דמיחשב ס' כניסה לס' א' וספק פתחו לשם ממונא לס' שני ומותר, ובפסחים נמי דמייתי מבקעה מס"ס דבדיקת חמץ ס' נכנס מחצר לבית וס' אכלה ומייתי מבקעה מההיא אופן דמיירי מבקעה דלא מליא טומאה והתם הוא דמטמאים רבנן משום דליכא ס"ס ממש כנ"ל אבל הכא בחמץ בכניסה מחצר לבית דמחיצה מפסקת אפי' רבנן מודו

והיינו דדקדק רש"י בפסחים וכ' והכא גבי בתים ולא כ' והכא גבי חמץ מה לשון בתים אע"כ רצונו לומר בבית דמפסיק מחיצה בינו לחצר גם לרבנן מחשב ס"ס והשתא אפי' נאמר בס' בדיקה כס' טומאה מ"מ בס"ס לא נחמיר דגם בטומאה דרבנן לא נחמיר בס"ס: ובטעם פלוגתתם כ' תוס' דר"א ס"ל אין לך בו אלא חידושו ודאי נסתרה וס' אחד ובטעמא דרבנן כ' תוס' דמן הדין אפילו בחד ס' טהור וילפי' מסוטה דטמא וא"כ מה לי חדא ס' מה לי ס"ס ובריש נדה כ' תוס' גבי חד סוטה אע"ג דאיתרע חזקה שהרי קינא לה ונסתרה מ"מ מדאסורה לבעלה בוודאי ולא מטעם ספק ש"מ ספיקא טמא לגמרי פי' כאילו נאמרה הל"מ כל שאינו טהור בוודאי הוא טמא. והשתא י"ל מאן דס"ל ס' דאורייתא בכל התורה לקולא דלא מייתי אשם תלוי אלא היכא דאיקבע איסורא והכא בסוטה נהי דאיכא ריעותא גדולה שזינא לה ונסתרה א"כ מסתייען להחמיר זה שיהיה ספיקא אסור ס"ס כמו בעלמא דאיקבע איסורא אבל לאוסרה על בעלה בוודאי וללקות עליה ע"כ גז"ה הוא וילפינן טומאה מיניה ברה"י דטומאה מדקריא רחמנא ונטמאה וא"כ מה לי ס' א' ומ"ל ס"ס ומ"ל ס' ביאה אך ר"מ לטעמי' ס"ל לא בעי איקבע איסורא לאשם תלוי ובכל התורה ספיקא לחומרא וא"כ אין כ"כ חידוש מה שאסרה תורה ס' סוטה כוודאי כיון דאיכא ריעותא גדולה שקינא לה ונסתרה אבל היכי דליכא אפי' ס' ביאה או היכי דאיכא ס"ס מה"ת לאסור וילפי' מיניה טומאה כי האי גוונא דליכא אלא ס' מגע ולא ס"ס ולא ס' ביאה ובס' ביאה דלא אתי מסוטה טהור לגמרי ואפי' מספק לא טמא דאע"ג דס' דאורייי' מה"ת לחומרא היינו בס' איסורא אבל ס' טהרה היכי דלא אתי מסוטה קיל משאר איסורים כידוע זה מה שנלע"ד בטעם פלוגתייהו נכון:

ועיין פני יהושע בק"א דכתובות הקשה למ"ד ס"ס מטעם רוב ועדיף מחזקה א"כ מאי מייתי תוס' ראי' דחזקה לא מהני דלמא חזקת טהרה דקיל הוא דלא מהני אבל ס"ס דעדיף מהני ולהנ"ל לק"מ דאי הוי ס' טומאה ביש חזקת טהרה טמא מספק משום דחזקה לא מהני הומ"ל דס"ס מהני אבל כיון שהוא כוודאי טומאה ולוקין עליה ש"מ דהכי אמר רחמנא כל שאינו כוודאי טהור יהיה במלקות א"כ מה לי חד ס' מה לי ס"ס כל שאינו בוודאי טהור לוקה עליו:

בזה י"ל פסק הרמב"ם דבסוף אבות הטומאה פסק כרבנן דר"א וע"כ לא גרסי' במס' ע"ז כגירסת ר"ת דא"כ הוה הלכתא כר"א כעובדא דשמואל בנהרדעי אלא ע"כ גרס כגירסה שלפנינו דהוה ס"ס משום דפתחי לשם ממונא והרמב"ם לא פסק בהלכות יי"נ כן ולהנ"ל י"ל דלעולם לא מחשב האי לס"ס וגרס כר"ת דלמסקנא אתי שמואל כר"א ואפ"ה לא פסק כן משום די"ל שמואל לשיטתי' דס"ל בר"פ חרש כר"א דמביא אשם תלוי ולא

בעי חתיכה א' משתי חתיכות משו"ה פסק בנהרדעי דלא חמיר יי"נ מטומאה משא"כ לדידן וק"ל:

א"נ י"ל ביישוב פסק הרמב"ם הלכה ז' דס"ל דס"ס משם חד הוא דפתחו לשום ממונא לאו ס"ס הוא בשלמא ס' נכנס וס' נגע ה"ל ב' ענינים אעפ"י שאין הדין משתנה בין זה לזה ועיי' ש"ך סי' ק"י אות י"ב אבל ס' ישראל ס' כותי ואת"ל גוי לשום ממון ה"ל שם חד שמא ניסך שמא לא ניסך אלא בימי שמואל עדיין היה אוכלין חולין בטהרה ואיכא נפקותא לענין טהרה דאם הגנב הוא גוי אפי' לא ניסך מ"מ טימא בהיסט משא"כ כשהגנב ישראל כדאיתא חגיגה בגנבא שנכנס בבית עייי"ש שלהי חגיגה אבל בימי רבא שכבר אזדא להו אפר פרה כמבואר במס' בכורות ע"כ לא היה שוב נפקותא בין ישראל לגוי מחמת ממון וליכא ס"ס ע"כ הוצרך רבא להתיר מטעם רוב גנבי דפומבדיתא ישראל נינהו וכן פסק רמב"ם:

ונ"ל דמהאי טעמא גופיה פסק הטור להיפוך דהיכי לשם ממונא אפי' ברוב גנבי נכרים מהני אע"ג דליכא ס"ס ותמה בש"ך סי' קכ"ט סקכ"ח ע"ש ולהנ"ל י"ל דס"ל להטור דאלו מטעם ס"ס אתאינן עלה לא ה"ל להתיר דשם אונס חד הוא אלא לישנא בעלמא קאמר ש"ס ס"ס אלא רוצה לומר רובא דעלמא אינם מנסכים דהבא לשם ממון אינו מנסך וכל ישראלים אינם מנסכים נמצא רובא גנבי אינם בני ניסוך בכניסתם לגנוב וזה כמעט מוכרח דהרשב"א בתוה"א הקשה מה מועיל רוב גנבי ישראל בפומבדיתא הא רוב דעלמא גוים ורוב וקרוב הולכי' אחר הרוב ותי' דהוה שכונת ישראל שאין דרך הגוים מפסקת וכן בש"ע סי' קכ"ט סעי' י"א וע"כ צ"ל בנהרדעי ה"ה בשכונת ישראל דרך הגוים מפסיק וא"כ ניזל בתר רובא דעלמא ואפי"ה מהני ס"ס וע"כ כנ"ל ועיין בפ"י בק"א פ"ז דכתובות בעניני ס"ס מ"ש אדברי תוס' דשמעתין ולהנ"ל יש לדחות ואין להאריך:

דף ע:

ההוא מסוביתא וכו' הרמב"ם כ' דהבית הי' מושכר מגויה וס"ל כהראב"ד בהא דהמושכר מגוי ה"ל להגוי אחיזת יד בהבית ולא נתפס כגנב בשנכנס לתוכו כמ"ש הר"ן בשם הראב"ד והצריך הרמב"ם מפתח וחותם וכשאינו דר באותו חצר ומסר מפתחו לאותו גוי ה"ל כאלו אין כאן מפתח שהרי מסר המפתח להגוי ועל זה השיג הראב"ד וכ' אפי' תלאו להמפתח בהדלת נמי אסור אפי' לא מסרו בידו דהרי יש להגוי אחיזה בהבית. ועל זה מסיים הרמב"ם שאם אמר לו בהדי' הריני מוסר לך המפתח לשמרו עי"ז זה הדיבור סלקו מהבית ונתפס כגנב כשנכנס לבית וע"כ היין מותר, ואמנם בהלכ' משכב

ומושב לענין טהרות כ' סתם ומשמע שהבית של החבר ואיננו מושכר מעם הארץ לכן לא בעי שיאמר לו בהדי' הריני מוסר לך רק שמירת המפתח אלא סתמא נמי סגי, אלא דקשה כיון דמסוביתא דיי"נ ובריתא דטהרו' אינם שוים איך אמר אביי אף אנן נמי תנינא הלא הכא מיירי בבית מושכר מגוי' ואינו בחזקת המשתמר והתם מיירי בחזקת המשתמר וזה הקשה לח"מ ונלפע"ד דבמשנה דמס' טהרות לא תנן טהרותיו טהורות אלא הבית טהור ורבינו שמשון שם הרגיש בזה ע"כ נ"ל דהאי אף אנן נמי תנינן אינה משנה דמס' טהרות דהתם מיירי בבית שאיננו מושכר מהע"ה והוא בחזקת טהרה ואין ראי' משם לעובדא דמסוביתא אך הא דאביי ברייתא היא דקאי אדלעיל ס"ט ע"א ואם אמר לכו ואני אבוא אחריכם ע"ש ומיירי ביין שאינו בחזקת המשתמר כעובדא דמסוביתא ומיני' מייתי אביי והרמב"ם נקיט בהל' משכב ומושב לשון המשנה ומיירי בחזקת המשתמר דלא בעי שיפרש בהדיא שאינו מוסר לו אלא המפתח וסמיך עצמו במ"ש בהל' יי"נ והכא בהל' יי"נ סמיך אדהתם וק"ל:

חצר שחלקה במסיפוס וכו' פשוט דשני גגי' סמוכי' לקמן נמי כשחלקום במסיפוס מיירי דמ"ש גגי' סמוכי' מחצרות סמוכי' דאי לא נחלקו במסיפוס מצי לאשתמוטי מצר קא מצירנא פי' הייתי רוצה למדוד המצר כיון דלית כאן מסיפוס ומשו"ה פסק רמב"ם בהל' משכב ומושב דבדליכא מסיפוס בין גג לגג אינן טהורות, ואמנם כשגגו של חבר גבוה מגגו של עם הארץ סתמא כפירושו אין כאן מסיפוס דהרי ידוע ההפרש שביניהם זה בגבהו וזה בנמיכתו ואפ"ה מטמא רשב"ג דס"ל מצי לאשתמוטי מיצר קמצנרא כיון דליכא מסיפוס עשויי' לכך א"נ גרס מיצד קמצדדנא מתמוגג שקורין גאמיצע"ן שפושט זרוע ימינו למעלה ומ"מ פליגי רבנן והלכה כוותי' וכ' רמב"ם בה' משכב ומושב החומרא בדליכא מסיפוס וה"ה בייי"נ וכ' הקולא בייי"נ בדאיכא מסיפוס וה"ה בטהרות ויש להבין ממ"ש בדבור זה ובדבור שלפני זה דס"ל לרמב"ם דלא כאביי דשמעתין אלא ס"ל יי"נ אלימי מטהרות וכמו שהוכחתי לעיל ס"ט ע"א גבי אוקמתא דמטהר חמריו ופועליו לכך ע"ש:

בולשת פירש"י במס' שבת מ"א ע"א של אותו מלכות פי' הא דבשעת שלום אוכלים ושותים כרצונם ע"כ פתוחות אסורות אבל של מלכות אחרת שניתן לו רשות ממלך זה להעביר חרב של שלום דרך ארצו אז אפי' פתוחו' מותרת דלהם לא ניתן רשות לאכול ולשתות משל בני העיר וקרא כתיב ואם מימך נשתה ונתתי מכרם רק אין דבר ברגלי אעבורה אמנם סיפא בשעת מלחמה לר"ח מיירי דוקא בולשת דמלכות אחרת ודוחק דלא הוה דומי' דרישא:

פתוחות משמע בין שהניחום בעליהם פתוחות ובין שפתחום אנשי חיל משו"ה הוקשו לתוס' דה"ל למימר אם פתחו טובא אתו לשם ממון, אבל סיפא אלו ואלו מותרות שאין פנאי לנסך כ' ר"ן דוקא שלא פתחום הם אבל אם החיל פתחו הרי קמן שהיה להם פנאי ואסורות ע"ש:

דף עא.

ורמינהו עיר שכבשו כרכום וכו' ק' תוס' צע"ג ותירוצם דוחק ולא ידעתי פתר דודאי לשון כבשו משמע שכבר נכבשה לפניהם ושקטה המלחמה ואז הכהנת אסורות וה"ה היין ובולשת שנכנסו משמע בכניסתן בתחלת המלחמה ואז אין פנאי לא לנסך ולא לבעול וצ"ע:

לבעול יש פנאי משום הרהור וק' מנדה י"ג ע"א דהא אחיזת אמה מידי דהרהור הוא וכן מצאתי שהקשה במחצית השקל סי' ג' ושם י"ל שאני רב יהודה דרב גוברי' ומ"מ משבת מ"א קשי' דמשמע דלכ"ע מותר להניח ידיו נגד פניו שלמטה וצ"ל לר"ח דמחלק בין אותו מלכות למלכות אחרת י"ל שיערו חז"ל שיעור ביעתותא דנהרא הוה כמלכות אחרת ולפ"ז לא כל גברי שוין ולא כל הנהרות שוי' משו"ה סתמו' הפוסקים ולא הביאו זה עמ"ש מג"א סס"י ג':

האומני' של ישראל מדלא אמר אומני' ישראלי' משמע כפי' דמייתי רשב"א שהאומני' הם אומני' של ישראל והמחה אותם אצל נכרי א' שישלם עבורו והוא שלח להם חבי' יי"נ ע"ש:

משנכנס לרשותן אסור צ"ע דמשנה שאינה צריכה היא ואולי הוה סד"א דהוה כמדד עד שלא פסק ומכ"ש להמפורשי' דמיירי שלא פסק עמהם ולא קצב שכר עיי' בר"ן מ"מ דחוק הוא והנה הר"ן פ' כל הצלמי' הקשה איך המגבי' ע"ז קנאה להיות ע"ז של ישראל שאינה בטלה במה יקנה איסורי הנאה ותי' כיון שאלו לא הגבי' הישראל הי' לה ביטול ביד גוי ע"כ יש בה קנין ע"ש ואמנם הכא בייי"נ משבא לרשות של אומני' במה קנאו יין שאסור בהנאה וצ"ל אה"נ לא קנאו אך מ"מ הגוי כבר נפטר מחובתו שהרי קבלו ממנו החבי' של יי"נ ואם שוב ישבר החבי' יפסדו וה"ל רוצה בקיומו עד שיתן להם דמי' ומשו"ה אסור וא"ש וא"כ טובא קמ"ל ומ"מ לא תיקשי תפשוט מהכא דרוצה בקיומו אסור גם בסתם יינם דאפי' אייריי מתני' בסתם יינם מ"מ הא אפשר לדחוקי כמ"ש לעיל דקמ"ל בסיפא הא דמדד עד שלא פסק ואי משום הק' במאי יקנה הא יש פוסקים דשייך קנין באי' הנאה דלא כר"ן הנ"ל:

מלטני מן העוצר עיי' טי"ד סי' קל"ב מ"ש כיון שנכתב עליו בפנקס המלך הוה שלו עיי' ט"ז א"ח רס"י ת"מ. ועיי' פסחים וי"ו ע"א פלוגתת רש"י ותוס' לענין בהמת ארנונא:

המוכר יינו לנכרי פסק עד שלא מדד אי מיירי מתני' בישראל המודד א"כ חסר במתני' משיכת הנכרי ונגיעתו ע"כ יש מהראשונים מפרשים שהנכרי מודד וכ' הטור כשהגבי' הכלי טרם ששופך למדידה הרי קנאו בהגב' זו אבל המדידה עצמה שלא בכוונת קנין אינו קונה וכ"כ הש"ך סי' קל"ב סקכ"ה ע"ש והקשה משנה למלך פ"ד מהל' מכירה דהרי בזה פליגי הראב"ד ס"ל במדידה שלא לשם קנין אינו קונה וטור בח"מ סי' ר' ובש"ע שם סעי' ח' פליג וס"ל אפי' לא כיון לקנות במדידה מ"מ כיון שהגבי' או משך קנה א"כ סתר הטור את עצמו ובקצה"ח סי' רע"ה תי' דהא דמהני הגבה' שלא בכוונת קנין אע"ג דהוה כעודר בנכסי הגר וקסבר שלו הן דלא קנה היינו משום דהתם אין דעת אחרת מקנה אבל הכא דעת המוכר להקנותו במדידתו אע"ג שהוא אינו מכוון לקנות קנה והנה דעת אחרת מקנה הוא מטעם [זכיה] וזכי' מטעם שליחות וא"כ הכא בשמעתין דבגוי איירי דאין שליחות וזכי' לגוי מודה הטור להראב"ד אלו דבריו ז"ל:

ודברי' הללו אין להם שחר הא דזכי' מטעם שליחות היינו כשמזכה לו ע"י אחר והאחר נעשה כשלוחו אבל הכא לאו מטעם שליחו' וזכי' אתאינן ולישנא בעלמא קאמרי' כיון שדעת המקנה רוצה בלב שלם שיקנה ועי"ז קונה אפי' בלא כוונה ומאי שליחות צריך לזה ומי הוא שלוחו:

תו הקשה התם קצה"ח על שיטת הראב"ד דסתר עצמו דהכא לית לי' הך דדעת אחרת מקנה מהני ובפ' חזקת מ"א ע"א גבי רב ענן שקל בידקא בארעי' כ' נימוק"י שם בשם הראב"ד סברא זו דהיכי דדעת אחרת מקנה קונה אפי' אין כוונתו לקנות וכ"כ חי' רשב"א גטין דף כ' ולפע"ד לק"מ הראב"ד לא אמרו אלא במתנה דומי' דרב ענן דזכות הוא לו אבל במכר מאן לימא לן דזכות הוא ללוקח שיקנה מיד שלא יכול לחזור בו משו"ה ס"ל להראב"ד דלא קנה אם מתכוון למדוד ולא לקנות והטור ס"ל כיון שעומד על המקח ורוצה הוא לקנות הוה שפיר זכות. והנה ס"פ או"ב מבואר להדי' דחוב הוא להלוקח אלא שצ"ל לדעת הטור התם בקונה בשר לאכול חוב הוא לו שאם לא ימציא לו לאכול ירויח ממונו ועיי' תוס' חולין קל"א ע"א ד"ה שאני וכו' וכן משמע מלשון רש"י שם ספאו"ב ד"ה חוב הוא לו להוציא הוצאות הפסד הוא לו עכ"ל ולפ"ז נתיישב היטב סתירת הטור התם בח"מ סי' ר' מיירי ממקח וממכר דרך משא ומתן י"ל זכות הוא ללוקח והוה כמו דעת אחרת מקנה אותו וקונה במדידה בלי כוונת קנין משא"כ בשמעתי' ובסי' קל"ב מדלא נקיט מילתי' בחביות יין ומודדו בקנה משמע דמיירי דומי' דהנהו סוביתא דשמעתין

שלוקחי' לשתות דחוב הוא להוציא הוצאו' ולא מהני דעת המוכר המקנה ע"כ בעי' שיגביה המדה טרם שימדוד וק"ל:

דמיו אסורי' הקשה הרב"י הא לעיל נ"ט ע"ב אמר רב אשי שרי למישקל דמי מההוא נכרי ותי' ש"ך סי' קל"ב סקי"א דהכא כיון שעסקו בענין מכירה מקדם גרע טפי ע"ש ונראה מכ"ש דא"ש לרב אשי גופי' דמוקי משנתינו בשהקדי' לו דינר ולא ניתן מתחלה לשלם הזיקו כ"א לקנות יין. אך אין צריך לזה דהכא הרי ברשות המוכר הוא נוגע הוה כמו קרע כסותי ושבור כדי אי לא בא לידו בתורת שמירה אפי' לא אמר והפטר קורע ושובר ופטור עיי' תוס' ס"פ החובל, וכ"כ הט"ז:

אמר אמימר משיכה בנכרי קונה ה"ה כ' בשם רמב"ן דאמימר משיכה דוקא קאמר דקונה ולא כסף וכ"כ רמב"ן בהלכ' בכורו' שלו, אמנם הרשב"א בתה"א מייתי בשם רמב"ן דלאמימר אף משיכה קאמר לא מיבעי' כסף אלא אפי' משיכה נמי וכן הוא בתשו' המיוחסת לרמב"ן סי' רכ"ה ויען כי הלכתא גברותא איכא למשמע מיני' והי' בהעלם מעיני גאוני' אחרוני' בעלי תשובות ונדפס בטעות ג"כ ע"כ אכתוב בביאור ובתוספת נופך את תמצית כוונתם שם:

ריש מילין כ' דיש סוברים אמימר דוקא משיכה דהלכה כר"י לישראל בכסף ולנכרי במשיכה ושוב כ' די"ל אמימר אף במשיכה קאמר תה מוכרח מדדחי רב אשי רמות רוחא הוא דנקטי להו וק' דודאי עכ"פ אית להו שום קנין והיינו או מעות או משיכה וניחזי אנן אי במעות הדרי בהו ולא חיישי לרמות רוחא א"כ כיון דמשיכה לא הדרי ש"מ משום קנין ולא משום רמות רוחא אע"כ במעות נמי לא הדרי א"כ מאי מוכיח אמימר מדלא הדרי במשיכה הלא גם במעו' לא הדרי אע"כ לאמימר תרווייהו קני:

ועוד ראי' מדאמר רב אקדימו להו זוזי ולאמימר מיירי דרמי למנא דנכרי וק' ק' תוס' מאי מהני הקדמות זוזי הא מעות אינן קונו' אע"כ גם משיכה גם מעות קונים וכמ"ש תוס' בתי' שני וכדעת הרמב"ם, אח"כ כ' אפי' להסוברים משיכה לבד קונה מן התורה מ"מ כיון דמעות קונה בדיני גוים ה"ל קנין גמור וראי' מדאמר רב אשי רמות רוחא ולא אמר בדיניהו כך הוא אע"כ אה"נ אי בדיניהו כך הוא הרי הוא קונה מן התורה וברפ"ב דבכורו' דקאמר בדיניהם שפסקה להם תורה לא בעי למימר בדיניהם ממש כי יודעי' הי' שלא הי' המנהג לקנות בכסף, אבל הא נמי ליכא למימר שהיה מנהג שופטיהם לקנות במשיכה ואפ"ה קאמר ר"ל דאזלי' בתר דין שפסקו תורה ולא בתר דיניהם ז"א הא קיי"ל ב"ק קי"ג ע"א ישראל וגוי שבאו לדין אומרי' לו כך דינכם ע"ש נמצא אם הי' מנהגם ודיניהם לקנות במשיכה אינו יכול לחזור דאומרי' לו כך דינכם וממילא יתחייב

בבכורה אע"כ לא היה שם שום מנהג אלו דברי הרמב"ן ז"ל. ונעלם זה ממג"א סי' תמ"ח, וכ' בעה"ג הא דאזלי בתר דין גוי יש להוכיח כן מהא דבכורו' י"ד ע"א ופ' איזהו נשך גאי צאן ברזל ולדי ולדו' וזה ודאי אינו אלא משפט גוים ובצ"צ כ' דהתיב אלמות ולא במשפט אמנם בחולין ל"ט ע"ב כ' תוס' אלמות אינו אלם מדרבנן להחמיר ולא להקל ע"ש אך יפה כ' בעה"ג דקנין דדיניהם מהנ' אי קונה הפרה באמת דבהא מיירי הש"ס אבל אי מקנה רק להפקיע מבכורה או מחמץ וקנינים כאלו אינם בנימוסיהם קנין כלל רק עפ"י דתה"ק בהא בודאי לא ניזיל בתר דיניהם:

ולכאורה צע"ג כיון דאמימר ס"ל ע"כ גוי קונה בשניהם א"כ מאי קאמר בבכורו' הניחא אי ס"ל כר"י וכו' הא גם אי ס"ל כר"ל נמי נימא ישראל במשיכה ולגוי בתרתי וי"ל בשלמא אי ישראל בכסף ולגוי במשיכה י"ל גם בכסף מק"ו דגופו בכסף ממונו לא כ"ש ואי משום דמיון עמיתך בחדא גוי נמי בחדא אין זה כדאי לעקור ק"ו אבל אי ישראל במשיכה ונכרי בכסף אין לומר במשיכה ג"כ כיון דליכא ק"ו אמשיכה אין לעקור הדמיון ישראל בחדא ונכרי בחדא:

משיכה בנכרי קונה מדלא אמר גוי קונה במשיכה ש"מ דבין גוי מישראל ובין ישראל מגוי קאמר לכן מסיים רש"י וכן ישראל מנכרי ומשו"ה פריך בפשיטות מגרוטאות. ודעת תוס' דמדישראל בכסף נכרי במשיכה ולא ניחא להו למימר דאמימר בדיניהם של נכרים קאמר ומשו"ה מייתי שפיר ראי' מפרסיים גופי' דדינייהו הכי הוא דבבכורות משמע להדי' דאמימר אקרא דעמיתך סמיך ע"ש אבל צע"ג דלפי מאי דקיי"ל ופסקו רוב הפוסקים דגזילת גוי אסור מן התורה וגם דעת הרמב"ם כן דלא ככ"מ וכמ"ש כל האחרונים ועיי' תשו' ח"ק סי' כ"ו וא"כ איצטריך עמיתך למעוטי אונאה ולא מימעט נכרי מדיני קנינים דישראל וא"כ אמימר כר"ל ובין ישראל ובין גוי במשיכה ולמאי דקיי"ל כר' יוחנן בין ישראל בין גוי בכסף אלא בישראל תיקנו משיכה משום שלא יאמר נשרפו חטיך בעלי' ובגוי שאין ב"ד יכול לתקן להם נשאר כסף וזה באמת דעת רבנו חיים בתוס' ב"מ מ"ח ע"ב וכבר הקשה זה במהר"מ א"ש בתשו' ח"ב סי' נ"ב ע"ש:

והנלע"ד דהתם בבכורו' כ' תוס' ד"ה מיד עמיתך סתם הקנינים הם בכסף להמוכר ובמשיכה ללוקח שזה רוצה במעותיו וזה בחפציו ועל א' מב' קנינים אלו רמזה תורה והנה ר"ל למד מפשטי' דקרא מיד עמתך לשון משיכה וממילא לגוי באידך שהוא כסף ולר"י דבר תורה מעות קונות ונדחקו תוס' מנ"ל ונדחקו כיון שרוב קניני תורת בכסף ע"ש וממילא לגוי במשיכה ונ"ל דצריך לזה הדוחק אי ילפי' מקנה מיד עמתך אבל אי אמרי' גזל גוי אסור ואיצטריך הך עמתך למעוטי גוי מאונאה דהאי מיד אאונאה קאי דבר

המיטלטל מיד ליד למעוטי קרקע מאונאה ודרשי' נמי הך עמיתך למעוטי גוי מאונאה. א"כ נילף קנינים מרישא דקרא כי תמכרו ממכר לעמיתך וסתם מוכר אכסף יהיב דעתי' א"כ קרא אכסף קאי ושפיר אמר ר"י מעות קונות ואהא קאמר לעמתך אבל לגוי במשיכה וא"ש אמימר כר' יוחנן דדבר תורה מעות קונו' וס"ל גזל גוי אסור ואפ"ה לנכרי במשיכה מדכתי' ממכר לעמתך וא"ש:

ובס' קרבן אשם ראיתי שכ' דס"ל דנכרי והקדש מחד קרא נפקא ע"ש בבכורו' הנה עיי' בפסחים ה' ע"ב ממעטי' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרי' ושל גבו' כ' תוס' מזה דממעטי' הקדש ונכרי מחד קרא מיהו אינו דומה דבין הקדש ובין נכרי אינו שלך אבל הכא נכרי אינו עמתך ולא אחיו מצד שפלותו וההקדש מצד גבהותו ואינו דומה לזה למעוטי מחד קרא והסברא אינו נותן שיהיה מותר להונות ההקדש וצריך קרא מיוחד: ומהרי"ט אלגאזי הקשה איך פשיטא לש"ס השתא גזילו מותר אונאה לא כ"ש הא רבא אמר ר"פ איזהו נשך גזל מאונאה לא אתי' דאונאה לא ידע דמחיל משא"כ גזל דידע דמחיל ולא תי' כלום ולפמ"ש תוס' שם בבכורות דמ"ד גזילו מותר היינו דלא ידע כגון גניבה אבל דידע אסור מקרא וחשב עם קונהו א"כ ה"נ מגניבה דלא ידע מיירי ולק"מ ודע דפי' שם בשיטה מקובצת דלא ידע דמחיל פי' אפשר שלא יודע לו לעולם אונאתו וגזל ידע ואפשר שלבסוף ימחול ע"ש:

נחזור לדידן דרבנו חיים מפרש דלמ"ד גזל אסור ואיצטריך קרא לאונאה א"כ גוי קונה ומקנה בכל א' משניהם בין במעות ובין במשיכה ולא ס"ל כסברת ר"ל מה עמתך בחדא אף נכרי בחדא דס"ל לא מיירי תורה בב"נ וכן הקשה יש"ש בב"ק למ"ד גזל גוי אסור לא מיירי תורה בב"נ ותי' חכם צבי סי' כ"ו דתורה משום ישראל דלא נתאכזר ולא נגזול אפי' מב"נ ע"ש אבל למוד דלעמיתך נהי לגופי' איצטריך לומר לעמתך נאמר זה ולא לגוי אבל להורות במה יקנה הגוי וללמוד מדיוקא כי היכי דלישראל בחדא נכרי נמי בחדא זה לא נאמר וא"כ מסברא תצונה קונה הוא בכל א' משני הקנינים הפשוטים שהם מעות ומשיכה כדלעיל:

אלא שהתו' הקשו שם בב"מ אשיטת רבנו חיים מברייתא דבלן הא ספר לא ובגליון ש"ס שלי כתבתי ותוכן דברי דהרי פליגי הרי"ף והרז"ה דלהרי"ף לגמרי עקרו קנין כסף אפי' לענין אונסי' ומייתי ראי' מס"פ או"ב דמת למוכר ולדבריו י"ל ה"ה לענין הקדש ומעילה עקרוהו חכמים ולק"מ מדיוקא מבלן הא לספר מועל דבכל מידי דשייך משיכה עקרוהו לקנין כסף לגמרי אפי' היכי דלא שייך נשרפו חיטך כגון ספר דלא פלוג רבנן אך רבא דמייתי ראי' מבלן לדר"ל ס"ל כרז"ה דלא לגמרי עקרו קנין כסף דמחייב לוקח באונסי'

אי לא הדר בי' מקמי' דנאנס וכיון דלא נעקר לגמרי מועל בהקדש ג"כ וכמ"ש תוס' בפשיטות לעיל ס"ג ע"א ד"ה והא וכו' ע"ש ועיי' תוס' פסחים כ"ט ע"א ד"ה ואין וכו' ואין לתמו' וכו' ובסוכה למ"ד ע"ב ד"ה שינוי וכו'. ופשוט לי דאמוראי דס"פ או"ב פליגי בהכי בפלוגתת הרי"ף והרז"ה דאלת"ה מה יענו ס"פ חלון דליכא אוקמתא אלא דאוקמו אדאורייתא ומ"ט נאדו מהך שינוי' בס"פ או"ב אע"כ משום דהתם תנן מת למוכר ואינהו ס"ל כהרז"ה, ועכ"פ מיושב ק' דבלן:

א"נ י"ל לפמ"ש תוס' ב"מ מ"ג ע"א סוף ד"ה מאי נהי מעות אינו קונה מ"מ המוכר מותר להשתמש בו טרם שיחזור בו הלוקח א"כ מסברא דמשו"ה מעל ושפיר הוכיח רבא מדיוקא בלן אבל ספר לא ולר' יוחנן למעול אע"ג דעקרוהו רבנן מ"מ היתר תשמיש לגרום מעילה מיהו איננו אלא לכאורה כר"ל אבל לק"מ לר' יוחנן דבשיטה מקובצת שם הסביר בשם הרשב"א דמ"מ אין בו דין מעילה ע"ש והכי ס"ל לר' יוחנן ולק"מ מבלן:

ועיי' ב"מ ר"פ האומני' פליגי ר' דוסא ורבנן אי פועל גופו קנוי לשעתו כקונה עבד עברי דלרבנן גופו קנוי ולפ"ז לק"מ מספר דלא משום כליו אלא משום גופו ועבד עברי נקנה דכסף משו"ה ס"ל לחד ברייתא ספר מעל ואידך ס"ל כליו קונה ולא מעל ולא הוה צ"ל חדא בנכרי וחדא בישראל או חדא כר"ש וחדא כרבנן עיי' ובחי' הארכתי:

ולקמן בשמעתין כ' תוס' דהמקשן דגרוטאו' הוה ס"ל דגוי בעי תרתי משיכה ומעו' ויש להסביר דאע"ג דאמרי' התם אליבא דר"ל דזה א"א דגופו בא' ממונו בשתים מ"מ נ"ל די"ל נהי בישראל קונה מעות ולא חש רחמנא שיאמר ישראל לחברו נשרפו חטיך בעלי' ורבנן הוא דחשו אבל מן התורה לא חיישי' מ"מ בנכרי חש רחמנא בין ישראל לנכרי ובין נכרי לישראל יאמר נשרפו חטיך בעלי' ע"כ בעי תרווייהו כי מעות הוא עיקור הקנין וגם משיכה משום שלא יאמר לו נשרפו חיטך בעלי' (ומיהו לא חיישי' אלוקח שיאמר למוכר דלא שכיח שיתן לו פירות טרם שיתן מעות) ואמנם התם בבכורו' ריש לקיש קאמר לי' דלית לי' האי חששא דנשרפו חיטך ע"כ שפיר קאמר גופו בא' ממונו בשתים אבל המקשן דגרוטאו' שפיר הוה ס"ל דבעי' תרווייהו מטעם הנ"ל:

מ"מ לדינא אי נתן מעות איכא דעת רש"י דישראל במשיכה ונכרי במעות ודעת רבנו חיים בתו' דב"מ דתרווייהו במעות ודעת תוס' דשמעתין דנכרי או בכסף או במעות וכן דעת הרמב"ם וכן הרמב"ן במיוחסת הנ"ל וא"כ בדיעבד והפ"מ ויש צירוף התירי' אחרי' יש לסמוך ואי הי' קנין פרה ממש ולא רק להפקיע איסור בכור יש לצרף ג"כ אם בדיניהם כסף או אפי' סטומתא קונה ויבואר עוד לפנינו אי"ה:

תדע דהני פרסאי שדרי פרדשנא וכו' כ' תוס' במתנה ומציאה לכ"ע קונה במשיכה ולקמן דהקשה מגזל פחות מש"פ נדחקו תוס' ע"ב ע"א ד"ה ומאי וכו' ע"ש, אמנם פירש"י דבכורו' גילה לנו האמת דכדפריך התם דלמא נכרי כלל כלל לא פירש"י עד שתיכנס לרשותו דודאי אפי' לא ניתנה תורה ולא חידשה לנו קנינים וכי היה עלמא דהפקרא כמו בדור המבול ומלאה הארץ חמס אלא לא נקנה הדבר עד שנכנס לרשותו ממש לא מטעם חצרו אלא לרשותו כאדם העושה בשלו ואז הוא שלו הן מציאה הן מתנה ובמקח אחר ששילם להמוכר כל מעותיו ונסתלק הוא ואח"כ לקחו זה לביתו ורשותו ממש נגמר הענין והקנין וחידשה תורה דמעות לחוד קונים אפי' קצת מעות בתורת קנין ואפי' עדיין החפץ ביד המוכר מ"מ כבר נגמר הקנין או משיכה היינו הגבה' אפי' ברשות מוכר או מושכו קצת ד' אמות בסימטא ואו מוציאו מרשות מוכר קצת אפילו אינו מכניסו לרשותו ממש מ"מ קנה וכן חצירו קונה לו מטעם יד ושליחות וכל זה מחודש מן התורה אבל כשמכניס לרשותו ממש במתנה ומציאה וכן במקח אחר שכבר שילם כל מעותיו זה קונה בודאי לא מטעם חצירו ושליחות וידו אלא מטעם הכנסה לרשותו ובזה יובנו דברי הרמב"ן הובא בשיטה מקובצת פ' הזהב דלמ"ד ליכא משיכה בגוי מציאה ומתנה קונה בחצרו והקשו עליו אם אין משיכה איך יקנה חצרו ולהנ"ל ניחא. וכן מהר"ש קוידנויר בתשובת נחלת שבעה סי' ל' תמה מה יועיל שכירת מקום לחמץ ובכור הא אין שליחות לגוי וע"כ תיקן הוא למיקני באגב ע"ש ויבואר לקמן אי"ה ולהנ"ל לק"מ כיון שהכניס החפץ לביתו וחצירו ממש הרי הוא שלו אליבא דכ"ע. ולפ"ז מ"ש תוס' בכורות סוף ד"ה מיד עמתך דמצינו משיכה במציאה והפקר לא ידעתי היכן מצינו דבמציאה כתיב ואספתו אל תוך ביתך אך בגנב כתי' תמצא בירו הגניבה וידו היינו משיכה ומתחייב באחריותו:

ועוד שם פירש"י בבכורות ישראל שנתן מעות לגוי בבהמתו פירש"י בעדרו עכ"ל והוא תמוה מה רצה בזה ואמנם עיי' תוס' ב"ב נ"ד ע"ב ד"ה וישראל וכו' שהקשו וכי ישראל שוטה הוא ויניחנו הפקר ומסתמא דעתו לקנות בכסף ותי' דלעולם דעתו כמו שרגיל עם ישראל חברו והקשו תוס' א"כ בבכורות נמי לא קני בכסף שדעתו במשיכה כמו עם ישראל חברו ותי' דמיירי שאמר בהדי' בדיניהם וצע"ג א"כ מאי פריך מגרוטאות התם לא מיירי שאמר בדיניהם ודעתו כמו עם ישראל חברו במשיכה. והנלע"ד דהתוס' שם נמי לא אמרו אלא משום דבלא"ה ישראל לא סמך דעתי' אהגוי בלא שטר ומצורף לזה שכל קנינו עם ישראל חבריו נמי בשטר ע"כ לא נימא אנן סהדי דדעתו היה לקנות מגוי בכסף לחוד זה לא נימא אבל במטלטלי' דכ' סמ"ע רס"י קצ"ד דליכא למימר דאסתלק לי' והוה הפקר דישראל לא סמיך דעתי' דכיון דאי בעי יכול ליקחם מיד לביתו סמיך דעתי'

לקנות בכסף וא"כ לא קשי' מידי ק' תוס' מבכורות דהתם במטלטלי איירי ושפיר מקנה וקונה מגוי בכסף לחוד ולא נימא דדעתי' כמו שקונה מישראל חברו ולא מקשו תוס' מידי אלא דלכאורה לא שייך סברת סמ"ע אלא בחפצים מועטים אבל הלוקח בהמתו ולא נקיט פרתו משמע שלוקח כל עדרו ואיכא כמה וכמה ואפי' למאות ורועות באפר ואינן נכנסו' לבית לעולם כדאי' ס"פ משילין ולא שייך סברת סמ"ע ושפיר הקשו תוס' והוצרכו לומר דאמר בהדי' בדיניהם ומ"מ פריך שפיר מגרוטאות שהם חפצים מועטים דלא מיסתפי מהגוי דהרי מצי ליקחם מיד לביתו ולא צריך להתנו' שיהי' בדיניהם כי אעפ"י שרגיל עם ישראל חבירו במשיכה מ"מ בנכרי בכסף ופריך שפיר:

והרמב"ם דפסק גוי בין בכסף בין במשיכה הקשה לח"מ ממ"ש פ"ד מע"ז גבי גרוטאות אם נתן מעות יחזיר ואם משך אע"ג דמשיכה קונה מ"מ יחזיר דהוה כמקח טעות ואם משך ונתן מעות לא יחזיר וק' הא גם מעות קונות מ"ט כ' במשיכה אע"ג דמשיכה קונה ולא כ"כ במעות י"ל דהא הוה מקח טעות ואפי' בעביד תרווייהו כסף ומשיכה מעיקור הדין יחזיר רק משום דמחזי, ע"כ ברישא דמעות לחוד ואין ישראל רגיל לקנות במעות לעולם דהא עקרו חז"ל קנין כסף א"כ פשיטא דליכא שום מיחזי משא"כ במשיכה דרגיל ישראל לקנות ה"א דאסור משום דמחזי קמ"ל דכל עלמא ידעי' דהוה מקח טעות אך באיכא תרווייהו מחזי כמוכר ע"ז שלו לגוי. ובהל' בכורות כ' רמב"ם לשון בדיניהם כלשון הש"ס ור"ל דבדיננו עקרו קנין כסף משום נשרפו חטיך בעלי' אבל בדיניהם לא עקרו חכמים והניחו על דין תורה דכסף נמי קונה בנכרי:

ועיי' ספ"ט דתרומות כ' הרמב"ם יראה לי וכו' ע"ש נ"ל דאין להאכיל כרשיני תרומה אא"כ שתהיה קנין כספו של כהן וגם שהכהן יהנה מזה הפטום וע"כ כיון שעקרו קנין כסף אעפ"י שהכהן נתן הכסף לישראל מ"מ לא הוה קנין כספו של כהן וכשישראל נתן מעות לכהן אעפ"י שאכתי הוה קנין כספו של כהן מ"מ אסור לכהן לעבוד בבהמה עבודתו וע"כ לא יפטמנו לטובת ישראל וק"ל:

רב אשי אמר וכו' עיי' תוס' וממ"ש בבכור שיקנה לו רשות ואח"כ ימשוך הבהמה לאותו חדר ולא בקיצור שיקנה באגב בכל מקום שהיא דהא לא בעי' צבורי' משמע דס"ל לתוס' דגוי איני קונה באגב וכן משמע בתוס' ב"ק י"ב ע"א דאגב לאו דאורייתא וקרא ערים מצורו' ביהודה אסמכתא בעלמא הוא וא"כ הגאון מהרש"ק בתשו' נחלת שבעה סי' ל' לא הועיל במה שתיקן להקנות באגב, מ"מ הרמב"ן במלחמות ה' בפסחים בסוגי' דהרהינו פשיטא לי' דגוי קונה באגב וכ"כ בש"ג ומייתי לי' מג"א תמ"א סק"א ע"ש:

ומה שנתקשו בעלי התשוב' מ"ט לא תקנו ליתן הפרה במתנה דקונה במשיכה כבר כתבתי אי אין משיכה קונה בגוי גם מתנה ומציאה אינו נקנה אלא בהכניסו לרשותו ממש והיינו שכירת מקום. ודלא תיקנו להפקיר אע"ג דבתוספתא פ"ב דבכור' מבואר דהפקר פטור מבכורה מ"מ הפקר כל דהו לא מהני כמו דמהני הפקר דביטול חמץ אלא צריך להפקיר ממש להוציאה מביתו ולהניחה ברשות הרבים עד שתלד ומשו"ה לא עביד כן רב מרי בר רחל בבכור' ג' ע"ב וע"ש פירש"י ד"ה קנין גמור וכו' ע"ש משם מבואר דס"ל לרש"י הלכה משיכה בישראל וגוי בכסף ונראה דגרס ר' יוחנן אומר משיכה ור"ל אומר מעות וגרס בכל דוכתא ר' יוחנן במקום ר"ל כי כן הוא בירושלמי פ"ח דשביעי ועיי' פי' קרבן העדה פ' משילין הלכה ה' וכן גרס מרדכי פ' הניזקין וכן משמע ברש"י דשמעתין ד"ה אבל לא יין ביין וכו' ע"ש, אבל ממ"ש בחולין ל"ט ע"ב ליכא למשמע דהתם אליבא דרב אשי דס"ל בשמעתין אין משיכה בנכרי ותוס' התם נמי מפרשי כן לפמ"ש דרב אשי הדרי בי' לגבי רבינא וס"ל משיכה קונה ע"כ מפרשי דברי רב אשי דהתם בין קודם דהדר בי' בין לבתר דהדר בי' וגם פירש"י דקדושי' שכל קנינו בכסף יש ליישב דהרי רש"י פי' דבר תורה מעות קונות היינו הקדש והקשו תוס' מהקדש לא ילפי' אלא מעבד עברי ושארי קניני' וי"ל גם רש"י ס"ל אלא כיון דסתם קרא לישראל בחדא ולנכרי באידך ומצינו בין בישראל בין בגוי קנין גופו בכסף א"כ הקדש יכריע שקנינו של ישראל בכסף וממילא גוי במשיכה וא"כ התם בקידושי' טרם דמייתי דע"ע נקנה בכסף מאמה עברי' א"כ לא מצינו כסף אלא בגוי מכסף מקנתו ובישראל לא מצינו כי מהקדש לא ילפי' א"כ גוי כל קנינו בכסף וישראל במשיכה אבל למסקנא דמצינו בכסף מפורש בישראל א"כ כסף דהקדש מכריע דישראל בכסף ונכרי במשיכה ומורי בהפלאה הקשה שם לפירש"י מאי פריך התם למאן דלא יליף שכיר וכו' הא מאן דלא יליף היינו ר"א ואיהו ס"ל ס"פ חלון מעות קונו' ולהנ"ל ניחא דלמסקנא דמצינו כסף בישראל אה"נ מעות קונות אבל להס"ד ה"א נכרי כל קנינו בכסף וק"ל:

שקילו זוזי מינייהו וכו' כ' תוס' דאמרי לי' אנו מקנים המעו' מעכשיו והיין יהיה שלנו מעכשיו וצ"ע במאי יקנו היין הא מעות אין קונו' ונ"ל דהומ"ל בפשיטות המעות יהיה לכם מעכשיו אחר שיקנו היין אלא רב ס"ל רפ"ב דקידושי' דהוה ספק תנאי ספק חזרה אך בכתובו' דף פ"ב ע"א מסקו תוס' דע"כ לא קאמר רב אלא אם לא אמר מעכשיו לבסוף אבל אם אמר מכאן ועד שלשים יום מעכשיו מודה רב דתנאי הוה וא"כ זו היא כוונת תו' דשמעתין דהמעות יהיה שלו מעכשיו לכשיקנה היין אלא שצריך להזכיר מעכשיו לבסוף ולשון התוס' צריך הגה' קצת אבל זה הוא האמת לפע"ד:

דף עא:

הלוקח גרוטאות וכו' עיין לעיל נ"ג ע"א אדעתא דגרוטאות זבין אדעתא דע"ז לא זבין ע"ש ולפ"ז אי באמת קודם שנותן המעות עיוני עיין ומצא ע"ז והגוי יודע עכשיו שיש בו ע"ז ומניח לישראל ליטלו א"כ בטיל ממילא ע"י המכירה להצורף הזה הקונה גרוטאות ומשו"ה לא ניחא לי' רבא בשינוי' דאביי מדלא עיוני עיין סביר וקיבל אדרבא נימא עיין ונתפרסם לשניהם שיש שם ע"ז ונתבטל כבר אלא אביי ס"ל כמ"ד התם דבצורף ישראל נמי פליגי והלכה כחכמים להחמיר אבל רבא ס"ל כמ"ד בצורף ישראל מודו רבנן ומשו"ה נלע"ד דפסק רמב"ם להקל וע"ש בר"ן דתמה על הרמב"ם בזה ולהנ"ל א"ש:

אלא מאי אית לן למימר פסק סמכא דעתי' וכו' כ' ריטב"א גם המקשן ידע כן אלא הוה ס"ל כיון שקדם לי' דינר סמכא דעתי' אפי' בלא פסק ותי' לן דז"א אפי' בקדם לי' דינר נמי בעי' פסק ונ"ל משו"ה אשמעי' דין דפסק כאן ולא במתני' דמס' ב"ב דף פ"ח ע"ב משום דהכא ע"כ בקדם לו דינר וקמ"ל אפ"ה בעי' פסק מכ"ש התם:

ב"נ נהרג על פחות מש"פ והיינו ב"נ מישראל כדמוכח מסיפא דאמר בא חברו נטלה המנו וכו' ומדסיפא ב"נ מב"נ ש"מ רישא ב"נ מישראל ונהי דהס"ד לא ידע מהסיפא עד דמייתי לי' אימא סיפא מ"מ הא כ' הראשונים ז"ל הא דפריך לר' אשי מדר' יוחנן אע"ג דרב אליבא דר"ל אמר למילתי' מ"מ הך מימרא דב"נ נהרג אפחות מש"פ הלכה פסוקה ורוחא בישראל הי' וא"כ כך הי' הלכה רוחא ופסוקה דב"נ מישראל נהרג אפחו' מש"פ כדמוכח לדידן מסיפא כך הלכה פסוקה מבחוץ ומשו"ה פריך בפשיטות אדרב אשי והיות כן לק"מ ק' תוס' דעירובין ס"ב ע"א אפירש"י דהתם ע"ש ועמ"ש רש"י סנהדרין נ"ז ע"א ד"ה צערא בשעתא מי לית לי' וכו' ע"ש יראה מזה דישראל מישראל אמרי' כל שישנו בהשבה ישנו בלא תגזל ופחות מש"פ דליתי' בהשבה דמחילה הוא ליתי' בלא תגזל משא"כ ב"נ מישראל אע"ג דליתי' בהשבה מ"מ חייב מיתה משום דוהשיב לא בב"נ כתי' וא"כ אפי' ליתא בהשבה מ"מ איתא בלא תגזל ע"ש ועיי' רמב"ם פ"א מגניבה משמע פחות מש"פ בישראל הוה כחצי שיעור שאסור מן התורה ולא משמע כן מתוס' חולין ל"ג ע"א סוף ד"ה אחד נכרי וכו' ע"ש:

דף עב.

ומאי לא ניתן להשבון וכו' כ' תוס' ותימא הרי ישראל נמי וכו' הנה לר' יוחנן דס"ל גזל ולא נתיאשו בעלי' שניהם אינם יכולי' להקדישו אפי' הבעלי' הראשונים מפני שעומד ברשות הגזלן אע"ג דהגזלן נמי לא קני ולא יכול להקדישו מ"מ שייך השבה שיוחזר

לרשות בעלי להקדישו מ"מ לר"ל דהבעלי יכולי להקדישו ק' ק' תוס' דמוכח עכ"פ דלריש לקיש מקרי השבה ובהא לא פליג ר"י עי' תוס' גטין י"ב ע"ב תוס' ד"ה פחות מש"פ וע"ש וק"ל:

ומנא תימרא וכו' יל"ד איך נעלם מר' יוסף משנה שלימה מדד עד שלא פסק ודוחק לומר דהוה פשיטא לי' חומרא דיי"נ שאני א"כ מאי פריך אביי אבל באמת צל"ע דלמא לעולם אעפ"י שלא פסק מ"מ לבסוף לכשיפסקו ויעמדו על המקח חלה קנין למפרע וזה שייך בקנין חליפין דכל קנינו מעכשיו הוא דאל"ה הדר' סודרא למרי' וברמב"ם וכן בטור וב"י סי' ר"ו מפורש להדי' דהך דרב יוסף מיירי שקנו ממנו מעכשיו א"כ אח"כ כשנתרצה קמא על אותו הפיסוק שפסק עם השני קמא קנה למפרע משעת קבלת קנין משא"כ מתני' מדד עד שלא פסק דבמשיכה ובלא מעכשיו מיירי א"כ כיון דבשעת משיכה לא קנה כיון שלא פסק א"כ גם כשיפסוק אח"כ לא יקנה למפרע ומאי פריך אביי ובשלמא מהאי דפרקן והכניסן לתוך ביתו פריך שפיר דהתם נמי ברשותו של לוקח הוא וברגע הפסיקה ה"ל לקנות למפרע משעה שהכניסן לרשותו ולא קנה וע"כ משום דלא סמכא דעתי' ומוכח שפיר אבל ממתני' דיי"נ לא פריך מידי וי"ל דאביי דפריך הכי לרב יוסף הוה ס"ל כרב אשי לעיל דמוקי מתני' בשהקדים לו דינר וכ' הרשב"א בתה"א מביאו הרב"י בי"ד סי' קל"ב כיון שהקדי' לו מעות אם מודד אח"כ קונה למפרע ע"י המעו' אע"ג דבעלמא מעות אין קונו' ע"ש והבאתיו לעיל ושפיר מוכיח אביי אי לאו דלא סמכא דעתי' הי' קונה למפרע, וא"כ י"ל רב יוסף לא ס"ל הא דרב אשי ולא מוקי משנתינו בשקדם לו דינר ולא הוה ק' לי' ממשנתינו ובריייתא דפרקן והכניסן לא הוה ידע לה:

כדשיימו בי תלתא וכו' מדברי רמב"ם וטח"מ סי' ר"ו דקמ"ל דהוה כמו פסיקת דמי' וסמכא דעתי' אשומת תלתא וכשמכר' לאחר עפ"י שומת תלתא קמא קנה וכשיטעין המוכר הני תלתא שיימא שוה ק' בק"כ ואנסוני זוזי יבואו אחרי' וישומו ותראה שאינו שוה אלא ק' א"כ זוזי אנסוני מ"מ קמא קנה בק"כ דלמא הני דבק"כ בקיאי טפי:

נטל את המשפך וכו' עכבת יין פירש"י מקום שמתעכבת שם טפת יין ולהתוס' לקמן ד"ה פחסתו וכו' מיירי שלא נשאר עתה שם שום טפה ואפ"ה כיון שבפעמי' אחרי' דרכו להתעכב ה"ל כלי שמכניס לקיום ואוסר ע"ד שפ' תוס' ד"ה אם יש בו וכו' כצ"ל בכוונת מהרש"א שם ע"ש וק"ל. מיהו לשון תוס' מגומגם קצת לפ"ז שמסיימו בד"ה פחסתו וז"ל דאעפ"י שאין היין נשאר כלל וכו' דהל"ל שלא נשאר יין במשפך דמשמע עכשיו לא נשאר יין ובפעמי' אחרי' דרכו להשאר יין בתוכו ונראה שהי' בגי' רמב"ן עקבת יין בקו"ף ור"ל לחלוח יין טופח ע"מ להטפיח ופחסתו צלוחיתו עד שנגע בלחלוח הלז ולפ"ז

צ"ל דלפי ס"ד דהשתא דניצוק אינו חבור א"כ סמכי' אדיוקא דסיפא האשבורן חבור לטומאה ולטהרה הא ליי"נ אינו חיבור מכ"ש טופח להטפיח וקמ"ל דאפ"ה אסור או משום דלא דייקי' לא מרישא להחמיר ולא מסיפא להקל או אי אפי' בעלמא בטופח להטפיח במקרה בעלמא לא הוה חבור ביי"נ מ"מ במשפך דדרכו בכך לעולם הוה חבור כך צ"ל וק"ל:

דף עב:

בת גישתא דעת ר"ת לעיל בתוס' דף ס' ריש ע"א ע"ש דאין הגישתא מגיע עד שולי החביות ואין סופו לעלות ומ"מ כיון דע"י הגשתא מתעורר היין נאסר והוא מוכרח עפ"י שיטתו פ"ב דגטין ט"ז ע"א ד"ה הניצוק וכו' ומ"ש שם אין סופו ליפול הה"נ אין התחתון סופו לעלות שאין הגשתא מגיע עד השולי' וכבר כתבתי בזה לעיל נ"ט ע"ב ע"ש:

דף עג.

יי"נ אסור ואוסר בכ"ש הא דיי"נ אסור משנה שאינה צריכא היא ולולי דמסתפינא ה"א דרמז לן אפי' אותו יי"נ שהוא רק אסור ולא מטמא והוא סתם יינם שאינו מטמא לשיטת רש"י לעיל למ"ד ע"ב בתוס' ד"ה ומטמא וכו' וכן דעת הרמב"ם דאינו מטמא וקמ"ל הכא אפ"ה אוסר בכ"ש ודלא כשיטת ר"ת ודלא כפי' המשניות להרמב"ם ע"ש היטב. ויש לעיין ביין או מים שנתנסכו ממש דלכ"ע מטמאו וא"כ א"נ קמא קמא בטיל מ"מ טומאה לא בטלה כמ"ש תוס' בבכורת וע"ש כ"ב ע"א ד"ה אבל וכו' וא"כ אע"ג דאיסורא בטיל ומותרי' בשתי' להפוסקי' מ"מ עדיין טמאי' מטומאת ע"ז מיהו מים סלקא להו השקה אחר הביטול אבל יין דלא סליק לי' השקה קשה הדבר לומר שמותר אפי' בשתי' ועדיין מטמא מטומאת תקרובות ע"ז והרחבתי קצת בזה ואין כאן מקום ופנאי להאריך והנה הר"ן כ' אהא דר' יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן דיש לעיי' מה גביל ניתן בין צרצור דטפין קטני' ובין טפין גדולים ולהנ"ל יש לומר כל טפה ששיעורו בכזית שהוא שיעור טומאתו שנפל בבת א' לא אמרי' בי' קמא בטיל וצ"ע:

יין ביין וכו' כ' תוס' בשם ר"ת דסתם יינם אינו אוסר בכ"ש והא דאגרדמי' אתי' כר' יהודה והקשה הר"ן א"כ מאי קאמר שטיפת יין אוסר בכ"ש הא בכל מקום מב"מ לא בטיל ולפע"ד לק"מ לשיטת תוס' בחולין צ"ט ע"א ד"ה שאני וכו' דלר"י מב"מ בדרבנן בטיל וא"כ הכא ביי"נ אפי' בדרבנן לא בטיל אבל לרבנן דבעלמא מב"מ בדאורייתא

בטיל מסתיין דביין שנתנסך ממש ואסור מדאורייתא הא לא בטיל במינו אבל סתם יינם דרבנן בטיל לרבנן:

ובזה א"ש נמי מה שנדחק הר"ן לקמן בפיסקא דזה הכלל דלרב ושמואל דזה הכלל לאתויי כל מב"מ ק' לי' מ"ט פריט ברישא יי"נ ונדחק איידי דמציעתא דיין במים באינו בנ"ט ולא נימא דאפילו באינו מינו לא בטיל ע"ש וזה דוחק ולהנ"ל א"ש דלרב ושמואל דס"ל בכל התורה באיסורא דאורייתא במב"מ לא בטיל מודה ר"ת דלדדהו סתם יינם אעפ"י שהוא דרבנן מ"מ מב"מ לא בטיל וקמ"ל רישא מב"מ דרבנן בסתם יינם אבל מאי דקיי"ל מב"מ בטיל ורק משום חומרי' דיי"נ לא מיתוקם לי' מתני' אלא ביין שנתנסך ממש אבל סתם יינם בטיל בס'. ועיי' לעיל מ' ע"א תוס' ד"ה מחלוקות וכו' ס"ל ציר דגים נמי דאורייתא ע"כ לא ס"ל כתוס' חולין הנ"ל עיי' יבמות פ"ב ע"א בתוס':

יין במים בנ"ט לשיטת ר"ת דיין שנתנסך קאמר א"ש וקמ"ל דלא תימא דאפי' אינו מינו בכ"ש כמו חמץ אבל להפוסקים דסתם יינם קאמר א"כ ק' למ"ד בהתירא גו איסורא מיירי מתני' א"כ השתא יין דהתירא בגו מיא שנתנסכו ממש הוה בנ"ט ולא בכ"ש מה צריך תו לומר מיא דהתירא בגו סתם יינם דסגי בנ"ט פשיטא והוה זו ואצ"ל זו וי"ל לפמ"ש הר"ן בשם הראב"ד דמים מבטלי' כח היין בששה פעמים כמותו דאיפגם ומייתי לי' מלקמן ב' כוסו' שמזגם וערבום זה בזה והר"ן כ' דלשון בנ"ט דמתני' משמע נ"ט ממש בס' ולא בששה ואולי י"ל בתרומה מקלינן וסגי בששה בפגימת טעם בעלמא ובייי"נ מחמרי' ובעי' נ"ט ממש וא"כ סיפא רבותא לחומרא קמ"ל לא מבעי' יין התירא בגו מיא שנתנסכו בעי' נ"ט ולא סגי בששה חלקים אלא אפי' מיא דהתירא בגו סתם יינם נמי בעי' ס' ולא סגי בששה חלקים:

וזה מרומז למדקדק בלשון רש"י ד"ה ה"ג לא חמרא דהתירא בגו מיא דאיסורא ואשמעי' דכל כמה דיהבי מיא טעמא בחמרא איתסר עד שיבטל טעם היין את המים עכ"ל ור"ל לאפוקי באיפגם בעלמא ע"י ששה חלקים מים:

ועד"ז י"ל ק' הרמ"א על המחבר בש"ע סי' קל"ד וע"ש בש"ך סקי"ז ובנה"כ שם ולפע"ד דמ"ש שם בש"ע סעי' ה' דיין במים בטל בששה חלקים היינו בסתם יינם אבל בייי"נ או מים שנתנסכו ממש לא מהני פגימת המים אלא בעי ס' והנה בסעי' ג' מיירי בייי"נ דאורייתא דומי' דמים ואז אם נתערב התירא גו איסורא דקמא קמא נאסר אינו חתר להתירא עד שיהיה ההיתר ס' נגד האיסור ולא סגי לכשיפגמנו אלא בעי' ס' ממש אבל איסורא לגו התירא קמא קמא נעשה היתר אפי' נתרבה האיסור כל כך שיתן טעם בהיתר ונרגש בו מ"מ עדיין מותר הוא כיון שהטעם הזה קיוהא בעלמא הוא וטעם פגום אע"ג

אי היה נפל בבת א' היה אוסר ההרגש הזה אע"ג דהוא קיוהא הרי ביי"נ לא מהני ששה חלקים מ"מ השתא דקמא קמא התירא הוא אינו חוזר וניעור לאיסור עד דיהיב טעם ממש שיהיה פחות מששה חלקים ויתקיימו דברי המחבר בש"ע ואם לא נתכוון לכך מ"מ נ"ל הדין אמת לפע"ד עיי' וק"ל:

ועיי' רמב"ם פט"ז ממ"א הל' כ"ח השיג הראב"ד ברייתא דאגרדמי ולא נוכל לתרץ דאתי כר' יהודה דהרמב"ם גופי' פסקו לאותה ברייתא פי"ב הל' ט"ו והנלע"ד דהראב"ד הקשה כן דמפרש מיניקת כפי' תוס' לעיל נ"ח ע"א ד"ה שקד"ח וכו' וה"ל צרצור קטן אבל רמב"ם משמע דמפרש כפירש"י שם והוה כמלא פי חביות ואסור למאי דקיי"ל כנ"י בר יוסף דלא כרב דימי וא"ש רמב"ם ולרב דימי לא תיקשי דהוא מוקי לברייתא כר' יהודה כמ"ש תוס' וק"ל:

לא דקא נפיל חמרא דהתירא בגו מיא דאיסורא פירש"י וכגון דנפל כולי' כחדא דלא איפשר למיא דאיסורא ליבטל עכ"ל י"ל ס"ל לרש"י השתא איסורא בטיל קמא קמא ואינו חוזר וניעור לאיסורא כ"ש התירא לגו אי' דקמא קמא נעשה נבלה פשיטא דאינו חוזר להקל אך היינו התירא דומי' דאיסורא כמו אלו נפיל אי' מיירי שנפלו טפי' קטני' שאין בא' מהם בנ"ט דמשו"ה בטיל ה"נ אם נפלו טפי' קטני' התירא שאין טעם ההיתר נרגש באיסור הרי ההיתר הזה עבר ובטל מן העולם ואינו חוזר וניעור לעולם אך אם נפל טיפה היתר שאין האיסור ס' נגדו וטעמו נרגש באיסור נהי מ"מ נאסר זה ההיתר אבל מ"מ איננו עבר ובטל מן העולם שהרי טעמו לא בטיל ע"כ כשיתרבה שוב ההיתר כל כך שיהי' ס' נגד האיסור חוזר להתירו והיינו דקתני סיפא בנ"ט פי' עד כדי שיתן ההיתר טעם באיסור אז אם יתרבה ההיתר באיסור עד שיהיה ההיתר ס' באיסור חוזר להתירו משא"כ ברישא במב"מ דלא שייך הרגש ע"כ אפי' בכה"ג הוה במשהו וק"ל:

ומדרישא במיא דאיסורא וכו' ס"פ כיסוי הדם הקשה מהרש"א להתוס' דלא קשי' דהסיפא אלא משום דמסתמא רישא דומי' דסיפא באיסורא לגו התירא והשתא מאי פריך מסיפא דסיפא דלמא רישא דמתני' דומי' דרישא דסיפא בהתירא לגו איסורא ותי' כיון דסיפא בשני בבו' חד התירא לגו איסורא וחד איסורא לגו התירא א"כ רישא נמי בתרי בבות ע"ש ולכאורה יש לעיי' דלמא רב דימי לא אמר אלא בסתם יינם אבל בנתנסך ממש לא מקלינן כמ"ש תוס' ביבמות דבמי פירות מחמרי' לענין נטל סאה ע"ש ונהי סתם משנה נמי בסתם יין מיירי לרוב הפוסקים ומשו"ה נדחק בהתירא לגו איסורא מ"מ מסיפא לא פריך מידי דלמא אה"נ מדסיפא תרי בבי ה"נ רישא ובבא דיין ביין שהוא סתם יינם מיירי התירא לגו איסורא אבל איסורא לגו התירא קמא קמא בטיל ובבא דמים

במים שהוא נתנסך ממש מיירי באיסורא לנו התירא דבהא מודה רב דימי דלא אמרי' קמא בטיל והא לשיטת ר"ת דסתם יינם בטיל בס' ניחא וק"ל:

לעיל קמא קמא בטיל פירש"י מותר בהנאה עיי' רא"ש שהשיג על רש"י וזאת ההשגה היא שהקשה הר"ן לקמן אהראב"ד דס"ל הביטול בחמץ אינו אלא להנאה אבל לאכילה אסור וכן דעת רש"י לקמן ע"ד ע"א ד"ה תרתי וכו' ע"ש. ומ"מ הכי י"ל כק' הראב"ד תיפוק לי' משום ניצוק חבור וניחא לי' לרש"י דניצוק אינו אוסר אלא בשתי' ולא בהנאה וכן דעת הראב"ד והכא לענין הנאה מיירי וא"ש:

הנה דעת הראב"ד דלא אמרי' חוזר וניעור בשום איסור נ"ל היינו כגון יי"נ שאין אדם מרגיש אם הוא נתנסך או לא אעפ"י שמרגיש האיסור ערלה וכלאי הכרם ויי"נ מ"מ איננו מרגיש שהוא ערלה או כלאים או נתנסך אבל חלב שמרגיש טעם חלב לאחר שנתרבה בזה לא אמרי' שיאכל ויטעום חלב ובזה נסתלק' תמיהת תוס' וק"ל. והראב"ד מייתי ראי' מערלה וכ' מתרומה אין ראי' כיון שצריך להרים לא נתבטל ור"ש דס"ל כמורם דמי ס"ל באמת דאינו חוזר וניעור, והרא"ש פג"ה סי' ל"ז מייתי ראי' מתרומה דחוזר וניעור דהא דצריך להרים הוא רק מגזל השבט ור"ש דס"ל אינו חוזר וניעור היינו משום כמורם דמי ודבריו תמוהי' לכאורה ונ"ל דראב"ד ורא"ש פליגי בהאי דמס' שבת קמ"ב ע"א דהוה ס"ד טעמי' דר"ש דס"ל תרומה בעינא מחתא ות"ק ס"ל לא מחתא בעינא וחוזר וניעור והא דצריך להרים משום גזל השבט הוא, אך ר"ש ס"ל תרומה בעינא דמחתא נמצא אינה מעורבת כלל וכאלו כבר הורמה ולא שייך חוזר וניעור שהרי אינה מעורבת כלל בתוך התערובות, ואי משום הא דמחתא בעינא זה הוה כאלו כבר הורם, וראב"ד ס"ל כדחיי' הש"ס דלכ"ע לאו בעינא מחתא א"כ מוכח מר"ש דלא אמרי' חוזר וניעור וע"כ טעמא דת"ק דס"ל צריך להרים ולא רק משום גזל השבט ועיי' בזה פלוגתת רש"י ותוס' בבכורות כ"ב ע"ב ד"ה תעלה ותאכל וכו' ע"ש:

עוד מייתי ר"ן מירושלמי גריסי' שנפלו לתוך עדשי' והתם באינו מינו שא"צ להרים, ונ"ל דזה תלי' בפלוגתת רש"י ותוס' בחולין צ"ט ע"א תוס' ד"ה אין בהם בנ"ט דלרש"י מיירי שהגריסי' נכרים וצריך להסירם וכל זמן שלא הסירם אם נפלו אחרי' פשיטא דחוזר וניעור אבל אם הסירם או נימוחו וא"א להסירם י"ל כהראב"ד דל"א חוזר וניעור:

רואי' את ההיתר כאלו אינו פירש"י ולא אמרי' וכו' ורבה היין וכו' ואיכא מיא רובא וכו'. האמת מפורש דמיירי לכאורה שלוג יי"נ נפל לס' לוגי' יין כשר שאוסרו במשהו, אלא שהקיתון של מים שיש בו ס' לוגין יתבטל בס"א לוגי' יין האסורי' קמ"ל אלא היין של היתר כאלו אינו ונמצא יש ס' לוגין מים נגד לוג יין של איסור, אבל ה"ל למימר עוד

חידוש יותר דאי לא אמרי' סלק ה' צריכי' במים ס' פעמים ס"א לוגין לבטל היין של איסור ושל היתר ופשוט:

ודע כי לפע"ד אין זה ענין לסלק את מינו כמי שאינו דבהא אפילו חזקי' מודה רק בשמעתין עיי' דקדוק לשון רש"י ד"ה וברואין כיון דיין כשר רבה וכו' פי' כיון דהכא כבר נתבטלו המים ברוב יין היתר וכבר נתהפכו המים ונעשו יין אם אח"כ נופל לתוכו האיסור בהא פליגי וס"ל לחזקי' דלא שייך תו רואי' כיון שהמים כבר עברו ובטלו טרם ביאת היין ור' יוחנן ס"ל אפי' בהא אמרי' רואי' אבל בסלק את מינו בעלמא לא פליגי, ועיי' ברא"ש דפרקי' סי' כ"ט דתמה אשיטת רש"י דס"ל מב"מ לא בטיל דק' מלשונו של רבא דאמר קסבר ר' יהודה כל מו"מ ודבר אחר סלק משמע ר' יהודה ולי' לא ס"ל וכיון דסלק הלכה פסוקה היא א"כ ע"כ הא דאמר רבא קסבר ר"י ולי' לא ס"ל היינו אפסקא דמב"מ לא בטיל והקשה פלפולא חריפתא שם אדרבא נימא אדיוקא דסליק פליג רבא וס"ל כחזקי' רבי' דר' יוחנן ע"ש לפמ"ש לק"מ דחזקי' נמי ס"ל סלק רק בהנ"ל פליג:

ברם דא צריך לעיין דאמרי' בשני כוסות שמזגו ונתערבו דמעיקרא לא פשיט לי' וכו' משמע דאיכא ספיקא בהא ונראה דגם זה לק"מ דודאי לשון רש"י ד"ה מהו וכו' ורבה היין על המים וכו' ע"ש והוא תמוה איך אפשר שירבה היין על המים הא בכל כוס איכא ג' פעמים מים כנגד היין שבתוכו מזה נראה דס"ל לרש"י כהראב"ד דששה חלקים מים מבטלים כח היין אף עפ"י שטעם היין נרגש מ"מ קיוהא ופגימא הוא ויפה כ' רש"י מצא מין את מינו וניעור ורבה כח היין על המים לא שרבה במדתו אלא בכחו שאם נסלק היין של היתר יהיה המים ששה חלקים ויופגם כח היין של איסור אבל אי חוזר וניעור הוה רק ג' חלקים מים ורבה כח היין ונרגש ולא נפגם כן נלע"ד כוונת רש"י אלא שהדין הוא חידוש גדול איך נאמר בזה סלק שהרי באמת טעם היין של איסור נרגש וגם אינו נפגם דהא עכ"פ ליכא כאן ששה חלקים מים נגד כל היין איך שייך בזה סלק ומשו"ה מספקא לי' לר' יוחנן אבל בעלמא בודאי ס"ל סלק ולק"מ:

ובירושלמי אמתני' יין במים ומים ביין בנ"ט חזקי' אמר הדא דתימא במקום שאין היין נמכרי' במדה אבל במקום שהיין נמכרי' במדה כיין ביין הם ופני משה לא מצא מקום לפרשו ולפע"ד ט"ס הוא וצריך להגיה במקום שאין המים במדה ועפ"י שאבאר בעזה"י דהרשב"א ומייתי לי' ר"ן לקמן במתני' דיי"נ שנפל לבור כל שמתקני' הקדרה בכך אין דני' בס' אלא במשהו ומייתי ראי' מלעיל ל"ח ע"ב כבשין שדרכן לתת לתוכן יין ע"ש ופסקו מג"א סי' תמ"ב סק"א בסופו ע"ש, ועיי' לעיל נ"ח ע"ב יין שמסכו נכרי וכו' וכ' שם ר"ן דוקא בכוס אבל בחבי' אין דרך מזיגה בכך ע"ש, והיינו דקאמר חזקי' דמתני'

מיירי במקום שאין דרך למסוך או למזוג המים במדה אלא במקרה כגון בחביו' ובבור אבל במקום שמוסכו במדה ידועה ועיקור תקנה בכך הוה מים במים כיין ביין דלא בטיל כנלע"ד וקצת ראי' משלהי פ' משילי' גבי מים ומלח לגבי עיסה דהוה כמב"מ כיון דתיקונו בכך:

מצא מין את מינו וניעור פירש"י י"מ ונוער וכו' ונראה דהנך מפורשי' ס"ל כהפוסקים דמיירי מהתירא לגו דאיסורא ולא פליג אדרב דימי ואדרב יצחק בר יוסף, א"כ ההיתר מצא מינו האיסור בתוך הבור ונוער ההיתר הזה מהתירו ונהפוך ונעשה איסור, אבל רש"י ס"ל דפליגי ולדידהו מתני' באיסורא להתירא והאיסור היה חלוש רק לוג א' ועתה בנפלו לבור של יין היתר הרבה נתחזק וניעור משנתו וחולשתו ונתחזק, ועיי' בכורות כ"ב ע"ב פירש"י ד"ה אבל לתוך הקדירה וכו' ע"ש התם מילתא אחריתי היא עיי' וק"ל. הא דכ' הר"ן בשם רמב"ן דאין דרך היתר להתבטל וכ"כ הר"ן ס"פ הנודר מן הירק ע"ש לא מצאתי סברא להסביר הדבר אך רמז הוא בקרא דהרי כל ביטול האיסורי' מאחרי רבים להטות נפקא והתם כתי' לא תהיה אחרי רבים לרעות פי' שההיתר לא יעשה איסור:

דף עג:

רב ושמואל דאמרי תרוויי' וכו' כ' רמב"ן הא דלא אמרי הלכה כר' יהודה משום דה"א דוקא בקדשים כדם הפר א"נ בטהרות כמו בחרסן של זב אבל באיסור והיתר לא אמר קמ"ל רב ושמואל וצ"ע הא בס"פ כיסוי הדם אמר ר' יהודה נמי אין דם מבטל דם וצ"ל הוה ס"ד מצוה שאני, אבל איסור והיתר לא ודוחק:

תני' כוותי' דרב ושמואל ותניא כוותי' דר' יוחנן עמ"ש לעיל ס"ו ע"א בחידושינו דס"ל לרש"י לקיים ב' ברייתות דכל ששוה בשמא וגם בטעמא דומי' דדם הפר והשעיר ממש מב"מ לא בטיל וכל ששוה רק בשמא ולא בטעמא בנ"ט ושוה בטעמא ולא בשמא בששים:

כל איסורין שבתורה וכו' חוץ מטבל וי"נ וכו' להסביר דברי הרמב"ם פט"ו ממ"א מהלכה וי"ו ואילך דקאמר כל אי' שבתורה אין שביעי' בכלל שאינו איסור אלא לאוכלו בקדושת שביעי', ואין חמץ וחדש בכלל שהרי אין איסורם אי' עולם דבהגיע זמנם מותר מאליו אבל טבל שאין איסורו מסתלק מאליו אלא ע"י מעשה אותו הוצרך לפרוט חוץ מטבל, וסיים הרמב"ם דיראה דיש לו מתירי' בטל בשאינו מינו השיג הראב"ד משנתינו הוא זה רוצה לומר מתני' דהכלל לאתוי טבל ותנן באינו מינו בנ"ט, אמנם רמב"ם חידש דלמא איכא מאן דסבר דשיל"מ אפי' בשאינו מינו כדמשמע סוף משילי' במים ומלח

וזה הכלל דמתני' מרבה טבל דאין לו מתירי' שאין הבעלי' לפנינו ומטעם כהתירו כך איסורו לא בטיל במינו דוקא קמ"ל הרמב"ם יראה לי דדשיל"מ בטיל בשאינו מינו. מיהו עיי' במשנה חלה פ"ג משנה יו"ד ונדפס בגליון ש"ס החדשי' בשם הגאון מה"ו וואלף באסקוויץ זצ"ל:

כהתירו כך איסורו עיי' תוס' ור"ן בשם רמב"ן מיהו פשוט וברור דאפי' טבל הטבול לתרומת מעשר שאין התירו בכ"ש וגם אין הבעלים מצויים מ"מ הוא בכ"ש דלא פלוג רבנן בשם טבל בעולם וכן מוכרח בתוס' יומא מ"ז ע"ב סוף ד"ה הדר פשטה וכו' וע"ש בס' יד דוד: (מכאן עד סיום המסכתא להיות שכבר נדפס בתוך ח"ס חלק יו"ד סי' קי"ד אין מן הצורך להדפיסם פה שנית):